МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

НАВЧАЛЬНО–НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРИКЛАДНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ ІМ. Г.Е. ВЕЙНШТЕЙНА

МАТЕРІАЛИ

VI МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

11 – 13 жовтня 2018 р.

ЕКОНОМІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ НА ПОЧАТКУ XXI СТОЛІТТЯ

м.Одеса

УДК: 338.43:316.502(477)

Економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку XXI століття. Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції 11-13 жовтня 2018 р. Одеса: Одеська національна академія харчових технологій, 2018. – 322 с.

У матеріалах конференції знайшли відображення економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку XXI століття. Були запропоновані шляхи вирішення найактуальніших та нагальних проблем багатьох сфер сучасного бізнесу та новітні управлінські технології в сучасних турбулентних умовах існування підприємств. В доповідях особлива увага приділялась прикладному характеру досліджень та їх впливу на поліпшення економічної ситуації в країні.

Науковий редактор Каламан О.Б. – директор ННІПЕіМ ім.Г.Е.Вейнштейна ОНАХТ

Редакційна колегія:

Агеева І.М. - к.е.н., доц., Басюркіна Н.Й. - д.е.н., доц., Купріна Н.М. - к.е.н., доц., Лагодієнко В.В. – д.е.н., проф., Немченко В.В. - д.е.н., проф., Павлов О.І. - д.е.н., проф., Рогатіна Л.П. - к.с.н., доц., Савенко І.І. - д.е.н., проф.

Рекомендовано до видання Вченою Радою Одеської національної академії харчових технологій протоколом № 2 від 02.10.2018 р.

Матеріали додаються за оригіналами рукопису

Редакційна колегія не несе відповідальності за зміст та сутність наданих матеріалів

ТЕНДЕНЦИИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЛОГИСТИКИ ПРЕДПРИЯТИЯМИ АПК ГОМЕЛЬЩИНЫ

Исайчикова Н. И., к.э.н., доцент
Гомельский государственный технический университет имени П.О. Сухого

Агропромышленный сектор в экономике Беларуси занимает особое место. В настоящее время в Гомельской области работают свыше 210 агропромышленных организаций разных форм собственности, около 400 крестьянско-фермерских хозяйств. В пользовании сельхозорганизаций находится 1, 216 млн. га сельхозугодий. За фермерскими хозяйствами закреплено 20 тыс. га земель, в среднем на одно хозяйство приходится 50 га. В общественном секторе в структуре производства продукции доля животноводства составляет 55 %, растениеводства – 45 %.

Высококачественную продукцию производят перерабатывающие предприятия мясомолочной промышленности. Это 7 молочных заводов, 3 мясокомбината, и фабрика мороженого, которые перерабатывают в сутки 2500 тонн молока и 300 тонн мяса. Свыше 100 наименований консервированной плодоовощной продукции выпускают 4 консервных завода.

В настоящее время продукция АПК Гомельщины поставляется в 20 стран ближнего и дальнего зарубежья. Основными рынками сбыта являются Российская Федерация (85 % от общего объёма поставляемой продукции), Казахстан (7,9 %) и Украина (3 %).

При плановой экономике сельскохозяйственные организации не занимались реализацией своей продукции. Стратегия поведения сельскохозяйственных организаций заключалась в наращивании объемов производства своей продукции и увеличении её роли на рынке за счет снижения цен и издержек.

Рыночные отношения в экономике Республики Беларусь изменили производственно-экономические взаимоотношения между производителями сельскохозяйственной продукции, её переработчиками и потребителями. В настоящее время у сельскохозяйственных предприятий основными покупателями продукции являются государственные перерабатывающие заводы и комбинаты. Вместе с тем государственные закупочные цены у многих сельскохозяйственных предприятий ниже или на уровне себестоимости продукции, что существенным образом сдерживает развитие сельскохозяйственного производства. Многие, в основном крупные агропредприятия, развивают свою собственную переработку и фирменную торговлю. Поэтому данные предприятия имеют больше возможностей для наращивания объемов своей продукции, решения финансовых и социальных вопросов своих коллективов и успешно выживают в конкурентной борьбе на рынке.

Складывающаяся конкурентная обстановка на рынке сельскохозяйственной продукции, как внутри страны, так и на внешнем рынке, вынуждает производителей сельскохозяйственной продукции использовать новые принципы и методы управления, требуют необходимости внедрения и широкого использования логистического управления предприятием в практической деятельности. Популярность логистики значительно возрастает в последние годы

по ряду причин. Это – внедрение компьютерных технологий, позволяющих увеличить количественно и качественно контактную аудиторию потребителей; дефицит времени у потребителей для осуществления покупок; распространение бесплатных услуг телекоммуникационными компаниями; возможность получения товаров по кредитным карточкам; возможность получения информации с помощью списков и электронной базы данных о потребителях и т.д. Руководители и специалисты стали понимать те преимущества, которые обеспечивают результаты практического использования инструментов логистики и маркетинга.

Поставки продукции в нужное место для покупателя, в нужное время и по разумной цене становятся лейтмотивом успешной работы аграрного бизнеса, а грамотное использование инструментов маркетинга и логистики – основой выживания и экономической эффективности. К главным направлениям деятельности сельхозпроизводителей стали относится не только повышение качественных свойств продукции, но и её реализация с получением высокой прибыли.

Обостряющаяся конкуренция между аграрными товаропроизводителями требует всё больших затрат на реализацию продукции. Например, в настоящее время на рынке Гомельской области можно встретить не только собственные сельскохозяйственные товары, но и аналогичную продукцию из всех областей Беларуси. Работа по модели бизнеса плановой экономики уже не может давать высокую прибыль.

Условием выживания агробизнеса в рыночных отношениях является создание системы управления предприятием, включающей в себя такие составные её части как логистика, маркетинг, менеджмент. Данные подсистемы связывают сельскохозяйственные предприятия с рынками сбыта их товаров.

Основным товаром сельского хозяйства является растениеводческая и животноводческая продукция. Чтобы удержаться «на плаву» и поддерживать спрос на свой товар, успешные сельскохозяйственные предприятия разрабатывают новые товары. Известно, что товары со временем устаревают, соответственно потребительская ценность их не остается на постоянно высоком уровне, а потребности потребителей меняются.

В сложной, быстро меняющейся реальности, всё труднее жить и функционировать предприятиям, не принимающим эффективные управленческие решения. Если к этому добавляется производство неконкурентоспособной, мало востребованной продукции и агропредприятие работает в убыток или работает «на склад», то всё это способствует быстрейшему разорению предприятия. Следовательно, главной стратегической целью управления агропредприятием является использование рациональной модели бизнеса, основанной на анализе текущей ситуации на рынке, и обеспечивающей существование в зоне прибыли. Высокая значимость применения логистического подхода в практике хозяйственной деятельности агропредприятий обусловлена необходимостью оптимизации издержек получения сельскохозяйственного сырья и длительностью циклов доведения сырья и материалов до потребителей. Для обеспечения финансовой устойчивости хозяйств, ускорения их выхода на

самофинансирование требуется широкое и повсеместной внедрение методов и механизмов логистики в практическую деятельность. Известно, что технологии логистики и информационные технологии позволяют экономить до 20 % издержек, связанных с производством.

Реализовать эти задачи можно лишь при условии получения специалистами, работающими в аграрном секторе, прочных знаний по логистике, что позволит обеспечить экономически грамотную работу возглавляемых ими подразделений.

Для развития логистической сферы деятельности в Беларуси принята Программа развития логистической системы и транзитного потенциала на период до 2020 года, утвержденная постановлением Совета Министров РБ «О программе развития логистической системы Республики Беларусь и транзитного потенциала на 2016 –2020 годы» от 18 июля 2016 г. N 560.

После реализации намеченных в данном постановлении мероприятий логистическая система должна стать одной из основ экономики Беларуси.

Таким образом, опыт сельскохозяйственных и перерабатывающих предприятий, успешно развивающихся в условиях рыночной экономики, свидетельствует, что применение умелой и грамотной логистической политики, в сочетании с маркетингом, приобретает в аграрной отрасли Беларуси высокую актуальность, является залогом экономической состоятельности производителей сельскохозяйственной продукции.

Литература

1. О программе развития логистической системы Республики Беларусь и транзитного потенциала на 2016 –2020 годы [Электронный ресурс] – Режим доступа: baifby.com/page/60. – Дата доступа 29.09.2018

ОРГАНИЧЕСКОЕ ПРОИЗВОДСТВО КАК ОДНО ИЗ НАПРАВЛЕНИЙ РАСШИРЕНИЯ ЭКСПОРТА СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ПРОДУКЦИИ

Винник О. Г. старший преподаватель, Шваякова О. В., старший преподаватель
Гомельский государственный технический университет имени П.О. Сухого

Современное состояние экономики Республики Беларусь, незначительное положительное внешнеторговое сальдо, достигнутое большей частью за счет снижения потребительской способности субъектов национальной экономики и значительный размер государственного долга, требуют от нее наращивания экспорта продукции, работ и услуг. Увеличение объемов экспортных поставок может быть достигнуто, в том числе за счет сельскохозяйственной продукции, произведенной не только по традиционным интенсивным технологиям, но и экологически чистой, так называемых органической.

Структура экспорта сельскохозяйственной продукции Республикой Беларусь в среднем за 2013-2016 гг. отражена на рис. 1 [1].

В структуре экспорта сельскохозяйственной продукции Республикой Беларусь за анализируемый период преобладает молочная продукция, мясо и мясопродукты. Это является бесспорным преимуществом нашей страны, причем продукция переработки мяса и молока характеризуется высоким уровнем

качества за счет постоянного мониторинга этих показателей самими производителями, что обеспечивает высокий уровень конкурентоспособности на внешних рынках.

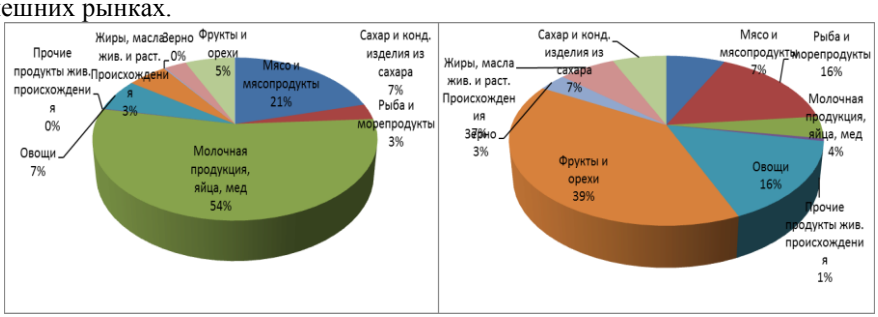

Экспорт Импорт

Рис. 1 – Структура экспорта и импорта основных видов продуктов и продовольствия в среднем за 2010, 2013-2016 гг., %

Примечание – разработано автором на основании [2]

С начала 2000 г. органическое земледелие и био-продукты находятся в общемировом тренде, а спрос на них показывает значительные ежегодные приросты. Биодинамика и органика стали в настоящее время основными методами ведения экологически чистого сельского хозяйства в экономически развитых странах. По данным Института органического сельского хозяйства, мировой рынок органического земледелия составляет около 93 млрд. долларов, а к 2020 году его оборот сможет достичь 200-250 млрд. долларов [4].

Таблица 1 – Общемировые данные органического производства

Показатель	1999	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Площадь органических сельскохозяйственных земель, млн. га	11	35,0	37,2	37	37,2	37,5	43,1	43,7	50,9
Количество стран с более чем 5% органических сельскохозяйственных земель			24	25	25				
Доля органических сельскохозяйственных земель в общей площади сельскохозяйственных земель, %		0,81				0,87	0,98	0,99	1,1
Количество производителей, млн. пр.	0,2	1,4	1,8	1,6	1,8	1,9	2,0	2,3	2,4
Объем рынка органики, $ млрд.	15,2		54,9	59,1	62,9	63,8	59,9	80	81,6
Потребление органики на душу населения, $	2,5		8	8,6	9	9,08	7,03	11	11,1
Количество стран, регулирующих органическое производство			74	84	86	88	82	87	87

Источник[3]: Willer, H. and Lernoud, J. (Eds.) (2017): The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging Trends. FiBL & IFOAM – Organics International (2017): Frick and Bonn, 2017-02-20

Вхождение на рынки Западной Европы, где популярность органической продукции очевидна, на первоначальном этапе становления и развития этого направления в Республике Беларусь достаточна сложна, что обусловлено достаточно жесткими требованиями, предъявляемыми к органическим продуктам в этих странах, сложностью процедуры и значительной стоимостью их сертификации. Кроме всего прочего стоит отметить значительное развитие органического земледелия непосредственно в странах Евросоюза, где рынок органической продукции практически разделен между странами-участницами. На рис. 2 видно, что спрос на органическую продукции в ЕС не удовлетворен собственными производителями только по овощам, фруктам, бакалее и безалкогольным напиткам, морепродуктам, молоку и молочным продуктам.

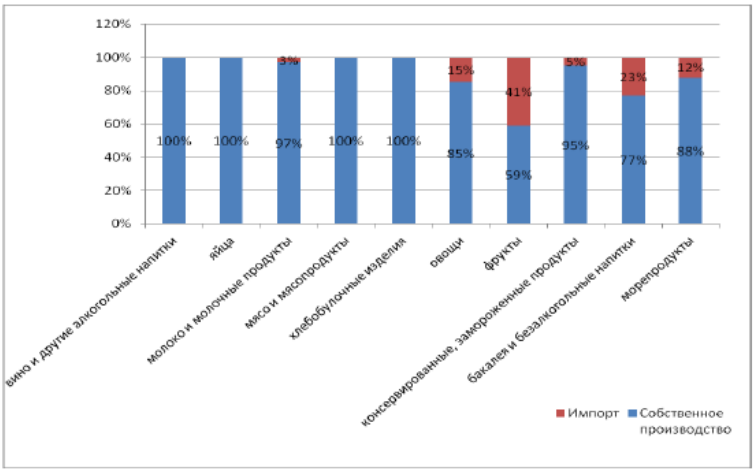

Рис.2 - Происхождение органических продуктов в 2016 году в ЕС[2]

Несколько иная ситуация на рынках органических продуктов отмечается в Украине: рост популярности органических продуктов питания, а соответственно и спроса на них с одной стороны и проблемы в сельскохозяйственном производстве, с другой. Кроме того, законодательная база Украины, регламентирующая производство, переработку и реализацию органических продуктов находится, как и в Республике Беларусь на этапе становления и разработки. Однако на территории Украины действует значительное количество иностранных и совместных сертификационных центров, ориентирующихся на регламенты Евросоюза, в чем состоит ее преимущество по сравнению с Беларусью.

На сегодняшний день разработан проект закона Украины «Об основных принципах и требованиях к органическому производству, обороту и маркировке органической продукции и в настоящее время дорабатывается в комитете по вопросам аграрной политики и земельных отношений Верховной Рады Украины. Следует отметить, что в Украине развитие органического рынка - одно из приоритетных направлений в плане стратегии реформ в аграрном секторе «3+5»,

которое базируется на Единой комплексной стратегии развития сельского хозяйства и сельских территорий на 2015-2020 годы. Международный опыт ведения экологически чистого сельского хозяйства показывает, что производителями органической продукции чаще всего являются малые и средние игроки аграрного рынка, в частности фермеры, именно на которых ориентирована вышеуказанная аграрная реформа.

Белорусские производители, в частности молочной продукции, делают попытки вхождения на рынок органической продукции Украины. Так, в течение длительного периода времени, в том числе в 2018 г., на прилавках украинских магазинов представлена продукция с приставкой био- крупнейших белорусских производителей – таких торговых марок как «Савушкин продукт», «Бабушкина крынка». Эта продукция пользуется устойчивым спросом среди населения. Но, в случае несоответствия продукции данных торговых марок требованиям доработанного и впоследствии принятого закона Украины «Об основных принципах и требованиях к органическому производству, обороту и маркировке органической продукции», рынок био-продукции Украины станет недоступен для белорусских производителей, не обладающих соответствующими сертификатами.

В настоящее время в Республике Беларусь ведется определенная работа по разработке нормативно-правовой базы, регламентирующая производство и реализацию органической продукции, однако на данный момент она представлена только проектом Закона Республики Беларусь «О производстве и обращении органической продукции». Ожидается, что в ближайшее время указанный проект будет принят, и в нашей стране будет запущен процесс сертификации земельных участков, продукции растениеводства и животноводства и процессов ее производства и обращения.

Таким образом, гармонизация белорусского законодательства, регламентирующего органическое производство, с доработанным и принятым законом Украины «Об основных принципах и требованиях к органическому производству, обороту и маркировке органической продукции», позволит отечественным производителям более уверенно чувствовать себя на рынке органической продукции Украины и наращивать экспортные поставки.

Литература

1. Винник, О. Г. Особенности и приоритеты управления рисками в сельском хозяйстве Республики Беларусь / О.Г. Винник // Стратегия и тактика развития производственно-хозяйственных систем: сб. науч. тр. / М-во образования Респ. Беларусь [и др.]; под ред. В. В. Кириенко. – Гомель: ГГТУ им. П. О. Сухого, 2017. – 247 с., с.123-126

2. Внешняя торговля Республики Беларусь: статистический сборник. / Национальный статистический комитет Республики Беларусь. –Минск,2017,390с.

3. Статистические данные Евросоюза. Режим доступа: http://ec.europa.eu/eurostat/web/agriculture/data/database. Дата доступа - 10.09.2018

4. Willer, H. and Lernoud, J. (Eds.) (2017): The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging Trends. FiBL & IFOAM – Organics International (2017): Frick and Bonn, 2017-02-20

МАТЕМАТИЧНИЙ МЕТОД АНАЛІЗУ ІЄРАРХІЙ: МОДЕЛЬ ІЄРАРХІЇ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ

Шекера С. С., старший викладач кафедри маркетингу, підприємництва і торгівлі
Одеська національна академія харчових технологій

Все наше життя являю собою деяку безліч послідовних рішень, прийнятих нами в діловому, соціальному та особистому житті.

Прийняття рішень - це основа процесу досягнення наших глобальних цілей, найважливіші з яких є виживання і забезпечення гідної якості життя. Бути людиною - це значить бути особою, яка приймає рішення (ОПР), при втраті свободи вибору людське життя знецінюється. Для застосування багатокритеріальних задач прийняття рішень існує багато методів в розділі методів приведення багатьох критеріїв до одного та методів успадкування психологічних особливостей ОПР.

До останнього блоку відноситься метод аналізу ієрархій (МАІ).

В даний час цей метод є одним з найбільш широко застосовуваних у теорії багатокритеріального прийняття рішень. У процесі прийняття рішень цей метод ефективно підтримує як завдання, описувані вербально, так і завдання з кількісними даними. Зараз спостерігається бурхливий ріст додатків МАІ і математичне вдосконалення цього методу. МАІ широко застосовується в економіці і фінансах - розподіл бюджету, менеджменті, бенчмаркінзі, при вирішенні конфліктів, у виборі проектів і в багатьох інших сферах діяльності.

До недоліків МАІ слід віднести:

1. МАІ не може в повному обсязі відобразити людський стиль мислення експерта;
2. метод може обробити не більше дев'яти критеріїв і дев'яти альтернатив;
3. використання незбалансованої шкали оцінок ускладнює подолання невизначеності і неточностей, пов'язаних з неповнотою знань ОПР.

Зазвичай процес прийняття рішень включає в себе такі складові: визначення цілей завдання, інтегрування ряду альтернатив, знаходження безлічі критеріїв, які порівнюються між собою і за якими порівнюються між собою альтернативи, вибір найкращої лінії поведінки після знаходження ряду альтернатив, розподіл ресурсів, встановлення потреб, передбачення результатів, вимірювання характеристик, забезпечення стійкості рішення, оптимізації та вирішення конфліктів.

Ієрархія є деякою абстракцією структури системи і призначена для вивчення функціональних взаємодій її компонент і їх впливів на систему в цілому. Ця абстракція може приймати різні родинні форми, в кожній з яких виробляється спуск з вершини (спільної мети) вниз до підцілей, далі до причин, що впливає на ці підцілі, людям, що впливають на ці причини, до цілей окремих людей, до їх стратегій і, нарешті, до наслідків - результатами цих стратегій.

У МАІ є три спільних завдання, що мають дуже важливі значення в додатках методу. Перше завдання стосується вимірювань. Слід врахувати, що при будь-якому способі вимірювань можливі експериментальні помилки (також і помилки приладу), наслідком цього можливі неузгоджені висновки, при цьому матричні

обчислення повинні дати корректні коефіцієнти узгодженості. У МАІ передбачуваний підхід до оцінки шкал відносин, заснований на максимальному власному значенні матриці парних порівнянь і дозволяє виміряти відхилення від узгодженості. Друге завдання стосується забезпечення більшої стійкості в соціальних вимірах. Допускаючи, що розмірності або характеристики є змінними, задумаємося над тим, як виміряти впливу цієї мінливості на характеристики іншого вищого рівня. Третє завдання полягає у встановленні таких умов, при яких ОПР зможе визначити структуру своїх завдань і надати необхідні судження для оцінки пріоритетів. Центральним моментом МАІ є те, що судження людей часто неузгоджені, але не дивлячись на це - пріоритети повинні бути встановлені. Тут передбачається, що альтернативні визначені заздалегідь, переваги є детерміністичними, а не ймовірнісними.

Ієрархія - це певний тип системи, заснований на припущенні, що елементи системи можуть групуватися в незв'язані множини. Елементи кожної групи перебувають під впливом якоїсь (певної) групи, які, в свою чергу впливають на елементи іншої групи. Припускаємо, що елементи на кожному рівні ієрархії незалежні (в рівнях критеріїв, альтернатив).

На рисунку 1 показана деяка модель ієрархії для прийняття рішень.

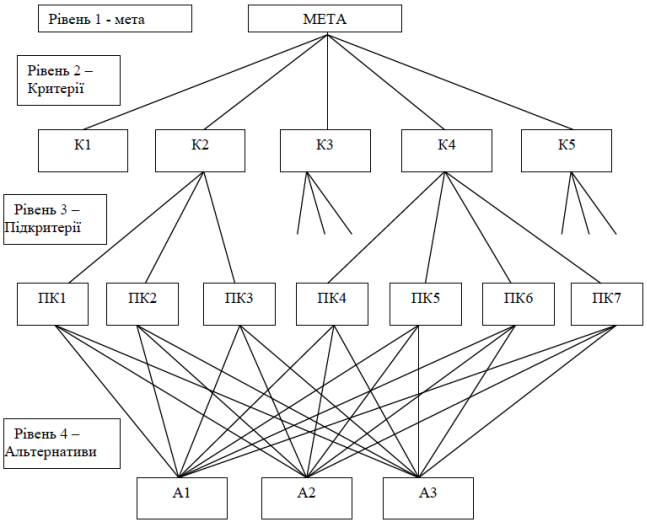

Рис 1. Модель ієрархії для прийняття рішення

Як висновок - відзначимо деякі переваги ієрархій:

1. ієрархічне представлення системи використовується для пояснення - як впливають зміни пріоритетів на верхніх рівнях ієрархії на пріоритети елементів нижніх рівнів;
2. ієрархії подають детальну інформацію про структуру та функції системи на нижніх рівнях і забезпечує розгляду підкритеріїв і критеріїв вищих рівнів: обмеження на елементи рівня найкраще відтворювати на попередньому, більш високому рівні.

3. ієрархія природних систем (таких як наведено на рис 1) будується набагато ефективніше, ніж системи зібрані в цілому;
4. ієрархії стійкі і гнучкі: стійкі - малі зміни викликають малий ефект, гнучкі - додавання до добре структурованої ієрархії нових елементів не руйнує її характеристик.

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЯМИ В ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ

Асауленко Н. В., ст. викладач кафедри готельно-ресторанного бізнесу
Одеська національна академія харчових технологій

Інновація – це процес доведення наукової ідеї або технічного винаходу до стадії практичного використання, що приносить дохід, а також пов'язані з цим процесом техніко-економічні та інші зміни у соціальному середовищі. Інновація повинна задовольняти ринковий попит, мати новизну і приносити прибуток виробнику [3].

Готельне і ресторанне господарство є важливими складовими індустрії гостинності. Підприємства готельного та ресторанного господарства є одними із найбільш розповсюджених видів малого бізнесу, тому заклади та підприємства ведуть між собою постійну боротьбу за сегментацію ринку; за пошук нових та за утримання постійних споживачів їхньої продукції та послуг. Усі заклади та підприємства повинні мати високий рівень конкурентоспроможності, основу якого формують інновації та ефективна реалізація інноваційної стратегії та політики підприємств. Прийняття управлінських рішень керівниками й фахівцями готельних і ресторанних підприємств не регламентоване, методична база оцінки ефективності інновацій та управління інноваційною діяльністю найчастіше відсутня, що ускладнює інноваційний розвиток підприємств галузі. Підприємства готельно-ресторанного бізнесу, які зробили інновації частиною свого життя, створюють нові або заново відкривають старі ринки, продукти, послуги й моделі бізнесу, що, у свою чергу, веде до ще більш швидкого росту.

У менеджменті кращих компаній світу, незалежно від моделі, у якій вони існують, незалежно від національної приналежності, проявляються такі риси: клієнт-орієнтований підхід; диверсифікованість бізнесу; активізація людського фактора; використання сучасних інтегрованих інформаційних маркетингових технологій; розвиток партнерських зв'язків, у тому числі через нові організаційні форми управління: глобальні об'єднання, стратегічні альянси, консорціуми, що забезпечують доступ до дешевих ресурсів і важливих ринків збуту; домінування адаптивних структур управління; серйозна робота зі створення й підтримки мікрокультури. Ці інноваційні заходи дозволяють підприємствам не просто реалізувати послугу контрагентові або споживачеві, але й формувати попит, підвищувати ефективність діяльності на ринку [1].

Переважаюча більшість закладів готельно-ресторанного господарства функціонують на засадах приватної власності, здійснюючи власну діяльність в основному через надання широкого спектру послуг: продажу товарів, виконання робіт або надання послуг з організації готелів та харчування, відпочинку та розваг,

надання консультаційних послуг, проведення майстер-класів. У сучасних економічно важких умовах при високому рівні конкуренції підприємства значним чином активізують роботу із забезпечення відповідної якості надання послуг. Важливим завданням при цьому є розроблення ефективних механізмів самими суб'єктами готельно-ресторанного бізнесу, які дозволяють залучати клієнтів, упроваджуючи нові технології, пропонуючи додаткові послуги й сервіси, при цьому безперервно покращуючи якість обслуговування та надання послуг, завоювання довіри гостя, формування позитивного іміджу підприємства.

Необхідність впровадження інновацій у сфері готельно-ресторанного бізнесу стимулює конкурентна боротьба і цілий ряд інших вимог їхнього функціонування. Важливість їх використання також обумовлюється мінливими вимогами споживачів. Впровадження інновації стає об'єктивною необхідністю на всіх етапах діяльності підприємства [5].

Застосування інновацій у закладах готельно-ресторанного господарства дозволяють створювати оптимальні графіки заходів, забезпечуючи повне завантаження готельно-ресторанного закладу і даючи йому додаткові можливості для отримання прибутку. Прагнучи запропонувати клієнтам ексклюзивний сервіс, багато готелів та ресторанів замовляють розроблення особливих систем роботи, які суттєво розширюють функції готельно-ресторанного бізнесу. Серед них, наприклад, можна виділити такі, як: система автоматизації праці працівників відділу продажів – дозволяє управляти цією сферою, планувати зустрічі з партнерами та клієнтами, вести календар і розклад роботи менеджерів, а також полегшує виконання різних завдань; система роботи з клієнтами – це нові технології у готельному бізнесі, які проводять повний аналіз розміщення гостей у готелі і видають повну аналітику по кожному з них. Ця система дозволяє побачити, які посередники і турагентства краще за всіх забезпечують «доставку» клієнтів до готелю, а також допомагає прорахувати статистику клієнтів за віком, статтю, соціальним статусом, прибутковістю тощо; система управління програмами лояльності для клієнтів – дозволяє готелю розробляти особливі види заохочення для постійних клієнтів, клубні та дисконтні картки, преміальні сертифікати тощо; система управління заходами готелю – за допомогою цієї технології можна планувати завантаження різних приміщень готелю – її конференц-залів, ресторанів, банкетних залів; інтерактивне меню – відвідувачі користуються екраном, вбудованим в стіл, вибираючи з його допомогою страви і кличучи офіціантів; екрани-планшети на столах – поки замовлення готується, відвідувач може почитати свіжі новини, дізнатися про ресторан побільше, замовити таксі тощо; сенсорні дисплеї, встановлені в холі готелю – актуальні для великих готелів з декількома ресторанами. Скориставшись ними, гості можуть побачити меню всіх точок харчування в готелі, вибрати кращу з них і заздалегідь прорахувати свій середній чек.

Інновації у готельно-ресторанній сфері стосуються не тільки інформаційних технологій. Готелі широко використовують практику відкритих кухонь, коли страви готуються прямо на очах у клієнтів [2,4]. Сьогодні готельно-ресторанний бізнес в Україні зазнає істотної демократизації. Правильна розробка концепції і реалізація стратегії розвитку дає певні результати і дозволяє закладу

перетворитися на найулюбленіший заклад відпочинку. Головним для успішного готельно-ресторанного бізнесу, як і раніше, залишається професійне обслуговування, яке в свою чергу опирається на досвідчений та привітний персонал. А ідеальний керівник такого закладу повинен поєднувати в собі високу працездатність, позитивне сприйняття своєї професії і хороші комунікативні навички.

Література

1. Борисова О. В. Тенденції розвитку готельно-ресторанного бізнесу в Україні / О. В. Борисова // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. - 2012. - Вип. 1(2). - С. 331-338.
2. Борисова О.В. Механізм реалізації інноваційної політики підприємств ресторанного господарства / О.В. Борисова // Соціально-економічні реформи у контексті інвестиційного вибору України: V міжнар. наук.-практ. конф., 15–16 травня 2008 р.: зб. наук. пр.: у 3 т. – Дніпропетровськ : ПДАБА, 2008. – Т. 3. – С. 8–12.
3. Поняття та види інновації. Поняття інноваційної діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bukilb.net/books/37223/
4. Портал гостиничного и ресторанного бизнеса [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://prohotelia.com.ua/
5. Шаповалова О.М. Інноваційна діяльність, як основа підвищення конкурентоспроможності готельного господарства / О.М. Шаповалова // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2013. – № 16. – С. 224–228.

ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

Брюшкова Н. О., к.е.н., доцент кафедри менеджменту і логістики
Одеська національна академія харчових технологій

Інвестиції відіграють ключову роль у розвитку економічних процесів в країні. Проблеми інвестування економіки завжди були у центрі уваги економічної науки. Це зумовлено тим, що інвестиції торкаються найглибших основ господарської діяльності, визначають процес економічного зростання загалом.

Політична та законодавча нестабільність, недосконалість банківської системи та фондового ринку, недостатньо сформована практика проектного фінансування підприємств, шкодять отриманню кредитних ресурсів для реалізації перспективних інвестиційних проектів і, як наслідок, гальмує ефективний розвиток економіки України.

Серед кола питань, які розглядаються сучасною економічною наукою, проблема інвестицій та інвестиційного процесу належить до першорядних. Саме інвестиції є основою розвитку підприємств, окремих галузей та економіки України в цілому.

Вагомий внесок у дослідження суті інвестиційного процесу, ефективності інвестиційної діяльності, системи її економічного стимулювання зробили такі

вчені як: О. Барановський, С. Буткевич, І. Бланк [1], П. Друкер, І. Крейдич, Т. Майорова, А. Мочерний, А. Пересада, М. Турянська, М. Штерн, У. Шарп та ін.

Разом з тим, не всі аспекти цієї складної і багатогранної проблеми з'ясовані і отримали належне обґрунтування. Багато положень і сьогодні залишаються дискусійними.

Термін «інвестиції» походить від латинського «invest», що означає «вкладати». Закон України «Про інвестиційну діяльність» дає таке визначення інвестицій: «Інвестиції - це всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект» [2].

Інвестиції є основою розвитку підприємств, окремих галузей та економіки України в цілому. Між інвестиціями та економічними процесами є тісний зв'язок. З одного боку, формування інвестиційних ресурсів відбувається залежно від показників економічної активності в державі, а з іншого – розподіл і використання інвестицій забезпечує розвиток економічних та соціальних процесів [1]. Причини, які зумовлюють необхідність інвестицій можуть бути різні, однак в Україні їх поділяють на 3 основні:

– відновлення наявної матеріально-технічної бази;

– нарощування обсягів виробничої діяльності;

– освоєння нових видів діяльності.

Основними причинами низької інвестиційної активності в Україні є:

– нестабільність та непрозорість законодавчої бази з питань інвестиційної та підприємницької діяльності;

– надмірна складність інвестиційної діяльності, зокрема в частині дозвільної системи та адміністрування податків;

– нестабільна ситуація в банківській сфері, зокрема в частині кредитування, та нестабільність валютного ринку;

– несприятлива кон'юнктура зовнішнього ринку та низька купівельна спроможність населення та ін.

Для вирішення проблем інвестиційного розвитку економічних процесів в Україні необхідно:

– удосконалення законодавчої бази щодо інвестиційного процесу;

– посилити державну підтримку інвестиційних проектів в основних галузях економіки;

– забезпечити прозорість економічних відносин між державою і інвесторами (як вітчизняними так і іноземними);

– розвивати інвестиційний ринок в Україні та його привабливість у світі.

Отже, роль інвестицій у розвитку економічних процесів Україні багатогранна й актуальна. Інвестиції відіграють центральну роль в економічних процесах та визначають загальний ріст економіки. Що більшими є обсяги інвестицій сьогодні, то більшими будуть обсяги валового внутрішнього продукту завтра. В сучасних умовах саме інвестиції виступають засобом забезпечення виходу держави з кризи, структурних зрушень в економіці країни, зростання

технічного прогресу, підвищення якісних показників господарської діяльності на мікро- і макрорівнях.

Література

1. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент. И.А. Бланк. – Киев: Эльга-Н, Ника-Центр, 2001. – 448 с.
2. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18 вересня 1991 р. № 1560 // Відомості Верховної Ради України. – 1991. - №47. – С. 646.

ІНСТИТУТИ СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ В ІНТЕГРОВАНИХ СТРУКТУРАХ У ВИНОРОБСТВІ

Бондаренко С.А., к.е.н., доцент кафедри менеджменту і логістики
Одеська національна академія харчових технологій,

У ринкових умовах ефективність підприємств виноградарства і виноробства напряму залежить від ефективності функціонування ринкових інститутів й інституцій формальних і неформальних, що проявляється у стимулюючій ролі щодо інноваційності, підвищенні ефективності діяльності ринкових учасників, конкурентоспроможності, стійкості інституціонального середовища тощо. Інституціональне забезпечення в інтегрованих структурах у виноробстві формує дієві формальні та неформальні норми, правила й цінності. Формальні норми та правила (інститути) представлені сукупністю нормативних документів різного рівня впливу на суміжні ринку виноградарства і виноробства, як цілісної інституціональної структури, а також відповідними інститутами й інституціями, які безпосередньо функціонують і забезпечують функціонування цієї структури.

Для виноградарства і виноробства особливої ролі набувають неформальні інституційні складові – цінності, традиції, довіра, репутація, що проявляється через відносини та стиль спілкування між учасниками інституціональних домовленостей, допустимості тих чи інших дій, які не передбачають порушення формальних правил (законів, постанов), проте які підпадають під недовіру й ін. З огляду на специфічні властивості продукції виноградарства і виноробства, неформальні правила гри та норми поведінки, в значній мірі, визначають психологічно-етичну атмосферу ринкового середовища, тісно переплітаються з його організаційною культурою. Цінності та вікові галузеві традиції в ринковому середовищі мають трансформуватися (інституціоналізуватися) в інститути, оформитися та формалізуватися у правила поведінки, зокрема у формі галузевих кодексів культури і поведінки. Згідно основних постулат нової інституційної економіки, ринок суміжних галузей виноградарства і виноробства не зводиться лише до обмежень ціною, пропозицією й попитом, як дійсних економічних інститутів. Особливої ролі набувають якісні і кількісні характеристики сформованих зв’язків між ринковими агентами, відповідно до яких, сума всіх рішень пояснюється рівнем балансування інтересів усіх учасників, що є невід’ємною інституційною структурною ланкою будь-якої ринкової економіки.

Таким чином, формування інституціонального середовища суміжних ринків виноградарства і виноробства безпосередньо залежить від злагодженості всіх

інституціональних інструментів і механізмів, самих інститутів й інституцій та цілісності інституціонального оточення (рис. 1). Регуляторний вплив такого середовища, відображаючи ті процеси, які нині відбуваються, виражається ефективними змінами діючих інституціональних норм і правил.

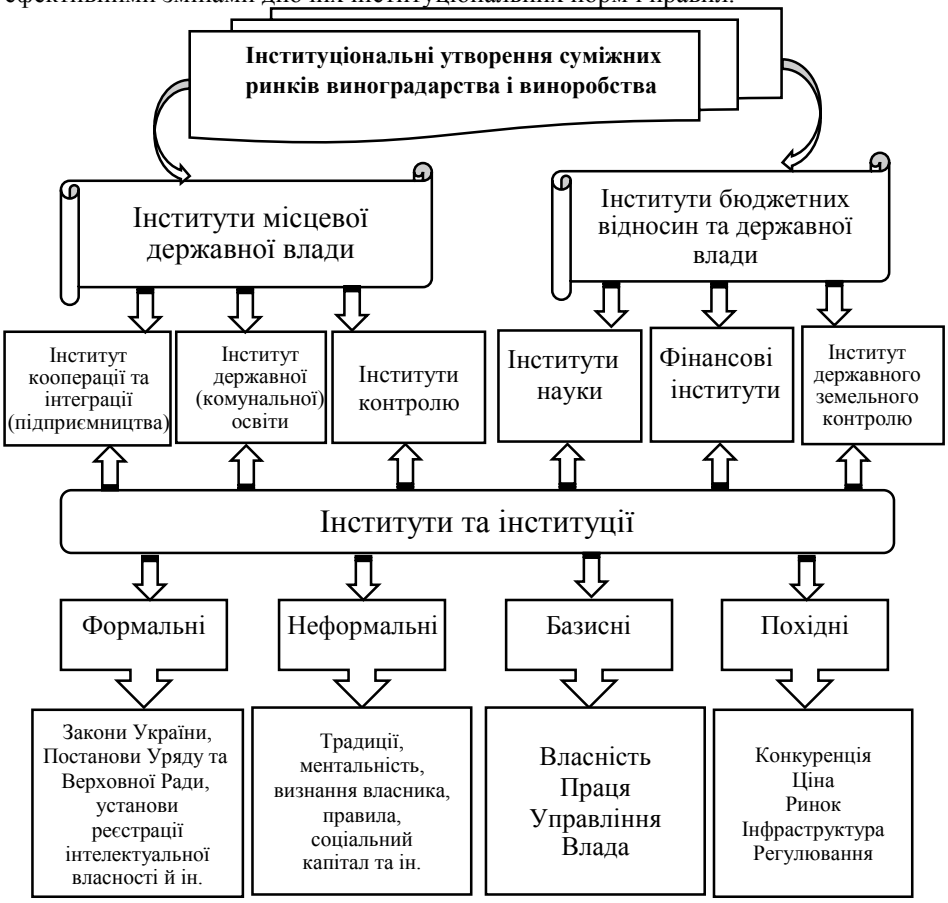

Рис. 1. Модель інституціонального середовище виноробства

Джерело: [авторська розробка]

Урядом України закладено до проекту бюджету на 2018 рік фінансування Фонду підтримки інновацій в розмірі 50 млн. грн. Згідно зазначеного документа, підтримка стратегічного розвитку здійснюватиметься у семи напрямках, серед яких енергетика і агропромисловість, авіа-, судно- та ракетобудування, нанотехнології і робототехніка, медицина і фармацевтика, охорона навколишнього середовища. Мова йде про створення в Україні замкнутої екосистеми підтримки інвестицій і інновацій, що дозволить активно розвивати інновації та технології для зростання економіки і добробуту громадян.

Дуже своєчасною ініціативою для розвитку вітчизняного виноградарства і виноробства є створення на базі Міністерства аграрної політики та продовольства

України відділу розвитку садівництва, виноградарства та виноробства Департаменту землеробства та технічної політики в АПК (далі – Відділ) (згідно прийнятого Положення у відповідності до наказу Міністерства аграрної політики та продовольства України від 23.03.2017 р. №160). Даний колегіальний орган має забезпечувати формування основних напрямків розвитку та реалізації державної політики з питань виноградного і плодового розсадництва, садівництва, ягідництва, хмелярства, виноградарства та виноробства.

Відділ у своєму складі має включати представників: 1) законотворчої, вищої і місцевої виконавчої влади (від виноробних регіонів України); 2) науки; 3) галузевих і професійних об'єднань і асоціацій; 4) виробничих підприємств; 5) виноробів-аматорів; 6) представників ЗМІ; 7) маркетологів.

В умовах активізації інтеграційних процесів механізм вирішення завдання щодо підвищення статусу інноваційної діяльності у виноградарстві і виноробстві має включати два взаємодоповнюючі напрями:

–упровадження нових методів управління підприємствами галузі, де повноправне місце посідатиме інноваційний менеджмент;

–спільна розробка та впровадження механізмів кооперації, інтеграції, партнерських відносин з усіма зацікавленими учасниками і інститутами не лише національної (регіональної) інноваційної системи, але й європейського інноваційного простору, включаючи тріаду «освіта – наука – виробництво».

Проте перед вітчизняними виноробами постають виклики, обумовлені як внутрішніми й зовнішніми факторами, так і причинами інституційного характеру, зокрема, відсутністю системного й взаємоузгодженого законодавства у сфері науки, технологій і освіти й, відповідно, ефективної інноваційної політики, яка так і не була вироблена в останні роки.

Серед таких викликів: недостатній рівень розвитку сучасних технологій виноробства, низький рівень замотивованості щодо інноваційної діяльності, відсутність інвестицій, зношення основних засобів підприємств, відсутність спеціально підготовлених кадрів, розвиток законодавства у галузі підприємництва і інноваційного розвитку.

Найбільш результативним механізмом реалізації стратегії стійкого інноваційного розвитку виноробних підприємств, що дозволяє відповісти на зазначені виклики, на сьогодні є створення інноваційної бізнес-екосистеми.

В основі ідеї необхідності її створення може бути покладена концепція щодо вкладення невеликих коштів у інноваційні проекти, які зароджуються й згодом можуть стати основою для створення платформи інноваційного розвитку підприємств галузі, на основі екопідходу до розробки та реалізації інноваційних процесів. Основними компонентами інноваційних бізнес-екосистем дослідники [1, 2] виділяють: (1) креативний ресурс, (2) інноваційні ідеї, (3) інноваційний підприємницький досвід, (4) джерела фінансування та (5) інноваційна мережа, що поєднує їх у єдине ціле й сприяє трансферу технологій (рис. 2). Визначальними характеристиками інноваційної бізнес-екосистеми є:

– охоплює різні рівні структури господарюючої системи та передбачає їх інтегрований взаємозв’язок, спираючись на інтерактивну модель інноваційного процесу та на принципи мережевого механізму і мережевої організації науково-

технологічної та інноваційної діяльності;

– функціонування інноваційної бізнес-екосистеми багато в чому залежать від характеру й просторової конфігурації інноваційного процесу.

Таким чином, інноваційна бізнес-екосистема представляє собою сукупність інституцій, за ознаками взаємодії та участі у процесі створення та застосування наукових знань та технологій (організаційних, структурних і функціональних), що визначають умови інноваційного процесу (правові, економічні, організаційні, соціальні) та забезпечують стійкий інноваційний розвиток підприємства за принципами самоорганізації.

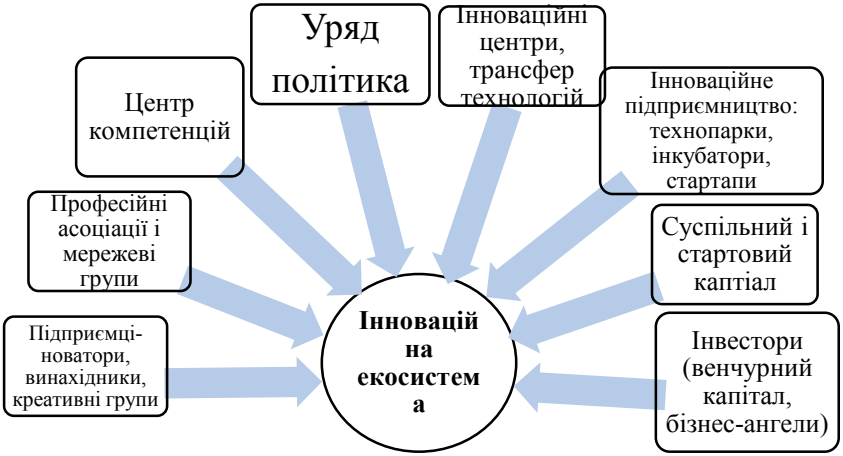

Рис. 2. Структурна модель інноваційної бізнес-екосистеми

Джерело: на основі [1, 2]

Ключове завдання інноваційної бізнес-екосистеми – створити інноваційно-сприятливе середовище для розвитку підприємств на інноваційній основі. Важливою умовою формування і забезпечення інноваційної активності такого середовища є сукупність відповідних ресурсів: інтелектуальних (патенти, ліцензії тощо); матеріальних (устаткування, дослідно-приладова база, площі та ін.); фінансових (власні, позикові, інвестиційні та ін.); людських (лідери-новатори, креативний персонал тощо); інфраструктурних (відділи інноваційного маркетингу, нової продукції, патентно-правовий, інформаційний і т. п.). Для формування повноцінної моделі інноваційної екосистеми важливо формувати і розвивати мережеву систему взаємодії на основі цифрових технологій. Необхідно формувати інноваційну культуру, що включає дух динаміки, новаторства, колективної зацікавленості у здійснюваних інноваційних проектах.

Література

1. Smorodinskaja N. Setevye innovacionnye jekosistemy i ih rol' v dinamizacii jekonomicheskogorosta / N. Smorodinskaja // Innovacii. — 2014. — № 7 (189). — S. 27–33.

2. Mercan. B. Components of Innovation Ecosystems: A Cross-Country Study /B. Mercan, D. Goktas // International Research Journal of Finance and Economics. — 2011. — № 76.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ

Седіков Д. В., аспірант кафедри менеджменту і логістики
Одеська національна академія харчових технологій

Сучасний стан економічного розвитку провідних країн світу характеризується становленням інформаційної економіки, коли основним засобом і предметом суспільного виробництва стає інформація, а основним видом ресурсів – інформаційні.

Проблематика інформаційної економіки досліджується у роботах зарубіжних і вітчизняних фахівців, серед яких слід згадати В. Іноземцева, М. Кастельса, Л. Мельника, Р. Нижегородцева, Е. Тоффлера та ін. Ними сформовано категорійний апарат інформаційної економіки, визначено основні її риси. В основному їх роботи розглядають проблеми інформаційної економіки на макрорівні. Однак практично недослідженими залишилися проблеми макрорівня економіки, зокрема питання оцінки інформаційного потенціалу підприємства як однієї з головних рушійних сил його розвитку. Невизначена його структура, відсутня критеріальна база для оцінки, що ускладнює управління реалізацією і розвитком потенціалу підприємства, призводять до вибору неадекватних існуючим економічним умовам стратегій розвитку, особливо інноваційних. Вирішення цих питань дасть можливість цілеспрямовано формувати і розвивати інформаційний потенціал підприємства, оптимізувати систему управління підприємством, знизити ступінь ризику і підвищити обґрунтованість та оперативність управлінських рішень, спрямованих на забезпечення умов тривалого стійкого розвитку [1]. Таким чином, метою даного дослідження є розкриття сутності інформаційного потенціалу підприємства як економічної категорії, визначення його структури, розроблення критеріальної бази і методичних підходів до його оцінки

На думку автора, під інформаційним потенціалом підприємства слід розуміти сукупність інформаційних ресурсів і здатностей до їх реалізації, які забезпечують умови його тривалого розвитку на основі генерації, накопичення і використання знань (фактів і правил).

До інформаційного потенціалу підприємства слід включати інформаційні, інтелектуальні та інші нематеріальні активи, які вміщують: знання та досвід працівників; технічну документацію; економічну інформацію; права власності на продукцію інтелектуальної праці; програмне, інформаційне забезпечення комп’ютерних інформаційних систем; наукоємні вироби та послуги, технології їх виробництва; засвідчена сертифікатами відповідність підприємства і його продукції міжнародним стандартам, наприклад, ІСО 9000, ІСО 14000; засоби комунікації та зв’язку, інформаційні системи та технології управління; корпоративна культура і соціально-психологічний клімат на підприємстві; налагоджені зв’язки з економічними контрагентами, налагоджена і перевірена часом збутова мережа; імідж та ділова репутація [2, 3]. Не претендуючи на вичерпність, автором запропонована така структура інформаційного потенціалу підприємства (табл. 1).

Таблиця 1 – Структура інформаційного потенціалу підприємства

Складові	Елементи складових
Знання та досвід	знання та досвід персоналу
	корпоративна культура
	соціально-психологічний клімат
Документація та права	технічна, технологічна документація
	права власності на патенти, торгові марки, промислові зразки, ноу-хау, товарні знаки
	сертифікати відповідності стандартам якості, вимогам екологічної безпеки
Наукоємна продукція	вироби
	послуги
	технології
Інформаційні системи та технології	засоби комунікації та зв'язку
	інформаційні системи і технології
	інформаційне, програмне, технічне та ін. забезпечення інформаційних систем
Інформація та зв'язки	економічна інформація
	зв'язки з економічними контрагентами, контактними аудиторіями
	імідж, репутація

Джерело: розроблено автором

Як бачимо з наведеного переліку складових, інформаційний потенціал підприємства не є тотожним інтелектуальному. Згідно з запропонованою класифікацією останній є складовою частиною інформаційного потенціалу. Його також не слід ототожнювати лише з нематеріальними активами підприємства, оскільки, інформаційний потенціал містить як нематеріальну, так і матеріальну частину [5].

Оцінка інформаційного потенціалу підприємства необхідна для регулювання податку на прибуток та обсягу амортизаційних відрахувань, збільшення ринкової вартості підприємства тощо. Однак більшою мірою це потрібно для визначення перспектив розвитку і оптимізації вибору конкретних його напрямків. З цих позицій інформаційний потенціал слід розглядати з точки зору інформаційних ресурсів і здатностей до їх реалізації [3]. Ресурсна частина характеризує стан інформаційних ресурсів розвитку підприємства, його якісний і кількісний стан. Друга частина характеризує здатність до реалізації можливостей розвитку, які випливають з наявного інформаційного оснащення (інформаційних ресурсів) [4].

Література

1. Мельник Л .Г. Информационная экономика: Учебн. пособ. – Сумы: ИТД «Университетская книга», 2013. – 288 с.
2. Мельник Л. Г., Ильяшенко С. Н., Касьяненко В. А. Экономика информации и

информационные системы предприятия: Учебн. пособ. – Сумы: ИТД «Университетская книга», 2014. – 400 с.
3. Кащук Я. Об'єкти інтелектуальної власності – нематеріальні активи підприємства // Справочник экономиста, 2014. – № 1. – С.18-21.
4. Махнуша С. М. Нематериальные активы предприятия и эффективность их использования // Механізм регулювання економіки, 2015. – № 3. – С. 186- 193.
5. Ілляшенко С. М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи: Навч. посіб. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2016. – 278 с.

БЮДЖЕТНІ МЕХАНІЗМИ ІНВЕСТИЦІЙНИХ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Добрянська Н.А., д.е.н., професор кафедри адміністративного менеджменту та проблем ринку
Одеський національний політехнічний університет
Шевченко А.А., к.е.н., доцент кафедри економічної теорії та економіки підприємства
Одеський державний аграрний університет
Карастаматі Т.О., магістрант
Одеський національний політехнічний університет

Бюджетні інвестиції є важливим елементом в інвестуванні і чинять безпосередній вплив на соціально-економічний розвиток країни. Вони забезпечують ефективну інтеграцію національної економіки у світову завдяки виробничій і науково-технічній кооперації, є джерелом капіталовкладень у формі сучасних засобів виробництва, підвищують добробут населення країни. Подальше вивчення та вдосконалення бюджетного інвестування є перспективним напрямком для наукових досліджень, результати яких можуть бути використані на практиці [1].

З точки зору забезпечення фінансової безпеки держави, формування системи інвестиційної безпеки в Україні обов'язково слід здійснювати з урахуванням необхідності дотримання виваженої антиінфляційної політики, досягнення скорочення бюджетного дефіциту, активізації інвестиційних процесів, стабілізації валютного курсу та уніфікації законодавчої бази. В умовах проведення демократичних реформ в Україні, у контексті децентралізації влади і фінансових ресурсів, пріоритетною має стати співпраця місцевих органів влади і приватного бізнесу в інвестиційній сфері. Перспективними інвестиційними проектами має бути соціально значущі об'єкти інфраструктури: медицина, освіта, ЖКГ, транспорт, зв'язок тощо [2].

Інвестиційно-соціальний потенціал місцевих бюджетів в умовах децентралізації фінансової системи України пов'язаний зі зростанням спроможності бюджетів розвитку, які є складовою частиною спеціального фонду. Вадами формування бюджетів розвитку є відсутність закріплених податкових джерел, великий перелік ненадійних, нестабільних, разових джерел, значна роль капітальних трансфертів. Недоліками видаткової частини бюджетів розвитку є

незахищений характер коштів на погашення отриманих кредитів і гарантій розміщення облігацій місцевих позик. Позитивними індикаторами є зростання протягом трирічного періоду суми видатків бюджетів розвитку місцевих бюджетів, передусім за рахунок капітальних витрат. Інвестиційно-соціальний потенціал місцевих бюджетів в умовах децентралізації фінансової системи України - це сукупність прогнозних інвестиційних ресурсів, які можна мобілізувати для досягнення цілей соціальної політики територіальних громад і подальшого інвестування, на зростаючій основі [3].

Для стійкості інвестиційно-соціального потенціалу місцевих бюджетів необхідно збільшити власні доходи за рахунок податкових надходжень (у тому числі за рахунок податку на доходи фізичних осіб, єдиного податку і податку на нерухоме майно), а також підвищення інвестиційної привабливості муніципальних облігацій. Запорукою залучення кредитних ресурсів є віднесення видатків на погашення отриманих кредитів до захищених статей місцевого бюджету протягом усього терміну дії кредитного договору, які не можуть бути скасовані іншим рішенням місцевої ради або інакше, ніж в арбітражному порядку.

Інвестиційні стратегії розвитку національної економіки на основі програмно-цільового методу є результатом розвитку системи управління державними інвестиціями, які інтегровані у бюджетний процес. Основними напрямами їх удосконалення є покращення рівня проектних пропозицій, запровадження їх економічного аналізу та більш прозорої процедури прийняття рішень, утворення міжвідомчої комісії для відбору проектів, до складу якої включені представники Кабінету Міністрів України та Комітету Верховної Ради України з питань бюджету, гарантування послідовності фінансування розпочатих проектів.

Запорукою ефективності реалізації інвестиційних стратегій у концесійній діяльності є: чіткі гарантії для інвесторів, у тому числі щодо умов договору та майнових прав; урегулювання питань адекватного розподілу ризиків між приватним і державним партнерами; забезпечення можливості повноцінного захисту довгострокових національних інтересів, створення рівних умов конкуренції, контроль реалізації конкурентних правил і монопольного становища приватних інвесторів, заходи із запобігання корупції при використанні коштів державних інвесторів [1].

Подальший розвиток державно-приватного партнерства (ДПП) в Україні потребує певних змін інституціонального середовища, а саме: законодавче визначення вимог до змісту договору про ДПП, його укладання після чіткого визначення обсягів фінансування і розподілу ризиків між державними і приватними партнерами, перегляд сфер використання ДПП з акцентом на інноваційну та екологічну складові; формування на державному, регіональному та місцевому рівнях бази інвестиційних проектів, що можуть бути реалізовані на засадах ДПП; розробка механізмів гарантування фінансування проекту ДПП із боку державного партнера протягом всього періоду його реалізації і заміни приватного партнера ДПП у разі невиконання ним зобов’язань по контракту [4].

Зарубіжний досвід позитивного досвіду реалізації проектів на умовах ДПП дозволяє виокремити визначальні ознаки державно-приватного партнерства:

реалізація масштабних, національних або міжнародних, суспільно значущих проектів; взаємодія між державою та приватним бізнесом передусім в інфраструктурних галузях; виключно узгодження інтересів державних та приватних партнерів з метою отримання взаємної вигоди, справедливий розподіл між державним та приватним партнерами ризиків, пов'язаних з виконанням договорів, створення центрів державно- приватного партнерства. Виокремлені ознаки необхідно враховувати при розробці інвестиційних стратегій державно-приватного партнерства в Україні [5].

Література

1. Слободянюк Н. О. Механізми стратегічного розвитку національної економіки: інвестиційний аспект: монографія / Н. О. Слободянюк; КПУ. – Херсон: Гельветика, 2017. – 500 с.
2. Шевченко А.А. Державний борг України: сучасні реалії та основні тенденції / Н.А. Добрянська, А.А. Шевченко, О.П. Петренко // Аграрний вісник Причорномор'я (серія «Економічні науки»). - Одеса, 2016. - № 78 – 2. – с. 127 - 137
3. Dobrianska N.A. Diversified corporate associations: modern scorecard analysis and assessment of their effectiveness [Електронний ресурс] / N.A. Dobrianska, V.V. Popovych // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2017. – № 1 (29). – С. 6-12.– Режим доступу до журн.: http://economics.opu.ua/files/archive/2017/No1/6.pdf
4. Слободянюк Н. О. Концесія як інструмент реалізації інвестиційних стратегій державно-приватного партнерства / Н. О. Слободянюк // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія "Економічні науки". – 2016. – Вип. 19. – Ч. 2. – С. 140–143.
5. Слободянюк Н. О. Зарубіжний досвід стратегічного державно- приватного партнерства в інвестиційний сфері / Н. О. Слободянюк // Інвестиції: практика та досвід. Економічна наука. – 2016. – № 13. – С. 49–53.

ПЕРЕШКОДИ НА ШЛЯХУ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ В УКРАЇНІ

Коліщук О. В., аспірант кафедри економіки та міжнародних економічних відносин
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Вступ. Впровадження інноваційних програм в Україні на даний час зіштовхується з об'єктивними проблемами економіки держави. Дефіцит державного та місцевих бюджетів не дозволяє виділяти достатніх коштів для їх фінансування. Вітчизняні промислово-фінансові корпорації залишають поза увагою можливість інвестицій у деякі достатньо перспективні галузі економіки, які не дають швидкої віддачі активізації інноваційної діяльності усіх суб'єктів господарювання.

Іноземні інвестори не хочуть вкладати кошти в інноваційні проекти через нестабільне податкове законодавство та часті зміни суспільно-політичних векторів розвитку нашої країни.

Методи. Методологічною основою дослідження є теоретичні положення функціонування інноваційної економіки та методологічні засади державного регулювання інноваційних процесів. У процесі дослідження використано наукові методи аналізу та синтезу - з метою уточнення процесу реалізації ідей, та метод групування з метою проведення аналізу рівня інноваційності різних країн.

В Україні обрано інноваційний шлях розвитку економіки, для чого прийнято Закони «Про інноваційну діяльність» [1], «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» [2], постанову Верховної Ради України «Про Концепцію науково-технологічного та інноваційного розвитку України» [3], постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження Програми розвитку інвестиційної діяльності в Україні» [4], проведено парламентські слухання на тему: «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010 - 2020 роки в умовах глобалізаційних викликів» [5], проте, нажаль, наша економіка й досі є недостатньо інноваційною.

Згідно з The Global Innovation Index рейтинг України у 2018 році дещо підвищився відносно попередніх років, однак все ж таки не достатній (табл. 1).

Таблиця 1 - Вибірка країн за рейтингом інноваційної активності за 2016-2018 рр.

Країни	2016	2017	2018
Білорусь	79	88	86
Велика Британія	3	5	4
Данія	8	6	8
Ірландія	7	10	10
Молдова	46	54	48
Нідерланди	9	3	2
Німеччина	10	9	9
Норвегія	22	19	19
Польща	39	38	39
Румунія	48	42	49
Словаччина	37	34	36
Угорщина	33	39	33
Україна	56	50	43
Фінляндія	5	8	7
Чехія	27	24	27
Швейцарія	1	1	1
Швеція	2	2	3

Складено автором за даними The Global Innovation Index [6].

Згідно даних Українського Інституту Інтелектуальної Власності (Укрпатент), станом на 1 липня 2018 року (з 1992 року) до державних реєстрів внесено 533296 охоронних документів на охорону права власності, а саме [7]:

− 122 087 патентів на винаходи;
− 126 724 патенти на корисні моделі;
− 37 166 патентів на промислові зразки;
− 244 160 свідоцтв на знаки для товарів і послуг з урахуванням розділених реєстрацій;
− 13 свідоцтв на топографії інтегральних мікросхем;
− 3 114 кваліфікованих зазначень походження товарів;

– 32 свідоцтва на право використання зареєстрованих кваліфікованих зазначень походження товарів.

Але чому при великій кількості розробок та досліджень, наша економіка ще й досі не інноваційна? Щоб краще зрозуміти наведемо схему реалізації ідей (сх.1).

I етап ідея може потребувати коштів або не потребувати коштів	→	II етап реалізація ідеї потребує коштів	→	III етап результат від реалізації ідеї отримання передбачуваного ефекту, у тому числі економічного

Схема 1 - Схема реалізації ідеї

Розроблено автором.

Отже, щодо I етапу, то в нас є багато винаходів та розробок, на цьому етапі все добре. Переходимо до наступного етапу - реалізація ідеї. На цьому етапі є три шляхи реалізації ідей:

1) за рахунок коштів держави;
2) за рахунок коштів приватних осіб або бізнесу;
3) за рахунок спільних коштів держави та приватних осіб або бізнесу.

Щодо реалізації проектів за рахунок коштів держави - то, на жаль, дефіцит бюджету не дозволяє реалізувати багато проектів. Однак, навіть при дефіциті бюджету, на нашу думку, держава може опосередковано стимулювати інноваційну активність через непрямі методи стимулювання: податкові пільги, субсидії, дотації, пільгове страхування, пільгове кредитування, використання прискорених норм амортизації [8, с.39].

Щодо реалізації інноваційних проектів за рахунок коштів приватних осіб або бізнесу, то тут ми маємо нову, але досить сталу для країн заходу, форму ведення бізнесу - венчурний бізнес. Серед венчурних фондів, можливо привести як приклад Western NIS Enterprise Fund - перший в Україні регіональний фонд прямих інвестицій із капіталом 150 млн. доларів США [9]. Фонд реалізує програми з сприяння експорту, місцевого економічного розвитку, соціального інвестування та економічного лідерства.

На думку Є.А.Носвої та Д.Б. Могге, українські венчурні фонди не націлені на інвестиції та інноваційні проекти через непрозоре і недосконале законодавство та обмеженість фінансування [10].

Слід зазначити, що згідно чинного законодавства, «фізична особа може бути учасником венчурного фонду за умови придбання цінних паперів цього фонду в кількості, яка за номінальною вартістю цих цінних паперів складає суму не менше, ніж 1500 мінімальних заробітних плат у місячному розмірі, встановленому законом на 1 січня 2014 року» (п.2, ст.4 Закон України «Про інститути спільного інвестування») [11].

А отже, 1218 грн х 1500 = 1827000 грн

На нашу думку, такий високий вхідний поріг для фізичних осіб гальмує приток капіталу в венчурний бізнес. Ми вважаємо, що для активізації інноваційних процесів необхідно значно зменшити розмір входу до венчурного бізнесу для фізичних осіб з тим, щоб особи навіть з невеликим капіталом мали можливість інвестувати кошти в українські розробки.

Слід зазначити, що в Україні з 2015 р. запроваджено щорічний відкритий конкурс стартапів «Vernadsky Challenge» - майданчик для талановитих дослідників, де є шанс реалізувати свій проект з фінансуванням 2 млн. грн [12]. На конкурс приймаються проекти за такими напрямками: космічні технології, альтернативна енергетика, агропромислова техніка, медичне устаткування, робототехніка, нові матеріали металургії, електроніки та інші, геологорозвідка, ефективне природокористування, ігрові платформи, програмне забезпечення для фінансових та інженерних комунікацій, системи обробки, зберігання і передачі великих масивів даних, комплекси та системи військового призначення, системи управління транспортом [12]. З 2015 р. у конкурсі взяли участь 576 стартапів (130 у 2015 р., 216 у 2016 та 230 у 2017) [12; 13]. На нашу думку такий конкурс стимулює молодь займатися цікавими проектами, тому необхідно стимулювати створення таких конкурсів та майданчиків українського зразка.

Також, на нашу думку, для активізації інноваційних процесів та вирішення проблеми з фінансування інноваційних проектів було б доцільно створити такі відкриті інноваційні майданчики, де будь-яка особа могла б вкладати свої кошти в інноваційні проекти, за умови низького вхідного порогу наприклад, на суму від 10000 грн. Проте при створенні таких відкритих інноваційних майданчиків слід чітко визначити права та обов’язки всіх сторін і обов’язково забезпечити права інтелектуальної власності для винахідників. Такий підхід сприятиме залученню коштів населення з метою фінансування інноваційної діяльності в Україні.

Щодо ІІІ етапу - результату від реалізації ідей, то з економічного боку ми отримаємо прибуток або збиток. Проте, при добре розрахованому бізнес-плані інноваційного проекту слід очікувати на прибутковість. Звісно, що окрім економічного ефекту для інвесторів та розробників, суспільство отримає ефект від впровадження інновацій в різних галузях, що в свою чергу сприятиме зростанню рівня життя всіх українців.

Висновки. Стан впровадження інноваційних програм у нашій державі потребує залучення до них більшого кола представників середнього та малого бізнесу. Зменшення розміру необхідного мінімального внеску фізичних осіб до 10000 грн дозволить залучити до інноваційних проектів значні кошти для їх реалізації. Крім цього, необхідно врахувати, що ці підприємці, як правило у більшості випадків, достатньо обізнані з особливостями безпосереднього впровадження таких проектів і мають впевненість у отриманні прибутку.

Література

1. Закон України «Про інноваційну діяльність», від 04.07.2002 № 40-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/40-15
2. Закон України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» № 991-14, від 16.07.1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: - http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/991-14

3. Постанова Верховної Ради України «Про Концепцію науково-технологічного та інноваційного розвитку України» № 916-14 від 13.07.1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/916-14
4. Постанова КМУ від 2.02.2011 р. № 389 «Про затвердження Програми розвитку інвестиційної діяльності в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/389-2011-п
5. Постанова Верховної ради України «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: "Стратегія інноваційного розвитку України на 2010 – 2020 роки в умовах глобалізаційних викликів", № 2632-17 від 21.10.2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2632-17
6. The Global Innovation Index. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.globalinnovationindex.org/analysis-indicator
7. Український інститут інтелектуальної власності (Укрпатент). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uipv.org/ua/vsjogo.html
8. Коліщук О.В. Зарубіжний досвід інноваційного розвитку економіки. Вісник Черкаського університету: Економічні науки. 2017. №3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://econom-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/2381
9. Western NIS Enterprise Fund [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://wnisef.org/wp-content/uploads/2017/01/Western-NIS-Enterprise-Fund-Richnii--Zvit-2016.pdf
10. Носова Є.А., Могге Д.Б. Сучасний стан та особливості функціонування венчурних інвестиційних фондів в Україні. Ефективна економіка № 3, 2017. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5491
11. Закон України «Про інститути спільного інвестування» [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5080-17
12. Vernadsky Challenge [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://vernadskychallenge.com/ru
13. Noosphere Community (2017-04-22). Live stream | Vernadsky Challenge 2017 | Finals | Main Event. Процитовано 2017-07-24 [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=KCIokj6F2LY

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ В УКРАЇНІ

Константинова Т.В., аспірант кафедра управління бізнесом
Одеська національна академія харчових технологій

Існує різні засоби використання терміна "економічна трансформація", але практичні аспекти та наслідки їх застосування для розвитку спільноти є складними. Виділимо основні напрями зростання розвитку країн. По-перше, це наслідки економічних перетворень та змін продуктивності в країнах з низьким рівнем доходу. По-друге, повинно більш серйозно розглянути економічну трансформацію (від промислового розвитку до торгівлі). По-третє, інструменти та політика економічної трансформації повинні бути розроблені та впроваджені. Це означає достатню внутрішню і ринкову складові промислової політики, відповідний фінансовий сектор, який може виділяти нові фінансові ресурси та потреби у довгостроковій перспективі розвитку, а також у глобальному масштабі з точки зору відповідних інструментів «допомоги торгівлі». Сьогодні, уряд нашої країни розробляє нові інструменти (наприклад, використання гарантій), використовуються нові можливості (суверенні облігації), але вони розробляються та впроваджуються в рамках стратегії економічної трансформації, а також,

продовжує акцентувати увагу на економічних перетвореннях. Ідеї потрібно перетворити на внутрішні дії в країні з низьким доходом, оскільки дослідження та глобальні рамки дійсно відіграють сприятливу роль.

В результаті дослідження було запропоновано дев'ять основних принципів, які допоможуть лідерам скоротити витратний та марний розрив між розробкою стратегії та її впровадженням. З часом, практика може змінюватися, бізнес-моделі порушуватися, технології розвиваються, але принципи мають залишатися незмінними, так як вони є основою розробки та впровадження стратегії. Виділимо основні принципи існування стратегії. По-перше, це принцип впровадження стратегії є таким же важливим, як і її розробка. У розробку стратегії вкладаються значні ресурси, творчий час та енергія, тобто, необхідно приділити багато уваги до її впровадження, так як це важлива частина забезпечення програми, яка необхідна для реалізації стратегії. По-друге, це принцип відповідальності за впровадження розробленої стратегії. Після розробки та впровадження стратегії необхідна відповідальність за контролем та її реалізацією, щоб стратегія давала результати та досягнула поставленої мети. Варто знати, які відбуваються зміни у підприємстві, та хто керує цими програмами, щоб своєчасно вирішувати проблеми, які виникають та можуть вплинути на реалізацію. По-третє, це принцип реалізації необхідних ресурсів. Успішна реалізація елементів стратегії потребує активне збалансування напрямків ведення бізнесу шляхом вибору та забезпечення потрібного рівня ресурсів для кожного з етапів, які мають різні потреби. По-четверте, це принцип використання потреб споживачів та пропозиції конкурентів. Для розробки та ефективного впровадження стратегії необхідно стежити за потребами споживачів, збирати інформацію щодо конкурентів, контролювати ринкову ситуацію та аналізувати наявні та невідомі ризики. Переваги на ринку займають ті, хто постійно отримають нові знання, аналізують зміни середовища та швидко реагують на вірні рішення та коригування розробки та впровадження стратегії. Наступний принцип, це принцип залучення команди фахівців та ефективне взаємне ділове співробітництво. В процесі розробки та впровадження стратегії необхідні фахівці з різних галузей знань, які б вірно встановлювали пріоритети стратегії та посилювали їх. Далі йде принцип ефективного прийняття рішень та керування ними. Необхідно розраховувати, аналізувати ризики та взаємозалежності як на початку, так і впродовж всього впровадження, створювати потужну структуру управління, щоб посилити відповідальність, володіння та упередження до дії, виходячи з узгоджених показників та найважливіших етапів. Наступний принцип перевірки ефективності існуючих ініціатив, перш ніж починати нові. Завдяки вірному управлінню, лідерству, контролю та звітності, можливо регулярно оцінювати «портфель» стратегічних ініціатив. Необхідно створювати нові ініціативи у відповідь на нові потреби, але сперше, треба переконатись, що існуючі ресурси так організації здатні їх впровадити. Наступний, це принцип надійного стратегічного планування. У сучасних бізнес-середовищах цикли стратегічного планування повинні бути більш швидкими, динамічними та гнучкішими, ніж у минулому. Проблеми мають бути обосновані, та плани їх вирішення корегуватися у співвідношенні до мети та шляхів досягнення успіху. Наступне, це принцип заохочення робітників. Керування

відповідальністю за розробкою та впровадженням стратегії повинно вміщувати в себе заохочення робітників, активне формування ефективної культури підприємства, стимулювання робітників до відповідальності за реалізацію стратегічних програм та змін.

Аналіз діяльності з розробки та впровадження стратегії показав процес трансформації бізнесу у перші два роки є досить ресурсовитратним. Порушуються питання про готовність власника чекати, поки трансформація бізнесу почне окупатися. Багато національних підприємців харчової промисловості згодні з тим, що в середньому три роки потрібно на окупність бізнесу. Власники ритейлу та іншого бізнесу, які стали на шлях трансформації, повинні розуміти, що горизонт планування – це довгострокова перспектива. Не менш важливий аспект під час трансформаційних змін – це прийняття рішень. Слід зауважити, що однією з перешкод для інвесторів є момент переходу бізнесу від лідера до команди. Є те, що бізнес базується на особистості, де рішення приймає власник. Перехід від бізнесу особистості до бізнесу команди є досить складним часто внаслідок невпевненості у власній команді, а іноді – неготовності лідера делегувати свої повноваження. Постає необхідність у якісному підборі кадрів, які відповідають встановленої мети та потребам компанії.

Власники українського бізнесу повинні розуміти, що шлях до успіху в часи великих змін лежить через трансформацію. Для процвітання бізнесу, який є частиною масштабної трансформації країни потрібна готовність до широких горизонтів планування, прозорість ведення бізнесу та побудова ефективного механізму прийняття рішень. Український ринок, що розвивається - цікавий для інвесторів, і світові ритейлери будуть з’являтися на ньому та можуть поглинути його. Трансформація українського бізнесу – це процес неминучий, якщо компанія хоче бути конкурентоспроможною поряд з глобальними гравцями. Бізнес повинен дотримуватися деяких умов трансформацій, щоб бути привабливим для інвесторів. Згідно з результатами дослідження, проведеного в Україні, 64% керівників готові проводити радикальну трансформацію операційної моделі бізнесу. Протягом наступних трьох років 78% українських бізнес-лідерів планують вдосконалити процеси впровадження інновацій та підвищити ефективність. Сучасний бізнес - це технології та все, що робиться з них. Чим модернізованіше компанія, тим ефективнішим та продуктивнішим стає бізнес. Але для цього, технології мають стати справжнім “серцем” бізнес-стратегії, а її імплементація повинна супроводжуватися впровадженням технологічних рішень.

Високі темпи розвитку цифрових технологій ускладнюють прийняття рішень стосовно стратегії найму працівників. Керівники вимушені балансувати між удосконаленням навичок існуючих кадрів, збереженням найталановитіших працівників і залученням нових висококваліфікованих кадрів, що вимагає змін у кадровій політиці. Одним з найбільших викликів цифрової трансформації бізнесу є підготовка працівників до нової автоматизованості, яка передбачає широке застосування штучного інтелекту та високий рівень автоматизації.

Проте інновації не завжди є вкрай необхідними для бізнесу, і до їх впровадження необхідно ставитися виважено. Якщо ж компанія планує долучитися до “цифрових перегонів”, варто знати основні “правила безпеки”, аби

бізнес не став заручником нових технологій. Світові компанії зосереджують свою увагу на тому, яким чином вони можуть досягти вищої прибутковості, інвестуючи в нові технології та кадри, змінюючи бізнес-моделі, що, в свою чергу, має посприяти досягненню вищої рентабельності портфеля продуктів і послуг.

Література

1. Кононова І.В. Методичний інструментарій оцінки стійкості функціонування підприємства // Інноваційна економіка.– 2011.– №5 // ww.nbuv.gov.ua.
2. Шубравская Е. Устойчивое экономическое развитие: понятие и направление исследований // Экономика Украины.– 2005.– №1. – С. 36–42.

ФОРМУВАННЯ ІНТЕГРОВАНОГО ПІДХОДУ ДО АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ СУБ´ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Корсікова Н.М., к. е. н., доцент кафедри менеджменту та логістики
Одеська національна академія харчових технологій

Необхідність переведення вітчизняної економіки на інноваційний шлях відтворення є визначальною в можливості виходу країни з тривалої перманентної кризи і переходу до стійкого економічного зростання. Але це не можливо якщо не буде сформований ефективний економічний механізм, здатний активізувати інноваційну діяльність на всіх рівнях господарського комплексу. Впродовж довгого часу ученими і практиками здійснюється пошук нових і вдосконалення існуючих механізмів ефективного управління процесом інноваційного розвитку, проте дотепер ця проблема все ще залишається не вирішеною. В період тотальної нестабільності у всіх сферах життєдіяльності наявний кадровий, науково-технологічний, економічний та інтелектуальний потенціали, вимагають розробки інтегрованого, системного підходу, здатного активізувати інноваційну діяльність на всіх рівнях господарського комплексу.

Так, безумовно, першоосновою інноваційного процесу є наука. Наука як об'єкт управління є складнокерованою, оскільки має високий ступінь невизначеності результатів. Враховуючи непередбачуваність результатів, науково-технологічна продукція фундаментальних наук на конкретному відрізку часу не завжди знаходить прямого споживача і, тому, в своїй основі знаходиться поза ринковими відносинами. Вона, як правило, повинна фінансуватися з коштів державного бюджету. Економічний механізм інноваційного процесу повинен забезпечувати зв'язок фундаментальних наук з прикладними дослідженнями, що є ще складнішою проблемою. Але держава може ініціювати відрахування на розвиток фундаментальної науки з боку різних комерційних структур, спільних підприємств, позабюджетних фондів, звільняючи їх прибутки від податків, надаючи їм певні пільги при кредитуванні і т.ін., що, власне, і передбачає Закон України «Про інноваційну діяльність» [1].

Організації, що здійснюють прикладні дослідження, проектні і конструкторські роботи, можуть ввійти до складу крупних підприємств або інших підприємницьких структур в якості бізнес – одиниць. Це дасть їм можливість відразу, або на договірних засадах одержувати прибутки від упровадження і

використання нових технологій і продукції інших інноваційних розробок. Безумовно основою такої співпраці повинно бути підвищенні якості пропозиції (технології, нової продукції, наукової інформації і т.і.) та поліпшенні якості реклами технологічної, технічної, інноваційної й іншої інформації.

Окрім зазначеного, системність підходу до активізації інноваційного діяльності, зокрема означає, що мають бути розроблені відповідні підходи реалізації таких механізмів на різних рівнях економіки, і вперше чергу це стосується розвитку регіонів. З цією метою розробляються регіональні цільові програми, визначаються шляхи поліпшення взаємодії центра і регіонів, а також заходи для державної підтримки різних регіонів. Основа концепції формування механізму інноваційного розвитку полягає в першу чергу у використанні внутрішнього потенціалу з метою формування гнучкої спеціалізації із взаєморозвитком всіх сфер життєдіяльності, з опорою на власні природні ресурси і трудовий потенціал. Серед основних напрямів реалізації вказаних принципів виділяють наступні:

- формування «полюсів» росту і зон «новацій», зон економічних експериментів;
- формування регіональних фінансових резервів і фондів розвитку;
- створення інжинірінгових центрів акумуляції перспективних інноваційних продуктів;
- формування регіональних банків даних по соціально-орієнтованим напрямам.

Особливу увагу необхідно приділяти вибору партнерів, що пов'язано з високими ризиками інноваційної діяльності. У разі активної інноваційної стратегії в якості майбутнього партнера краще вибирати молоду, ще «агресивну» організацію, ніж ту, у якій є різноманітні зв'язки, але немає активного бажання займатися нововведеннями. Взаємини з партнерами повинні припускати вільний обмін інформацією, збільшення кількості контактів з ними із найрізноманітніших напрямів, залучення їх до спільного вирішення загальних виробничих проблем, до розробки нових товарів і до роботи над іншими спільними проектами. У підборі партнерів насамперед потрібно орієнтуватися на нецінові критерії: терміни і дисципліна поставок, якість сировини тощо. Не менш важливим моментом буде забезпечення регулярного обміну інформацією з продуманим механізмом зворотного зв'язку, контакти на багатосторонній основі і на різних рівнях управління.

В області виробництва однієї з найбільш ефективних організаційних форм, що сприяють взаємодії великих і дрібних партнерів є контрактна система. Вона являє собою довгострокові договірні відносини в сфері постачання між великим підприємством і безліччю дрібних, які працюють на основі подетальної, технологічної, модульної, функціональної спеціалізації. Контракт оформлюється у вигляді чіткої домовленості про якість товарів і обслуговування, ціни, терміни та обсяги поставок. Основою для довгострокових контрактів служить перспективний план розвитку виробництва.

Невеликим підприємствам така кооперація вигідна, оскільки шанси самостійно закріпитися на ринках у них малі. Особливо це стосується технологічно складної продукції, організація виробництва і збут якої вимагають великих управлінських, фінансових і технічних зусиль, а їх дрібні підприємства

не мають у своєму розпорядженні. До того ж, великі підприємства надають їм ряд пільг: гарантують закупівлю великої частки виробленої пролукції, постачають або здають в оренду засоби виробництва, визначають пільгові умови придбання та доставки сировини і матеріалів, дозволяють використовувати свою торгову марку тощо. Нерідко останні виконують для дрібних підприємств-постачальників роботи з конструювання і проектування нових виробів, поліпшення технології їх виробництва, розробки ефективних методів контролю якості продукції. В укладених контрактах може бути передбачена допомога в організації управління, навчання персоналу, в використанні результатів ринкових досліджень. Найбільш плідними будуть такі відносини з вузькоспеціалізованими підприємствами, оснащеними сучасною технологією. Відсутність у них громіздких організаційних систем управління сприяє гнучкості в прийнятті рішень, підвищенню ступеня особистої участі керівників у виконанні підрядних робіт.

Слід також розглянути можливість виробничої кооперації з партнерами за кордоном. Як одна з проміжних форм може бути використана передача ліцензій або «ноу-хау» в формі документації технічних знань, досвіду, навичок з одночасним наданням фахівців для налагодження виробничого процесу, виготовлення вироби і т.д. Як правило, при цьому передається і патент, і «ноу-хау», оскільки при введенні в експлуатацію нового обладнання, в процесі підготовки кадрів і перевірки якості, крім технічної допомоги, більшу роль відіграють і комерційні питання. Світовий досвід свідчить, що рівноправне співіснування малих і великих підприємств - це об'єктивна тенденція. Завдання вітчизняних підприємств - пошук оптимальних форм реформування, здатних об'єднати переваги різних форм бізнесу з метою підвищення не тільки науково-технологічного рівня виробництва, але й підвищення рівня своєї конкурентоспроможності.

Література

1. Закон України «Про інноваційну діяльність» //http://zakon1.rada.gov.ua
2. Захарченко В.І. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформації економіки / В.І. Захарченко, Н.М. Корсікова, М.М. Меркулов. Навчальний посібник. - К.: ЦУЛ, 2012. - 378 с.
3. Корсікова Н.М. Науково-технологічний розвиток промислового виробництва /за.ред д.е.н., проф. Захарченка В.І.- Одеса. Астропрінт, 2005, - 64с.

ТЕНДЕНЦІЇ СТАНОВЛЕННЯ РИНКУ ЗЕМЛІ В УКРАЇНІ ЯК ОСНОВИ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

Криницька О. О., к.е.н., доцент кафедри економічної теорії та фінансово-економічної безпеки
Одеської національної академії харчових технологій

Сучасний етап соціально-економічного розвитку ознаменувався найбільш гострими та суперечливими проблемами,які сконцентровані в сфері земельної політики,земельних відносин, що є визначальними у всій системі виробничих відносин національної економіки. Загальновизнано, що вони є основою продовольчої безпеки держави та її здатності реагувати на зовнішні виклики.

Земельні відносини є результатом тривалого суспільного розвитку щодо використання та охорони земель,форм власності і господарювання на ній,пріоритетних способів облаштування території та її землеустрою, що характеризуються національними,соціальними,економічними та іншими особливостями реалізації функції землі як унікального природного ресурсу,фактору виробництва,об'єкту нерухомості,основного засобу сільськогосподарського виробництва. На жаль, можна констатувати, що земельна реформа в Україні до цього часу так і не завершилась формуванням в нашій державі дієвого ринку земель,який би визначав переваги в контексті розвитку національної економіки. Це створює низку чинників негативного впливу та загострення наявних проблем, пов'язаних з фінансовим станом в цілому економічної системи та потребує визначення теоретичної платформи формування ринку земель в Україні, що зумовлено їх трансформацією до ринкових умов господарювання та невизначеністю подальших напрямів земельного реформування.

На сьогодні більшу частину земельних правовідносин на ринкових засадах врегульовано прийнятим у першому читанні Законом "Про ринок земель". Передусім йдеться про купівлю-продаж земель несільськогосподарського призначення на конкурентних засадах. Тому, по суті, неврегульованими залишаються питання щодо особливостей обігу земель сільськогосподарського призначення. Тому саме цей блок питань потребує законодавчого вирішення. При цьому правове регулювання ринку земель здійснюється відповідно до Конституції України, Земельного кодексу України, Цивільного кодексу України, Законів України "Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв)", "Про землеустрій", "Про оцінку земель", "Про охорону земель", законодавства про приватизацію та інших нормативно-правових актів, прийнятих відповідно до них. Крім того, вже наявний законопроект «Про ринок земель» декларує сутнісне визначення ринку земель як системи правовідносин між відчужувачами земельних ділянок (прав на них), та особами, які набувають право на земельні ділянки, органами державної влади, державних органів приватизації та органів місцевого самоврядування, пов'язаних з укладенням, виконанням, зміною та припиненням цивільно-правових договорів, які передбачають відчуження земельних ділянок або прав на них [1].Хоча в нашій країні на законодавчому рівні ще остаточно не вирішена проблема створення ринку земель, але з прийняттям нового Земельного кодексу закладено правове підґрунтя для такого розвитку. Однак, його становлення - це складний процес, зумовлений насамперед політичними чинниками. Наразі, сучасні наукові дослідження свідчать про неоднозначність розуміння поняття «ринок земель» та зведення його подекуди лише до трансакції «купівлі-продажу». Між тим, це більш широке поняття, під яким розуміється організаційно-економічне і правове середовище, що має забезпечувати громадянам, юридичним особам та державі здійснення цивільно-правових угод з приводу переходу права власності на земельну ділянку або права користування нею в установленому законодавством порядку, що в свою чергу призводить до збільшення бюджетних потоків. Як свідчать попередні дослідження, навіть у країнах з високоорганізованими

ринковими відносинами купівля-продаж сільськогосподарських земель має обмежений характер і становить лише 0,5-1 % від їх загальної площі [2]. Таким чином, зважаючи на компетентні оцінки можна виокремити ще одне розуміння ринку як суспільної форми організації й функціонування економіки, за якої забезпечується взаємодія виробництва і споживання через посередницькі інститути, що регулюють діяльність виробників і споживачів, їх прямий та зворотний вплив [3]. При цьому основними постулатами формування ринку земель як основи національної безпеки країни мають бути: забезпечення механізмів оптимізації землекористування; встановлення відповідних обмежень для покупців окремих типів земель сільськогосподарського призначення; формування інвестиційної та фінансово-кредитної політики держави в сфері земельних відносин.

З огляду на те, що земельне питання є питанням державної безпеки, можуть виникати певні загрози внаслідок продажу земельних ресурсів закордонним інвесторам. Однак, в багатьох країнах світу цю проблему вирішують внаслідок введення системи відповідних обмежень. Можливість імплементації цього досвіду посилюють задекларовані в Проекті Закону України «Про ринок земель сільськогосподарського призначення» правові положення. Так, як свідчить ст. 2, метою державної політики у сфері обігу земель сільськогосподарського призначення є забезпечення реалізації приватних, суспільних і державних інтересів з урахуванням соціально-економічних, демографічних, екологічних, юридичних та інших чинників, подолання негативних наслідків мораторію на купівлю-продаж земель сільськогосподарського призначення та суцільної парцеляції цих земель. Разом з тим цей Проект декларує першочергові завдання державної політики щодо запровадження механізмів запобігання спекулятивних операцій та монополізації земель сільськогосподарського призначення [4].

Досягти цих масштабних завдань можна лише за умови формування повноцінного ринку земель в контексті забезпечення розвитку національної економіки. За оцінками фахівців, основними проблемами ринку земель на сьогодні є громіздкий та тривалий процес передачі (продажу) прав на землю та їх реєстрації, мораторій та відсутність вільного продажу земель сільгосппризначення, складні й непрозорі процедури викупу земель та зміни їх цільового призначення. Крім того, недосконале законодавче регулювання призводить до того, що цей сегмент ринку є одним із найскладніших в Україні [5].

Отже сучасне землекористування можна представити у вигляді надзвичайного блоку у системі соціально-економічних відносин через специфіку землі як своєрідної категорії власності й виняткового виду нерухомості. Набуваючи в умовах ринку властивостей товару, земля вирізняється від інших груп товарів і категорій нерухомості двома принциповими особливостями. Перша полягає в тому, що цей ресурс розміщується в просторі і його не можна фізично вилучити звідти.

Друга особливість полягає в тому, що, залишаючись об'єктом загальних інтересів і чинником відтворювального процесу, земельний ресурс стає базовим об'єктом суспільного зростання. Викладене означає, що суспільство лишається головним консолідованим «власником» земельного ресурсу, лише делегує

конкретним земельним власникам свої розпорядницькі й інші функції. Звідси система ринкових операцій із земельною власністю має певною мірою умовний характер, тому що лишає власникові у володіння і розпорядження не конкретну матеріальну субстанцію, а тільки контрольоване право користування нею.

Література

1.Про ринок земель: Концепція проекту Закону України [Електронний ресурс] / Державне агентство земельних ресурсів України. – Режим доступу: http://land.gov.ua/reformuvannia-zemelnykh-vidnosyn/98131-koncepciya-proektu-zakonu-ukrayyny-pro-rynok-zemel.html
2.Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств: підручник. – 2-ге вид., доп. і перероблене. / В. Г. Андрійчук. – К.: КНЕУ, 2002. – 624 с.
3.Хвесик М.А. Інституціональна модель природокористування в умовах глобальних викликів: монографія / Хвесик М.А., Голян В.А. – К.: Кондор, 2007. – 480 с. – Бібліогр. : С. 437-479.
4.Ступень Р.М. Формування інституційних засад інвестиційного забезпечення сільськогосподарського землекористування: дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук / Р.М. Ступень. – Львів, 2013 . – 200 с.
5.Вірченко О.В. Формування та розвиток ринку землі в умовах економічної модернізації : дис. на здобуття наук. ступеня доктора екон. наук : 08.00.01 / О.В.Вірченко. – К., 2014. – 200 с.

ДЕРЖАВНІ РЕГУЛЯТОРНІ ЗАХОДИ В АГРОПРОДОВОЛЬЧІЙ СФЕРІ ЯК КОНКУРЕНТНА СКЛАДОВА КРАЇНИ

Кулаковська Т.А., к.е.н., доцент кафедри економіки промисловості
Одеська національна академія харчових технологій

Основними вимогами ЄС до України в питаннях євроінтеграції є скорочення заходів державної підтримки агропродовольчого сектору, головним чином це стосується прямих заходів підтримки. Уряд України досить жваво виконує ці вимоги, не зважаючи на те, як це вплине на конкурентоспроможність економіки України серед країн Європейського Союзу.

Дослідження динаміки впровадження заходів підтримки агропродовольчого сектору в країнах ЄС, Канаді, Росії та Україні свідчать про зворотне.

Динаміка показника сукупної підтримки сільського господарства (TSE) цих країн з 2013 по 2017 рр. наведена в табл. 1.

Таблиця 1 – Показники сукупної підтримки сільського господарства в країнах ЄС, Україні, Росії та Канаді у 2013-2017 рр., млн дол.

Країна	2013	2014	2015	2016	2017
Канада	7724,71	6639,01	5751,58	6145,53	6171,61
Країни ЄС	140092,97	121685,25	107266,63	111591,48	104500,9
Росія	18057,28	15227,24	11429,63	11871,9	11410,72
Україна	-1539,18	-2801,94	-1901,18	-2168,11	1903,91

Складено автором за джерелом [15, 16, 17]

Динаміка рівня загальної підтримки агропродовольчого сектору досліджуваних країн (крім України) за період 2013-20177 рр. свідчить про наявність схожих тенденцій у темпах зміни витрат: спостерігається зниження витрат у 2015 році з подальшим незначним збільшенням. У цих країн рівень загальної підтримки має позитивне значення на відміну від України. Це відбулося

за рахунок негативного значення показника підтримки виробників сільськогосподарської продукції, яке виникло унаслідок перевищення прикордонних цін на сільськогосподарську продукцію над внутрішніми цінами виробників.

Таблиця 2 – Показники підтримки виробників сільськогосподарської продукції в країнах ЄС, Україні, Росії та Канаді у 2013-2017 рр., млн дол.

Країна	2013	2014	2015	2016	2017
1. Абсолютне значення показника підтримки виробників (PSE)					
Канада	5427,58	4553,33	4013,35	4436,33	4533,58
Країни ЄС	122790,31	106156,5	93771,37	99987,3	93149,68
Росія	13536,48	12527,19	9477,18	10492,19	8750,07
Україна	-2196,34	-3095,29	-2016,04	-2277,74	-2042,7
2. Номінальний показник підтримки виробників (NAC)					
Канада	1,11	1,1	1,06	1,11	1,11
Країни ЄС	1,25	1,22	1,23	1,26	1,22
Росія	1,15	1,15	1,15	1,17	1,14
Україна	0,95	0,92	0,93	0,92	0,93

Складено автором за джерелом [15, 16, 17]

Номінальний показник підтримки виробників сільськогосподарської продукції в усіх країнах, крім України, більший за 1,0, що свідчить про те, що національні виробники з урахуванням всіх бюджетних трансфертів отримують доходи вищі за ті, що можна отримати за умови вільної торгівлі. В Україні цей показник менший за 1,0, що відображає ситуацію, коли виробники отримують за свою продукцію доходи нижчі за ті, які можна отримати при реалізації продукції за світовими цінами. Тому зацікавленість українських виробників у реалізації сільськогосподарської продукції на світовому ринку є зрозумілою, також є обґрунтованими протекціоністські настрої країн ЄС щодо продукції українських виробників.

Оцінка підтримки розвитку агропродовольчого сектору не є повною без дослідження підтримки споживачів сільськогосподарської продукції. Абсолютне значення показника відображає суму витрат споживачів на сільськогосподарську продукцію, яку останні втрачають (якщо CSE менший за 0) або отримують (якщо CSE більший за 0) внаслідок дій державної політики. Але для об’єктивності висновків слід дослідити компенсаційні виплати від держави, які отримують споживачі внаслідок негативних дій державної політики.

Таблиця 3 – Показники підтримки споживачів сільськогосподарської продукції в країнах ЄС, Україні, Росії та Канаді у 2013-2017 рр., млн дол.

Країна	2013	2014	2015	2016	2017
1. Абсолютне значення показника підтримки споживачів (CSE)					
Канада	-4150,56	-3201,34	-2828,72	-3302,94	-3321,71
Країни ЄС	-27773,45	-23726,5	-15783,09	-19991,16	-18829,65
Росія	-8431,97	-10211,03	-7125,27	-7867,59	-7468,07
Україна	2327,33	2975,43	1813,21	1903,41	1387,16
2. Номінальний показник підтримки споживачів (NAC)					
Канада	1,14	1,11	1,11	1,13	1,13
Країни ЄС	1,06	1,05	1,04	1,05	1,04
Росія	1,08	1,11	1,11	1,13	1,11
Україна	0,92	0,87	0,9	0,89	0,92

Складено автором за джерелом [15, 16, 17]

Номінальний показник підтримки споживачів (NAC), більший за 1,0, спостерігається у всіх досліджуваних країн, крім України, що свідчить про те, що споживачі платять за сільськогосподарську продукцію ціни вищі за світові.

В Україні явна підтримка споживачів сільськогосподарської продукції не здійснюється. Суттєве скорочення витрат (майже в 5 разів) на підтримку розвитку аграрної інфраструктури помітно саме в Україні. Хоча зниження цих витрат є загальною тенденцією досліджуваних країн.

Таблиця 4 – Показники підтримки розвитку аграрної інфраструктури в країнах ЄС, Україні, Росії та Канаді у 2013-2017 рр., млн дол.

Країна	2013	2014	2015	2016	2017
Канада	2293,53	2082,73	1736,45	1706,73	1635,51
Країни ЄС	15287,96	14317,49	12171,31	10681,66	10579,98
Росія	3639,55	2026,56	1612,55	1192,49	1359,15
Україна	657,16	293,35	114,87	109,63	138,81

Складено автором за джерелом [15, 16, 17]

Характеризуючи загальну ситуацію з підтримки розвитку агропродовольчого сектору, слід зазначити, що Україна за всіма позиціями відстає від інших країн. Усі дії уряду України з приводу дотримання вимог ЄС не сприяють підвищенню конкурентоспроможності країни.

Отже, головні вади української аграрної політики – це безсистемність і відсутність стабільності. Саме це не дозволяє державі досягти бажаного ефекту в підтримці галузі. Наведені вище дані підтверджують висновок про неефективність державної підтримки виробників. Навіть у роки, коли вона набуває позитивне значення, це відбувається за рахунок споживачів. При цьому споживачі оподатковуються в більшій мірі, ніж підтримуються виробники, що говорить про існування суспільних втрат. Крім цього, за умови, коли одним з основних факторів стримування зростання аграрного сектора є низький платоспроможний попит на продукцію галузі, політика держави повинна здійснюватися таким чином, щоб не впливати негативно на можливості споживачів і не приводити до зростання обмеження попиту.

Найбільший вплив на загальний обсяг підтримки виробників здійснює підтримка ринкових цін. Лише ця складова отримувала негативні значення, що і вплинуло на загальний обсяг підтримки. Таким чином, можна стверджувати, що складна ситуація у підтримці аграріїв в Україні, пов’язана не стільки з обсягами та структурою прямої бюджетної підтримки та податковими пільгами, скільки з неспроможністю держави забезпечити підтримку ринкових цін.

Регуляторні заходи повинні були спрямовуватися на вирішення проблеми підтримки ринкового балансу між попитом та пропозицією. В реальності вони спрямовувалися на вирішення тимчасових проблем.

Література

1. Producer and Consumer Support Estimates database [Electronic resource] / Organization for economic cooperation and development. – Mode of access: http://www.oecd.org/countries/ukraine/producerandconsumersupport estimates database.htm
2. Agricultural support [Electronic resource] / Organization for economic cooperation and development. – Mode of access: http://www.oecd.org /tad/agricultural-policies/producerandconsumersupportestimatesdatabase.htm# browsers
3. Ukraine [Electronic resource]. – Agricultural Policy Monitoring and Evaluation, 2013. doi: 10.1787/agr_pol-2013-26-en

ПРОВІДНА РОЛЬ ДЕРЖАВИ В ПІДВИЩЕННІ ІННОВАЦІЙНО – ІНВЕСТИЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Мужайло В.Д., к.е.н., доцент кафедри менеджменту і логістики,
Кривоногова І.Г., к.е.н., старший викладач кафедри управління бізнесом,
Чабаров В.О., к.т.н., доцент кафедри менеджменту і логістики
Одеська національна академія харчових технологій

Очевидно, що шляхи подолання кризового стану вітчизняної економіки слід шукати серед чинників економічного зростання. В цьому контексті інноваційно-інвестиційна активність промислових підприємств має першочергове значення, оскільки вона є базою для створення в країні сучасного високотехнологічного виробництва. Але інтенсифікація інноваційної діяльності потребує коштів, а реальний попит із боку потенційних інвесторів з різних причин дуже невеликий або взагалі відсутній. Ставлення держави до інноваційної сфери реалізується через її послідовну та прозору інвестиційну політику (5). В сучасних умовах держава має два можливих сценарії поведінки. Вона може очікувати, коли економічна ситуація в країні стабілізується, промислові підприємства вийдуть на стабільне отримання прибутку, сформується платоспроможний попит на інноваційні технології, з'явиться стабільне джерело фінансування, що буде задовольняти вимоги науко-технічної сфери, і підвищення інноваційно-інвестиційної активності відбудеться само собою. Або потрібно негайно застосовувати усі можливі заходи для підсилення інноваційно-інвестиційної активності шляхом використання усіх можливостей для стимулювання економіки, для введення у виробництво передового технологічного обладнання та сучасних технологій. Як відомо, строки морального старіння для технологій у теперішній час – 5-7 років, а для технологій у галузі електроніки – 2-3 роки. Саме тому роль інноваційної активності держави може бути вирішальною. Інноваційний процес є безперервним, і у світовій конкурентній боротьбі фактор часу має критичне значення. Без інтенсивних дій із боку держави сприятливі умови для переоснащення виробництва на інноваційній основі можуть взагалі не виникнути.

Безумовно, надходження імпульсів від виробництва, які могли б послужити стимулом для науково-технічної діяльності, є дуже важливим. Разом із тим, ініціатива може належати й безпосередньо інноваційно-інвестиційній сфері. За умов створення у країні необхідної соціально-економічної інфраструктури знаходження інноваційного споживача є можливим. Американські дослідники виділяють два типи генерування інновацій: demand pull – «підтягування попитом», за якого потреба в інноваціях виникає у виробництві, яке робить замовлення на проведення необхідних науково-дослідних та конструкторських робіт відповідним науковим організаціям; technology push – «підштовхування технологією», за якого поява нової технології, що створює нові можливості, викликає зацікавлення у комерційних структур, які позитивно оцінюють потенціал виведення даної новації на ринок. На частку першого типу припадає 74% усіх інновацій, на частку другого – 22% [2]. Ці дані свідчать про те, що ринкова та державна ініціативи можуть ефективно співіснувати одночасно,

посилюючи ефект одна одної. Отже, і теоретичні міркування, і економічна ситуація в країні дають підставу стверджувати, що для вирішення ключової проблеми національної економіки – поєднання науково-технічної та виробничої сфер, необхідна активна участь та ініціатива держави. Україні необхідна « потужна державна інвестиційна політика, метою якої має стати мобілізація внутрішніх ресурсів та залучення зовнішніх інвестицій з подальшим їх спрямуванням на реструктуризацію і технологічне оновлення промисловості, інноваційне інвестування, розвиток сучасної постіндустріальної інфраструктури»(4, с. 36)

Завдання для дослідників полягає в забезпеченні взаємозв'язку і відповідності загальної стратегії економічного зростання стійкому інноваційно-інвестиційному розвитку. У більшості стратегій ніби присутня інноваційна складова, але в реальності вона є або заміщенням імпорту, або впровадженням нових технологій, які у світі вже відомі. Поки що не створена національна інноваційна система, яка відповідала б завданням та вимогам стратегії стійкого розвитку країни. З усім тим, необхідність вибору стійкого інноваційно-інвестиційного шляху розвитку в умовах системних трансформаційних процесів, світової економічної кризи та політичної нестабільності визначає спектр економічних проблем, що постають у теперішній час перед промисловими підприємствами. Щоб забезпечити стійкий розвиток, буде потрібно розробити і запустити механізми, спираючись на закономірності ринку.

Підприємство є частиною регіону, тому під час розробки стратегії воно враховує регіональну політику і стратегію розвитку.(1) В свою чергу, макрорівень створює умови функціонування підприємства у науково-технологічних напрямках, що відповідають світовим тенденціям розвитку, і інноваційно-інвестиційна діяльність підприємства через прямий та опосередкований вплив спрямовується у русло цих тенденцій. Таким чином, підвищення стійкості інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства в великій мірі залежить від регіональних стратегій, які націлені на прив'язування діяльності підприємств до досягнення цілей регіону.

Відзначимо, що реальний процес різко відрізняється від описаних у науковій літературі ситуацій. Сфера виробництва товарів та послуг поки що не дуже зацікавлена в новаціях. Рівень інноваційно-інвестиційної активності українських підприємств навіть за умов економічного підйому не перевищував 10%, що у 5-7 разів нижче, ніж у розвинутих країнах. Інноваційне оновлення вітчизняних промислових підприємств відбувається надто повільно. Причина тому – відсутність відкритості та конкуренції.

Ефективність та конкурентоздатність в Україні мають свої обмеження. Критерії ефективності та стійкості часто не співпадають. Більшість дослідників зазначає, що навіть ефективний ринок не завжди має змогу забезпечити стійкий розвиток [3]. Взагалі, питання про ефективність є ключовим для вітчизняної ситуації. Воно повинно бути переведено у зрозумілу парадигму, у доступні для нашої економіки умови. Перші кроки у цьому напрямку колись були зроблені: підприємства намагалися самостійно формувати сприятливе навколишнє середовище, створюючи різноманітні корпоративні структури – холдинги,

концерни, бізнес-групи, поєднуючи зусилля у формі союзів, альянсів, асоціацій та інших видів об'єднань.

Однак не завжди включалися механізми, що дозволяють стабілізувати економічний стан підприємств та перейти до стійкого інноваційно-інвестиційного розвитку. І тут могли б бути використані стимулюючі економічні механізми і комплексна концепція розвитку у вигляді гнучкої системи узгодження цілей і завдань на різних рівнях управління, розробки інвестиційних програм і реалізації господарської стратегії, що включає технологічне оновлення. Головне, щоб на виході отримати добре структуровану і виважену систему пріоритетів економічної політики підприємства у вигляді збалансованої стратегії стійкого інноваційно - інвестиційного розвитку.

Література

1. Актуальні питання інноваційного розвитку держави, регіонів, підприємств : [моногр.] / [За ред. В.І. Захарченко]. – Луганськ : Ноулідж, 2014. – 182 с.
2. Gregory F. Nemet. Demand-pull, technology-push, and government-led incentives for non-incremental technical change//Research Policy V. 38 – June 2009, P. 700-709.
3. Захарченко В.І. Розвиток стратегічних підходів до управління підприємством у нестабільних умовах : [моногр.] / [В.І. Захарченко, М.М. Меркулов].– Донецьк : Ноулідж, 2014. – с.188
4. Седікова І.О. Інтелектуалізація праці у концепції постіндустріального суспільства: (моногр.) /За ред. Савенка І.І..Станкевича Г.М..Седікової І.О.- Одеса: КП «Одеська міська друкарня», 2017. - 644с.
5. Череп А.В., Іванова А.Г. Інвестиційна політика України в сучасних умовах нестабільності / А.В.Череп, А.Г. Іванова // Економічний простір. 2001.- №47. - с.133-137.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ РИНКУ ЗЕМЛІ В УКРАЇНІ

Немченко В. В., д.е.н., професор, зав. кафедрою обліку та аудиту
Одеської національної академії харчових технологій

Важливе значення у реформуванні АПК відведено ринку землі. Його формування здійснювалось в усіх країнах з перехідною економікою. Актуальність для України вирішення цієї проблеми складається у тому, що країна з одного боку має величезний потенціал у виробництві продовольства, а з іншого не до кінця розроблені теоретичні та практичні заходи по формуванню ринку землі та економічної оцінки природних ресурсів.

Відомо, що земля виступає головним засобом виробництва, місцем проживання і умовою життя людей. У той же час земля виступає як територія держави, а тому виконує ще і політичну функцію. Не випадково, за землі боролись, вели і ведуть війни. Особливо чутливо питання землі залишається для України. В Україні існують 6,7 млн. громадян, які володіють 31 млн. га земель сільськогосподарського призначення і 10,5 млн. га знаходяться у державній власності, але у зв'язку з мораторієм, купівля – продаж землі заборонена [5]. До 90% власників земельних паїв не можуть самостійно обробляти землю (за віком, хворобою та іншими причинами), тому вимушені здавати в оренду. У 2017 році орендна плата за 1 га складала всього 50 дол., у той час як у країнах Європи – 250 дол. [7]. Ось чому, багато людей бажають продати землю і виникає потреба у

ринку. Тому, значна кількість політиків і навіть вчених, вважають, що відсутність ринку землі в Україні, мораторій – це «рудимент соціалізму», сприяє монокультурному розвитку села, стримує кредитування, а у засобах масової інформації вже з'являється реклама о перевагах продажу сільгоспугідь, яка буде сприяти заможності селян.

Значний тиск на Україну здійснюють і Західні країни, які через міжнародні кредитно-фінансові установи і в першу чергу через МВФ вимагають введення ринку землі. Зміни клімату, значне зростання населення ставить проблеми продовольчої безпеки на перше місце у світі. На думку провідних китайських дослідників, національне сільське господарство не зможе забезпечити всі потреби населення в харчових продуктах і країна буде вимушена шукати додаткові площі за кордоном. Саме тому, Міністерство сільського господарства КНР розробило спеціальну державну програму, яка заохочує китайські компанії купувати сільськогосподарські землі за межами країни [3, с.109].

Безумовно, ринкова економіка передбачає ринок землі. Але можна сьогодні впроваджувати ринок землі в Україні і що він собою уявляє?

Ринок землі – це складова ринку нерухомості, який у свою чергу виступає часткою інвестиційного ринку. Цикли у розвитку ринку нерухомості не співпадають з економічними циклами. Спад на ринку нерухомості попереджає спаду економіки у цілому, а підйом наступає раніше. Тому по стану ринку нерухомості судять о характері і тенденціях в економіці: якщо на ринку нерухомості ситуація погіршується, то з часом погіршується ситуація і у національній економіці, і навпаки [1, с.265]. Економіка же України знаходиться у перманентній кризі і знижується рівень життя, що веде до вимирання значної кількості населення і еміграції працездатних, в першу чергу молоді. Тому і ціни на найкращі чорноземи будуть нижче світових. В цих умовах звичайно зростає значення держави, яка повинна контролювати та регулювати ринок землі, захищати власника, планувати розвиток економіки на перспективу. Як вважає російський економіст В.А.Горемикін: «Державне регулювання земельних відносин направлено на організацію раціонального використання і охорону земель шляхом установлення визначених правил і норм володіння, користування і розпорядження земельними ресурсами країни і окремими їх частками з метою укріплення і розвитку економіки країни в інтересах свого народу» [2, с.670]. На жаль, сучасна олігархічна держава України сьогодні не здатна виконувати свої функції. Не зважаючи на боротьбу з корупцією продовжуються рейдерські захоплення земель, врожаїв, здійснюється будівництво у природоохоронних зонах та інші порушення. В цих умовах, якщо не буде збережений мораторій, землі скуплять агрохолдинги і олігархи, бо для пересічного громадянина так і для фермерів ціна буде недоступною. Безпечні перспективи «земельної» колонізації України признають чесні західні економісти. На VIII Європейсько-Українському форумі у лютому 2015 р. французький вчений Домінік Меню констатував, що внаслідок «знелюднення» і знецінення природних ресурсів сільських територій Україна може назавжди втратити історичні корні [6]. Ось чому, вважаємо введення ринку землі передчасним і можливим лише після проведення економічних реформ у країні. Відсутнє відповідне законодавство по землі і в

першу чергу з оцінки взагалі природних ресурсів, в основу яких, ще з радянських часів, покладена диференційна рента. У теперішній час неправомірно здійснювати економічну оцінку природних ресурсів, враховуючи тільки витрати, спрямовані на одержання того або іншого ресурсу, чистого доходу, що виникає при цьому. Така оцінка, на наш погляд, була правомірна, коли рівень виробництва був незначним, природні ресурси здавались «невичерпаними», а природа сама без по сторонньої допомоги могла «залікувати» рани. У сучасних же умовах загострюється необхідність охорони навколишнього середовища, яка стала найважливішим фактором відтворювання природних ресурсів.

По мірі вичерпання тих або інших запасів природних ресурсів, суспільство, не припинаючи процес виробництва, змушене буде:

1) витрачати засоби на пошук, освоєння менш багатих, розташованих у гірших умовах родовищ (скажемо, на морському шельфі);

2) віднаходити способи задоволення потреби у дефіцитних ресурсах за рахунок вторинної переробки відходів і комплексного використання ресурсів ;

3) досліджувати можливість відтворювати ці ресурси штучним шляхом (для відтворюваних ресурсів) або, якщо це неможливо (для не відтворюваних ресурсів) створювати їх замінники або у майбутньому транспортувати їх з космосу.

Виходячи з цього, до оцінки споживаних відтворюваних природних ресурсів необхідно включати витрати не тільки до розвідки і добуванню, а й диференціальний доход, одержаний від їх експлуатації, абсолютну, монопольну ренту, витрати, спрямовані на запобігання шкоди середовищу. Якщо ж знищенню (видобутку) підлягає не відтворювані ресурси, то в оцінку необхідно включати витрати на їх замінники [4, с.17].

Запропонована оцінка орієнтує стимулювання на краще використання природних ресурсів, зменшення збитків із-за безгосподарності, на розробку і укорінювання ресурсозберігаючих технологій. Тому країни з сировинною економікою повинні прогнозувати термін використання природних ресурсів і вживати заходи чим їх замінити у майбутньому, що вимагає формування інноваційного напрямку розвитку. Невипадково сьогодні країни Близького Сходу, переорієнтовують свої економіки з нафто добутку на інноваційний шлях, зменшуючи частку сировинних галузей. Запропонований метод оцінки дозволяє враховувати диференційовану, абсолютну, монопольну ренти. Оцінка природних ресурсів допоможе економити працю або запобігти втратам у майбутньому.

Література

1.Асаул А.Н.Экономика недвижимости. – СПб.: Питер, 2004, - 512 с.
2.Горемыкин В.А. Экономика недвижимости. Учеб. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2004. – 848 с.
3.Кордзая Н.Р., Єгоров Б.В. Основні поняття продовольчої безпеки країни. – Херсон.: Олді-плюс, 2018. – 148 с.
4.Немченко В.В. Формування економічного механізму раціонального використання природних ресурсів в агропромисловому комплексі (теорія, методологія, практика). Автореферат на здобуття наукового ступеня д.е.н.- К.: Інститут аграрної науки, 1994. – 36 с.
5.Ткачук А. Земля и люди. – Зеркало недели, 4 – 10 ноября 2017 г., № 1166.
6.Чопенко В. Колыбельная для села. – Зеркало недели, 29 мая 2015 г.
7.Якель Р. Рынок земли: открывать или подождать. Зеркало недели, 21 июля – 10 августа 2018 г., № 1203.

ОГЛЯД МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ОЦІНКИ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ

Самофатова В. А., к.е.н., доцент кафедри економіки промисловості,
Богослов В. І., магістрант кафедри економіки промисловості
Одеська національна академія харчових технологій

Проблема виміру рівня виробничого потенціалу дуже важлива як у теоретичному, так і практичному плані. Визначення величини виробничого потенціалу підприємств, потрібна для виявлення витрат виробничих ресурсів, що необхідні для забезпечення оптимальних пропорцій розвитку та забезпечення ефективних напрямків розвитку.

За допомогою показників виміру рівня виробничого потенціалу усуваються протиріччя, що виникають при оцінці руху його складових. Співвідношення величини наявного виробничого потенціалу з кінцевими результатами функціонування, дає комплексне уявлення про ступінь його використання та наявні резерви підвищення ефективності виробництва [1 с. 18].

В теперішній час, не існує універсальної методики, що враховує кількісний та якісний напрями оцінки виробничого потенціалу підприємства. Застосування лише одного напряму, в рамках методики без урахування іншого, не дасть достовірної оцінки зважаючи на наявності і якісних і кількісних характеристик виробничого потенціалу. Так, наприклад, кількість виробничих робітників без урахування їх кваліфікації, не дасть уявлення про можливості інтенсифікації праці й підвищення продуктивності. Тому, на наш погляд, доцільно вже на початковому етапі визначитись із ключовою метою визначення рівня виробничого потенціалу. Нині існують два основні підходи до дослідження виробничого потенціалу на основі кількісної оцінки: ресурсний і результативний [1, с. 39].

Ресурсний підхід у концепції виробничого потенціалу одержав досить широке поширення в роботах учених і економістів. При цьому, виробничий потенціал трактується як сукупність ресурсів без урахування їх реальних взаємозв’язків, що складаються в процесі виробництва, або – це ресурси виробництва, кількісні і якісні параметри, що визначають максимальні можливості по виробництву продукції в кожний даний момент [2, с. 125].

При результативному підході сутність виробничого потенціалу визначають як потенційні економічні результати (обсяг випуску продукції, прибуток, показники ефективності використання виробничих ресурсів, робочого часу і т. ін.) [2, с. 141].

Результативними в науковій літературі іноді називають дохідний і комбінований підходи до діагностики потенціалу організації в умовах ринку. Методологія цих підходів, на відміну від ресурсного, спочатку основну увагу концентрує на зовнішніх умовах функціонування бізнесу [4, с. 452].

Основні методичні підходи до оцінки виробничого потенціалу, їх переваги й недоліки представлені в табл. 1.

Комплексні показники оцінювання мають різну природу та алгоритми побудови. В загальному вигляді розв’язання цієї задачі можливе в три етапи:

1) на першому етапі реалізується задача факторного аналізу простору властивостей, тобто оцінюється, перевіряється та формується набір параметрів, які поділяються на відносно однорідні групи (наприклад ті, що характеризують організаційно-технічний, економічний рівень виробництва, забезпеченість ресурсами і інше);
2) на другому етапі реалізується задача побудови типології груп показників;
3) на третьому етапі реалізується задача типології динамічних схем (побудова шкал динаміки, вивчення переміщення показників за цими шкалами та конструювання типології динамічних схем розвитку економічного потенціалу підприємства).

Таблиця 1 - Підходи до оцінки виробничого потенціалу

Підходи до оцінки	Вид оцінки	Коротка характеристика	Переваги	Недоліки
Експертні	Якісна	Аналіз структурних складових у формі інтерв'ювання, анкетування	Застосовуються, коли показники не можна виразити кількісно або коли необхідно врахувати вплив деяких якісних факторів	Вірогідність оцінки визначається компетентністю експертів, оцінка може бути суб'єктивної
Ресурсний	Кількісна	Визначають величину витрачених ресурсів у виробництві. Сутність виробничого потенціалу визначають як потенційні економічні результати	Дають кількісне уявлення про досліджуваний об’єкт, дозволяють визначити вплив кожного елемента в складі виробничого потенціалу (визначається питома вага кожної складової потенціалу)	Не дають можливості врахувати якісні зміни структури потенціалу
Результативний	Кількісна			

На думку дослідниці Т. Шталь, головна складність аналізу і оцінки виробничого потенціалу полягає в тому, що всі його елементи функціонують одночасно і в сукупності. Тому необхідно проводити саме комплексну інтегровану його оцінку [6, с. 11].

М. Савченко поділяє точку зору тих дослідників, які припускали, що наявність часткових показників не суперечить існуванню загального. При цьому, обов'язковою умовою повинно бути зведення часткових показників до загального [5, с. 65]. О. Лепьохін вважає, що для того, щоб одержати цілісне, узагальнююче представлення про величину виробничого потенціалу підприємства, необхідно різнорідні елементи потенціалу - ресурси, виразити через єдиний вимірник. Тому, при оцінці виробничого потенціалу питання вибору єдиного вимірника всіх складових частин потенціалу є одним з найважливіших методичних питань [3, с.76].

Виробничий потенціал підприємства може також оцінюватися за допомогою системи показників. Такої думки дотримуються дослідники, які вважають, що сконструйований на основі будь-яких принципів загальний синтетичний показник оцінки економічного потенціалу підприємства і його елементів не може охопити або точніше врахувати всі сторони даного поняття [2, с. 126].

Також можна проводити оцінку виробничого потенціалу підприємства за допомогою натуральних, вартісних, абсолютних або відносних показників.

Оцінка виробничого потенціалу підприємства в натуральному виразі припускає визначення кількості економічних ресурсів, якими володіє підприємство, і кількості продукції, робіт і послуг, які можуть бути виконані підприємством при якнайповнішому і ефективнішому використанні цих ресурсів.

При цьому оцінка потенціалу підприємства проводиться з використанням натуральних вимірників [2, с. 184].

Можна зробити висновок, що єдиного підходу до оцінки виробничого потенціалу не існує. Доцільно на рівні окремого підприємства здійснювати облік як кількісних, так і якісних показників, які потрібні для розрахунку виробничого потенціалу. Виходячи із мети, яка стоїть перед підприємством зараз, здійснюється оцінка наявного виробничого потенціалу та наявних резервів його підвищення. У випадку істотної зміни стратегічної мети діяльності підприємства, стану зовнішнього середовища, можлива зміна методики оцінки наявного виробничого потенціалу. Відповідно є доцільним перерахунок узагальнюючих показників за минулі періоди й розрахунок резервів підвищення виробничого потенціалу. Це дає можливість здійснювати оцінку потенціалу у динаміці при зміні умов зовнішнього середовища та стратегічних цілей діяльності.

Література

1. Авдєєнко В. Н. Виробничий потенціал промислового підприємства / Авдєєнко В. Н. – М. : Економіка, 1999. – 134 с
2. Гавва В. Н. Потенціал підприємства: формування та оцінювання : [навч. посібник] / Гавва В. Н. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 224 с.
3. Лепьохін О.В. Економічний механізм регулювання розвитку промислового виробництва: дис…канд. екон. наук: 08.07.01 / О.В. Лепьохін. - К., 2002. - 198 .
4. Меліх Т.Г. Інтеграція підприємств харчової промисловості як фактор оптимізації використання виробничого потенціалу / Т.Г. Меліх // Глобальні та національні проблеми економіки. Електронне наукове видання. Випуск 14 – 2016 – с.450–457.- Режим доступу: http://globalnational.in.ua/issue-14-2016/22-vipusk-14-gruden-2016-r/2708-melikh-t-gintegratsiya-pidpriemstv-kharchovoji-promislovosti-yak-faktor-optimizatsijivikoristannya-virobnichogo-potentsialu
5. Савченко М. В. Управління економічним потенціалом промислових підприємств: дис... канд. екон. наук: 08.06.01 / Марина Василівна Савченко. - Х., 2004. - 220 с
6. Шталь Т.В. Комплексна оцінка ресурсного потенціалу підприємств роздрібної торгівлі: автореф. дис…канд. екон. наук: 08.07.05 / Т.В. Шталь. - Х., 2006. - 18 с.

ПРОБЛЕМИ КОНТРОЛЮ ЯКІСТІ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ

Немченко Г.В., аспірант кафедри управління бізнесом
Одеської національної академії харчових технологій

Сьогодні неможливо управляти та розробляти стратегічні напрямки розвитку харчових підприємств в регіоні без контролю, який дозволяє порівняти плани з досягнутими результатами та виявити недоліки для їх усунення, захистити інтереси споживачів та перевірити якість продукції. Чим менше розбіжності досягнутих результатів з запланованими, тим краще побудовано управління на підприємстві. Важливе значення у контролі якості харчових продуктів у світі відводиться державі. Пов’язано це з тим, що від якості харчових продуктів залежить відтворення робочої сили. Неякісні харчові продукти або недоступність для споживання веде до захворюваності, скорочення тривалості життя і у масштабі країни до втрат ВВП. Незважаючи на те, що Україна має величезний потенціал у виробництві продовольства, для значної частини населення

високоякісні харчові продукти залишаються недоступними через низьку платоспроможність, веде до захворюваності і підвищеної смертності. Ця проблема спостерігається і у розвинутих країнах. Іноді виробники, орієнтуючись лише на отримання прибутку, випускають неекологічну харчову продукцію, яка наносить шкоду здоров'ю.

Недостатній контроль за якістю харчових продуктів з боку держави, або надмірний, можуть спричиняти ряд проблем, таких як: корупція, погіршення якості харчових продуктів і загроза здоров'ю людини. Так, в умовах збереження або незначного підвищення цін на зернові і зростання цін на пальне і податки, фермери України почали економити на засобах захисту рослин, використовуючи контрафактні ,що не тільки не сприяє виробництву якісної харчової продукції, але й супроводжується багатьма випадками отруєння людей і домашніх тварин. Значні збитки від такої хімізації сільського господарства вже привели до загибелі бджіл і Україна вимушена була зменшити експорт меду у 2018 році. За даними Міністерства екології та природних ресурсів України за 2016-2017 роки в Україні зареєстрували 1092 дозволених до використання пестицидів і агрохімікатів. Але які пестициди використовують агропідприємства і у якій кількості, законно чи вони ввозили у країну, і використовують лі заборонені або з вичерпаним терміном придатності – жоден державний орган не контролює.

Багато підприємств не мають дозвільних документів на обробку земель хімікатами, відсутні і лабораторії, які би контролювали якість води, ґрунтів та повітря. Не випадково, на засіданні Ради ООН за правами людини 7 березня 2017 року міжнародні експерти призвали усі країни урегулювати обіг з особо небезпечними пестицидами, які є причиною смерті 200 тисяч людей у світі щорічно і викликають рак, хвороби Альцгеймера і Паркінсона, гормональні порушення, проблеми розвитку і безпліддя. Це викликано тим, що агропідприємства користуються безконтрольністю, відсутністю реального покарання з боку держави, а також вони використовують дешеві або заборонені пестициди з вичерпаним терміном придатності [1].

Слід відзначити, що деякі шляхи щодо покращення контролю якості харчових продуктів здійснюються і в Україні. Так, у 2018 році вступив в силу закон України № 2042 від 18.05.2017 року «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин». Цим законом передбачається перевірки харчової продукції підприємств і застосування високих штрафів у випадку невідповідності. Безумовно, це позитивний крок у покращенні якості харчової продукції. У той же час закон має деякі положення, які значно знижують ефективність його дії. Наприклад, у статті 1.3 закону аудит розглядається, як «систематичне та незалежне вивчення певної дії з метою визначення того, чи відповідає така діяльність та пов'язані з нею результати запланованим заходам і чи такі заходи впроваджені результативно та у спосіб, який дозволяє досягти поставленої мети». Тобто автори закону не розглядають аудит як незалежний фінансовий контроль, що робить його неефективним і недостатнім.

Не зрозумілим до кінця залишається відповідь на питання: як в умовах хронічного бюджетного дефіциту за рахунок кого і чого будуть створені і забезпечуватись сучасні дорогі лабораторії. Акцент у перевірках роблять лише на ветеринарний контроль, інспекторів, а вплив на здоров'я людини від споживання харчових продуктів взагалі відсутній. В ст. 17.1 декларативно відмічається пріоритетність «безпеки у питаннях життя і здоров'я людини перед будь-якими іншими інтересами та цілями у сфері господарської діяльності». У той же час до експертизи не залучений жоден лікар і вплив на здоров'я людини залишається майже невідомий. Викликає сумнів, що (ст.12.7) «шкода завдана фізичній чи юридичній особі незаконними рішеннями…посадової особи компетентного органу…відшкодовується за рахунок коштів бюджету». Це не тільки веде до безвідповідальності, але створює умови для зловживань і корупційних дій. Використання біологічних засобів захисту вимагає більше витрат, але дозволяє виробляти екологічну продукцію. Тому контроль передбачає стимулювання, надання регіональних субсидій виробникам якісної харчової продукції і повинно охоплювати:

1.Технологію виробництва.

2.Готову продукцію.

3.Фінансові витрати.

Слід відзначити, що сьогодні цифрові технології відкривають широкі можливості у здійсненні моніторингу руху техніки, витрат палива, насіння, внесення хімічних добрив і засобів захисту рослин з аналізом ґрунтів, забезпечувати вакцинацію та харчування домашніх тварин, а це значно знижує витрати. Все це дозволяє зробити висновок, що контроль на харчовому підприємстві повинен відповідати технологічному способу виробництва і лише в цьому випадку він буде ефективним.

Ефект від служби контролю повинен перевищувати витрати на його проведення. Це вимагає створення незалежної служби контролю споживачів харчових продуктів (НСКСХП), яка би могла вибірково контролювати якість виробництва та збереження і у випадку небезпеки призупиняти випуск, поширювати інформацію і разом з міністерством охорони здоров'я рекомендувати виробляти корисну продукцію для людини і обмежувати шкідливу.

Необхідно звернути увагу, що поняття контролю за діяльністю харчових підприємств, їх продукцією значно більш вузьке, ніж контроль продовольчої безпеки. Як вважають відомі фахівці – Єгоров Б.В. та Кордзая Н.Р. «на сьогодні майже відсутня чітко визначена система загальнодержавного «спостереження» за формуванням та рівнем продовольчої безпеки. Відсутній також і будь-який єдиний законодавчий документ, який би прямо регламентував основні аспекти формування продовольчої безпеки, оцінки її рівня та механізмів державного регулювання» [3, с.127]. Тому контроль продовольчої безпеки повинен охоплювати майже весь АПК, а не окремі харчові підприємства. Висока якість харчової продукції не може забезпечити харчову безпеку в регіоні і державі. У зв'язку з цим контроль повинен здійснюватись від родючості і екологічності ґрунтів, стану селекційно-генетичного забезпечення рослинництва і

тваринництва, якості добрив, засобів захисту рослин, сільськогосподарської техніки, технології переробки, зберігання, якості самої харчової продукції, імпортозалежності. Щоб зменшити імпортозалежність, доцільно на продукцію, яку можна виробляти в Україні встановлювати додаткові податки, якими наповнювати регіональні та державні інноваційні фонди для розвитку вітчизняного виробництва. Все це свідчить, що повинна бути створена не система контролю якості і безпеки продуктів харчування, а система контролю продовольчої безпеки.

Література

1.Войцеховская А. SOS: пестицидная опасность. – Зеркало недели, 9-15 декабря 2017 г., № 1172.
2. Закон України «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин». Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2042-19
3.Кордзая Н.Р.,Єгоров Б.В. Основні поняття продовольчої безпеки країни./ Н.Р.Корзая, Б.В.Єгоров. – Херсон.:Олді-плюс, 2018. – 148 с.

РЕГУЛЯТИВНИЙ КОМПОНЕНТ ЛОГІСТИКИ ДЕРЖАВНОГО ГОСПОДАРЮВАННЯ ЯК ОСНОВА РИНКОВОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ЗЕРНОВОГО РИНКУ

Седікова І. О., д.е.н., доцент кафедри менеджменту і логістики
Одеська національна академія харчових технологій

Досвід зерносіючих та експортуючих країн підтверджує необхідність державного регулювання процесів виробництва і розподілу зерна, формування виняткових умов розвитку зернової галузі.

У роботах вчених, присвячених даній проблемі відзначено, що «частка допомоги держави в доходах фермерів тривалий час становила в Австралії – 15 %, США – 30 %, Канаді – 45, Австрії – 52 %, Швеції – 59 %, Японії – 66 %, Фінляндії – 71 %, Норвегії – 77 %, Швейцарії – 80 %» [1].

Державне регулювання являє собою систему впливу уповноважених державних установ, за допомогою заходів адміністративного та організаційно-правового впливу, на діяльність господарюючих суб’єктів. У наукових дослідженнях питання про те, в яких масштабах та пропорціях повинно здійснюватися державне регулювання залишається невирішеним. На погляд деяких вчених «все залежить від специфіки економіки конкретної країни. Держава повинна створювати умови для здійснення підприємницької діяльності в умовах хоча б відносної справедливості з використанням системи адміністративно-економічних методів регулювання. Якщо механізми впливу не налагоджені або не працюють, то виникають сумніви в необхідності такого державного регулювання. Якщо ж система заходів діє, з’являється можливість дотримання інтересів усіх учасників ринкових відносин» [2].

Наголосимо, що приступаючи до вирішення будь-якої задачі, наприклад створення високопродуктивної логістичної інфраструктури виробництва і розподілу зерна, поширення заходів державного регулювання повинно бути

більше, а коли проект почне функціонувати, то функції держави в перспективі повинні бути зведені практично до моніторингу ситуації. У таких випадках можна стверджувати, що система заходів державного регулювання є ефективною. Таким чином, ефективна система заходів державного регулювання в більшій мірі необхідна на початковому етапі реалізації завдань підприємницького проекту і в незначній мірі – в процесі досягнення поставлених цілей. Ефективною система заходів може бути тільки тоді, коли сформовано ефективний комплекс методів адміністративно-економічного регулювання, що забезпечує реалізацію інтересів усіх учасників ринкових відносин [2]. Конкуренція, що посилюється на світовому ринку зернових, а також технологічні умови та високий рівень державної підтримки зарубіжних зерновиробників зумовили необхідність підвищення ролі держави у вітчизняному сільськогосподарському виробництві та зерновому комплексі, зокрема.

В Україні, на наш погляд, існують всі необхідні умови для того, щоб вітчизняне сільське господарство, та зерновий комплекс, зокрема, не тільки забезпечувало населення країни основними видами продовольства, але й в доступній для огляду перспективі було одним з гарантів світової продовольчої безпеки. Об’єктивно-еволюційний тренд суспільного розвитку довів, що найбільш ефективним у відновлені економічної рівноваги та створення основи для репродуктивно-поступального розвитку є механізм регулювання ринком та державою. Домінантна роль у реалізації процесу регулювання та підтримки розвитку зернової галузі належить державі, з огляду на його специфічне положення та функції (законодавча, виконавча, економічна). Якщо розглядати державне регулювання як економічну діяльність, важливо відзначити, що вона не замінює ринкове господарювання, а є доповнюючим його іманентним фактором. Разом з цим, масштабність та комплексність державного регулювання його специфіка детермінуються потребами сучасного виробництва і суспільства.

Регулювання важливо розглядати не тільки як об’єктивний процес організації відтворювального процесу, а як систему. Такий підхід дозволить на державному рівні вирішувати виникаючі завдання в процесі відтворення суспільного капіталу. Викладене означає, що, державне регулювання і підтримка розвитку зернової галузі повинні: по-перше, сприяти рентабельною організації зернового виробництва, шляхом забезпечення необхідних соціально-економічних та політичних умов; по-друге, сприяти збереженню принципу ринкового ціноутворення на ринку зернових.

Разом з цим, відзначимо, що в зерновій галузі, орієнтованої на експорт, саморегулювання господарських взаємовідносин та вільних дій сільгоспвиробників ускладнено та не ведуть до стабільної рівноваги попиту та пропозиції. У зв’язку з цим, дисбаланс попиту та пропозиції, нестабільна ситуація на ринку зумовлюють необхідність втручання з боку держави шляхом використання процесу регулювання.

Таким чином, з огляду на викладене, можна зробити висновок, що існують об’єктивні причини та передумови необхідності державного регулювання і підтримки розвитку зернової галузі.

Література
1. Карпенко Г. Г. Государственное регулирование агропромышленного комплекса страны в условиях экономической трансформации // Вестник кадровой политики, аграрного образования и инноваций. – ООО «Вестник АСМБ». – М., выпуск № 8, 2011. – с. 124.
2. Васильева, Е. В. Методологические основы формирования инфраструктуры агропродовольственного рынка: монография / Ю. Н. Переверзин, Е. В. Васильева. – Саратов: Изд-во «Рата-Принт», 2015. – 243 с.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

Ступницька Т.М., к.е.н., доцент кафедри обліку та аудиту,
Васильєва Ю.В., магістрант кафедри обліку та аудиту
Одеська національна академія харчових технологій

В умовах активного розвитку економіки, одним із важливих завдань управління підприємством є регулярна оцінка його майна. Це впливає на рівень конкурентоспроможності підприємства та розвиток його діяльності у зовнішньому середовищі. На даний час процес оцінки майна та вибір найбільш ефективного методу оцінки набуває актуальності та залишається дуже важливим.

В економічній, науковій літературі, у чинних законах та стандартах не має єдиного визначення поняття «майно». Ми вважаємо, що майно – це активи підприємства, а саме його економічні ресурси, вартість яких відображаються в балансі підприємства.

Теоретичні та практичні підходи, а також методи оцінки майна розглядаються в роботах як зарубіжних, так і вітчизняних авторів, серед яких можна виділити роботи: А. А. Аканова, О. М Бачинської, Е. А. Божко, С. В. Валдайцева, В. О. Галанова, О. В. Єгорова, В. Є. Єсипова, В.М. Марченко, О. І. Матюшенко, Н. П. Патрікі, О. О. Уколова, В. Є. Хаустова та ін. Незважаючи на значні наукові досягнення вчених, питання щодо дослідження підходів і вибору ефективних методів оцінки вартості майна залишаються актуальними та потребують подальшого вивчення.

Правові засади здійснення оцінки майна, майнових прав та професійної оціночної діяльності в Україні регулюються Законом України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні», Постановою Кабінету міністрів України «Про затвердження Методики оцінки майна», Національними стандартами оцінки та іншими нормативно-правовими актами з оцінки майна та міжнародними стандартами оцінки в частині, що не суперечить національним нормативно-правовим актам з оцінки майна.

Згідно з «Методикою оцінки майна» процес оцінки майна включає основні етапи, наведені на рис.1.

Підготовчий етап до проведення оцінки майна передбачає:

– відбір замовником оцінки суб’єкта оціночної діяльності, визначення істотних умов договору про проведення оцінки, у тому числі бази оцінки, і укладення з ним такого договору;

– надання замовником оцінки вихідних даних, необхідних для проведення оцінки суб'єктом оціночної діяльності, відповідно до умов договору;

– вибір відповідної бази оцінки та методів для проведення оцінки;

– проведення інвентаризації на дату оцінки та затвердження державним органом приватизації зведеного акта інвентаризації майна в строк, передбачений методикою оцінки майна.

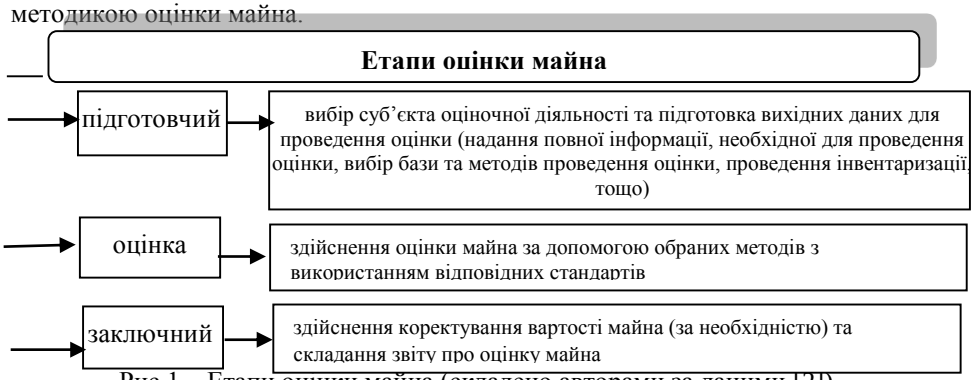

Рис.1 – Етапи оцінки майна (складено авторами за даними [2])

Залежно від мети оцінки застосовуються такі стандарти (види) вартості: ринкова, інвестиційна, заставна, ліквідаційна, податкова, страхова, фундаментальна, тощо.

Наступним етапом оцінки майна є вибір підходу і методів оцінки його вартості.

При здійсненні оцінки майна необхідно дотримуватись таких принципів: корисності, попиту і пропонування, заміщення, очікування, граничної продуктивності внеску, найбільш ефективного використання [2].

Кожен з основних підходів до оцінки включає різні методи, що використовуються для різних класів активів (рис. 2).

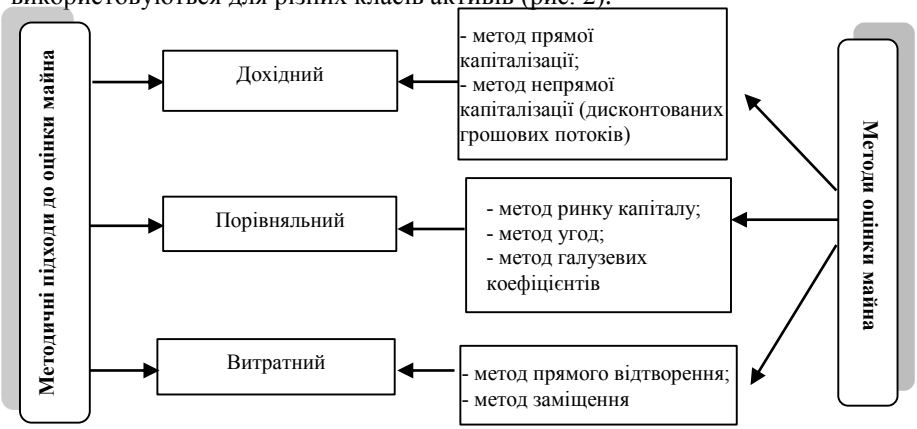

Рис. 2 – Методичні підходи та методи оцінки майна
(складено авторами з використанням джерел [1;2])

Оцінка майна проводиться із застосуванням методів оцінки, які є складовими частинами методичних підходів або є результатом комбінування кількох методичних підходів, а також оціночних процедур. Оцінювач застосовує, як правило, кілька методичних підходів, що найбільш повно відповідають визначеним меті оцінки, виду вартості за наявності достовірних інформаційних джерел для її проведення.

Кожен з методичних підходів має свої переваги та недоліки. В сучасних умовах методи ринкового підходу застосовуються при оцінці нерухомості й землі, дохідний підхід використовується для оцінки майнових комплексів, а витратний – для обґрунтування нового будівництва, оцінки ефективності земельної ділянки, страхування ризиків та для інших цілей. Складність застосування певного методичного підходу, пов’язана з відсутністю чи недостовірністю інформації, що є необхідною для здійснення.

Перелічені підходи до оцінки майна підприємства доповнюють один одного. Залежно від цілей оцінки, умов, стану об’єкта оцінки, зовнішнього середовища вартість підприємства оцінюють відразу декількома методами (двома-трьома).

Складність застосування певного методичного підходу, пов’язана з відсутністю чи недостовірністю інформації, що є необхідною для здійснення оцінки, тому окремі науковці пропонують недоліки одного підходу подолати шляхом комплексного використання різних методів оцінки, що в кінцевому випадку дасть можливість отримати найбільш достовірний результат [3].

Неможливість або недоцільність застосування певного методичного підходу, пов'язана з повною відсутністю чи недостовірністю необхідних для цього вихідних даних про об'єкт оцінки та іншої інформації, окремо обґрунтовується у звіті про оцінку майна. Національними стандартами можуть передбачатися також інші випадки обмежень щодо застосування певних методичних підходів для визначення ринкової вартості та неринкових видів вартості об'єктів оцінки.

На етапі оцінки майна підприємства, важливе значення відіграє аналіз його формування, який пов'язаний з етапами на окремих стадіях його розвитку [4].

1. Створення нового підприємства. Цей етап є найбільш відповідальним у формуванні майна, особливо при створені великих підприємств.
2. Другим етапом є розширення, реконструкція і модернізація діючого підприємства. Цей етап розглядається як постійний процес його розвитку на основних стадіях життєвого циклу.
3. Третій етап – формування нових структурних одиниць діючого підприємства.

Основною метою формування майна підприємства є виявлення і задоволення потреби в окремих його видах для забезпечення операційного циклу, а також оптимізації його складу для забезпечення ефективних умов господарської діяльності.

На заключному етапі здійснюється коректування вартості майна (за необхідністю) та складання звіту про оцінку майна.

За результатами проведення оцінки складається звіт про оцінку. Згідно з Законом України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» Звіт про оцінку майна є документом, що містить висновки про вартість майна та підтверджує виконані процедури з оцінки майна суб'єктом

оціночної діяльності - суб'єктом господарювання відповідно до договору. Звіт підписується оцінювачами, які безпосередньо проводили оцінку майна, і скріплюється підписом керівника суб'єкта оціночної діяльності.

Вимоги до змісту звіту про оцінку майна, порядку його оформлення та рецензування встановлюються положеннями (національними стандартами) оцінки майна. Зміст звіту про оцінку майна повинен містити розділи, що розкривають зміст проведених процедур та використаної нормативно-правової бази з оцінки майна [1].

Результати оцінки є основою для прийняття як поточних, так і інвестиційних рішень. У першому випадку власники, керівники підприємства одержують інструмент керування вартістю підприємства, в іншому випадку з'являється можливість показати потенційному інвесторові або кредиторові процес створення вартості підприємства.

Таким чином, в даному дослідженні було розглянуто етапи та методи оцінки майна, а також підходи до оцінки майна. Визначено, що підходи до оцінки майна підприємства доповнюють один одного. Складність застосування певного методичного підходу, пов'язана з відсутністю чи недостовірністю інформації, що є необхідною для здійснення оцінки, тому окремі науковці пропонують недоліки одного підходу подолати шляхом комплексного використання різних методів оцінки, що в кінцевому випадку дасть можливість отримати найбільш достовірний результат.

Література

1. Закон України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну діяльність в Україні» від 12.07.2001 р.№2658-III: за станом на 16.01.2016 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2658-14
2.Національний стандарт № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав» від 10 вересня 2003 р. N 1440 : за станом на 15.04.2015 р. / КМУ [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-%D0%BF
3.Мединцева М. О. Методичні підходи до оцінювання вартості бізнесу [Електроний ресурс] / М. О.Мединцева, В. М.Марченко. – Режим доступу: http://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/14324/1/2015_1_Medyntseva.pdf
4. Шеремет М. М. Майно підприємства: сутність, класифікація та принципи його формування [Електроний ресурс] / М.М. Шеремет // Економічний аналіз : зб. наук. праць каф. екон. аналізу Терноп. нац. екон. ун-ту. – Тернопіль, 2008. – Вип. 2. – С. 295-298. – Режим доступу: http://www.econa.at.ua/Vypusk_2/sheremeta.pdf

СУЧАСНА СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Каламан О.Б., к.е.н., доцент кафедри менеджменту і логістики
Мандрикін Д.В., магістрант кафедри менеджменту і логістики
Одеська національна академія харчових технологій

Розвиток інновацій та інноваційної діяльності в XXI ст. є провідним, пріоритетним напрямом для економічної політики всіх країн світу, укупі з такими фундаментальними проблемами, як якість освіти, розвиток різноманітних традиційних, а також нетрадиційних видів енергетики. Очевидно, що підйом економіки, перехід на якісно нові виробничі засади не може відбутися без

інноваційного розвитку, розробки нових технологій, впровадження їх у реальне виробництво. В цьому процесі інноваційна діяльність служить посередником між науковими та науково-дослідними організаціями, підприємствами та кінцевим споживачем. В той же час процеси, що протікають з кінця XX ст. в більшості країн світу і отримали найяскравіший прояв в країнах Північної Америки та Європи, обумовили основні напрями у розвитку світової економіки. Світове наукове співтовариство, спостерігачі, аналітики назвали цей напрям глобалізацією, яка є центральною тенденцією розвитку світової економіки та світової спільноти.

Однак, важливо зазначити, що у другій половині 90-х рр. XX ст. виникли і завоювали особливе місце в економічній та іншій науковій літературі, споріднені терміни: «економіка знань», «нова економіка», «інноваційна економіка», а також похідна - «інноваційна система». Тем не менш, на практиці ці терміни позначають не нову реальність, а тільки її зародження, оскільки, за припущенням експертів, для появи такої економіки в повному розумінні буде потрібно 15-25 років. Тому питання пов’язані із формуванням стратегії інноваційного розвитку саме сучасного підприємства залишаються недостатньо розглянутими. Саме це і обумовило вибір напряму дослідження для цієї статті.

Нова економічна парадигма, перехід до якої зараз здійснюється, розглядає в якості основних, головних факторів зростання не матеріальних ресурсів, як це відбувалося на протязі попередніх періодів розвитку, а науково-технічний прогрес, причому в широкому трактуванні цього поняття головними факторами економічного зростання виступають знання. Відмінною ознакою інноваційної економіки стає швидкий розвиток сфер нематеріальних активів (ресурсів), і нематеріальна сфера господарської діяльності. Знання та інші нематеріальні ресурси стають головними пріоритетами господарської практики. Саме в переважанні нематеріальних ресурсів полягає сутність економічного інноваційного розвитку.

В якості припущення виступають широкі можливості нових сфер світової економіки такі, як генна інженерія, телекомунікаційні та інші інформаційні технології, використання атомної та інших видів енергетики та інші. Неможна забувати про такий могутній двигун розвитку прогресивних технологій, як істотне обмеження всіх традиційних ресурсів внаслідок їх швидкого використання та зростання чисельності населення Землі. Експерти ОЕСР відзначають, що в 90-ті роки XX ст. країни-члени цієї організації відрізнялися більш високим рівнем інвестицій у знання, виражені у витратах на НДОКР, вищу освіту, комп'ютерні та інформаційні технології, причому ці інвестиції за темпами росту випереджали інвестиції в основний капітал [1].

Основна світова тенденція початку XXI ст. в інноваційній діяльності розвинутих і деяких країн, що розвиваються, направлена на появу енергозберігаючих розробок, а також високопродуктивних технологій, виробництво товарів та послуг на їх основі, що відрізняються високими техніко-технологічними та споживчими властивостями, а іноді і абсолютно новими продуктами, які не мають аналогів і формують нові потоки споживчого попиту (так звана «світова продукція»). Країни Західної Європи, Північної Америки (США, Канада), Південно-Східної Азії, Японії використовують як основу для

національного зростання та розвитку національні інноваційні системи (НІС). Такі системи представляють собою певну нефіксовану сукупність організацій та підприємств приватної та державної сфери, які займаються інноваційною діяльністю в державних масштабах, а іноді й виходять за її межі, при цьому взаємодіючи один з одним [2].

Цікаво зазначити, що починаючи з 2007 р. визначається глобальний індекс інновацій, що за 80 різними змінними характеризує інноваційний розвиток країн світу, які знаходяться на різних рівнях економічного розвитку [3]. Індекс розраховується за зваженою сумою оцінок двох груп показників: наявні ресурси та умови для впровадження (Innovation Input), а саме: інститути, людський капітал і дослідження, інфраструктура, розвиток внутрішнього ринку, розвиток бізнесу та досягнуті практичні результати здійснення інновацій (Innovation Output): розвиток технологій і економіки знань, результати креативної діяльності. За порівнянням показників індексу інновацій та ВВП на душу населення виділено три групи держав: перша група – «лідери інновацій» – країни з високим рівнем доходу; друга група – «новатори-учні» – країни із середнім рівнем доходу; третя група – «відстаючі» – країни, що відрізняються слабкістю інноваційних систем. Можна стверджувати, що індекс, який визначається за співвідношенням витрат та ефекту, дозволяє об'єктивно оцінювати ефективність зусиль щодо розвитку інновацій у конкретній досліджуваній країні [4] (табл. 1).

Таблиця 1 - Глобальний індекс інновацій у 2012 та 2017 рр.

2012			2017		
рейтинг	країна	індекс	рейтинг	країна	індекс
1	Швейцарія	68,2	1	Швейцарія	67,69
2	Швеція	64,8	2	Швеція	63,82
3	Сінгапур	63,5	3	Нідерланди	63,36
4	Фінляндія	61,8	4	США	61,4
5	Великобританія	61,2	5	Великобританія	60,89
63	України	36,1	50	Україна	37,62
141	Судан	16,8	127	Йемен	15,64

Як видно з табл. 1, у світовій економіці практично незмінною залишається ТОП-5 розвинутих країн, але, ймовірно, конкуренція між ними за сегменти ринків досить суттєва, що змушує постійно удосконалювати економіку за рахунок інновацій. Україна займає серединне становище серед досліджуваних країн. Її можна віднести до групи «новаторів-учнів», як країну із середнім рівнем доходів, що демонструє зростання інноваційних досягнень у результаті удосконалення інституційної інфраструктури та інтеграції з глобальними ринками. Цього недостатньо для того, щоб заявити про конкурентоспроможність на одному рівні з розвинутими країнами, а тому посилення конкуренції на світовому ринку змушує вітчизняні підприємницькі структури застосовувати інноваційні підходи для забезпечення власного розвитку [5; 6]. Важливим у цьому сенсі є вивчення стану та можливостей досягнення рівня країн, орієнтованих на інноваційність. Різні країни використовують різні моделі інноваційної політики, в яких проявляються властиві їм національні особливості та орієнтири. Виділяють японську та американську моделі такої політики. Відмінною особливістю американської моделі є найбільш повна, порівняно з моделями інших країн, автономія підприємницької діяльності. Орієнтиром економічного розвитку служать особливі області, основна серед яких - військові технології,

технологічний пріоритет якого забезпечується, в тому числі і вкладанням державних засобів. Японська модель, яка також робить ставку на технологічний пріоритет, розвиває технології в окремих конкретних областях, як, наприклад, технології будівництва великих танкерів, за якими йшли технології та розробки для виробництва роботів. Тобто технологічні переваги, які очікується і планується досягти, визначаються на державному рівні. Їхній розвиток стимулюється з метою використання отриманих технологій у всіх галузях народного господарства.

В останні десятиліття значення заходів прямого та опосередкованого стимулювання інновацій у державі зростає. Для цього використовуються такі заходи, як податкові пільги, цільова підтримка малого та середнього бізнесу інноваційної спрямованості, формування інноваційної інфраструктури, підтримка відповідних інститутів, а також передача технологій у промисловість державним сектором економіки. Ці межі дозволили багатьом промисловим країнам (США та ЄС) поставити та виконати таку стратегічну ціль, як зростання частки загальних витрат на НДОКР у ВВП до 3%. Деякі країни (Австрія, Іспанія, Ірландія, Канада, Австралія, Португалія, Франція, Нідерланди, Корея, Японія, США) заохочують корпоративні інвестиції в НДОКР з використанням таких фінансових інструментів, як знижки, податкові пільги, в той час як інші (Німеччина, Ісландія, Нова Зеландія, Данія, Норвегія, Бельгія, Швеція, Швейцарія, Фінляндія) застосовують для трактування таких інвестицій загальні правила.

Проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що як у внутрішньому, так і в зовнішньому середовищі функціонування сучасних підприємств існують певні протиріччя та перешкоди, які ускладнюють розвиток інноваційних процесів. Більш того, сама специфіка процесів, як впровадження, так і реалізація таких інноваційних стратегій в якийсь мірі визначає отримані результати. Тем не менш, ми вважаємо, що деяка ступінь формалізації зазначених процесів можлива. Для цього необхідна побудова системи розробки цілісної стратегії розвитку з урахуванням інноваційної активності, в межах якої буде визначатися послідовність етапів формування та реалізації стратегії.

Література

1. Nonaka I. The Knowledge-Creating Company / I. Nonaka, H. Takeuchi //strategy-business. - [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www. strategy-business.com / article/8592?gko= 5a1e5.
2. Корнышова Е. Определение направлений в развитии персонала на основе выделения приоритетных бизнес-процессов / Е.Корнышова, М.Мотышина // Управление персоналом. – 2007. - № 8. – С.37 – 45.
3. Рейтинг развития инноваций в странах мира [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://gtmarket.ru/ratings/global-innovation-index
4. Орлова В. М. Стратегія інноваційного розвитку підприємства [Електронний ресурс] / В. М. Орлова // Економічний нобелівський вісник. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: http://econforum.duan.edu.ua/images/stories/Files/2015/12.pdf
5. Гринько Т.В. Основы управления адаптивным инновационным развитием предприятия [Электронный ресурс] / Т.В. Гринько // Проблемы экономики. – 2011. – Вып. № 3. – Режим доступа: http://cyberleninka.ru/article/n/ osnovy-upravleniya-adaptivnym-innovatsionnym-razvitiem-predpriyatiya
6. Корнух О.В. Стратегічне управління інноваційним розвитком підприємства [Електронний ресурс] / О.В. Корнух // Ефективна економіка. – 2013. – № 12. – Режим доступу: http://www. economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2607

ДИФУЗІЯ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ: ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНИ

Стадницький Ю.І., д.е.н., професор
Політехніка Свєнтокшиська, Польша

В Україні варто очікувати інвестиційний бум від закордонних корпорацій у спорудження високотехнологічних підприємств унаслідок дії Угоди про Асоціацію ЄС-Україна тому, що у час сучасної глобалізації новітні технології розповсюджуються не згідно класичних теорій дифузії інновацій з "центру" на "периферію", а "хаотично" появляються у нових місцях [1]. Переважна більшість нових підприємств, орієнтованих на експорт продукції у країни ЄС, буде розміщено у прикордонних регіонах України, оскільки тут значну роль відіграватиме чинник близькості до ринку збуту на фоні чинників наявності кваліфікованої робочої сили з порівняно невисокою оплатою праці. Близькість до ринків збуту у ЄС забезпечуватиме низький рівень логістичних витрат, можливість швидкого реагування на зміну кон'юнктури ринку, а також легкість безпосередніх контактів європейських контрагентів з менеджментом підприємств. При цьому, варто очікувати, що комплектуючі на ці підприємства надходитимуть як з країн ЄС, так і з підприємств, розміщених в інших регіонах України.

Вважається, що Зона Вільної Торгівлі (ЗВТ) сприятиме розвитку торгівлі між Україною та ЄС через скасування чи зменшення мит на імпорт [2-5]. Однак наш аналіз дозволяє сформулювати трохи інший, значно перспективніший для України, висновок: ЗВТ сприятиме розвитку торгівлі між Україною та ЄС і прискореному розвитку промислового виробництва в Україні загалом та прикордонних регіонах, зокрема, бо фірми цілого Світу розміщуватимуть підприємства в Україні, щоб експортувати у ЄС. Тобто, можна передбачити якийсь перший етап – розвиток торгівлі-1 (традиційними товарами, але у більших обсягах), прямі зарубіжні інвестиції у нові підприємства в Україні загалом і прикордонних регіонах зокрема (у т.ч. ті, виробництво яких стане привабливим при фактично безмитному імпорті засобів та комплектуючих), розвиток торгівлі-2 (додатковий експорт з України товарів з новозбудованих підприємств, додатковий імпорт в Україну засобів та комплектуючих для цих товарів, а також додатковий імпорт в Україну високоякісних товарів з Європи для багатшого населення).

Країни ЄС зацікавлені у виробництві багатьох видів трудомісткої продукції недалеко від своїх кордонів, а не в Китаї та інших країнах Азії, звідки час транспортування становить від 2 до 4 тижнів. У наш час "тривалість життя" багатьох видів продукції постійно знижується, іноді до кількох місяців. Тому велику партію "довгограючого" товару для ринку ЄС, наприклад, у легкій промисловості варто виробляти в Азії, а "гостромодні" (теж у певному розумінні "швидкопсувні") товари – у близькій до європейських споживачів Польщі та Прибалтиці. І західноєвропейські клієнти за такі товари готові платити більше, ніж за китайський ширпотреб. Про це свідчить той факт, що до розширення ЄС на частку східноєвропейських країн припадало майже 20% імпортованого ЄС одягу. Очевидно, що наведена ситуація може виникати не лише на ринку одягу.

Компанія Daikin Europe, яка є виробником кондиціонерів, пропонує широкий вибір устаткування [6, с. 73]. Але попит на кондиціонери змінюється, і важко робити точні прогнози, – тому гнучка своєчасна доставка кондиціонерів споживачу необхідна, щоб відповідати вимогам сучасного ринку. Ринок побутових кондиціонерів завдяки жаркій погоді швидко зростає, особливо у Франції, Італії і Іспанії. Проте велика кількість кондиціонерів проданих у Європі була вироблена на Азіатських заводах Daikin. Оскільки термін виконання замовлення (поставки кондиціонерів з Азії) складав до трьох тижнів, було ухвалено рішення побудувати другий завод Daikin в Європі – у місті Пльзень, що у Чехії. Місце для нового заводу було вибрано не випадково. Завод знаходиться всього в 40 км від границі з Німеччиною, забезпечуючи, таким чином, швидкий доступ до мережі автомагістралей, яка обслуговує південну Європу. Ці приклади додатково переконують у хороших перспективах України, загалом, і її прикордонних регіонів, зокрема, стати місцем для масових безпосередніх інвестицій у підприємства з виробництва промислової продукції. Завдання нашої Держави - підготовка належної інфраструктури (у т.ч. кадрів), а також вирішення проблеми високих процентів на кредити – для цього потрібно максимально допустити європейські гроші на фінансовий ринок України.

Література

1. Стадницький Ю.І. Просторовий чинник конкуренції технологій виробництва продукції / Ю.І. Стадницький // Регіональна економіка. – 2016. - № 4.- С. 130-136.
2. Оцінка впливу Угоди про асоціацію/ЗВТ між Україною та ЄС на економіку України / за ред. В.М. Гейця, Т.О. Осташко, Л.В. Шинкарук. – Київ: ІЕП, 2014. – 102 с.
3. Живора Г. Угода про асоціацію з ЄС: економічні наслідки для України / Г. Живора // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. Науки: економіка, політологія, історія. –2014. – № 8 (216). – С. 107–121.
4. Поглиблення відносин між ЄС та Україною: що?, чому? і як? / за ред. М. Емерсона, В. Мовчан. – Київ: ІЕД, 2016. – 255 с.
5. Економічна складова Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС: наслідки для бізнесу, населення та державного управління / за ред. І. Бураковського, В. Мовчан. – Київ: Альфа-Пік, 2014. – 140 с.
6. Просторова організація економічних систем / Ю.І. Стадницький, Т.Б. Данилович, О.В. Музиченко, В.В. Войцеховська, А.В. Симак, А.Л. Висоцький. - Львів: Новий Світ, 2013. – 272 с.

ВИЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СЛУЖБИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Удовиця О.Ф., к.пед.н., доцент кафедри менеджменту і логістики
Одеська національна академія харчових технологій

Сутність раціонального використання персоналу промислового підприємства полягає у виявленні та реалізації здібностей кожного працівника,

посиленні творчого і змістовного характеру його праці, підвищення професійно-кваліфікаційного рівня, всебічного стимулювання і відповідної оцінки внеску кожного робітника в кінцевий результат діяльності організації. Навіть якщо підприємство має досконалу матеріально-технічну базу виробництва, новітню техніку і технологію, виробничий процес не може здійснюватися нормально у разі нераціонального використання професійних, творчих, лідерських та інших здібностей працівників. Використання кадрового потенціалу розглядається вітчизняними авторами як в кількісному відношенні, так і в якісному. З кількісної точки зору зазначений показник визначається по кожному структурному підрозділу й підприємству в цілому відповідно до наявних об'ємів виробничих будівель і потенційних техніко-економічних можливостей організації щодо забезпечення ефективної діяльності своїх працівників. Якісний рівень використання кадрового потенціалу віддзеркалює ступень відповідності професійно-кваліфікаційного рівня працівників складності та об’ємам робіт, які виконуються. В умовах гострої конкуренції виробників на ринку товарів і послуг наслідками невідповідності в першому та другому випадках є: брак з вини працівника, невиконання договірних зобов'язань, незадовільне обслуговування устаткування, неповна зайнятість фахівців, устаткування та обладнання, висока текучість кадрів і ін. Для запобігання вказаним негативним явищам необхідно проводити на підприємстві регулярний аналіз порівняння розряду робіт й рівня кваліфікації працівників. Це дозволяє оцінити використання працівників з урахуванням їх потенційних можливостей і забезпечити раціональну розстановку працівників за конкретними робочими місцями і структурними підрозділами протягом робочої зміни або інших періодах зайнятості. В цілях ефективного використання кадрового потенціалу підприємство має: встановлювати науково обґрунтовані норми праці, а за умов поліпшення організаційно-технічних умов виробництва переглядати їх; проводити атестацію і раціоналізацію робочих місць, визначати їх необхідну кількість і скасовувати зайві робочі місця; встановлювати форми організації праці працівників і розрядів робіт; встановлювати режими роботи підприємства, вводити гнучкі графіки, вирішувати проблемні питання щодо неповного робочого дня, роботи у вихідні та святкові дні, організовувати надомну працю та інше.

Таким чином, на формування і використання кадрового потенціалу впливає ціла низка зовнішніх і внутрішніх чинників - зовнішні і внутрішні умови середовища, в яких здійснюються процеси формування і використання наявної робочої сили. Під зовнішніми чинниками розуміються умови, які підприємство не може змінити, але повинно враховувати при формуванні і використанні власних кадрів. Внутрішні ж чинники представляють умови, які в значній мірі піддаються управлінському впливу з боку підприємства.

Сучасна організація повинна мати здатність формувати і накопичувати потенціал, який може забезпечити не тільки своєчасну і адекватну реакцію на дії зовнішнього середовища, але і надасть можливість активно змінювати навколишню дійсність, ефективно управляти функціонуванням і розвитком численних елементів і підсистем організації. Конкурентоспроможна організація формує власну зовнішність, в основі якої лежить специфічна якість вироблюваної

продукції і послуг, що надаються, правила поведінки і етичні принципи працівників, репутація на ринку праці і таке інше. Напруження питання забезпеченості підприємства трудовими ресурсами може бути знято за рахунок більш повного використання наявної робочої сили, росту продуктивності праці робітників, комплексної механізації й автоматизації виробничих процесів, впровадження нових технологій управління персоналом. На підставі аналізу структури фонду оплати праці та оцінки використання фонду робочого часу необхідно виявити резерви скорочення потреби в трудових ресурсах. Якщо підприємство розширює свою діяльність, збільшує свою виробничу потужність, створює нові робочі міста, необхідно визначити додаткову потребу в трудових ресурсах за професіями, категоріями (вік, стать) та джерела їх залучення. Основні завдання аналізу використання робочого часу – визначити як на підприємстві використовується наявний склад працюючих: наскільки рівномірною була їхня трудова зайнятість протягом звітного періоду; які є можливості для подальшого поліпшення використання робочого часу на підприємстві за наявних трудових ресурсів. Аналіз використання робочого часу за кількістю відпрацьованих днів одним робітником допомагає виявити резерви більш повного використання річного фонду робочого часу. Однак певні резерви можуть бути приховані й у використанні робочого часу протягом робочого дня. Тому треба вивчити тривалість робочого дня, тобто скільки годин відпрацював у середньому за кожний день один робітник на підприємстві.

Фонд оплати праці – основний економічний показник оплати праці, який використовується у господарській практиці та статистичній звітності. Фонд включає основну і додаткову заробітну плату персоналу підприємства, заохочувальні та компенсаційні виплати.

На основі проведеного аналізу та відповідних розрахунків формуються пропозиції щодо звільнення деяких працівників, які мають зауваження (порушення трудової дисципліни), та несанкціоновані факти невиходу на роботу. Зазначене зменшить витрати на оплату праці виділених працівників при збереженні показників виробництва, та відповідно призведе до збільшення загального прибутку підприємства. Підготовка компетентного персоналу, здатного до продуктивної роботи в ринкових умовах, його раціональне структурне і просторове розміщення, зміна культури управління підприємства, врешті-решт, залежать від ефективності функціонування служби управління персоналом і є запорукою досягнення успіху підприємством. Без мотивованих і кваліфікованих співробітників жодна організація не в змозі створити добре працюючі системи маркетингу, продажу, фінансів або бухгалтерського обліку. Управління персоналом особливо важлива сфера діяльності у сучасних умовах глобальної конкуренції і стрімкого науково-технічного прогресу, коли продукти, технології, операційні методи і, навіть, організаційні структури старіють з нечуваною швидкістю, а знання та навички співробітників стають головним джерелом тривалого розквіту будь-якої організації.

СУЧАСНІ НАПРЯМКИ РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА НА ПРИКЛАДІ ПАТ «КАРЛСБЕРГ УКРАЇНА»

Коренман Є.М., ст. викладач кафедри менеджменту і логістики
Одеська національна академія харчових технологій

Інтеграція української економіки у світовий економічний простір, глобалізаційні процеси поставили господарюючих суб'єктів перед необхідністю діяти за зальними правилами, нормами і принципами підприємницької діяльності, перейматися не лише оперативними, а й далекосяжними проблемами, виробляти, коригувати стратегічні орієнтири, відповідно організовувати свою діяльність.

За даними досліджень, низька якість вітчизняного стратегічного управління спричинена переконаністю керівників у недоцільності і неможливості його в нестабільному середовищі; недостатнім рівнем підготовки і кваліфікації менеджерів; слабкою теоретичною обґрунтованістю розроблених стратегій; нерозвиненістю стратегічного мислення управлінських кадрів; недостатньою їх обізнаністю в теорії і практиці стратегічного менеджменту.

Розвиток ринкової економіки в Україні вимагає від керівників і менеджерів уміння використовувати сучасні управлінські підходи і технології, спрямовані на підвищення конкурентоспроможності підприємств. При цьому необхідно враховувати, що жодне підприємство не може досягти переваги над конкурентами за всіма показниками. Тому необхідні вибір пріоритетів, вироблення стратегії, які б максимально відповідали ринковій ситуації і якнайкраще використовували сильні сторони підприємства. Однім із варіантів вирішення цієї проблеми може бути формування і реалізація ефективної бізнес-моделі підприємства – бажаних параметрів стану підприємства, яких воно сподівається досягти у певній перспективі. Бізнес-модель повинна бути адекватною зовнішнім і внутрішнім умовам підприємства, привабливою для інвесторів, забезпечувати на цій основі і підвищення його ринкової вартості.

На сьогоднішній день на вітчизняному пивному ринку присутні близько 50 підприємств. Якщо говорити про насичення українського пивного ринку, то слід сказати, що тут присутня четвірка лідерів - ABInBev Ukraine, Carlsberg, "Оболонь", SUBMiller BBH Ukraine. При цьому дві компанії з іноземним капіталом - датський Carlsberg та американський ABInBev - у 2013 р. контролювали понад 45 % вітчизняного виробництва пивних напоїв. У 2014 р. ситуація дещо змінилася і 95,3 % внутрішнього ринку контролювали чотири пивоварні холдинги: Sun Inbev, "Оболонь", Baltic Beverages Holding (BBH), SABMiller. З урахуванням такої ситуації поява в галузі найближчим часом нового великого гравця є досить малоймовірною. Частки малих пивоварень становить близько 6 %.

Однак, незважаючи на це, в харчову промисловість (у тому числі і в пивоваріння) продовжують інвестувати, розвиваючи при цьому технологічні інновації (близько 1/3 іноземних інвестицій в інновації в Україні пов'язані з харчовою промисловістю). Для пивоварної галузі особливе значення мають екологічні фактори – наявність джерел води в місцях виробництва пива, застосування енергозберігаючих технологій, а також використання технологій та

заходів, що зменшують негативний вплив на навколишнє середовище. З 2017 р. сертифікація пива не є обов'язковою. Також держава полегшила вихід на ринок міні-пивоварням, зменшивши ліцензійні збори більш ніж в 16 разів.

Напрямок крафтового пива в Україні тільки набирає популярність. У минулому році було вироблено близько 17 млн. л крафтового пива, що становить всього 1% від загального виробництва пива. Ціна на даний вид пива в середньому в 2 рази вище за ціну на пиво категорії мас-маркет. Це також є стримуючим фактором розвитку ринку даного виду пива. У минулому році виробництво пива практично збереглося на тій же позначці, що і в 2016 р. Експорт, в свою чергу виріс в 1,5 рази в тих же тимчасових рамках, зокрема через значне збільшення експорту в Алжир. Імпорт пива показав небагато менший приріст в минулому році в порівнянні з 2016 р - 35%. Бельгія була основним експортером пива в Україну в 2017 р. [2].

Велике значення для пивоварної галузі серед макрофакторів мають також політико-правові чинники. Негативний вплив надає постійне підвищення акцизу на пиво, причому зростання акцизу на пиво більше, ніж зростання акцизу на інші алкогольні напої. У 2010 році державні чиновники збільшили акциз з 0,6 грн. до 0,74 грн. за 1 л пива, а в 2015 ще на 50%, у 2017-18 роках ще на 23%. Це є однією з основних причин зменшення рентабельності по галузі.

Група Carlsberg Group в Україні представлена трьома пивоварнями: Київська, Запорізька та Львівська. Сумарна виробнича потужність усіх трьох заводів - близько 26000 млн. літрів пива на рік. Кожна пивоварня має свою історію і технологічні особливості, але всіх їх об'єднують загальні принципи виробництва пива, відповідного світовим стандартам, всебічне управління якістю, використання новітнього обладнання від кращих компаній пивоварної промисловості світу і екологічність. [1]

У рамках реалізації стратегії зростання необхідно забезпечити:

1. Внутрішнє зростання підприємства через щорічне збільшення обсягів продажів експортної високомаржинальної продукції, розширення асортименту продукції, агресивну маркетингову політику і вживання сучасних маркетингових технологій, активну реалізацію програм просування своїх брендів.
2. Зовнішнє зростання підприємства через зворотну вертикальну інтеграцію шляхом посилення контролю над структурами, що знаходяться між підприємством і кінцевим споживачем, а саме транспортними системами та системами розподілу продукції вторинних продаж.
3. Збільшення обсягу ринку за рахунок виробництва нового продукту, що буде реалізовуватися на вже освоєному підприємством ринку.

У рамках корпоративної стратегії розвитку підприємства в якості стратегії розвитку СЗГ «Сидр» доцільно прийняти до реалізації стратегію концентрованого зростання через розвиток ринку і продукції за рахунок інтенсифікації ринку шляхом маркетингових зусиль.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ КЕРІВНИКІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Савенко І. І., д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту і логістики
Одеська національна академія харчових технологій

Розвиток та розширення сектору малого й середнього підприємництва (МСП) задекларовано одним із пріоритетів державної економічної політики в Україні. Базовим законом, що визначає правові та економічні засади державної політики у сфері розвитку малого і середнього підприємництва, є Закон України від 22.03.2012 року № 4618-VI "Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні". Частиною 1 статті 15 Закону визначено, що державна підтримка суб'єктів малого і середнього підприємництва включає фінансову, інформаційну, консультативну підтримку, у тому числі підтримку у сфері інновацій, науки, промислового виробництва, підтримку суб'єктів малого і середнього підприємництва, що провадять експортну діяльність, підтримку у сфері підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації управлінських кадрів та кадрів ведення бізнесу.

Фінансова державна підтримка суб'єктів малого підприємництва на державному рівні реалізується в рамках бюджетної програми «Мікрокредитування суб'єктів малого підприємництва», обсяг фінансування якої щорічно затверджується Законом України про Державний бюджет України на відповідний рік. Надання мікрокредитів за зазначеною програмою здійснюється у порядку, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 27.07.2011 № 794 "Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для мікрокредитування суб'єктів малого підприємництва", через Український фонд підтримки підприємництва (далі – УФПП) шляхом проведення конкурсу бізнес-планів суб'єктів малого підприємництва. З більш детальною інформацією щодо умов проведення та участі у конкурсі можна ознайомитись на офіційному сайті УФПП. [1]

Нещодавно Кабінет Міністрів України (КМУ) затвердив Стратегію розвитку малого та середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року. Поки що зусилля Уряду зосереджені на таких кроках, як дерегуляція та реформа державних закупівель, що усувають бар'єри у веденні бізнесу для всіх підприємств та ставлять МСП у рівні конкурентні умови порівняно з великими підприємствами. В інших сферах підтримки МСП, таких як доступ до фінансування, кадрове забезпечення, формування культури підприємництва, спрощення виходу на зовнішні ринки робиться менше практичних кроків. Незважаючи на негативну тенденцію у підтримці малого та середнього підприємництва, слід визнати певні позитивні аспекти

З перелічених напрямів підтримки вагоме місце займає кадрове забезпечення. Враховуючи структурні зміни національного господарства (табл. 1) станом на 2017 рік малі підприємства у кількісному виразі складають 95,5% від загальної кількості підприємств. В чисельно виразі без урахування результатів діяльності банків, бюджетних установ, тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у

Донецькій та Луганській областях ця чисельність складає понад 320 тисяч підприємств, доля яких у структурі ВВП складає біля 40%.

Незважаючи на негативну тенденцію у державній підтримці малого та середнього підприємництва, слід визнати певні позитивні аспекти. По-перше, у розділі 1 «Класифікатора професій ДК 003; 2010»: Законодавці, вищі державні службовці, керівники, менеджери (управителі) внесено професії пов'язані з керівництвом об'єднань підприємств, підприємствами, установами, їхніми підрозділами, незалежні від форм власності виокремлено за кодом 131 - керівники малих підприємств без апарату управління. Таким чином повинен функціонувати механізм підготовки закладами вищої освіти керівників малих підприємств.

Таблиця 1 – Кількість підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства у 2017 році[1]

	Код за КВЕД–2010	Усього, од.	У тому числі							
			великі підприємства		середні підприємства		малі підприємства		з них мікропідприємства	
			од.	у % до загальної кількості	од.	у % до загальної кількості	од.	у % до загальної кількості	од.	у % до загальної кількості
Всього		338254	399	0,1	14934	4,4	322921	95,5	278114	82,2

[1] Дані наведено без урахування результатів діяльності банків, бюджетних установ, тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Керівники, які очолюють малі підприємства без апарату управління повинні отримувати знання не вузькопрофільного напряму, а більш широкого. Такими напрямами можуть бути менеджмент, фінанси, технологія, тобто студент повинен мати профільну освіту з трьох названих напрямів. На сьогодні така можливість передбачена законодавством України. Відповідно до ст. 42 Закону України "Про вищу освіту" від 17.01.2002, виділяються такі форми навчання у вищих навчальних закладах: денна (очна); вечірня; заочна, дистанційна; екстернатна.

Форми навчання можуть бути поєднані. Терміни навчання за відповідними формами визначаються можливостями виконання освітньо-професійних програм підготовки фахівців певного освітньо-кваліфікаційного рівня. Тобто, законодавство України дозволяє поєднувати різні форми навчання, наприклад – денну з вечірньою, заочну з денною. Міносвіти у листі №1/9-291 вважає за потрібне звернути увагу на той факт, що жодним чином навчання студентів за двома напрямами підготовки (спеціальностями) не може відбуватися на одній і тій самій формі навчання. Як сказано у листі, враховуючи, що навчальний день студента не може перевищувати 9 академічних годин, а відвідини занять і консультацій вважаються обов'язковими для студента, то одночасне навчання на денних формах є фізично неможливим [2].

Таким чином два напрями можна закрити навчаючись на бакалавраті. Третій напрям можна освоїти в магістратурі – другому рівень дворівневої системи вищої освіти.

У магістратурі продовжують навчання випускники бакалаврських програм та дипломовані спеціалісти. Претендувати на навчання за магістерськими програмами можуть лише ті особи, які вже мають диплом про вищу освіту рівня бакалавра (спеціаліста, магістра).

Важливо відмітити, що можна здобути вищу освіту за освітнім ступенем "магістр" з іншої спеціальності. Прийом на навчання вузу за освітнім ступенем "магістр" на основі диплому бакалавра з іншої спеціальності (в т.ч. іншої галузі знань) може здійснюватися за всім спектром спеціальностей (магістерських програм) за умови складання додаткового екзамену.

Література

1. Інтернет ресурс www.ufpp.gov.ua.

2. Годун А., Шепетько Ю., Романюк В. Консультанти юридичної клініки "Pro bono" при Національному університеті "Острозька академія" (НаУОА)

ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДХОДІВ ДО ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНИХ НАПРЯМІВ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ПІВДЕННОГО РЕГІОНУ

Агеєва І. М., к.е.н., доцент кафедри менеджменту і логістики
Агаркова О. В., асистент кафедри менеджменту і логістики
Одеська національна академія харчових технологій

В Україні виноробна галузь – це складова частина загальнонаціонального продовольчого комплексу. Та, на жаль, вітчизняний ринок винограду і вина перебуває нині в кризовому стані, при чому слід зауважити, що тільки вирощування столового винограду є високорентабельним [1].

Основні виробники виноградних матеріалів за регіонами Україні представлені на рис. 1.

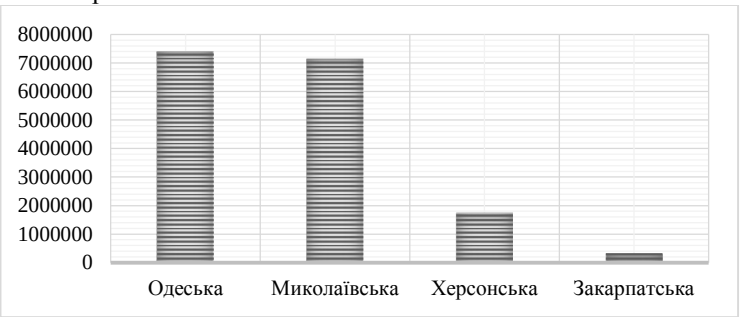

Рис. 1 – Обсяг вироблених виноматеріалів, т [1, 2]

Важливим чинником конкурентоспроможності підприємства є ефективне стратегічне управління та формування стратегічного плану. Планування стратегії являє собою логічну систему, яка заснована на раціональному мисленні. Але одночасно з цим планування – це мистецтво прогнозу, грамотних досліджень, розрахунків, віддання переваги кращої з альтернатив. [3]

Стратегічне управління – це процес, за допомогою якого менеджери здійснюють довгострокове керування підприємством, визначають специфічні цілі діяльності, розробляють стратегії для досягнення цих цілей, враховуючи всі релевантні (найістотніші) зовнішні та внутрішні умови, а також забезпечують виконання розроблених відповідних планів, які постійно розвиваються і змінюються [4].

Знаючи основні типи еталонних стратегій, можна визначити якими стратегіями користуються найбільші виробники виноробної галузі. Для стратегічного аналізу було виділено такі чотири підприємства [1, 2]:

1. ООО «Промислово-торгівельний комплекс Шабо»

Виробничі потужності «Шабо» розташовані в безпосередній близькості від виноградників компанії. Це дозволяє доставляти грона на підприємство протягом 15-20 хвилин після збору. У грудні 2015 року «Шабо» почала випускати колекцію преміальних вин GrandeReserveShabo - компанія розливає всього по кілька сотень пляшок кожного з семи найменувань. Крім вина «Шабо» виробляє коньяки і бренді, пшеничну і виноградну горілку. З 2016-му пшенична горілка HelloVodkaShabo отримала визнання на конкурсі в США.

2. Научно-виробниче підприємство «Нива»

В 2016 році компанія представила близько 30 новинок, основний упор вона робить на виробництво тихих вин. Для цього підприємство освоїло технологію «холодного розливу», яка застосовується Європі. Вона дозволяє максимально зберегти смакові якості вина і його аромат без теплової обробки. На заводі встановлено італійські лінії розливу. «Нива» експортує свою продукцію в Китай, Монголію, США, Польщі, Японії, Білорусі та Молдови. У найближчому майбутньому компанія має намір вийти в Румунію, Угорщину і Болгарію, а також розширити свою присутність на китайському ринку.

3. Перший національний виноробний холдинг (ПНВХ)

Виручка: 1,16 млрд гривень (включені ДМК «Таврія» (виручка 0,72 млрд гривень) і ТД «Інкерман» (виручка 0,44 млрд гривень))

За дев'ять місяців цього року підприємство випустило 22 млн пляшок вина, що на 7 млн пляшок більше, ніж за той же період 2016 го. При цьому для материкової України і Європи вина під торговою маркою Inkerman розливаються на потужностях Будинки марочних коньяків «Таврія». Восени цього року «Таврія» представила перший український сигарний коньяк - JatoneCigarReserve.

4. «Одесавинпром»

Зараз «Одесавинпром» випускає майже 50 найменувань ігристих і тихих вин, а також бренді. Гулієв першими в Україні запропонували українцям авторське вино. Авторські вина Гулієв роблять тільки з власних виноматеріалів і збільшувати обсяги їх виробництва поки не збираються. Зростання бізнесу власники забезпечують, розливаючи тихі і ігристі вина для інших компаній. У 2017 році «Одесавинпром» планує розлити 11 млн пляшок шампанського і 6 млн пляшок вина.

Основні та забезпечувальні стратегії в «стратегічному наборі» підприємства можуть існувати та взаємодіяти між собою досить тривалий час, що сприяє їх взаємопроникненню. Крім того кожне підприємство має орієнтири в своїй діяльності, яких можна досягти лише зусиллями всього підприємства. Як правило, існують комплексні цілі, потрібні для всіх підприємств, щоб їх досягти розроблюють певні комбінації стратегій [3].

Тому проаналізуючи дані, можна визначити які типи стратегії застосовуються на представлених підприємствах (рис.2).

* Складено авторами на підставі аналізу джерел

Рис. 2 – Типи стратегій які застосовуються на підприємствах виноробної галузі

Зрозуміло, що на крупних підприємствах не може використовуватись тільки одна стратегія. Для забезпечення стратегічного розвитку організація має діяти як єдиний стратегічно орієнтований механізм. У цих умовах не може існувати жодного елементу, який би залишався поза стратегічного впливу. Однак, жорстке функціональне розділення сфер діяльності часто заважає досягненню загальних цілей розвитку.

Висновки.

Виявлено, що найбільшу частку в структурі виробництва виноматеріалів та переробки винограду в Україні займає Одеська область.

Проаналізовано діяльність 4-х виноробних підприємства південного регіону: ООО «ПТК Шабо», НВП «Нива», Перший національний виноробний холдинг та Одесавинпром,- відносно стратегічних напрямів.

З‘ясовано, що кожне підприємство використовує свою комбінацію стратегій в залежності від ряду ознак: позицій підприємства на ринку, загальних зовнішніх витрат, зміни споживчих переваг, зміни базових цінностей споживачів вина, введення в дію нових законів в галузі вина та виноробства та інших.

Література

1. Головне управління статистики в Одеській області / Офіційнийвеб-сайт [Електроннийресурс]. – Режимдоступу: http://www.od.ukrstat.gov.ua
2. Державна служба статистики України / Офіційнийвеб-сайт [Електроннийресурс]. – Режимдоступу: http://www.ukrstat.gov.ua
3. Боярська М.О. Аналіз стратегії розвитку підприємства /Глобальні та національні проблеми економіки. Випуск 5 — 2015 — 306 с.
4. Міщенко А.П. Стратегічне управління: навч. посіб. / А.П. Міщенко. – К.: Центр навч. літератури, 2004. – 336 с.

ДЕРЖАВА ЯК СУБ'ЕКТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

Ткачук Т.І., к.е.н., доцент кафедри економічної теорії та фінансово-економічної безпеки
Заболотна О.С., асистент кафедри економічної теорії та фінансово-економічної безпеки
Одеська національна академія харчових технологій

Стосовно перспектив вирішення продовольчої проблеми дослідники поділяються на песимістів та поміркованих оптимістів, які припускають можливість забезпечення продовольством лише у разі дотримання певних обмежень.

Отже ключовим є питання: чи можливо розв'язати продовольчу проблему? Якщо відповідь позитивна, то чому вона досі не вирішена? Щоб відповісти на ці питання, розглянемо різні аспекти продовольчої проблеми, зокрема, спробуємо визначити: є продовольча проблема технологічною, економічною, соціальною, соціально-економічною чи навіть соціально-політичною?

Як глобальна та багатофакторна проблема, проблема забезпечення людства продовольством є інтегрованим результатом усіх цих аспектів і важливим є їх оптимальне співвідношення, певна відповідність їх технологічним, економічним і соціальним чинникам. Ця відповідність є окремим проявом більш загальної відповідності: між рівнем розвитку продуктивних сил та характером соціально-економічних відносин.

Є такі чинники продовольчої проблеми:

1. Чисельність населення.
2. Обсяги виробництва продуктів харчування, лімітовані обмеженими природними ресурсами.
3. Розвиток техніки і технології, який дозволяє подолати природні обмеження.
4. Соціально-економічний спосіб виробництва.

Але наявність технологій не завжди означає можливості їх використання. Це відбувається або через відсталість і консерватизм існуючих економічних відносин, які вже не відповідають прогресивним продуктивним силам, або через відсутність політичної волі, яку має проявити держава. Проілюструємо це деякими історичними прикладами. Так у період занепаду рабовласницької системи багато римських авторів писали про те, що «латифундії погублять Рим», та закликали поступово замінювати рабство колонатом, що створювало б у безпосередніх виробників економічні стимули, адже досягнутий розвиток технологій робив неефективною рабську працю і не потребував її. Як відомо, латифундії таки «згубили» Рим, бо необхідні реформи не були здійснені вчасно.

Яскравим прикладом протилежного порядку можна вважати земельну реформу 1861 р., проведену у Російській імперії. Влада зробила сміливий крок, замінивши економічну систему, на якій ґрунтувалася сама ця влада. Скасування кріпацтва відкривало шлях до промислового перевороту, що дало змогу модернізувати економіку держави. Царська влада пішла на цей крок, приносячи у жертву частину своєї економічної та соціальної бази, розуміючи, що краще пожертвувати часткою, аби не втратити все. В цьому проявилася політична воля, якої нам часто не вистачає зараз. Завдяки проведеній реформі країна отримала можливість застосовувати ті сучасні технології , які вже використовувалися на той час в інших країнах.

Те, що політичний аспект відіграє важливу роль у досягненні продовольчої безпеки, можна спостерігати і зараз. Адже, незважаючи на сучасний стан технології, одні країни використовують їх, досягли продовольчої безпеки, а інші – потерпають від недоїдання, голоду, незбалансованого харчування.

Таким чином, пріоритетне місце у забезпечені продовольчої безпеки займає держава, тому що продовольча безпека - це суспільне благо, яке може забезпечити тільки держава. Особливо велику роль у цих процесах держава відіграє в умовах ринкової економіки. Так, з одного боку, існують протиріччя економічних

інтересів особистості, підприємства (фірми) та суспільства. З точки зору суспільства метою є стабільне забезпечення усіх, незалежно від рівня доходів, достатньою у кількісному та якісному відношенні здоровою їжею. Але для підприємства метою є отримання максимального прибутку із мінімальними витратами. Підприємство виробляє те, на що є попит. Отже, принцип доступності продуктів харчування, незалежно від рівня доходів, порушується. З іншого боку, підприємство у часто може бути вигідно виробляти дешеві, неякісні продукти харчування, на які є попит, або поставляти свою продукцію на експорт, позбавляючи населення країни певних товарів. Підприємці, що працюють у сфері обігу, можуть бути зацікавлені у знищенні національного виробництва задля отримання доходів від імпортних операцій.

Усе це призводить до невтішного висновку, що у рамках ринкової економічної системи досягнення продовольчої безпеки неможливо ні практично, ні теоретично. Тільки змішана економічна система дає потенційну можливість вирішити це завдання, гармонізуючи протилежні економічні інтереси, за допомогою державного регулювання. Причому державне регулювання дозволить забезпечити усі показники продовольчої безпеки на належному рівні: фізичну та економічну доступність продовольства, якість та збалансованість харчування.

Впливати на фізичну доступність продовольства можливо за допомогою різноманітних важелів опосередкованого регулювання: субсидій та дотацій, податкової та фінансової політики, митної політики та інших форм підтримки національних виробників, як у сфері безпосереднього сільськогосподарського виробництва, так і у сфері переробки сільсько-господарської сировини. Неабияку роль може відігрівати і дієва соціальна політика на селі – покращення умов побутового та культурного обслуговування, вдосконалення рівня освітніх та медичних послуг є важливим фактором залучення у сільське господарство кваліфікованих робітників працездатного віку.

Державне регулювання пропозиції сільськогосподарської продукції має бути спрямоване на захист внутрішньої пропозиції від негативного впливу, який викликаний недобросовісною конкуренцією з боку іноземних виробників. Не слід забувати й про те, що держава сама може виступати на ринку продовольчої продукції, як крупний виробник, покупець і продавець, роботодавець, тим самим впливаючи на усі показники продовольчої безпеки. Досягти економічної доступності продовольства поза державної діяльності взагалі неможливо. Через політику доходів і цін, створення та підтримку соціальних стандартів, сприяння створенню робочих місць, як у державному, так і у приватному секторах, формується платоспроможний попит населення.

Що стосується якості харчових продуктів та збалансованості харчування, завдання держави полягає у створенні системи стандартизації та сертифікації, контролю за якістю продовольчих товарів, розробці раціональних норм споживання, пропаганді культури споживання продовольчих товарів. Жоден інший суб’єкт економічної системи не здатен виконувати ці завдання. Ще один важливий напрям державної участі у забезпечені продовольчої безпеки – фінансування незалежних і неупередже-них наукових досліджень, у тому числі, фундаментального характеру, підготовка кваліфікованих фахівців, які здатні

забезпечити продовольчу безпеку країни. Різноманітні напрямки державної політики конкретизуються у відповідних цільових програмах різного терміну дії. Особливу роль у забезпеченні продовольством відіграє харчова промисловість. Виробництво продовольчих ресурсів може бути збільшено за рахунок інтенсифікації. Але тут мається на увазі не лише збільшення обсягів вирощування сільськогосподарських культур за рахунок підвищення врожайності, хоча і це дуже важливо. Важливий резерв зростання і забезпеченості людства продовольчою продукцією - це збільшення тієї її частки, яка доходить до кінцевого споживача.

Важливе значення у забезпечені людства продовольчими продуктами належить розвитку передових технологій переробки і зберігання харчової сировини, співробітництва у цій сфері країн світу, обміну технологіями і науковою інформацією, в тому числі і на безкоштовній основі. Наука і технологія має використовуватися, як потужний елемент продуктивних сил.

Якщо держава спроможна вирішувати проблеми продовольчого забезпечення, то виникає логічне питання: чому ж вона, принаймні у нашій країні, цього не робить, або робить недостатньо ?

Тут нам знову доведеться, від економічних чинників перейти до соціально-політичних, хоча вони і взаємно обумовлюються.

Теоретично держава є виразником суспільних інтересів. Але в реальному житті суспільство і держава не є одне й те ж саме. Недосконалість політичної (та й економічної) системи призводить до того, що держава (державна влада) відокремлюється від суспільства, починає обслуговувати сама себе, працювати на себе. Цьому сприяє й те, що у нашій країні державна влада тісно переплітається з бізнесом, виникає симбіоз влади і бізнесу. І хоча формально державна влада має представляти і захищати суспільні потреби і інтереси, вона часто захищає бізнесові інтереси можновладців, шкодячи національним інтересам і навіть створюючи загрози національній безпеці.

Як подолати ці негативні явища ?

Ми знову приходимо до висновку, що необхідні відповідні політичні рішення, політична воля. Значну роль у цих процесах можуть відіграти інститути громадського суспільства, громадські організації, наукова громадськість.

Отже, технологічно продовольча безпека може бути забезпечена, черга – за соціально-економічними зрушеннями. Ступінь досягнення продовольчої безпеки має безпосереднє відношення до показників соціальної стабільності держави. Вирішення багатьох соціальних проблем прямо або опосередковано залежить від кількісного та якісного стану забезпечення населення продовольством.

Отже, ми бачимо, що вирішення будь-якої проблеми може бути лише системним, бо усі вони діють комплексно і здійснюють взаємний вплив одна на іншу. Що стосується світової продовольчої проблеми, то тут соціально-економічні та політичні фактори набувають ще більшого значення, ніж у окремій країні.

Особливе значення продовольча проблема набуває в умовах глобалізації, головною метою якої є спроба зберегти існуючий соціально-економічний стан планети, за якого одна шоста населення - мешканці розвинутих країн виробляють

і споживають дві третини продовольства, а решта – переважна більшість – тільки одну третину.

По суті, ми маємо справу з підфарбованим неоколоніалізмом, спробою перетворити більшість країн в сировинні придатки «нових» старих метрополій, спробою обмежити економічне зростання за рахунок більшості землян в інтересах меншості.

Розв'язати продовольчу проблему шляхом інтенсифікації виробництва вкрай важко. Доведення рівня аграрного виробництва, механізації, хімізації, врожайності в країнах, що розвиваються, до рівня високорозвинутих загрожує глобальною екологічною катастрофою. А поділитися з іншими своїм рівнем споживання і прибутками добровільно ніхто не бажає. Отже, розв'язати світову продовольчу проблему без соціально-економічних і політичних перетворень неможливо.

Література

1. Боєв Ю.О. Економічна історія: Західна Європа, Японія, США: навч.посіб./ Боєв Ю.О., Боєва С.Ю. - К.:Вища шк., 2000. – 174 с.
2. Лященко П.И. История народного хозяйства СССР/ Лященко П.И.- М.: Госуд. Изд-во полит. литер., т.1. -1952 - 656 с.
3. Шишков Ю.В. Международные аспекты продовольственной проблемы/ Шишков Ю.В., Мировицкая Н.С. - М.: Международные отношения, 1983. – 96 с.

ЕКОНОМІКА Й ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ АПК УКРАЇНИ В СЕГМЕНТІ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР

Татарик Е. П., асистент кафедри економіки промисловості
Одеська національна академія харчових технологій

Вступ. Господарський комплекс окремих регіонів України є сукупністю пов'язаних між собою галузей промисловості, сільського господарства, транспорту, сфери обслуговування та інших галузей. При цьому сільське господарство характеризується особливою функцією – забезпечення населення продукцією харчування, а галузі тваринництва – різноманітними кормами. Саме від рівня забезпеченості людей необхідними продуктами залежить стан їх здоров'я, умови відновлення, продуктивність праці, господарська діяльність, тобто основних показників соціальних стандартів населення[1].

Актуальною задачею в умовах євроінтеграції України, зміни зовнішньоекономічних пріоритетів та адаптації українських підприємств до нових особливостей ринкової кон'юнктури є дослідження напрямів та перспектив розвитку найбільш успішних компаній України.

З цією метою сільське господарство є комплексом взаємопов'язаних галузей, що об'єднані виробництвом, переробкою та зберіганням продукції рослинництва та тваринництва.

Метою даної роботи є дослідження обсягів динаміки валової продукції сільського господарства, що характеризує технологічну потужність суб'єктів господарювання, рівень забезпечення продукцією населення країни й регіону та

переробну промисловість сировиною, а також змогу вийти на внутрішній і зовнішній ринки з пропозиціями одержаних результатів функціонування.

Валова продукція сільського господарства на сучасному етапі є основним показником результатів господарювання, який характеризує ефективність виробничої і управлінської діяльності при формуванні її обсягів.

Встановлено, що сучасні аграрні організаційні перетворення в економіці підприємств АПК області були здійснені при ігноруванні необхідності послідовного, поетапного переходу до ринкових відносин, а самі здійснені зміни не забезпечили конкурентоспроможність продукції сільського господарства.

Рівень економічних відносин, який склався сьогодні в Україні і її регіонах, характеризується нарощуванням антропогенного впливу на земельні ресурси і навколишнє середовище. Відбивається на ефективності виробничої діяльності багатьох галузей, ефективність функціонування яких безпосередньо залежить від використання паливно-енергетичних ресурсів (ПЕР) як домінуючого фактора кінцевої продукції.

Відсутність чіткої концепції розвитку процесів реформування галузей АПК, як крупного споживача ПЕР проявляється у появі самої структури форм господарювання, які були створені спонтанно, без економічного обгрунтування подальшої концепції розвитку[2].

Економічний аналіз процесів формування обсягів продукції галузей рослинництва показує, що продовжують існувати значні щорічні відмінності основних показників виробничої діяльності, зокрема у сільськогосподарських підприємствах і господарствах населення. Станом на 18 вересня українські аграрії намолотили 36,8 млн т зерна з 10,4 млн га (70%) при врожайності 35,2 ц/га [3].

Про це повідомляє прес-служба Мінагрополітики. З них зібрано:

– ранніх зернових та зернобобових – 34,3 млн тонн з площі 9,9 млн га при врожайності 34,8 ц/га;
– кукурудзи – 2,2 млн тонн з площі 402 тис. га (9%) при врожайності 54,9 ц/га;
– гречки – 84 тис. тонн з площі 66 тис. га (61%) при врожайності 12,8 ц/га;
– проса – 56 тис. тонн з площі 36 тис. га (68%) при врожайності 15,7 ц/га.

Продовжується збирання технічних культур, яких намолочено:

– соняшнику – 4,7 млн тонн з площі 2,2 млн га (36%) при врожайності 21,3 ц/га;
– сої – 837 тис. тонн з площі 346 тис. га (20%) при врожайності 24,2 ц/га;
– ріпаку – 2,7 млн тонн з площі 1,0 млн га при врожайності 26,1 ц/га.

Поряд зі збиранням урожаю проходить осіння посівна кампанія. Так, аграрії посіяли 1,1 млн га озимих зернових культур (16%), при прогнозованій площі 7,2 млн га. Крім того, озимого ріпаку посіяно на 882 тис. га (99%) при прогнозованій площі 888 тис. га.

Нагадаємо, незважаючи на позитивну з початку 2018/19 рр. динаміку експорту, темпи зовнішніх поставок ячменю в поточному сезоні значно відстають від торішніх. Зокрема, за даними Мінагрополітики, цьогоріч намолотять 63 млн тонн зерна, що на 2 мільйони більше від врожаю 2017 року. При цьому обсяги продовольчої та фуражної пшениці співвідноситимуться на рівні 60:40.

Валовий збір соняшнику виросте до 15 млн тонн, кукурудзи – до 30 млн тонн, з яких 22 млн тонн піде на експорт. Для осінніх польових робіт аграрії повністю забезпечені насінням та паливом, мінеральними добривами – на 73%.

В цілому, із 6 мільярдів гривень, запланованих на агродотації, за 9 місяців 2018 року використано дещо більше 600 млн грн. За різними програмами різна ступінь освоєння, але всі програми затребувані, і стимулюють економічне зростання у всіх точках економіки. Водночас, доходи від оренди державної ріллі за 9 місяців 2018 року збільшилась до 131 млн грн, порівняно із 118 млн грн у 2017 році, ставка оренди ріллі виросла від 14 до 18% від нормативно-грошової оцінки землі.

Кабмін подав до парламенту проект держбюджету на 2019 рік. За текстом документу, сума агродотацій виросте до 6,9 млрд грн, але як саме розподілять ці кошти – достеменно невідомо. Профільні ЗМІ повідомляють про значні обсяги імпорту гречки російського виробництва та житнього борошна білоруського помолу. А за умовами Меморандуму про порозуміння між Мінагрополітикою та зернотрейдерами, за два тижні ліміти на експорт 8 млн тонн продовольчої пшениці та 8 млн тонн фуражної пшениці можуть бути змінені. Цьогоріч вперше експортуватиметься кукурудза до ЄС у значних масштабах: якість нашого зерна задовільна, а європейські країни недобрали власний врожай через посуху.

Як відомо, підписані меморандум із трейдерами, про ліміт у зовнішніх поставках у 8 мільйонів тонн продовольчої та 8 мільйонів тонн фуражної пшениці. Наш потенціал в екпорті – понад 10 мільйонів тонн, але експортувати потрібно рівно стільки, аби забезпечити внутрішні потреби.

Цьогоріч існує строкатість показників якості зерна, зокрема через різні допуски господарств у дотриманні агротехніки та культури виробництва. Деякі господарства дотримувались всіх технологій, тому зібрали пшеницю першого класу якості, а деякі господарства збирали взагалі 5-6 класу (дані із елеваторів). Окрім того, наші лабораторії не дозволяють оцінювати адекватно якість зерна, такими темпами буде краще відправити зразок зерна оператором DHL до США, як це уже відбувається із аналізом проб грунту. Вже 40% запланованого зерна вивезено на експорт.

Сума держпідтримки у проекті бюджету на 2019 рік формувалась із 1% від валового агровиробництва. Суми в проекті бюджету є попередніми, розпис коригуватиметься після консультацій із аграрними асоціаціями. Програма квазіакумуляції була скоріше програмою проїдання, програмою звичайної компенсації сплачених податків, від якої вигравали лише крупні агровиробники. Тому Мінагрополітики не підтримуватиме відновлення дотацій за сплаченим ПДВ. Висновки про ефективність роботи програм держпідтримки робити рано, справжній ефект буде відчутно лише на третьому році дії програм.

Головна перепона для участі агровиробників в програмах держпідтримки – це невпорядкованість документів на право власності на земельні ділянки та господарські будівлі. Аби отримати фінансування, достатньо мати сертифікат готовності об’єкту, навіть без дозволу на будівництво. Сертифікати готовності об’єктів видає ДАБІ. Розумним рішенням для тих, хто бажає змінюватись, можуть

стати усвідомлені трансформації бізнесу в кожному напрямі, що впливає на успішність та зрілість бізнесу.

Практичні кроки можна узагальнити у три основні напрями:

– комплексна діагностика та оцінка основних бізнес-процесів, механізмів прийняття рішень, структури власності та інших важливих напрямів, що визначають ефективність і вектор розвитку компанії;

– розробка дорожньої карти, з практичними кроками й алгоритмами досягнення довгострокових цілей компанії;

– реалізація поставлених цілей, контроль процесу виконання та його корекція залежно від обставин, що виникають у процесі реалізації.

Безперечно, кожен з наведених кроків містить у собі багато дій, рішень та корекцій, вони є комплексними та багаторівневими. Втім, саме розумна трансформація дозволяє бізнесу правильно розміститись на мапі можливостей, перспектив і зростання.

Висновки. За умов, що склалися в частині функціонування галузей рослинництва, доцільним є розробка і впровадження стратегії оптимізації, яка включає аналіз існуючої практики господарювання, використання ресурсів і всіх видів виробничих систем з метою розробки коректуючих дій – впровадження контроля постійних і змінних витрат, спрощення виробничих процесів шляхом поєднання технологічних операцій, перегляду стратегії маркетингу і менеджменту, що в кінцевому рахунку призводить до зменшення витрат енергетичних ресурсів[4].

Запропонована ця частина мети розвитку досягається шляхом розширення виробництва і підвищення якості сільськогосподарської продукції. При цьому здійснюється вплив на параметри, що формують рівень витрат, енергоресурсів в той же час, як в стратегії розвитку об’єктом впливу є параметри, обумовлені доходами галузей АПК і умовами їх відносин з ринком.

Література

1. О.І. Соловей, Ю.Г. Лега, В.П. Розен, О.О. Ситник, А.В. Чернявський, Г.В. Курбаса: Нетрадиційні та поновлювальні джерела енергії; Навч. посібн. За ред. Солов’я, Черкаси, ЧДТУ, 2015. – С.140–164

2. Кадієвський В.А., Бурцева Т.І. Енергозбереження в системі енергетичної безпеки регіону.-Зб. наук. праць ЧДТУ (Екон. науки), №2(14)-2016.– С.114–119.

3. Електронний ресурс: http://agravery.com/uk/posts/show/zalisitis-v-majbutnomu-poradi-ekspertiv-sodo-tranformacii-biznesu

4. М. П. Денисенко. Економічний розвиток галузей АПК регіону в системній взаємодії з енергетичними галузями. Київський національний університет технологій та дизайну / Ефективна економіка № 1, 2015.– С. 122–125.

ОЦІНКА СТРУКТУРНИХ ЗРУШЕНЬ В ІНВЕСТИЦІЙНОМУ АНАЛІЗІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Фрум О.Л., к.е.н., старший викладач кафедри економіки промисловості
Одеська національна академія харчових технологій

Оцінка структурної динаміки займає важливе місце в статистичних дослідженнях соціально-економічних явищ. Особливу важливість цей метод

надбав в умовах трансформаційної економіки. Не зважаючи на те, що період масштабних трансформацій для української економіки вже минув, показники зміни структур залишаються основою аналізу процесів функціонування та розвитку суб'єктів соціально-економічних відносин різного рівня.

Найбільш поширеним є застосування аналізу динаміки структур у оцінці структурних перетворень, реформ та змін економіки держави [1-3], регіонів [4] та окремих галузей економіки [5].

Для вивчення життєдіяльності підприємства в довгостроковому періоді, від його створення (початковий стан) через функціонування (сьогоднішній стан) до розвитку (майбутній стан), необхідне застосування показників, що дозволяють оцінювати інвестиційну діяльність підприємства та його інвестиційний потенціал.

Основною властивістю системи є розвиток, який відзначається незворотною, спрямованою, закономірною зміною матерії і свідомості, їхньою універсальною властивістю. У результаті розвитку виникає новий якісний стан об'єкта – за його складом або структурою.

Розвиток – вищий тип руху, зміни матерії і свідомості; перехід від одного якісного стану до іншого, від старого до нового. Він характеризується специфічним об'єктом, структурою, джерелом, формами і спрямованістю. Розвиток – не просто зміна, не всяка зміна об'єкта, але зміна, пов'язана з перетвореннями у внутрішній будові об'єкта, в його структурі [6, с. 362– 363].

Підприємству на різних етапах його життєвого циклу властиві різні особливості. На кожній стадії розвитку підприємство має різні параметри, які характеризують умови функціонування: поточний стан і перспективи. Отже, на різних стадіях розвитку підприємства найбільш інформативними є різні групи показників, які варто контролювати. У процесі діагностики всі методи й інструменти фінансового аналізу є дійсними, однак, виходячи з мети, особливостей та характеристик етапу, можна виділити найбільш значущі й інформативні.

Криза – це необоротне структурна зміна системи, механізм зміни форми і змісту, який виражається в зміні функціонального набору. У статистиці під структурою розуміють сукупність елементів соціально-економічних явищ, що володіють певною стійкістю внутрішньогрупових зв'язків, при збереженні основних властивостей, які характеризують цю сукупність як ціле. Статистична структура – це розподіл різних частин в межах загального для них якості.

Структура складного соціально-економічного явища завжди має тим чи іншим ступенем рухливості, має властивість змінюватися з плином часу як в кількісному, так і в якісному відношенні. Тому велике практичне значення мають вивчення структури в динаміці, оцінка структурних зрушень. При вивченні структури використовуються приватні й узагальнюючі показники структурних зрушень. До приватним показниками ставляться: абсолютний приріст питомої ваги, темп зростання питомої ваги, середній абсолютний приріст питомої ваги, середня питома вага. Серед узагальнюючих показників структурних зрушень найбільш поширені:

– лінійний коефіцієнт абсолютних структурних зрушень;

– квадратичний коефіцієнт абсолютних структурних зрушень;

– квадратичний коефіцієнт відносних структурних зрушень;

– лінійний коефіцієнт абсолютних структурних зрушень за n періодів;

– інтегральний коефіцієнт структурних відмінностей К.Гатєва;

– коефіцієнт Салаї.

З метою діагностики стану підприємства найбільш точними можна вважати коефіцієнти К.Гатєва і Салаї. Чим ближче до 0, тим менше розходження між ознаками, чим ближче до 1, тим відчутніше відмінності між ознаками в структурі.

Крім цього рівень і наявність структурних зрушень можна визначити за шкалою оцінки заходів суттєвості відмінності структур. Наближення значення індексів К.Гатєва і Салаї, ще не означає, що в досліджуваній структурі сталося необоротне зрушення.

Подальший аналіз співвідношення фінансових показників або коефіцієнтів з показниками рентабельності підприємства покаже, чи розв'язалася кризова ситуація кризою, тобто чи стався перехід на іншу стадію життєвого циклу, або підприємство залишилося на попередній стадії розвитку.

Література

1. Структурні зміни та економічний розвиток України: монографія / Геєць В.М., Шинкарук Л.В., Артьомова Т.І. та ін.; за ред. д-ра екон. наук Л.В. Шинкарук; НАН України; Ін-т екон. прогнозув. Київ, 2011. – 696 с.
2. Структурні реформи економіки: світовий досвід, інститути, стратегії для України: монографія / О.І. Амоша, С.С. Аптекар, М.Г. Білопольський, С.І. Юрій та ін. – ІЕП НАН України, ТНЕУ МОНМС України. Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ, 2011. – 848 с.
3. Структурні перетворення в Україні: передумови модернізації економіки / А.П. Павлюк, Д.С. Покришка, Я.В. Белінська та ін.; за ред. Я.А. Жаліла. Київ: НІСД, 2012. – 104 с.
4. Регіональна структурна політика: сучасні тенденції та нові виклики: монографія / наук. ред. С. Л. Шульц. – ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України». Львів, 2016. – 328 с.
5. Потравка Л. О. Сучасний стан структурних трансформацій сільського господарства України // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – Вип. 4. – 2015. – С. 118-121
6. Философский словарь / сост. С.Я. Подопригора. – Изд. 2-е, стер. Ростов-на-Дону: Феникс, 2013. – 562 с.

РЕФОРМИ Л. КУЧМИ ДЛЯ ПОДОЛАННЯ ТІНЬОВОГО СЕКТОРУ ТА ПОБУДОВИ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Неклюдов Є. С., аспірант кафедри новітньої історії України
Запорізький національний університет

Економічна система більшості держав поділяється на офіційну економіку (легальну) та неофіційну (тіньову). Ці «дві економіки» тісно між собою пов'язані за відмінністю співвідношення вказаних двох секторів: чим розвиненіша й економічно заможніша країна, тим нижчий рівень тіньового сектору їй притаманний.

Після розпаду СРСР в Україні відбулось руйнування старої адміністративно-командної системи, ринкові трансформації не могли не позначитись на стані економічної системи й багато в чому сприяли поглибленню негативних тенденцій започаткованих ще в радянський час, що призвело до небувалого зростання «тіньової економіки» в країні. Л. Кравчуку, попри всі його досягнення в державотворчому процесі та створення позитивного іміджу країни у світі, не вдалося стабілізувати ситуацію в економіці. Рівень життя населення знижувався, підприємства зупинялись, рівень інфляції досягнув катастрофічних розмірів, стрімко зростала злочинність.

Економічна ситуація в державі була достатньо складною, проте особливу загрозу економічній безпеці несли фінансова та грошова системи, які були в катастрофічному становищі, інфляція наприкінці 1993 року становила 10256%, курс карбованця щодо долара США девальвував у 8,3 рази [1, с. 15]. Усе це призвело до нарощування заборгованості по заробітній платні та соціальним платежам, закриття та банкрутства багатьох підприємств, зростання рівня безробіття (як зареєстрованого, так і прихованого), загальної соціальної напруги внаслідок суттєвого зниження рівня життя.

Відтак, економічна ситуація в країні в середині 1990-х років була складною, вимагала термінових та продуманих дій. Відразу після перемоги на президентських виборах 1994 року команда новообраного глави держави Л.Кучми розпочала свою роботу щодо напрацювання програми широких економічних реформ.

Лише через півмісяця після інавгурації Л. Кучма підписав два укази про вдосконалення системи виконавчої влади та державного управління. Ще через 2,5 місяця (11 жовтня 1994 року) він виступив у Верховній Раді з програмою «Шляхом радикальних економічних реформ». У листопаді цю програму було затверджено указом Президента України. Програма перетворень передбачала декілька концептуальних напрямків. Важливим завданням була інфраструктурна розбудова, що мала базуватись на ринкових засадах і повинна була завершити процес створення цілісної національної економіки. Основою стратегічного курсу реформ мала стати макроекономічна стабілізація, що поєднувала одночасну фінансову та грошову стабілізацію. Ці заходи повинні були сприяти створенню привабливого інвестиційного клімату та передумов для економічного зростання. У той же час необхідним кроком виходу із фінансової кризи повинна була стати цінова лібералізація. Не менш важливим напрямком трансформацій була передбачена політика прискорення приватизації. Третім блоком реформ стала земельна реформа, яка мала на меті демонтувати залишки старої радянської колгоспної системи, наділити громадян землею та перевести сільське господарство на ринкові рейки [2, с. 62].

Масштабність та ефективність започаткованих реформ можна простежити за секторами економіки країни. Усі нижче вказані напрямки повинні були знизити масштабність «тіньового сектору» та стабілізувати економіку в Україні. Так, за першу та другу каденції Л. Кучмі вдалося вирішити такі невідкладні завдання:

– у грошово-банківській сфері. У жовтні 1994 р. був виданий указ про створення Державної комісії з проведення грошової реформи. У липні 1995 р.

було створено робочу групу з опрацювання нормативних документів щодо проведення реформи. Усю підготовку було завершено станом на вересень 1995 р. Але на прохання керівництва Нацбанку та уряду реформу знову було відкладено. І лише 25 серпня 1996 р. був підписаний Указ Президента «Про проведення грошової реформи», згідно з яким з 2 вересня 1996 р. запроваджувалася в обіг національна валюта – гривня. Незважаючи на затягування та запізнілість реформи, вона вважається чи не головним ключовим засобом подолання економічної кризи, стабілізації фінансової системи. Зрештою в 1996 р. інфляція становила лише 10%, що в 40 разів менше, ніж у 1994 р. і в тисячу разів менше, ніж у 1993 р. [3];

– у сфері приватизації. За президентства Л. Кучми були розроблені й затверджені чотири програми приватизації. Було приватизовано більш як 100 тис. підприємств. Частку приватного сектору економіки в 2004 р. було доведено до 70%. Узагалі період 1995 – 1999 рр. увійшов в історію як «етап масової приватизації». Він характеризувався використанням приватизаційних паперів для залучення широких мас населення до придбання акцій малих та великих підприємств державної форми власності. Основними об'єктами приватизаційних заходів були промислові підприємства, що виробляли продукцію в різноманітних галузях: машинобудування, хімічна промисловість, металургія, військова сфера, авіабудування [2, с. 62].

Слід зазначити, що результати приватизації є не наслідком помилок осіб, відповідальних за проведення реформ, а цілеспрямованою політикою, направленою на задоволення інтересів вузького кола осіб. Попри великі масштаби пільгової приватизації (до 75%), визначеної законами та постановами Верховної Ради, від приватизації було отримано близько 20 млрд. грн., або 3,4 млрд. дол. За наполяганням президента було вжито заходи для переходу від пільгової до грошової приватизації;

– у сфері підприємництва. Л. Кучмою було підписано більш як 30 указів із підтримки розвитку та дерегуляції малого бізнесу. Було запроваджено спрощену систему реєстрації, дозволів, ліцензування, оподаткування, обліку і звітності. Завдяки цьому за 1995 – 2004 рр. кількість малих підприємств, зайнятих у них працівників і частка обсягів реалізації продукції зросли втричі;

– у податковій сфері. За президентства Л. Кучми ставку ПДВ було знижено з 28 до 20%, податку на прибуток – з 35 до 25%, податку на доходи фізичних осіб – з 30 (середня ставка) до 13%. Було скасовано чорнобильський збір (12% від фонду оплати праці), обсяги податкових пільг відносно ВВП знижено у вісім разів. Було запроваджено спеціальний режим оподаткування малого бізнесу та сільськогосподарських товаровиробників;

– у промисловості. За 1995 – 2004 рр. президентом Л. Кучмою було видано низку указів, спрямованих на подолання кризи та забезпечення розвитку металургії, машинобудування та інших галузей промисловості. І якщо в 1994 р. спад у промисловості становив 27,3%, то завдяки вжитим заходам у 1999 р. уже спостерігався приріст у 4%. У 2000 – 2004 рр. середньорічний приріст промислового виробництва становив 12,5% [3];

– у сільському господарстві. За президентства Л. Кучми майже 7 млн. селян стали власниками земельних паїв – половини сільгоспугідь країни. Кількість фермерських господарств подвоїлась, а площа їх землеволодіння зросла в чотири рази. Селяни стали отримувати орендну плату за земельні паї. Колгоспи й радгоспи було реорганізовано в приватні господарства. Було запроваджено фіксований податок, пільгове кредитування, лізингову програму технічного забезпечення з бюджетною компенсацією третини вартості вітчизняної техніки тощо;

– у фінансово-бюджетній сфері. Був прийнятий Бюджетний кодекс, створена єдина система бюджетного обслуговування державної скарбниці, дефіцит бюджету знизився з 9,2% ВВП у середньому за 1992 – 1994 рр. до 4,4% ВВП за 1995 – 1999 рр. і до 0,5% ВВП за 2000 – 2004 рр. У 2000 – 2004 рр. Україна зовсім не брала кредитів у МВФ, а взяті раніше (4,3 млрд. дол.) повністю погасила [3].

Якщо в цілому оцінювати діяльність президента Л. Кучми у сфері реформування економіки, то можна відзначити, що за десять років роботи ним було здійснено близько 100 секторальних реформ. Було проведено приватизацію та корпоратизацію підприємств, здійснено грошову, бюджетну, податкову й митну реформи, низку реформ у галузях енергетики та промисловості, сформовано сектори середнього та малого бізнесу, створено банківську, фінансову та ринкову інфраструктури. І хоча помилок уникнути не вдалося, тим не менш позитивні зрушення спостерігалися в таких напрямках, як: радикальне зниження частки бартерних операцій; легалізація доходів та нерегламентованої зайнятості населення; лібералізація правового поля для підприємництва; підвищення надійності грошової стабілізації, а рівень тінізації економіки до 2005 року скоротився з 59% до 28% офіційного ВВП.

Прихід до влади в 1994 році Л. Кучми став новим етапом у формуванні економічної системи України. Завдяки реформаторському підходу та реальному політичному прагненню до змін Президенту Л. Кучмі та його команді вдалося досягти чималих успіхів у відновленні та стабілізації національної економіки. Зокрема, суттєвими досягненнями були: активізація роботи промисловості, зниження частки бартерних операцій, лібералізація правового поля для малого та середнього бізнесу, реформи в аграрному секторі, зупинення гіперінфляції та стабілізація валютного курсу, скорочення частки позабанківського грошового обігу. Однак, незважаючи на те, що за період з 2000 до 2004 років в Україні простежується певна позитивна тенденція до зменшення обсягів тіньового обороту, у наступні роки вона була повністю нівельована й значна частина легального бізнесу поступово знову відійшла в тінь.

Література

1. Кучма Л. Д. Кроки становлення національної економіки, 1994 – 2004 роки: доп. та виступи Президента України, офіц. док.: у 2 кн. Кн. 1. / Л.Д.Кучма. Київ: Либідь, 2008. 540 с.
2. Шкабко С. Економічна політика Леоніда Кучми (1994 – 1999 рр.): спроби реформ / С. Шкабко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ: ВПЦ "Київський університет". 2014. № 120. С. 61 – 64.
3. Гайдуцький П. Сага про українські реформи [Електронний ресурс] / Павло Гайдуцький. – Режим доступу: https://dt.ua/internal/saga-pro-ukrayinski-reformi285303_.html

ВИЗНАЧЕННЯ ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ЯК ПРЕВЕНТИВНИЙ ЗАХІД ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ М'ЯСОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Магденко С.О., старший викладач кафедри економіки промисловості
Хмєлєвський Б.В., магістрант кафедри економіки промисловості
Одеська національна академія харчових технологій

В сучасних умовах господарювання гостро стоїть питання щодо прогнозування позитивних результатів діяльності підприємства, а також його подальшого розвитку. Визначальним фактором є мобільність фінансових ресурсів. Це зумовлює потребу у наявності актуальної та якісної інформації щодо фінансового стану підприємства та рівня його фінансового потенціалу.

Банкрутство підприємств – це наслідок глибокої фінансової кризи. Під фінансовою кризою розуміється період розбалансованої діяльності підприємства та обмеження можливості впливу керівництва на його фінансову діяльність. На практиці під кризою, як правило, розуміють загрозу неплатоспроможності та банкрутства підприємства, діяльність підприємства в неприбутковій зоні.

В економічно розвинених країнах банкрутство на 1/3 зумовлено зовнішніми причинами, а на 2/3 –внутрішніми. Для України зовнішні причини є більш вагомі, якщо не переважними. Основною причиною кризи й банкрутства є дія зовнішніх факторів, а не власна нездатність до ефективного ведення бізнесу [1].

Навіть у звичайних умовах функціонування підприємства майже завжди існує загроза настання реального банкрутства. Тому важливим моментом в діяльності економічних служб будь-яких підприємств є саме прогнозування ймовірності настання банкрутства. На м'ясопереробних підприємствах це питання є дуже актуальним, тому що м'ясоковбасні вироби для населення нашої країни становляться не основним продуктом харчування через низку факторів. На вході ми маємо проблеми сировинного характеру, а на виході – низьку платоспроможність населення. Ступінь споживання м'яса в Україні на теперішній час становить, за даними Державної служби статистики 61 кг м'яса на рік, що на 40% менше за норму. Наприклад, у раціоні середнього українця яловича, становить усього 18% [2].

Існує цілий набір методик та моделей оцінювання ймовірності настання банкрутства, які можна виділити за окремими групами: економіко-математичні, експертні, штучні інтелектуальні системи, оцінки фінансового стану. Звернемо увагу саме на групу економіко-математичних моделей. До складу цієї групи включають кластерний, дискримінантний аналіз, імітаційне моделювання, а також дерева класифікації. Усі вони спрямовані на оперативне виявлення загрозливих «маячків», тобто значень окремих показників чи невиконання певних умовних критеріїв, які свідчать про складність та нестійкість господарсько-фінансової діяльності підприємства. Сукупність інструментів виявлення початкового стану, що може провокувати банкрутство, поділяють на два сегменти – методики першого сегменту спрямовані на побудову та розрахунок окремих показників-індикаторів фінансових коефіцієнтів, інші пропонують порівнювати дані підприємства із відповідними даними вже збанкрутілих організацій (якщо

більшість критеріїв співпадають – це є свідченням небезпеки для суб`єкта господарювання). Окремим напрямом роботи щодо попередження банкрутства є прогнозування можливості його настання. Найбільш популярним для розрахунку ймовірності банкрутства вважається саме дискримінантний аналіз. Відповідна методика ґрунтується на побудові дискримінантної функції. Надання переваги даній методиці пояснюється зокрема відносно високою частотою передбачення, яка складає 86%. В рамках даного аналізу будується функція, за якою і відбувається розрахунок інтегрального показника. Він дає можливість з досить високою точністю визначити стан підприємства та оцінити ймовірність банкрутства. Особливої уваги заслуговують, з нашої точки зору, п'ятифакторна модель Альтмана та модель Терещенка.

П'ятифакторна модель Альтмана складається із п'яти показників, що характеризують різні сторони фінансового стану підприємства. У процесі розрахунку використовуються п'ять факторів (коефіцієнтів), що найбільш повно можуть охарактеризувати і фінансовий потенціал підприємства, порівняно із іншими моделями оцінки ймовірності банкрутства.

Окрім того, значною перевагою даної моделі є також можливість визначити наявність кризи на її ранніх етапах. На нашу думку, вона має беззаперечні переваги перед іншими зарубіжними моделями. До таких переваг можна віднести: простота розрахунків; незначна кількість показників, що забезпечують точність та якість результатів; доступність вихідних даних, що знаходять своє відображення у формах фінансової звітності; наявність логічної послідовності дослідження; можливість прогнозування банкрутства та визначення зони ризику, в якій знаходиться підприємство.

Дуже важливим є той факт, що на відміну від більшості західних моделей оцінки ймовірності банкрутства, після розрахунку показника за даною моделлю можна визначити зону ризику, в якій перебуває підприємство, а не тільки свідчити по факту про вже наявну кризу.

Дискримінанта модель О. Терещенка має значні переваги над традиційними вітчизняними методиками, основними з яких є: зручність у застосуванні; при використанні вітчизняних статистичних даних врахована сучасна міжнародна практика; вирішення проблеми критичних значень показників, за рахунок використання різноманітних модифікацій базової моделі до підприємств різних видів діяльності; врахування галузевої специфіки підприємства.

Однак, для визначення оцінки ймовірності настання банкрутства краще скористатися декількома моделями, щоб отриманий результат був якісним та точним. Це дозволяє виявляти резерви стабілізації фінансових ресурсів та поліпшувати фінансовий стан, від якого залежить конкурентоспроможність та економічна перспектива підприємства в цілому.

Економічні служби повинні відстежувати коливання основних показників фінансово-економічної діяльності підприємств, підвищувати ефективність проведення моніторингу та оцінки фінансового потенціалу підприємства. А також надавати результати моніторингу та пропозиції керівництву підприємства, на підставі яких воно має змогу скорегувати політику підприємства щодо стабілізації фінансового стану та збільшення обсягу фінансових ресурсів, що в свою чергу

сприятиме не тільки ефективному функціонуванню, але й розвитку підприємства.

Література

1. Манзюк А.О. Банкрутство та фінансова санація підприємства [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/33063/1/Manzuk_financial%20readjustment.pdf
2. Українці їдять мало м'яса [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://ipress.ua/news/ukraintsi_idyat_malo_myasa_1572.html
3. Гайдай А.А. Моделі прогнозування банкрутства підприємств. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/04/235.pdf

ПИЩЕВАЯ ПРОМЫШЛЕННОСТЬ БЕЛАРУСИ В КОНТЕКСТЕ МИРОВЫХ ТЕНДЕНЦИЙ

Пилипук А.В., кандидат экономических наук, доцент,
зав. сектором экономики перерабатывающей промышленности
Республиканского научного унитарного предприятия «Институт системных исследований в АПК Национальной академии наук Беларуси»

Пищевая промышленность – крупнейшая отрасль Беларуси с высокой интенсивностью динамики роста. Так, удельный вес производства продуктов питания, напитков и табачных изделий в общей структуре промышленного производства страны увеличился с 20,5 % в 1990 г. до 25,3 % в 2016 г. Наибольший объем выпуска (в стоимостном выражении) получен в 2014 г. и составил 15,7 млрд. долл. США. Установлено, что доля Беларуси в совокупном производстве продукции пищевой промышленности Евразийского экономического союза (ЕАЭС) составляет 10%. При этом доля региона составляет только 2% (доля Беларуси – 0,2%) от общемирового объема (7,3 трлн. долл. США в 2014 г.), рисунок 1.

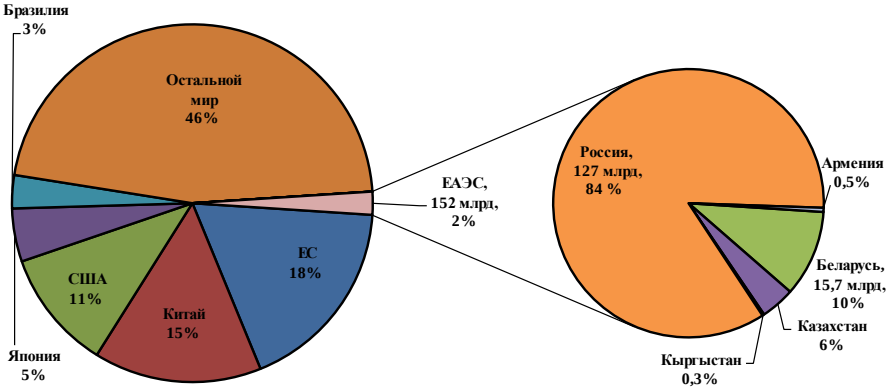

Рис.1. – Доля предприятий ЕАЭС (в том числе Беларуси) в совокупном объеме мирового производства продуктов пищевой промышленности (2014 год), %

При этом установлено, что в Беларуси сложился максимально высокий из всего сочетания анализируемых стран и регионов уровень производства продуктов

предприятий пищевой промышленности в расчете на 1000 долл США ВВП, что свидетельствует о высоком уровне реализации сравнительных преимуществ агропромышленного производства национальной экономики.

Выполненный нами анализ показывает, что представленное выше соотношение (объем производства отрасли в расчете на 1000 долл. США ВВП страны) не является типичным для высокоразвитых стран и свидетельствует о значительном влиянии пищевой промышленности на экономику Беларуси. Это подтверждает также значительно более высокая доля сектора в формировании ВВП страны (более 5%), относительно США и ЕС (1,5%).

Оценка уровня конкурентоспособности национальной пищевой промышленности по динамике индекса (целевой показатель выше единицы) конкурентных преимуществ (Revealed comparative advantage) в международной торговле продовольствием, показала высокие значения (от 3,7 до 5,6 – в среднем по отрасли, более 7 – в производстве мяса и мясопродуктов, более 18 – молока и молочной продукции) фактически сложившейся доли Беларуси в структуре (в разрезе стран и регионов) продаж продуктов питания на глобальном продовольственном рынке (с учетом собственного производства). Вместе с тем экспорт продукции предприятий пищевой промышленности имеет ряд особенностей: во-первых, низкая диверсификация каналов сбыта (более 80% продаж в Россию) и товарной структуры экспорта (рисунок 3.5), во-вторых, недостаточный уровень добавленной стоимости реализуемой продукции (например, доля говядины, мяса птицы и свинины в экспортной выручке составляет более 60%, а в 2011 г. – до 90% [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**, **Ошибка! Источник ссылки не найден.**,]), в-третьих, нестабильность качества продукции и несоответствие системы сбыта и продвижения требованиям крупных оптовых покупателей (сетевая розничная торговля, супер и гипермаркеты).

Вместе с тем сохраняется значительная степень зависимости экономики пищевой промышленности от экспорта, доля которого в совокупном объеме производства составляет 37 %, а по отдельным отраслям – более 60%. Изучение проблем конкурентоустойчивого развития перерабатывающих предприятий АПК в глобальном и национальном масштабах позволило установить ряд ключевых факторов динамики развития отрасли [1, 2].

Пищевая промышленность характеризуется значительно й диверсификацией: продуктовой (глубина и широта ассортимента), региональной (в основном близкая к потребителям география размещения) и размеров (от одного человека до десятков тысяч сотрудников) компаний. Так, наибольшее число организаций (70% в Беларуси, 99 % в ЕС) приходится на малые и средние предприятия (МСП). Установлено, что в развитых странах меры поддержки МСП применяются в качестве важнейшего источника роста конкурентоустойчивости организаций отрасли. Это позволяет снизить влияние доминирующих глобальных игроков за счет большей ориентации на использование местных видов сырья, создания новых рабочих мест, выпуск более узконаправленных видов продуктов питания и др. Вместе с тем в Беларуси стимулы развития МСП в пищевой промышленности ограничены, что обусловлено, отсутствием значительного влияния ТНК на внутреннем продовольственном рынке, а также стратегией

страны на ускоренный рост объемов производства и наращивания экспортного потенциала, достигаемого посредством расширенного воспроизводства.

Важной особенностью трансформации пищевой промышленности в глобальном масштабе является значительное изменение потребительских предпочтений: ориентация на здоровый образ жизни, рост осведомленности о пользе/вреде питания, увеличение спроса на полуфабрикаты и готовые продуты и др. Это также обусловлено растущим уровнем недоверия потребителей к качеству выпускаемых продуктов питания. При этом сохраняются значительные барьеры инновационного роста доходности организаций обрабатывающей промышленности АПК, вследствие консервативности пищевых предпочтений населения [3].

В числе актуальные тенденций нами выделены: усиление влияния розничной торговли (СТМ и агрегирование информации о потребителях); снижение исторически сложившейся роли пищевого промышленного производства в удешевлении продовольствия с одновременным динамичным ростом выпуска и потребления продуктов, соответствующих представлениям потребителей о здоровом питании; неизбежное ужесточение нормативов содержания микроэлементов и потенциально опасных компонентов в продовольствии (например, сахара), а также стандартизация текстуры, внешнего вида, вкуса и запаха для аутентичных продуктов, производимых по классическим технологиям (например, молоко коровье/соевое); сохраняется доминирование крупнейших транснациональных корпораций на глобальную экономику питания (десять компаний занимают 15% глобальных продаж товаров пищевой промышлености); развиваются национальные и глобальные инициативы мониторинга деятельности ТНК (привело к принятию комплекса мер и обязательств ТНК в части изменения структуры производства и методов продвижения); постоянный рост в глобальном масштабе затрат на исследование и решение проблем несбалансированного питания; динамичный рост спроса конечных потребителей на продукты с полным и исчерпывающим перечнем информации о происхождении, способах обработки и конечном содержании нутриентов (спрос на транспарентность); значительное смещение и размытие границ пищевого производства; тенденции роста авансирования производства конечными потребителями и их активное вовлечение в технологические процессы; применение новейших информационных технологий сбора и обработки данных; рост компактности переработки, гибкости и универсальности оборудования, автоматизация и роботизация производства, сбыта и потребления, рост транспарентности информации о содержании и происхождении продовольствия.

В данной связи нами выделены следующие факторы конкурентоспособного развития отрасли пищевой промышленности Беларуси: ужесточение стандартов качества продовольствия в соответствии с критериями влияния питания на здоровье человека, поиск источников снижения стоимости здорового питания, разработка и реализация национальных программ пропаганды сбалансированного рациона, законодательное ограничение маркетинговых инструментов продвижения потенциально опасных продуктов, корпоративные меры поддержки

здорового питания сотрудников и их семей, национальные программы сокращения содержания потенциально опасных ингредиентов в производимом в стране продовольствии и др. [2]

В рамках изучения особенностей развития отрасли нами предложены целевые критерии долгосрочного конкурентоустойчивого развития, которые в отличие от применяемых в настоящее время включают, во-первых, долю премиальной (в том числе брендовой) продукции в структуре сбыта (по уровню добавленной стоимости свыше 30%), во-вторых, рост затрат населения на продукты питания на внутреннем рынке (к предыдущему году); в-третьих, выравнивание соотношения участия малых и средних предприятий во внешнеторговых операциях (40 % в импорте и 25 % в экспорте) с долей в объеме производства (14,2 %), в-четвертых, прирост экономической добавленной стоимости (к предыдущему году) и др.

Литература

1. Гусаков, В.Г. Механизмы конкурентоспособного развития АПК Беларуси в условиях функционирования ЕЭП и ЕврАзЭС / В.Г. Гусаков, А.П. Шпак, М.И. Запольский, А.В. Пилипук, Ф.И. Субоч. - Минск: Беларуская навука, 2014. -277 с.
2. Пилипук, А. В. Конкурентоспособность предприятий пищевой промышленности Беларуси в условиях построения Евразийского экономического союза / А. В. Пилипук; под ред. В. Г. Гусакова. – Минск: Ин-т систем. исслед. в АПК НАН Беларуси, 2018. – 237 с.
3. Гусаков, В.Г. Конкурентоустойчивое развитие производства продуктов здорового питания в предприятиях пищевой промышленности Беларуси / В.Г. Гусаков, А.В. Пилипук; Национальная академия наук Беларуси, Институт системных исследований в АПК. – Минск: Беларуская навука, 2018. – 367 с.

ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ АПК ЗА СЧЕТ СОЗДАНИЯ МАРКЕТ-ПЛЕЙС

Куклинова Т. В., к.э.н., доцент, Дроздов А. Ю., магистрант
Одесский национальный экономический университет

Сельскохозяйственная отрасль, является важнейшей отраслью во всех странах мира. Так, от ее состояния зависит продовольственная безопасность государства. Эффективность и прибыльность предприятий АПК определяет много факторов, в том числе и используемое оборудование и технологии. Отметим, что все оборудование имеет свой технический и технологический ресурс, его необходимо постоянно воспроизводить, внедряя новые разработки, технологии, обоснованные на последних достижениях науки, и техники. Подчеркивается, что количество Интернет-пользователей постоянно растет. С помощью Интернет-технологий решается большое количество проблем самых разных направлений.

Подчеркивается, что количество Интернет-пользователей к концу 2018 года составит 4,157 млрд (53% населения нашей планеты), что на 7% больше по сравнению с аналогичным периодом 2017 года. Таблица 1 свидетельствует о

положительной динамике, которая по прогнозам аналитиков только будет расти. Объемы Интернет-торговли также растут, появляется все больше Интернет-площадок для введения и оптимизация бизнеса. Общеизвестно, что Интернет-магазины позволяют привлечь большие, новые целевые аудитории, которые будут участниками на этом рынке, поставляя или покупая продукцию.

Таблица 1 –Количество Интернет-пользователей по состоянию на 01.01.18[1]

Мировые регионы	Удельный вес мирового населения, %	Удельный вес пользователей Интернета, %	Темп роста 2018/2010 гг., %
Африка	16,90	36,10	10,20
Азия	55,10	49,00	1,70
Европа	10,80	85,20	570
Латинская Америка	8,50	67,20	2,33
средний Восток	3,30	64,50	4894
Северная Америка	4,80	95,00	219
Австралия	0,60	68,90	273
ВСЕГО	100,00	55,10	1,07

Маркет-плейсы позволяют снизить трудоемкость организации торгово-закупочной деятельности, сократить время на подготовку и заключение соглашений, сократить внутренний документооборот компании и сократить затраты на поиск информации. Интернет-торговля часто позволяет сокращать путь товара от поставщика до заказчика. Товары доставляются непосредственно от производителя потребителю, что сокращает расходы. Основная их цель – упростить взаимодействие между предприятиями, поставщиками и заказчиками независимо от их размеров, географического положения и отраслевой принадлежности.

Таким образом, создание маркет-плейс позволит эффективно взаимодействовать сельхозпроизводителям и поставщикам оборудования, что сократит их затраты, а также увеличит объемы реализации. Также данный маркет-плейс поможет им в поиске компаний-производителей монтажников, проектировщиков, перевозчиков оборудования.

Интернет-торговля как современная форма осуществления коммерческой деятельности отличается от привычных форм ведения бизнеса характеру коммерческих функций. Эти функции (такие как продажи, маркетинг, информационное и финансовое сопровождение) перенесены в виртуальную форму, в Интернет-среду. Использование Интернета, как канала реализации товаров, является одним из конкурентных преимуществ предприятий. Нестабильность внешнеполитической ситуации, политические факторы, влияющие на уровень риска, при котором работают торговые организации. Так, отечественным предприятиям сложно найти свою нишу на международном рынке из-за действующего законодательства и действия неблагоприятных факторов. Однако через Интернет-торговлю предприятия могут эффективно функционировать в условиях глобализации, а покупатели могут получить широкий доступ к товарам и услугам АПК.

Проведенный анализ свидетельствует о том, что развитие Интернет-торговли в Украине имеет большой потенциал [2, 3, 4]. Интернет позволил не только создать новые формы ведения бизнеса, но и заставил пересмотреть изменения, которые произошли под его влиянием в структуре конкурентных сил АПК. Прибыльность Интернет-торговли обеспечивает способность удержать

потребителей, для чего важно переформатировать работу на завоевание их лояльности. Успех развития Интернет-торговли зависит от государственного регулирования данной сферы, а также наличия доступных финансовых средств у покупателей. Необходимо усовершенствовать законодательную базу и заложить основы электронной коммерции для дальнейшего стимулирования их развития.

Литература

1. The Official World Wide We Anniversary Site Internet Live Stats [Електронний ресурс]. – Режим доступу: –https://www.internetworldstats.com/stats.htm
2. Юринець З.В. Інноваційні технології та інструменти розвитку сфери торгівлі / З.В. Юринець // Науковий вісник НЛТУ України, 2016. – Вип. 26.2. – С. 125-129.
3. Куклінова Т.В. Інтернет-торгівля як засіб підвищення конкурентоспроможності підриємств в умовах глобалізації / Янковий О.Г., Танасюк І.М., др.// Теоретичні методологічні та практичні аспекти конкурентоспроможності підприємств [монографія /за заг.ред О.Г. Янкового]. – Одесса Атлант, 2017
4. Куклінова, Т. В. Сучасні тенденції та фактори Інтернет-торгівлі в Україні // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць (ISSN 2313-4569); за ред. М. І. Зверякова (голов. ред.) та ін. Одеса: Одеський національний економічний університет. 2018. № 1 (65). С. 95–102.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ ПІДВАЛИНИ БРЕНДИНГУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ПІВДНЯ УКРАЇНИ

Павлова І. О., асистент кафедри обліку та аудиту
Одеська національна академія харчових технологій

Сучасний стан сільських територій України в цілому і її Південного регіону зокрема характеризується зростаючою депопуляцією населення, деградацією поселенської мережі, занепадом соціальної інфраструктури, суттєвим погіршенням довкілля та зубожінням мешканців села, які відбуваються на тлі зростаючих доходів від результатів сільськогосподарської діяльності великих агрохолдингових компаній. Суперечлива ситуація, що склалася в сільському просторовому середовищі регіону в умовах здійснення децентралізації влади і управління шляхом добровільного об’єднання територіальних громад [1] з метою їх перетворення на драйвери соціально-економічного зростання, потребує застосування до цих природних та соціально-просторових утворень нових нетрадиційних управлінських підходів, до яких в числі інших безперечно належить і брендинг.

Завданням брендингу сільських територій регіону є формування у суспільній свідомості сприятливих вражень щодо об’єкта брендингу у їх співставленні з реальним станом цих природних та соціально-просторових утворень. Ці території володіють достатніми природними ресурсами, серед яких першість посідають земельні ресурси, які складають основу їх аграрного багатства та активно використовуються в сільськогосподарському виробництві. Брендинг сільських територій регіону також ґрунтується на їх природоохоронному, оздоровчо-рекреаційному, історико-культурному та соціальному потенціалі. Проте наявні ресурси і можливості сільських територій регіону використовуються недостатньо ефективно в їх позиціюванні як

конкурентних на внутрішньому та зовнішньому ринках, про що свідчить аналіз сучасного стану цих природних та соціально-просторових утворень (табл.1).

Це необхідно враховувати в процесі їх брендингу, оскільки бренд не може заміщувати собою сам об'єкт брендингу.

Таблиця 1. – SWOT-аналіз сільських територій Південного регіону в контексті брендингового підходу*

Strengths (Сильні сторони)	Weaknesses (Слабкі сторони)
Вигідне географічне положення та сприятливі природно-кліматичні умови	Недосконалий менеджмент щодо їх використання
Наявність значних природних ресурсів й передусім земельних	Погіршення якості ґрунтів через їх неналежне використання
Потужний агропродовольчий комплекс	Наявність дуальної структури агровиробництва з домінуванням великих підприємств
Наявність значного природного, оздоровчо-рекреаційного та людського потенціалу	Неефективність його використання в інтересах населення, що проживає на сільських територіях
Імідж сільських територій як приморських територій	Відсутність належного маркетингу щодо підтримання та просування цього іміджу як позитивного
Унікальність природно-кліматичних та культурно-історичних властивостей	Перебування об'єктів культурно-історичної спадщини у занедбаному стані
Поліетнічний склад населення	Низький рівень етнічної самосвідомості
Особливості заселення території, пов'язаної зі значними історичними подіями та постатями	Недбале, зневажливе ставлення до свого історичного минулого
Opportunities (Можливості)	Threats (Загрози)
Підвищення попиту на земельні ресурси та дешеву робочу силу	Втрати контролю за обігом та використанням сільськогосподарських земель та міграцією робочої сили
Зростання обсягу експорту агропродовольчої продукції та попиту на неї споживачів	Перетворення країни на сировинний придаток внаслідок малої частки в експорті готової продукції
Розвиток об'єктів оздоровчо-рекреаційного та природоохоронного призначення	Погіршення їх стану й навіть втрати через використання не за цільовим призначенням
Удосконалення туристичної інфраструктури	Відсутність коштів на її розбудову
Розвиток сільського (зеленого) туризму	Відсутність державної підтримки
Реклама культурної та історичної спадщини	Обмежений характер каналів комунікації
Пропаганда захисту навколишнього природного середовища	Невідповідність пропагандистських заходів реальному стану природного середовища

*Джерело: авторська розробка

Ключову роль при створенні бренду сільських територій відіграють їх соціально-економічні підвалини, які визначають поточний стан і динаміку розвитку об'єкта брендингу. Вони випливають з сутнісних характеристик сільських територій регіону, тому складають матеріальну основу бренду та його структурну будову (рис.1).

Брендинг сільських територій регіону має подвійну природу, яка полягає в тому, що конкуренція брендів у маркетинговому вимірі не заміщує собою конкуренції об'єктів брендингу – сільських територій регіону – в соціально-економічному сенсі. З позицій як теорії, так і практики господарювання сільські території регіону цілком відповідають бренду агропродовольчих територій. Разом з тим таке позиціювання не заперечує їх ідентифікації за іншими суттєвими ознаками. Згідно з маркетинговою традицією вони позиціонуються як успішні та конкурентні за туристичним брендом у його оздоровчо-рекреаційному, історико-культурному та інших тематичних вимірах залежно від їх специфіки, урахування рівнів, різновидів та типів цих територій. Головне, щоб образ сільських територій регіону, як привабливих, мав певне соціально-економічне підґрунтя.

Рис.1. – Основа та природа бренду*

*Джерело: авторська розробка

Структура бренду сільських територій регіону у психологічному вимірі складається з певних психологічних пластів, представлених системою образів, ціннісних орієнтацій, установок, споживчої поведінки, які відбиваються в ментальності й проявляються у лояльному ставленні споживачів до бренду та формують психологічні підвалини брендингу.

Значну роль у створенні бренду сільських територій регіону відіграє ментальність, яка пронизує сфери свідомого та несвідомого, мислення та діяльності людини. За таких умов психологічний підхід набуває статусу самостійного в системі управління брендом (табл.2).

Таблиця 2 – Підходи до управління брендом сільських територій регіону*

Підхід	Пріоритет	Сутність
Психологічний	Споживача (з'ясування відносин між споживачами та брендом)	Пізнавальні, емоційні та спонукальні мотиви ставлення споживача до бренду як певної цінності
Економічний	Бренду (визначення фінансової вартості бренду, оцінка його як доданої вартості продукту)	Ефективність витрат на організацію процесу брендингу, його економічна прибутковість

*Джерело: авторська розробка

На підставі проведених досліджень встановлено, що психологічна складова брендингу сільських територій разом з соціально-економічною складовою визначають його сутність.

Література

1. Про добровільне об'єднання територіальних громад [Електронний ресурс]: Закон України від 5 лютого 2015 р. № 157-VIII. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19

УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТНИМИ ПЕРЕВАГАМИ ПІДПРИЄМСТВ ХЛІБОПЕКАРСЬКОЇ ГАЛУЗІ

Дурбалова Н. І., аспірант кафедри менеджменту і логістики
Одеська національна академія харчових технологій

На сучасному етапі формування ринкового середовища нагального вирішення потребує проблема адаптації підприємств до функціонування в умовах жорсткої конкуренції. Саме конкуренція як рушійний фактор спонукає підприємства та пов'язані з ними суб'єкти економічних відносин до вдосконалення власної діяльності, що робить їх більш успішними на ринку й витривалими у боротьбі за здобуття прихильності споживачів.

Хлібопекарська галузь відіграє значну соціальну роль, задовольняючи потреби населення в основному продовольчому продукті. Водночас протягом останніх років мають місце зменшення обсягів виробництва хлібопродуктів, зношення основних фондів підприємств, недостатність інвестицій у розвиток галузі. Загострення конкурентної боротьби на ринку хлібопродуктів, стрімкі інтеграційні процеси, передусім об'єднання виробників у холдинги, що фактично контролюють великі сегменти ринку, значною мірою впливають на ринкові позиції регіональних виробників хлібопродуктів [1, 2]. При цьому, обмеженість фінансового забезпечення спричиняє поступове погіршення умов їх господарювання, що вказує на доцільність зміни підходів щодо управління їх конкурентоспроможністю. Відтак, проблема підвищення конкурентоспроможності підприємств хлібопекарської галузі набуває особливої актуальності. Ринок хліба та хлібобулочних виробів є однією із найважливіших сфер економіки, що має великий потенціал та забезпечує населення основними продуктами харчування. Сьогодні хлібопекарська галузь України за допомогою своїх виробничих потужностей, механізації технологічних процесів та розширення асортименту здатна забезпечити населення різноманітними видами хлібобулочних виробів за прийнятною ціною [3].

Ринок України представлений великою кількістю вітчизняних підприємств. Негативні тенденції в економіці Україні відобразилися і на основних показниках ринку хліба та хлібобулочних виробів. Динаміка виробництва хліба і хлібобулочної продукції протягом 2000-2016 рр. зображена на рис.1.

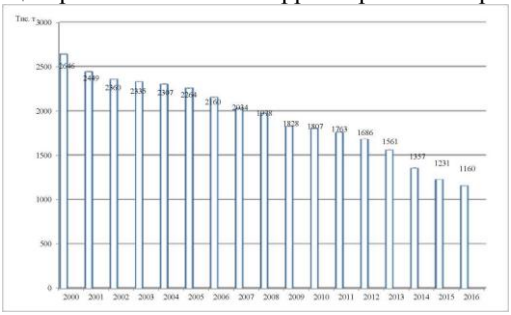

Рис. 1. Динаміка виробництва хліба і хлібобулочної продукції

Джерело: складено на основі [5]

Зменшення виробництва хліба та хлібобулочних виробів в Україні протягом останніх років було зумовлено такими чинниками: зниження купівельної спроможності населення; зростання цін на хліб та хлібобулочні вироби, яке зумовлене девальвацією гривні; виникнення великої кількості малих підприємств, міні-пекарень, фізичних осіб-підприємців; втрата ринків збуту та зупинка виробничих потужностей на окупованих територіях Криму, Донецької і Луганської областей [4]. В Україні не створена система розробки та виробництва сучасних машин і обладнання для харчової промисловості та хлібопекарської галузі зокрема. Це зумовлює активізацію основної ідеї розробки стратегічного бачення та місії майбутнього підприємства хлібопекарської галузі, сільського господарства та науково-дослідних установ як співробітництва для спільного використання переваг регіону і виробничих потужностей, проведення спільних досліджень, обміну та узгодження технологічних процесів, просування своєї продукції на вітчизняних і закордонних ринках, створеної продукції об'єднаними зусиллями. Така взаємодія дасть змогу досягти синергетичного ефекту, посилити спільні можливості всіх ланок. Встановлено, що не зважаючи на те, що хлібопекарські підприємства виробляють продукт першої необхідності щоденного вжитку, вони повинні постійно вдосконалювати виробничі процеси, організаційні системи, відносини з постачальниками та споживачами хлібопекарської продукції, налагоджувати зв'язки з науково-дослідними установами з метою розширення асортименту хлібопекарської продукції та технології її виробництва, щоб виробляти й реалізувати якісний продукт оперативніше ніж конкуренти й забезпечити виграшну позицію на ринку хліба та хлібобулочних виробів.

Література

1. Завертаний Л. В. Сучасний стан та перспективи розвитку хлібопекарської галузі України / Л. В. Завертаний // Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління. – 2015. – Т 14. - Вип. 2. – С. 194-203.
2. Костецька Н. І. Ринок хліба і хлібобулочних виробів України: стан і перспективи розвитку / Н. І. Костецька // Галицький економічний вісник. – 2015. – Т 48. – № 1. – С. 26–31.
3. Навольська Н. В. Дослідження ринку хліба і хлібобулочних виробів в Україні / Н. В. Навольська // Глобальні та національні проблеми економіки. - 2016. - В. 11. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://global-national.in.ua/archive/11-2016/93.pdf.
4. Прокіп М. І. Стан хлібопекарської галузі в Україні / М.І. Прокіп [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com.
5. Струнін В. В. Вітчизняний ринок хлібобулочних виробів: сучасний стан та перспективи розвитку / В. В. Струнін, Т. М. Філоненко // Ефективна економіка. – 2014. – № 12. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.economy.nayka.com.ua.

СУТНІСТЬ РУРАЛІЗМУ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ УКРАЇНИ

Павлов О. І., д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки промисловості
Одеська національна академія харчових технологій

Руралізм як світогляд та ідейна течія є похідним від рональності (стан відповідного образу життєдіяльності), природно-історичне лоно якої – аграрна

епоха. Домінуючою ознакою рональності в аграрну епоху був певний спосіб виробництва матеріальних благ, які в малозміненому вигляді черпалися з природного середовища, тим самим завдаючи їй часто непоправних втрат.

В індустріальну епоху над людиною, яка вважала себе в попередню епоху господарем природи, піднявся капітал, який почав диктувати правила поведінки в суспільстві, підлеглі інтересам його власників, які вступали в протиріччя з законами природи. У цьому сенсі рональність стала заручницею економічної кон'юнктури, яка орієнтувала суб'єктів господарювання на вкладення коштів в менш трудомісткі і більш прибуткові галузі діяльності і перш за все ті з них, які є рушіями прогресу. В умовах, регульованих ринковим середовищем, аграрний спосіб виробництва поступився своїми лідируючими позиціями індустріальним видам діяльності. В індустріальну епоху в силу повільної трансформації суспільних перетворень в Україні, остаточно склалося її відставання від європейських країн й за темпами рурального розвитку.

У постіндустріальний період на стані рональності відбилася різна капіталістична спадщина, характерна для розвинених країн старої Європи, полуперіферійних економік Східної і Центральної Європи, а також для пострадянських республік. Така економічна неоднорідність заклала основи роздільного рурального розвитку в означених просторових сегментах. Відмінною рисою європейського рурального розвитку є не втрата ним розвинених форм рональності в усіх її проявах. Більш того, сьогодні в рамках програм сільського розвитку ЄС вживаються заходи з вирівнювання рурального розвитку в країнах старої і нової Європи, розробляються і успішно реалізуються спеціальні програми підтримки сільських територій з менш сприятливими умовами розвитку. Одночасно вживаються заходи з вирівнювання рівня соціально-економічного розвитку рональних і урбанних територій.

В Україні вирішення рональних проблем віднесено до відповідальності територіальних громад, які переживають період реорганізації в процесі їх добровільного об'єднання. До парадоксу рональності в Україні слід віднести невідповідність сучасного стану соціального і природного середовища рівню доходів великих агрохолдингових компаній. Така ситуація вимагає розробки моделі рурального розвитку з активною державною підтримкою села.

Каталізатором наукового обґрунтування цієї моделі і її впровадження в соціальну практику має бути ралізм як певна система світогляду та ідеології, доведена до рівня національної ваги, враховуючи сучасний рівень розвитку українського суспільства.

Ралізм являє собою одну із складових понятійно-категоріального апарату ралістики. У своїй сукупності цей апарат постає як тезаурус, що складається з таких ключових, фундаментальних понять, як «рональність», «рональний розвиток». «ралізація», «ралізм», зміст та обсяг яких формує систему знань про ралістику – міждисциплінарну наукову галузь. Міждисциплінарий характер ралістичних знань передається за допомогою рурального дискурсу, який постає як комунікативна взаємодія адресанта та адресата текстового повідомлення, що концентрується навколо опорного концепту (рурального розвитку) і дискурсивного топіку (рональної теми), відображених у відповідних

поняттях. За рахунок такої взаємодії формується певна концептосфера, складовими якої є мовні та когнітивні структури: дійсність (руральність) – концепт або думка (руралізм) і мова у формі тексту (сукупність руральних понять). Ця концептосфера перебуває у постійному русі, еволюціонуючи у просторі та часі, що дістає відповідне відображення у науковому дискурсі.

З чотирьох ключових понять, які складають фундамент руралістичних знань, два – «руральність»» і «руралізм» – вперше імплементовані в науку в нашій монографії [1]. Перший термін інтерпретується як перманентний стан буття в рональному просторі, яке змінюється за своїм змістом, але не за сенсом, під впливом факторів внутрішнього і зовнішнього середовища. Стан руральності в будь-якому суспільстві в той чи інший період його історичного розвитку – це свого роду ідентифікаційний код і індикатор його цивілізованості. У цьому сенсі Україна демонструє приклад поспішного і нічим не виправданого «переступання» через сучасний етап свого рурального стану, не обтяжуючи себе турботою про його вдосконалення, а сприймає його як щось другорядне, тим самим свідомо консервуючи цілий комплекс проблем, без вирішення яких неможливо рухатися далі по шляху суспільного прогресу. Подібного роду легковажність, яка виступає під прикриттям європейськості і сором'язливості в очах світової громадськості за таку свого роду відсталість, обертається бумерангом минулого в сьогодення, яке на перевірку виявляється далеко не райдужним.

Поняття «руралізм є найменш розробленним у науці порівнянно з іншими категоріями руралістики. В історії науки більше закріпився термін «аграризм». Проте він не заміщує собою слово «руралізм», яке передає більш широкий зміст зазначеного явища.

Історична місія руралізму полягає не стільки в зміні середовища існування сільського соціуму, скільки – самого «homo ruralistucus». Тому центральне місце в руралізмі займає антропо-руральний дискурс, який пов'язаний зі світом почуттів, переживань, світоглядом, розумовою та перетворювальною діяльністю з «перероблення» людини, що знаходиться в рональному просторі, й підвищенням його життєствердної ролі в суспільному розвитку. Недооцінка цієї місії загрожує руйнуванням традиційних цінностей сільського способу життя, втратою селянства як первинної форми існування соціуму, його природної основи, послабленням соціального контролю над сільськими територіями. Для усунення цієї загрози необхідна серйозна і довготривала робота щодо зміни суспільної свідомості на основі селяноцентризму як світоглядного принципу, який передбачає перетворення цілей рурального розвитку в задачу загальнодержавного значення.

Така постановка зазначеної проблеми змушує по-іншому подивитися на психологічний портрет селянства, його поведінкову лінію, детерміновану не тільки економічними інтересами, а й психофізіологічним і душевним ладом. З точки здорового глузду, не представляється можливим що-небудь змінити в перебігу рурального життя без наявності зрілого селянського класу і його психологічної готовності до змін. І в цьому сенсі належить виконати величезну роботу перш за все з переосмислення власне селянством свого суспільного покликання.

Усі роки існування української незалежної держави однією з найбільш наболілих і обговорюваних тем є тема сільського розвитку в Україні, яка об'єднала навколо себе як його прихильників, так і супротивників. Мабуть ніколи раніше не було прийнято таку кількість нормативно-правових актів, програм, інших документів, що номінально регулюють сільський розвиток. У спеціалізованих вчених радах захищені десятки кандидатських і докторських дисертацій, опубліковано не менша кількість монографічних досліджень, присвячених різним аспектам сільського розвитку, сільських територій і українського села. Однак це не тільки не сприяло практичному вирішенню наявних у цій сфері проблем, а скоріше розділило суспільство на тих, хто позитивно оцінює розвиток України в рамках аграрної та сільської парадигм, і решту його частину, стурбовану наростаючою тенденцією перетворення нашої країни в «сировинний придаток» Європи.

Індустріальні «лобісти» і урбаністи ратують за промислове відродження України. Однак ніхто з них не пропонує конкретних шляхів реалізації цього проекту. А вся справа в тому, що жоден з гіпотетично можливих проектів поки що не розроблено, а тому й не реалізовано. Ймовірно, слід тверезо подивитися на речі і не впадати в крайнощі, керуючись принципом «за» або «проти».

Дійсно, в Україні за останнє десятиліття спостерігається збільшення експортних поставок не готової агропродовольчої продукції, а сировинних товарів. Відповідно зростає частка доданої вартості зазначеної продукції в загальному обсязі доданої вартості та у ВВП країни. Проте слід зазначити, що зростання частки аграрного сектора в структурі національної економіки відбувається на тлі занепаду промислового сектора. Однак це аж ніяк не виправдовує позицію, яку займають на зовнішніх ринках великі аграрні компанії холдингового типу, в першу чергу, зернові агротрейдери, які зацікавлені в швидкому отриманні величезних прибутків від реалізації на експорт зернових і технічних культур, без вкладання коштів в переробну галузь та в тваринництво.

У зв'язку з цим слід відмовитися від спекуляції на тему, пов'язану з «сировинними пастками», які нібито несуть загрозу національній безпеці, і тверезо і виважено підійти до пошуку виходу з ситуації, що створилася. А це передбачає відмову від навмисного вкидання в інформаційний простір всякого роду «джинси», «заспокійливої» громадську думку тим, що Україна нібито входить в ТОП-10 країн Європи за рівнем розвитку сільського господарства, ґрунтуючись при цьому лише на показнику його питомої ваги у ВВП країни. Недарма серед них немає жодної розвинутої країни. Очевидно, в даному випадку слід було б зіставити конкурентні можливості України в порівнянні з дійсно найбільш розвиненими в сільськогосподарському відношенні країнами, в десятку яких входять США, Японія, Китай та інші розвинені країни. Тут, як то кажуть, одне іншому не заважає: сільське господарство не заміщає промисловість, а промисловість не витісняє в повному обсязі сільське господарство.

Насправді загроза національній безпеці виходить з іншого боку – від свідомого нехтування існуючих проблем рональності, обумовлених передусім сучасним станом ментальності вітчизняного соціуму.

Цей висновок підтверджується ментальною картою образів сільських територій України (табл. 1), яка репрезентує об'єкти ідентифікації в уявленні певних суб'єктів ідентифікації, що характеризує тип їх мислення, рівень свідомості та ставлення до цих природних та соціально-просторових утворень.

Таблиця 1 – Ментальна карта образів сільських територій України*

Суб'єкт ідентифікації	Тип образу	Характеристика типу образу
Сільське населення	Частково вернакулярний	Вернакулярні (рідні) території; місце життєдіяльності за фактом, а не за вибором
Суб'єкти господарювання	Споживацький	Місце вкладання капіталу та отримання прибутку
Міське населення	Нейтральний	Ностальгічні місця малої батьківщини; дачні ділянки; заміські садиби
Органи публічної влади	Зацікавлений	Території, в межах яких вирощується сільськогосподарська сировина та виробляється харчова продукція
Громадські організації	Позитивний	Місця рекреації та відпочинку

*Авторська розробка

Згідно інформації, наведеної в таблиці, для більшості населення України, включаючи й мешканців села, сільські території не сприймаються як місце бажане для життєдіяльності. Переважна частина сільської молоді не пов'язує свої перспективи з проживанням на сільських територіях. Це свідчить про негативний імідж цих територій як місця не привабливого для проживання. З огляду на це місія уралізму полягає у зміні іміджу сільських територій з переважно негативного на позитивний. Зазначене завдання лежить у площині ментальних стереотипів, які еволюціонують в останні десятиліття не в бажаному для сільських територій напрямі.

В Україні швидкими темпами формується соціально-демографічно-поселенська структура суспільства, яка замішана на симбіозі незрілості історичних, психологічних, соціально-економічних передумов ринкових відносин, антикапиталістичній ментальності, користолюбській психології, політичній свободі, що є не завойованою, а дарованою долею. Цей психологічний генотип в даний час заповнив практично всі пори суспільного організму.

Селянство, у своїй переважній більшості, становить сьогодні, висловлюючись мовою Л. Гумільова [2, с. 265] , майже третину субпассіонарного українського негромадянського суспільства. Тому робити ставку виключно на територіальну громаду, як на основу сільського розвитку, означає передати справу порятунку потопаючих в руки самих потопаючих. Необхідні більш радикальні заходи, пов'язані з реалізацією перерозподільної політики в самому прямому її значенні, спрямованої на створення інституційних, організаційних і фінансових передумов для динамічного розвитку господарств населення і фермерських господарств.

Ключ до розв'язання зазначених проблем перебуває у площині формування та інтеграції світогляду, який має бути представлений уралізмом, як складовою міждисциплінарної наукової галуззі (уралістика), і успішної руральної практики.

Література

1. Павлов А. И. Уралистика: теория, методология, научные направления: монография. – Одесса: Астропринт, 2018. – 408 с.
2. Гумилев Л. Н. Этногенез и биосфеора Земли. – 2-е изд., испр. и доп. – Л.: Изд-во Ленинград. ун-та, 1989. – 496 с.

ОСНОВНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ВЫЯВЛЕНИЯ И УПРАВЛЕНИЯ РИСКАМИ ПРЕДПРИЯТИЙ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Винник О.Г., старший преподаватель, Кирьянчикова Н.В., студент
Гомельский государственный технический университет имени П.О. Сухого

Ежедневно в процессе своей деятельности руководители сталкиваются с совокупностью различных видов риска. При этом они вырабатывают свои собственные меры по противодействию и минимизации негативных последствий их наступления. Но эти меры носят реагирующий характер, т.е. они осуществляются только при наступлении рискового события.

При исследовании рисков производственно-хозяйственной деятельности предприятий большинство авторов придерживаются сходной позиции, которая рассматривает риск как опасность непредвиденных потерь ожидаемой прибыли, дохода или имущества в связи со случайным изменением условий экономической деятельности и неблагоприятными обстоятельствами [1], [2], [3], [4].

Очевидным представляется тот факт, что все риски, которым подвергается или потенциально может быть подвержено в условиях постоянно меняющейся динамичной среды функционирования конкретное предприятие, взаимосвязаны и оказывают совокупное влияние на финансовые или иные результаты его производственно-хозяйственной деятельности. Есть риски, характерные для всех предприятий независимо от сферы их деятельности, а есть риски, характерные исключительно для отдельных видов деятельности. Так, например, для производителей сельскохозяйственной продукции при выявлении наиболее угрожающих рисков крайне важным является учет погодных условий, от которых напрямую зависит получаемый результат. Многообразие рисков очень велико, кроме того, экономическое и политическое развитие порождает новые виды риска, которые трудно определить и оценить качественно. При этом не существует определённой системы классификации рисков, а существует множество подходов к классификации риска.

Таким образом, при идентификации рисков, как первого этапа анализа, с целью составления их реестра и дальнейшего управления каждому предприятию необходимо сформировать свою личную, отличную от других, в том числе от предприятий, имеющих сходную специфику деятельности, базу данных рисков, классифицировать их по определённым признакам. Данная деятельность по идентификации рисков необходима для дальнейшего успешного функционирования системы управления рисками на предприятии; организации или, при необходимости, корректировке производственно-хозяйственной деятельности с учетом влияния основных рисков с целью минимизации потерь в случае их реализации [5], [6].

В настоящее время на предприятиях Республики Беларусь нет специального отдела, целью которого было бы отслеживание основных рисков, характерных для конкретного предприятия, и последующей оценке вероятностей их возникновения и величины потерь. Системный подход к управлению рисками не нашёл ещё должного применения в практике, а лица, которые принимают

управленческие решения недооценивают потери от риска, что является одной из причин низкой конкурентоспособности отечественных предприятий.

Управление риском в Беларуси находится только на стадии становления. Многие технологии западного риск-менеджмента не срабатывают в белорусских условиях. Поэтому актуальным является функционирование в организационно-управленческой структуре предприятия системы управления рисками. Это требует дополнительных затрат, но целесообразность внедрения подтверждается на практике. При этом следует учесть, что для небольших организаций содержание отдельной службы по управлению рисками является экономически нецелесообразным. В подобных случаях выгоднее прибегать к услугам специализированных фирм, занимающихся выявлением и оценкой рисков. Однако, поскольку на данном этапе функционирования национальной экономики в Республике Беларусь - это направление не развито, передача функций по управлению рисками на сторону не представляется возможным [5], [6], [7].

Так же становление и развитие риск-менеджмента на белорусских предприятиях напрямую зависит от наличия соответствующих условий по подбору профильных специалистов. К сожалению, в настоящее время в Беларуси отсутствует налаженная система подготовки специалистов по управлению хозяйственными рисками. Необходима разработка и внедрение цельной программы профессиональной подготовки, которая позволила бы осуществить целевую подготовку менеджеров по оценке рисков, отвечающих современным требованиям рыночной экономики.

Управление рисками предприятий должно быть целостным и упорядоченным. На современном этапе, на белорусских предприятиях нет единой методологии организации управления рисками, наличия чётких и ясных основ этого процесса.

Застраховать основные бизнес-риски белорусские предприятия так же не могут, поскольку такие виды страхования отсутствуют в принципе, не развит страховой рынок и в наличии имеется очень ограниченный уровень страховых резервов.

Основной риск, перед которым уязвимы белорусские предприятия – неплатёжеспособность основного клиента. Но подобный риск не страхуется страховыми компаниями. Страховщики принимают на себя риски только если максимальная вероятность наступления страхового случая составляет один раз в сто лет. Конечно же, белорусские предприятия испытывают подобные проблемы гораздо чаще. Так же у страховых компаний не хватает соответствующей информационной базы для адекватной оценки подобных рисков. Вообще риски, которые связаны с колебаниями деловой конъюнктуры относятся к категории не страхуемых. Эти риски фирмы должны принимать на себя и управлять ими с помощью грамотного корпоративного риск-менеджмента, как это происходит на европейских предприятиях.

Значимыми для предприятий Республики Беларусь являются также валютные риски. В результате девальвации белорусского рубля в начале 2009 г. многие импортёры товаров и оборудования понесли колоссальные убытки. Этих потерь можно было бы избежать, если бы менеджеры предвидели этот риск и

внесли соответствующий пункт в контракт. Классическим инструментом страхования валютных рисков является система хеджирования. Однако в Беларуси мало кто владеет методиками финансового риск-менеджмента.

В условиях неустойчивой законодательной базы в Беларуси достаточно сильны институциональные риски. Но в перечне страховых услуг страхование таких рисков не значится ни в одной стране мира. Более того, в странах с развитой рыночной экономикой потребности в таком виде страхования нет ввиду стабильности нормативно-правовой базы.

Отсутствие страхования коммерческих рисков в Беларуси объясняется тем, что для оценки таких рисков нужна многолетняя статистика, которой в нашей стране нет. Кроме того, страхование коммерческих рисков требует оперативного анализа, который не многие могут наладить.

В таких условиях прежде всего в Беларуси должны появиться консалтинговые компании, к которым могли бы обращаться представители бизнеса для оценки рисков.

Таким образом, деятельность предприятий характеризуется наличием рисков, который выражается в возможности возникновения сложных ситуаций под воздействием как внешних, так и внутренних факторов.

Организация управления рисками является необходимым условие для успешной и эффективной работы предприятия. Чёткая скоординированность, и своевременная реакция ответственных лиц на внутренние и внешние изменения в области рисков, сопровождающих деятельность предприятия, играют главную роль при принятии управленческих решений для устранения проблемы, а в идеальном варианте, при возможности, предупреждении проблемы и недопущении реализации риска.

Литература

1. Бадалова, А.Г. Управление рисками деятельности предприятия: Учебное пособие / А.Г. Бадалова, А.В. Пантелеев. - М.: Вузовская книга, 2015. - 234 с.
2. Богоявленский С.Б. Управление риском в социально-экономических системах: учебное пособие. СПб.: Изд-во СПбГУЭФ, 2010. — 144 с.
3. Воробьев С.Н., Балдин К.В. Системный анализ и управление рисками в организации М.: МОДЕК, 2009. – 760с
4. Тактарова Г.А., Григорьева Е.М. Финансовая среда предпринимательства и предпринимательские риски: Учебное пособие / Г.А. Тактарова, Е.М. Григорьева. М.: Финансы и статистика, 2011. -- 546 с.
5. Дзагоева М.Р. Механизм комплексной оценки и управления рисками предприятий промышленности / М.Р. Дзагоева, А.Р. Цховребов, Л.Э. Комаева. - М., 2014. - 120 с.
6. Маринцев Д.А. Модели построения системы риск-менеджмента на предприятиях промышленности / Д.А. Маринцев, А.В. Суржиков // Казанская наука. - 2014. - № 3. - С. 110-112.
7. Винник, О.Г. Особенности и приоритеты управления рисками в сельском хозяйстве Республики Беларусь // Стратегия и тактика развития производственно-хозяйственных систем: сб. науч. тр. К 29-летию гуманитарно-экономического факультета / М-во образования Респ. Беларусь [и др.]; под ред. В. В. Кириенко. – Гомель: ГГТУ им. П. О. Сухого, 2017. – 247 с., с.123-126

ПОРТФЕЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВИБОРУ СТРАТЕГІЇ М'ЯСОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Дьяченко Ю.В., старший викладач кафедри менеджменту і логістики
Одеська національна академія харчових технологій

Для того щоб обрати вірну стратегію для кожного напрямку діяльності підприємства та здійснювати подальше фінансування саме ефективних напрямків необхідно проводити портфельний аналіз. Нами було досліджено портфель вітчизняних м'ясопереробних підприємств ПрАТ «Український бекон», ТОВ «Глобинський м'ясокомбінат» та ПАТ «Кременчукм'ясо» за допомогою матриці БКГ. Стратегічні зони господарювання (СЗГ) були виділені за номенклатурою продукції промисловості (НПП), а саме: вироби ковбасні з печінки (ліверні) та подібні вироби і харчові продукти на їхній основі (крім готових продуктів та страв) - СЗГ №1; вироби ковбасні варені, сосиски, сардельки - СЗГ №2, ковбаси напівкопчені - СЗГ №3, ковбаси варенокопчені, напівсухі, сиров'ялені, сирокопчені, включаючи «салямі» - СЗГ №4, вироби ковбасні копчено-запечені - СЗГ №5, холодець, зельц - СЗГ №6.

Відносна частка ринку (ВЧР) кожної СЗГ досліджуваних підприємств розраховується на основі інформації про їх обсяги виробництва та обсяги виробництва лідера галузі, а саме ТОВ «МФ «Фаворит плюс», за формулою:

$$ВЧР_СЗГn = \frac{Обсяг_виробництва_лідера}{Обсяг_виробництва_підприємства_n} \qquad (1)$$

Результати розрахунків представлені в таблиці 1.

Таблиця 1 - Розрахунок ВЧР м'ясопереробних підприємств

Стратегічна зона господарювання	ПрАТ «Український бекон»		ТОВ «Глобинський м'ясокомбінат»		ПАТ «Кременчукм'ясо»		ТОВ «МФ «Фаворит плюс»
	Обсяг вир-ва, т	ВЧР	Обсяг вир-ва, т	ВЧР	Обсяг вир-ва, т	ВЧР	Обсяг вир-ва, т
СЗГ №1	6314,7	6,22	344,2	0,34	513,5	0,51	1015,0
СЗГ №2	13165,5	0,92	13109,1	0,91	2852,7	0,20	14339,8
СЗГ №3	5957,2	1,19	5691,0	1,14	684,7	0,14	4996,8
СЗГ №4	6731,7	1,30	6613,7	1,28	3366,2	0,65	5179,0
СЗГ №5	0,0	0,00	146,1	0,56	171,2	0,66	260,3
СЗГ №6	0,0	0,00	120,8	0,52	57,1	0,24	234,2
Всього	32169,0	-	26025,0	-	7645,3	-	38735,0

Темпи приросту ринку (ТПР) кожної СЗГ розраховуються користуючись статистичною інформацією за 2015 і 2016 рік по формулі:

$$ТПР = \frac{(Ємність_ринку_СЗХ_2016 - Ємність_ринку_СЗХ_2015)}{Ємність_ринку_СЗХ_2015} * 100\% \qquad (2)$$

За результатами розрахунків отримані такі значення ТПР: для СЗГ №1 3,94 %, СЗГ №2 0,81 %, СЗГ №3 5,93 %, СЗГ №4 (-3,08 %), СЗГ №5 (-6,83 %), СЗГ №6 1,27 %.

На основі отриманих даних нами були побудовані матриці БКГ для ПрАТ «Український бекон», ТОВ «Глобинський м'ясокомбінат», ПАТ «Кременчукм'ясо».

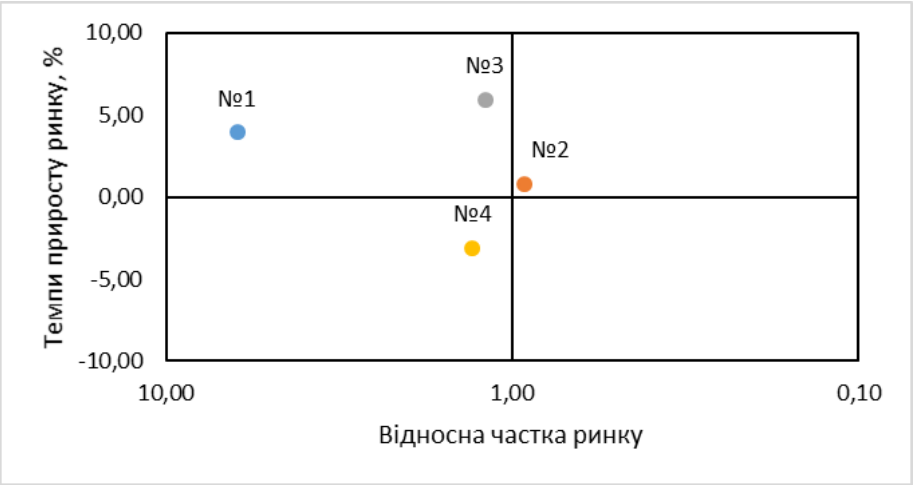

Рис. 1 - Матриця БКГ ПрАТ «Український бекон»

Як ми бачимо на рис. 1 в ПрАТ «Український бекон» СЗГ №4 ковбаси варенокопчені, напівсухі, сиров'ялені, сирокопчені, включаючи «салямі» потрапило в зону «Дійні корови». СЗГ №1 вироби ковбасні з печінки (ліверні) та подібні вироби і харчові продукти на їхній основі (крім готових продуктів та страв) та СЗГ №3 ковбаси напівкопчені потрапили в зону «Зірки». СЗГ №2 вироби ковбасні варені, сосиски, сардельки потрапило в зону «Дикі кішки».

Портфель підприємства ТОВ «Глобинський м'ясокомбінат» представлений на рис. 2.

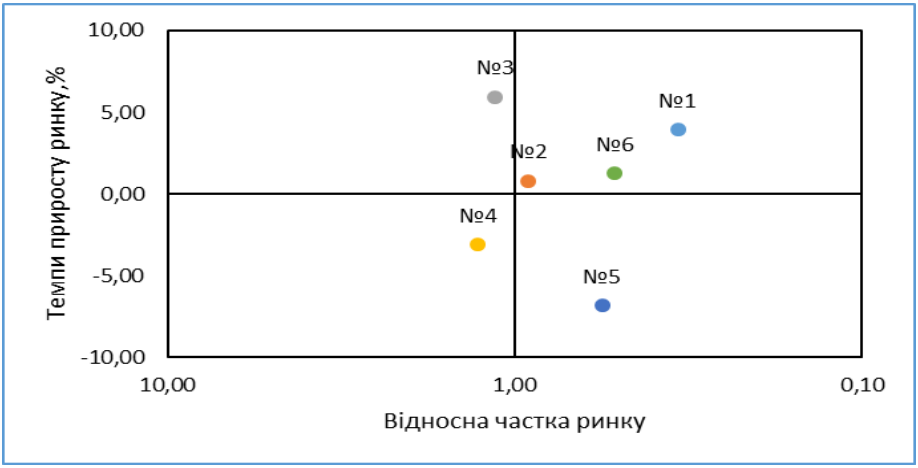

Рис. 2 - Матриця БКГ ТОВ «Глобинський м'ясокомбінат»

В зону «Дійні корови» потрапило СЗГ №4 ковбаси варенокопчені, напівсухі, сиров'ялені, сирокопчені, включаючи «салямі». В зону «Зірки» потрапило СЗГ №3 ковбаси напівкопчені. СЗГ №1 вироби ковбасні з печінки (ліверні) та подібні вироби і харчові продукти на їхній основі (крім готових продуктів та страв), СЗГ

№2 вироби ковбасні варені, сосиски, сардельки та СЗГ №6 холодець, зельц потрапили в зону «Дикі кішки». СЗГ №5 вироби ковбасні копчено-запечені знаходиться в зоні «Собаки».

В структурі портфелю ПАТ «Кременчукм'ясо» (рис. 3), СЗГ №1 вироби ковбасні з печінки (ліверні) та подібні вироби і харчові продукти на їхній основі (крім готових продуктів та страв), СЗГ №2 вироби ковбасні варені, сосиски, сардельки, СЗГ №3 ковбаси напівкопчені та СЗГ №6 холодець, зельц знаходяться в зоні «Дикі кішки». СЗГ №4 ковбаси варенокопчені, напівсухі, сиров'ялені, сирокопчені, включаючи «салямі» та СЗГ №5 вироби ковбасні копчено-запечені знаходяться в зоні «Собаки».

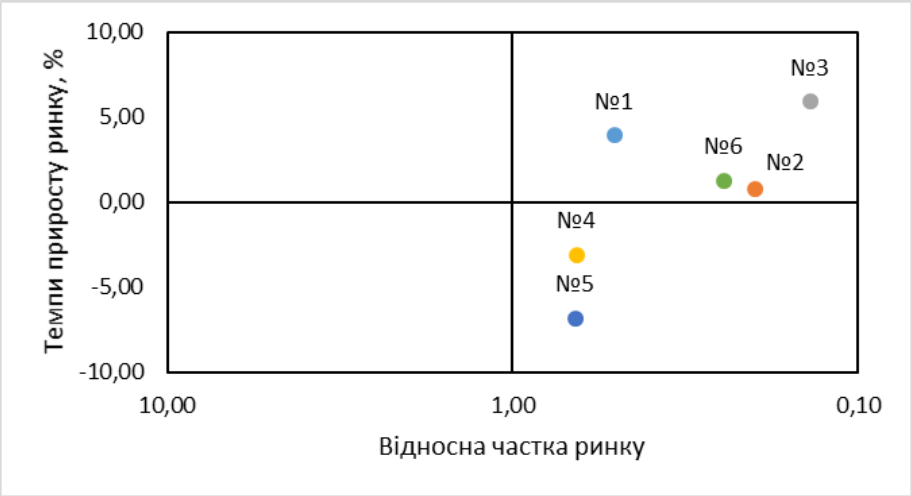

Рис. 3 - Матриця БКГ ПАТ «Кременчукм'ясо»

За результатами портфельного аналізу підприємство приймає стратегічні рішення стосовно кожної СЗГ з метою балансування портфелю. Так, СЗГ, які потрапили в зону «Дійні корови» знаходяться на стадії життєвого циклу зрілість та приносять стабільний високий прибуток; підприємство повинно підтримувати такі СЗГ і направляти отриманий від них грошовий потік на фінансування СЗГ в зоні «Зірки». Ці товари приносять дуже високий дохід, але потребують значних капіталовкладень через високу конкуренцію на ринку для підтримки власних позицій. Тому головна проблема пов'язана з визначенням правильного балансу між доходом і інвестиціями в цю область з тим, щоб в майбутньому гарантувати повернення останніх. СЗГ «Собаки» - це бізнес-одиниці з відносно невеликою часткою на ринку, який повільно розвивається. Потік готівки в цих бізнес-одиницях зазвичай дуже незначний, а частіше навіть негативний, тому потрібно ліквідувати ці товари або зайняти вузькоспеціалізовану ринкову нішу, в якій вони будуть домінувати. СЗГ «Дикі кішки» представлені на конкурентному зростаючому ринку, але займають на ньому відносно невелику частку. Це призводить до необхідності збільшення інвестування з метою захисту та збільшення частки ринку, однак дані бізнес-одиниці з великими труднощами генерують дохід і має місце високий ступінь невизначеності: або вони стануть в

майбутньому прибутковими для організації коли перейдуть в зону «Зірки», або ні, якщо з часом скотяться до позицій «Собаки». Тому безнадійні «Дикі кішки» або такі, що вимагають значних інвестицій, на які в даний час організація не здатна, повинні бути видалені з бізнес-портфеля. Аналізуючи наведені матриці БКГ, можна прийти до висновку, що збалансованим є портфель ПрАТ «Український бекон», портфель ТОВ «Глобинський м'ясокомбінат» також досить прийнятний, а портфель ПАТ «Кременчукм'ясо» є незбалансованим і критичним.

Література

1. Шершньова З. Є. Стратегічне управління: підручник / З. Є. Шершньова. – 2–ге вид., перероб і доп. – Київ : КНЕУ, 2004. – 699 с.
2. Stock market infrastructure development agency of Ukraine (SMIDA) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://smida.gov.ua/

АНАЛІЗ СПОЖИВЧИХ ПЕРЕВАГ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АСОРТИМЕНТУ НАБОРУ СУХИХ ПРОДУКТІВ ДЛЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Мардар М.Р., д.т.н, професор кафедри маркетингу, підприємництва і торгівлі
Статєва М.С., аспірант кафедри маркетингу, підприємництва і торгівлі
Одеська національна академія харчових технологій

Для Збройних Сил України питання забезпечення повноцінним і раціональним харчуванням військовослужбовців є надзвичайно важливим. Порушення процесів адаптації до умов військової служби є однією з найчастіших причин дефіциту маси тіла юнаків, зниження працездатності та підвищення загальної захворюваності, що негативно відбивається на боєздатності особового складу. На сьогодні необхідна модернізація харчових раціонів військовослужбовців відповідно до науково обґрунтованих норм за поживною, біологічною та енергетичною цінністю [1]. Однією із головних умов цього є науково обґрунтоване вивчення специфіки потреб, очікувань і вподобань цільового сегменту споживачів, спрямоване на максимальне задоволення їх інтересів.

Основне завдання проведених маркетингових досліджень споживчих уподобань полягало у: виявлення соціально-демографічних характеристик споживачів каш миттєвого приготування; вивчення споживчих уподобань респондентів при виборі каш миттєвого приготування для військовослужбовців; виявлення відношення споживачів до системи харчування в польових умовах та існуючого набору сухих продуктів.

Дослідження були проведені у 2018 р. серед військовослужбовці Військовій академії м. Одеси. В опитуванні взяли участь 300 осіб. Результати маркетингових досліджень показали, що військовослужбовці не задоволені існуючим добовим польовим набором продуктів, більшість не влаштовує одноманітність (35 %), обмеженість вибору страв (21 %), харчова цінність/ калорійність (11%), кількість страв в наборі сухих продуктів (10%). Відповіді респондентів свідчать про необхідність розширення асортименту існуючого набору сухих продуктів.

Що стосується відношення військовослужбовців до організації харчування, то результати опитування свідчать, що 53 % респондентів не задоволені системою організації харчування в польових умовах, 16 % - задоволені, а 32 % було важко відповісти. За результатами аналізу анкет встановлено, що 68 % респондентів ставляться позитивно до включення нових каш миттєвого приготування в добовий польовий набір продуктів, а відношення інших споживачів до них можна істотно поліпшити за рахунок роз'яснювальної роботи про переваги даного продукту.

Аналіз відповідей респондентів щодо характеру найбільш поширених негативних змін організму у результаті професійної діяльності вказує, що перспективною є розробка нових каш миттєвого приготування на основі натуральних компонентів, що запобігатиме проявам втоми та профілактики деяких хвороб. На питання: «Яка страва Вас не задовольняє в добовому польовому наборі продуктів?» Дослідження показало, що 55% респондентів не задовольняє готові до виживання другі страви (каші з овочами або з м'ясом), 26% - готові до вживання перші страви (суп з м'ясом або борщ з м'ясом), 5% - галети, 4% - сухарі, 10 % - важко відповісти. За результатами дослідження встановлено, що першочергово необхідно удосконалити готові до вживання другі страви, у зв'язку з цим доцільним буде розробка нових каш з поліпшеними споживними властивостями.

Встановлено, що найбільш важливими факторами для військовослужбовців при виборі каш миттєвого приготування є смак, склад/безпечність, харчова та енергетична цінність, найменш важливими – форма та дизайн пакування. Результати наведені на рис.1.

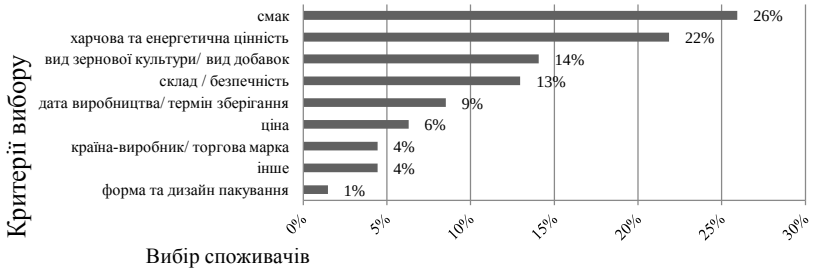

Рис.1- Фактори, які впливають на респондентів при виборі каш миттєвого приготування

Так як, смак є основним критерієм вибору каш миттєвого приготування, тому нами були проведені дослідження по вивченню смакових переваг респондентів (рис. 2). У результаті встановлено, що більшість респондентів віддають перевагу м'ясним (32%) та фруктовим добавкам (29%), а також молочним (15%) та овочевим добавкам (10%). Отримані результати у наступному потрібно врахувати при розробці рецептур нових каш миттєвого приготування [2].

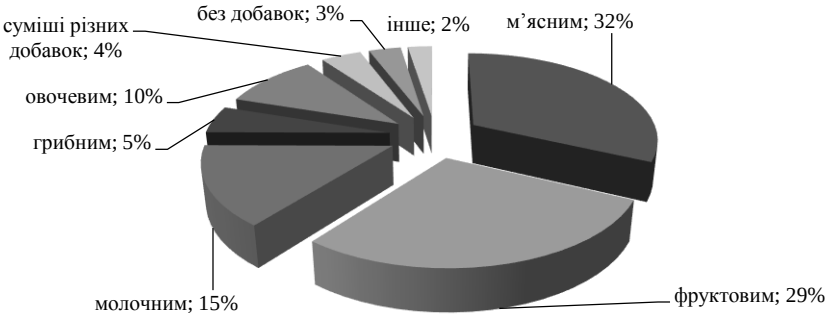

Рис.2 - Смакові переваги респондентів

Результати маркетингових досліджень у подальшому буде враховано при формуванні якості нових каш миттєвого приготування для військовослужбовців. Також на основі проведених маркетингових досліджень встановлено, що споживач хоче отримати продукт, а саме каші миттєвого приготування з м'ясним та фруктовим смаком з поліпшеними споживними властивостями, а найголовніше – продукт повинен бути смачним, якісним та безпечним.

Література

1. Депутат Ю.М. Гігієнічна оцінка добового раціону харчування військовослужбовців строкової служби ЗС України [Текст] / Ю.М. Депутат, М.П. Гуліч, Н.М. Вінокурова// Гіг. насел. місць. – 2004. – вип. 44. – С. 559– 563.
2. Mardar M., Khrupalo M., Stateva M. The marketing research of military service people's consumer preferences of dry product packages and ways of their improvement //Харчова наука та технологія. – 2018. – Т. 12. – №. 1.

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ

Крупіна С.В., к.е.н., доцент кафедри економіки промисловості
Яблонська Н.В., к.е.н., доцент кафедри економіки промисловості
Одеська національна академія харчових технологій

В останні роки створення конкурентоспроможних підприємств, регіонів, країн можливо тільки за рахунок ефективного використання інтелектуальних ресурсів, впровадження новацій, виробництва якісно нової продукції, створення інновацій у всіх сферах суспільного життя. Потенціал – це комплексна категорія, яка поєднує в собі різні складові, які взаємодіють між собою (фінансова, ресурсна, виробнича, інтелектуальна, інвестиційна та інші).

В сучасному світі відбувається активне залучення результатів інтелектуальної діяльності у всі сфери господарювання, тому актуальним на сьогодні є детальне вивчення інтелектуального потенціалу як однієї з найважливіших складових інтелектуального капіталу, який в свою чергу є важливим елементом сукупного потенціалу підприємства.

Інтелектуальний потенціал є складовою економічного потенціалу підприємства, основою інноваційного розвитку та формується за рахунок відповідних ресурсів.

Останнім часом у теоретичній та практичній сферах все частіше постає питання систематичного управління знаннями. Особливо актуальним це є для України, так як в останні роки значну кількість інтелектуальних ресурсів нашої країни було втрачено, є місце втрати людського потенціалу, зниження якості підготовки кваліфікованих спеціалістів та інше. Разом з тим, навіть сьогодні Україна характеризується розвинутим інтелектуальним потенціалом, і тільки ефективне використання цього потенціалу може забезпечити зростання економіки та конкурентоспроможності нашої держави.

На нашу думку, інтелектуальний потенціал – це сукупність усіх інтелектуальних ресурсів і можливостей, знання людей, їх інтелектуальні здібності, кваліфікація, досвід, нематеріальні активи, що можуть бути використані в процесі функціонування економіки і реалізація яких з часом перетворює потенціал в інтелектуальний капітал. Відповідно, інтелектуальний потенціал є базою для обчислення розміру і ефективності використання інтелектуального капіталу, який успішно впроваджується у виробничу та економічну діяльності з метою отримання прибутку.

Інтелектуальний потенціал, будучи складовою частиною господарської діяльності, перетворюється в інтелектуальний капітал коли починає приносити його власнику прибуток.

Слід відзначити, що інтелектуальні ресурси на відміну від виробничих ресурсів майже необмежені, тобто немає найважливішій проблеми сучасності – ресурсного обмеження соціально-економічного розвитку як суб’єктів виробничої діяльності, так і держави в цілому. Можна виділити велику кількість складових інтелектуального потенціалу, реалізація яких перетворює їх на інтелектуальний капітал, основні з них представлені на рис. 1.

Рис. 1. Основні види інтелектуального потенціалу в процесі перетворення у інтелектуальний капітал

Людський капітал – це інтелект, сукупність накопичених людиною умінь, навичок, знань, одержаних у процесі освіти і підвищення кваліфікації, які в процесі їх реалізації у різних видах діяльності здатні приносити дохід у вигляді підвищеної заробітної плати або іншого прибутку. Зовні людський капітал потенційно підтверджується системою наявних сертифікатів – дипломів, ліцензій, патентів і ін., які свідчать про отримання навичок і знань та його можна розглядати як найбільш дієву частину інтелектуального потенціалу, яка здатна сама зростати і приносити його власнику дохід, а також як форму капіталізації інтелектуального потенціалу.

Організаційний капітал – це професійна та творча активність працівників апарату управління, які забезпечують ефективне використання людського капіталу, вміють приймати управлінські рішення, ефективно управляти колективом, мотивувати його, підбирати спеціалістів, формувати команду для виконання виробничих програм, застосовувати систему навчання спеціалістів, проводити тренінг іншими словами – це інфраструктура підприємства.

Інформаційний капітал – це комплекс інформаційних ресурсів та активів, накопичених за все життя управлінськими працівниками, методи та технології, які є в розпорядженні спеціалістів та підприємства.

Культурний капітал – це форма реалізації інтелектуального потенціалу, багатство індивіда, що володіє різними культурними і мовними компетенціями. До його складу можна віднести: освіту, мову, соціальну культура, символи, механізми та ін., що дозволяють бути професійно вище інших. Індивід, що володіє значним культурним капіталом як важливого елемента інтелектуального капіталу, також має значно більший дохід чим інші.

Соціальний капітал – це ресурси людини, якими володіють люди завдяки своїм соціальним зв'язкам (соціальні норми і мережі, що створюють умови для кооперації і координації заради взаємної вигоди).

Креативний капітал – це є здатність людини відтворювати в свідомості навколишній світ, мислити нестандартно, а це, в свою чергу, дає можливість генерувати нові знання, приймати сучасні оперативні рішення в постійно змінюваному світі ринкової економіки. На сьогодні, щоб бути конкурентоспроможними керівники підприємств повинні мати своєї стратегії формування та розвитку творчого потенціалу, так як творчість є корпоративним капіталом, методом конкурентної боротьби за лідерство в світовій економіці.

Духовний капітал за своїми властивостями дуже близький до культурного капіталу, являє собою внутрішню, моральну, духовну силу, свідомість, мислення, психічні характеристики, освіту та набувається людиною через його внутрішнє духовне життя шляхом самовдосконалення. Духовний капітал – це частина кожного індивіда на який впливають внутрішні та зовнішні чинники, тобто частина духовного капіталу передається людині від батьків при народженні, кількість купується, відтворюється і накопичується в процесі всього життя.

Вітальний капітал – це вроджена складова людини, то багатство, яке вона одержує споконвічно. Він пов'язаний зі станом здоров'я, як фізичного, так і психологічного, властивостями й типом характеру, закладеними в людині талантами, або ще при народженні генетичною інформацією. Далі інтелект

поступово накопичується людиною за рахунок загальної та професійної освіти, розвитку культури, духовності, креативного мислення, вдосконалення пам'яті і багато чого іншого. В результаті з'являється інтелектуальна особистість, чий інтелект залежить від природи і суспільства.

Всі види капіталу, якими володіє майже кожна людина, яка має інтелектуальний потенціал, тісно пов'язані між собою, а стійкі орієнтації на накопичення певної компоненти інтелектуального потенціалу стають об'єктом стратегічного вибору, визначаючи дії людини на тривалу перспективу.

Можна зробити висновок, що тільки вдало втілений в інтелектуальний капітал інтелектуальний потенціал забезпечує ефект від наявності у підприємства інтелектуальних ресурсів, що веде до підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства, продуктивності праці, отриманні додаткового обсягу прибутків, зростанні позитивного гудвілу у балансі підприємства.

Крім того, для виробничих підприємств відкриваються нові можливості з виробництва й продажу інновацій. Тобто, інтелектуальний потенціал є головним чинником формування інтелектуального капіталу на конкретний момент часу, а саме завдяки йому інтелектуальні ресурси перетворюються на інтелектуальний капітал.

Література

1. Брукинг Э. Интеллектуальный капитал: пер. с англ. - СПб.: Питер, 2001. - 288с.
2. Лукичева Л.И. Управление интеллектуальным капиталом: [учеб. пособие] / Л.И. Лукичева. – [2-е изд., стер.] – М.: Омега-Л, 2008. – 552 с.
3. Мойсеєнко І.П. Управління інтелектуальним потенціалом: Монографія. – Львів: Аверс, 2007. – 304 с.

СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕФЕКТИВНІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Васьковська К.О., к.е.н., ст. викладач кафедри обліку та аудиту,
Стецюк В.М., магістрант кафедри обліку та аудиту
Одеська національна академія харчових технологій

У сучасному світі інформаційні технології відіграють в житті суспільства важливу роль, в значній мірі визначаючи рівень його розвитку. Вони застосовуються в багатьох сферах діяльності, полегшуючи при цьому виконання різного роду завдань та операцій. Широке поширення інформаційних технологій і в сфері економіки, зокрема в системі бухгалтерського обліку та управління господарською діяльністю підприємства.

В реаліях сьогодення сучасні інформаційні технології в бухгалтерському обліку активно розвиваються та удосконалюються, поступово трансформуючи звичну вітчизняну структуру управління підприємством. Новітні засоби обчислювальної техніки суттєво підвищують якість обробки облікової та аналітичної інформації, а робота кваліфікаційного працівника бухгалтерського обліку стає більш спрямованою на вдосконалення організації облікового процесу. Цьому сприяють такі чинники:

–розвиток обчислювальної техніки та засобів зв'язку;

–можливість автоматизації логічних операцій бухгалтерського обліку з використанням сучасних інформаційних технологій;

–нова система контролю виправлення помилок;

–нові можливості документування фактів господарського життя;

–поява нових технологій ведення бухгалтерського обліку;

–зацікавленість керівництва в підвищенні кваліфікації працівників.

Проте в процесі організації бухгалтерського обліку на підприємствах досить часто виникає проблема доцільності впровадження сучасних інформаційних систем. Адже не всі облікові працівники та їх керівники встигають за процесом розвитку і мають відповідне уявлення про можливості результативного і продуктивного використання новітніх систем та технологій в процесі роботи. Таким чином, в сучасних умовах стрімкої комп'ютеризації облікового процесу, наукові теоретичні та практичні розробки цієї проблеми є достатньо актуальними.

Аналіз основних переваг щодо грамотного впровадження сучасних інформаційних технологій в систему обліку та управління господарською діяльністю дав можливість об'єднати їх в чотири основні групи:

1. Підвищення якості інформації. Досягнення в області інформаційних технологій в значній мірі дозволяють знизити вплив «людського фактора», зменшити кількість арифметичних помилок в обліку та звітності, і, завдяки створенню єдиної інформаційної бази, підвищити якість виконання розрахунків.

2. Економія часу і трудозатрат. Використання інформаційних технологій дозволяє скоротити час та сили на обробку облікових операцій, тим самим підвищити продуктивність праці працівників бухгалтерії. Простота і гнучкість використання комп'ютерних систем дозволяє підвищити швидкість збору, передачі, обробки інформації, складання звітів та ведення документації.

3. Оперативність, своєчасність та актуальність облікових даних. Використання інформаційних технологій в бухгалтерському обліку значно підвищує його оперативність, дає можливість оцінити поточне фінансове становище підприємства та перспективи його розвитку. Інформаційні системи значно розширюють аналітичні можливості обліку, дають можливість для паралельного ведення обліку в декількох стандартах.

4. Посилення контролю. Комп'ютерні системи дозволяють здійснити розмежування доступу до інформації, поділ функцій. З'являється можливість для оперативної оцінки та контролю діяльності з боку керівництва організації.

Таким чином, використання інформаційних технологій бухгалтерського обліку в умовах інформаційного суспільства передбачає вибір – або залишитися в межах звичного розуміння своєї кваліфікації або отримати нові знання та брати активну участь у реформуванні економічної системи управління підприємством.

Удосконалення та розвиток бухгалтерського обліку є одним із головних завдань для підприємства, оскільки це забезпечить краще виконання необхідних операцій та полегшить весь процес ведення обліку.

Для здійснення автоматизації слід вибирати необхідні програмні продукти, виходячи із завдань та наявних ресурсів. Проте без кваліфікованого фахівця, неможливе використання інформаційних технологій. Вони виявляться марними

для підприємства, якщо не знайти досвідченого і грамотного бухгалтера, постійно вдосконалюючи його навички, слідуючи останнім інформаційним тенденціям.

Таким чином, можна зробити висновок, що на сьогоднішній день інформаційні технології відіграють важливу роль в бухгалтерській діяльності. Вони охоплюють різні сторони бухгалтерського обліку і мають значні переваги в порівнянні з ручним методом ведення обліку. Можна говорити про те, що сучасні інформаційні технології дозволяють працівникам обліку бути затребуваними фахівцями, впорядкувати ведення бухгалтерського обліку, збільшити кількість одержуваної інформації та оцінити поточне фінансове становище підприємства, перспективи збільшення прибутку та подальшого розвитку підприємства в цілому.

РОЗВИТОК АГРОХОЛДИНГІВ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ: ЗДОБУТКИ І ВИКЛИКИ

Дідух С. М., к.е.н., доцент кафедри економіки промисловості
Одеська національна академія харчових технологій

У сучасних умовах актуальною науковою та практичною задачею є пошук ефективної моделі проривного економічного зростання України, оскільки існуючі темпи росту ВВП є недостатніми. Не може влаштовувати і якість зростання української економіки, яке в першу чергу відбувається за рахунок сектору «Торгівля» при значно меншому рості промисловості та сільського господарства.

Саме тому важливо докладно проаналізувати природу успіху тих секторів української економіки та окремих компаній, яким вдалось здійснити кількісне та якісне зростання, завоювати зовнішні ринки навіть в існуючих недостатньо сприятливих умовах господарювання. Прикладом такого успіху є українські агрохолдинги.

Метою даної роботи є дослідження результатів, проблем та перспектив розвитку агрохолдингів України в сучасних умовах.

У науковій літературі агрохолдинг визначається як сукупність суб’єктів аграрного господарювання, що знаходяться у володінні однієї особи або декількох пов’язаних осіб та поєднані спільною системою управління з метою підвищення ефективності операційної діяльності.

За останні десять років відбулось суттєве збільшення кількості агрохолдингів в Україні, а також посилення їхньої ролі. Так, у 2007 р. в Україні існувало 18 агрохолдингів, які мали у користуванні землю загальною площею 1,7 млн га, тобто 8% від угідь у використанні сільськогосподарських підприємств. А вже у 2017 році налічувалося 93 сільськогосподарських підприємств, які обробляли понад 10 тис. га. – у їх розпорядженні 29 % від угідь у використанні сільськогосподарських підприємств, тобто 6,25 млн.га ріллі [1].

Агрохолдинги забезпечують вагому частку виробництва та експорту аграрної продукції, у першу чергу зернових та олійних культур (табл. 1).

Великі аграрні компанії значно ефективніше, ніж фермерські господарства та дрібні агропідприємства залучають фінансові ресурси, впроваджують

інноваційні технології, виходять на нові ринки збуту. Високий рівень економічної ефективності агрохолдингів обумовлений значною мірою впровадженням вертикальної інтеграції.

Таблиця 1 – Частка агрохолдингів у експорті та виробництві сільськогосподарських культур [2]

Сільськогосподарська культура	Частка агрохолдингів у загальному експорті, %	Частка агрохолдингів у загальному виробництві, %
Пшениця	37	23
Ячмінь	27	9
Кукурудза	45	38
Соя	28	37
Ріпак	41	32

За рахунок цього за останні 10-15 років вдалося досягнути проривного зростання у тих секторах, де роль агрохолдингів є домінуючою. Наприклад, олії соняшникової нерафінованої у 2017 р. вироблено у 4,2 рази більше порівняно із 2003 р. Виробництво м’яса птиці за 18 років зросло в 6,1 рази: 193,2 тис.т. у 2000 р. та 1184,7 тис.т у 2017 р. [3]. Суттєве зростання досягнуто у вирощуванні культур, у яких найбільше зацікавлені агрохолдинги (табл. 2).

Таблиця 2 – Валовий збір та врожайність окремих сільськогосподарських культур у 1991-2017 рр. *

Показники	1991-2010 рр.	2011-2017 рр.	Приріст, %
Середньорічний валовий збір сільськогосподарських культур зернових та зернобобових, млн.т.	35,426	59,7	68,52%
Середньорічна врожайність сільськогосподарських культур зернових та зернобобових, ц/га	25,3	40,2	58,89%
Середньорічний валовий збір соняшника, млн.т.	3,53	10,76	204,82%
Середньорічна врожайність соняшника, ц/га	12,1	20,0	65,29%

* Розраховано автором на основі [3]

Однак у сучасних умовах перед агрохолдингами України постає ряд нових викликів, які можуть вплинути на напрям їх подальшого розвитку.

Стадія формування агрохолдингів та накопичення земельних угідь завершується. Для аграрної сфери на даному етапі характерна висока конкуренція за земельні ресурси, яка призводить до підвищення вартості оренди та, відповідно, до зростання собівартості продукції агропідприємств. Після впровадження повноцінного ринку землі вартість земельних угідь зросте, а конкуренція ще більше загостриться. Це може негативно вплинути на стан агрохолдингів, яким знадобляться додаткові фінансові ресурси.

При цьому боргове навантаження провідних агрохолдинги і так високе. Інтенсивне залучення коштів задля реалізації інвестиційних проектів та швидкого розвитку призвело до переважання у структурі капіталу багатьох агрокомпаній саме позикового капіталу. Це негативно впливає на фінансову стійкість та загрожує платоспроможності, особливо у випадку несприятливих змін ринкової кон’юнктури.

Іншим викликом для агрохолдингів є необхідність успішного виходу на ринки ЄС та інших розвинених країн. Прикладом експансії на світові ринки є відкриття агрохолдингом «МХП» переробних заводів у Нідерландах і Словаччині, а також наміри придбати птахофабрику Perutnina Ptuj у Словенії.

Уже сьогодні значна частка продукції українських агрохолдингів йде на експорт. Наприклад, експортна виручка «МХП» за 2017 рік склала US$ 732 млн, що становить 57% від загальної виручки [4]. «Кернел експортує свою продукцію у більш ніж 60 країн світу, у 2017 році 74% олії, виробленої «Кернел», було відправлено на експорт [5]. «Астарта-Київ» за 2017 рік на експорт відправило 186 тис.тонн цукру та 89% усіх зернових [6]. Однак, важливою задачею є перехід до виробництва продукції із більшою доданою вартістю, підвищення інноваційності виробництва. Лише за такої умови українські агрохолдинги стануть повноправними гравцями світового ринку харчової продукції.

Серед інших проблем слід виділити кадровий дефіцит, характерний для багатьох агропідприємств. Значний диспаритет між зарплатами в Україні та країнах ЄС, відтік кадрів за кордон викликали зменшення кількості кваліфікованого персоналу, що знижує потенціал розвитку агрохолдингів. Саме тому, на нашу думку, важливим напрямом подальшого розвитку має стати інвестування у інфраструктурні проекти, реальний розвиток сільських територій, підвищення рівня оплати праці та рівня життя населення задля збереження кваліфікованого персоналу в Україні.

Ефективне вирішення усього комплексу окреслених проблем дасть змогу агрохолдингам України вийти на новий рівень розвитку, ставши основою зростання економіки усієї країни.

Література

1. Топ-10 агрохолдингів України. Основні акценти в інфографіц // AgroPortal. 2018.25 серп. URL: http://agroportal.ua/ua/publishing/infografika/top10-agrokholdingov-ukrainy-aktsenty-2017-v-infografike/ (дата звернення: 22.02.2018).
2. Дослідження: Агрохолдинги забезпечують третину експорту основних культур [Електронний ресурс] // AgroPortal. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: http://agroportal.ua/ua/news/ukraina/issledovanie-agrokholdingi-obespechivayut-tret-eksporta-osnovnykh-kultur/ (дата звернення: 22.09.2018).
3. Державна служба статистики України: статистична інформація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua. (дата звернення: 22.09.2018).
4. Прес-реліз MHP SE. Фінансові результати за 4-й квартал і 12 місяців 2017 року [Електронний ресурс] / Джерело: https://www.mhp.com.ua/library/file/tu-q4-12m-2017-ukr.pdf (дата звернення: 22.09.2018).
5. Kernel Holding S.A. Annual Report 2017 [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.kernel.ua/wp-content/uploads/2017/09/Kernel_FY2017_Annual_Report.pdf (дата: 22.09.2018).
6. АСТАРТА. Звіт за 12 місяців 2017 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.astartaholding.com/ua/press-center/novosti-holdinga_1336654830/ 2018_novosti-holdinga_1336654830/astarta-opublikuvala-richnii-zvit-za-2017-rik-_1521657851.htm (дата: 22.09.2018).

ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЛОГІСТИКИ В УКРАЇНІ

Відоменко І.О. к.е.н., доцент кафедри менеджменті і логістики,
Кондратюк Н.С., магістрант кафедри менеджменті і логістики
Одеська національна академія харчових технологій

В сучасних умовах мінливого середовища для виживання у висококонкурентному середовищі підприємства повинні приділяти багато уваги питанням ефективності поточної та оперативної діяльності. Одним із найбільш

дієвих інструментів для цього є логістичний підхід до управління підприємством, який передбачає пошук нових методів інтеграції логістичних ланцюгів, впровадження технологій оптимізації запасів та способів скорочення витрат. Такий підхід дозволить сформувати в найближчому майбутньому нову ринкову інфраструктуру з якісно новими взаємовідносинами між підприємствами та налагодженими взаємовигідними зв'язками між соціальною та виробничою сферами. Саме тому обрана тема дослідження, присвячена питанням аналізу розвитку логістики в Україні, є актуальною.

За останні роки логістичний ринок України стрімко розвивається. Він стає більш централізованим, відкритим і насиченим. Підтримка стандартів обслуговування споживача, забезпечення заданого рівня якості продукції, дистрибуція товарів і післяпродажний сервіс є першочерговими завданнями логістичного менеджменту будь-якого підприємства. Широко поширилася ідеологія загального управління якістю, прийнята обов'язкова сертифікація товарів і послуг за допомогою серії стандартів ISO 9000. Все більше уваги приділяється закупівельній логістиці для досягнення виробничих цілей. Підприємства зацікавлені в розвитку своєї підприємницької діяльності, тому сміливо впроваджують інноваційні рішення у логістичному менеджменті. Для отримання синергетичного ефекту більшість компаній кооперуються та обмінюються досвідом в управлінні логістичними процесами.

Не зважаючи на позитивну динаміку, темпи розвитку логістики в Україні є нижчими, порівняно з світовими темпами розвитку цієї галузі, що зумовлює її відставання від світових процесів. Вагомими причинами є:

1) нестабільність економіки та політичної ситуації (загальноекономічна криза, високі темпи інфляції, війна на Сході, корупційні скандали та ін.) зумовлює зменшення інвестицій в логістичні системи;

2) відсутність належної транспортної інфраструктури – низька якість доріг, недостатня їх кількість, значний фізичний та моральний знос транспортних засобів, що унеможливлює зменшення терміну доставки продукції;

3) коливання валютних курсів та проблеми конвертації валюти обмежують експортно-імпортні потоки;

4) високі темпи зростання витрат на надання логістичних послуг через зростання цін на паливо, на фрахт та складування;

5) низька адаптивність вітчизняних логістичних компаній до динаміки світового ринку;

6) складність та непрозорість митних процедур та ін.

Не зважаючи на вищезгадані причини для вітчизняної логістики характерні такі тенденції її розвитку [1]:

1) підприємства дедалі активніше впроваджують принципи Lean (безвідходної) логістики, тим самим зменшуючи вартість і збільшуючи рівень обслуговування клієнтів шляхом усунення процесів, що не додають цінності продукту. При цьому Lean-технології стають частиною менеджменту керівництва підприємства, його філософією управління;

2) збільшення цінності послуг логістичних компаній для клієнтів через зниження витрат разом з розширенням можливостей і географії діяльності;

3) на ринку все більшим попитом користуються послуга передачі виробничими і торговими компаніями бізнес-процесів на аутсорсинг з метою зниження власних логістичних витрат;

4) автоматизація стає невід'ємною частиною логістики, дозволяючи логістичним компаніям оптимізувати бізнес-процеси і підвищувати тим самим свою конкурентоспроможність;

5) досвід зарубіжних колег показує, що все більшого значення набуває управління ланцюгами постачання (так звані «інтегровані ланцюжки постачання»), завдяки яким компанія може збільшити ефективність бізнесу на 20-30%;

6) транспортні компанії все більш активно шукають і застосовують нові прийоми і способи оптимізації бізнесу, впроваджуючи найсучасніші розробки;

7) зниження перевезення вантажів залізничним транспортом і зростання частки перевезень автомобільним транспортом;

8) завдяки стрімкому розвитку e-commerce відбувається збільшення частки сегменту поштових відправлень.

Висновки. Отже, логістичний бізнес в Україні – один із наймолодших, можливо, тому один із найризикованіших. На його розвиток впливає ряд позитивних (збільшення товарообігу, збільшення попиту на складські послуги, розвиток контрактної логістики) так і негативних факторів, які наведено вище. Тому для ефективного функціонування ринку логістичних послуг державі потрібно сформувати сучасну, науково обґрунтовану стратегію розвитку з урахуванням інноваційного потенціалу економіки України, національних пріоритетів та світових процесів глобалізації та регіоналізації.

Література

1. Аналіз ринку логістичних послуг. Тренди, складності, можливості [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://trademaster.ua/logistic/312595

БРЕНДИНГ БЕЛОРУССКИХ ПРОИЗВОДИТЕЛЕЙ МОЛОЧНОЙ ПРОДУКЦИИ НА ВНУТРЕННЕМ И ВНЕШНИХ РЫНКАХ

Соловьева Л.Л., к.э.н., доцент, Домород А.В. старший преподаватель
Гомельский государственный технический университет имени П.О.Сухого

Переработкой молока в Беларуси занимаются более 50 предприятий. В числе наиболее известных: ОАО «Савушкин продукт», ОАО «Бабушкина крынка», ОАО «Минский молочный завод № 1», ОАО «Беллакт», ОАО «Здравушка-милк», РПУП «Молочный гостинец», ОАО «Милкавита», ОАО «Березовский сыродельный комбинат».

Целью данного исследования было проанализировать марочные стратегии предприятий молочной промышленности, изучить капитал марки наиболее известных торговых марок.

Среди предприятий молочной отрасли 45% используют одну марку для всей продукции, которая либо совпадает с названием предприятия («Молочный гостинец»), либо связана с названием («Молодея», «Глубокое», «Лепелька»,

«Новогрудские дары», «MiLida»), либо не связана с наименованием предприятия («Сырная долина», «Дняпроўскі збан», «Раніца», «Минская марка»). Марочная стратегия таких предприятий называется «расширение семейства марки», так как они выпускают под данной маркой разновидности молочной продукции. Также следует отметить, что большая часть предприятий молочной промышленности, использующих одну торговую марку, имеет четкое описание своей торговой марки и слоган. Однако четверть рассмотренных предприятий не имеют слогана и грамотно выстроенной маркетинговой политики с целью четкого позиционирования в глазах потребителей.

55% предприятий, используют стратегию многомарочный подход в отношении молочных продуктов – 23 предприятия молочной промышленности. Данные предприятия представлены 91 торговой маркой на потребительском рынке. Наиболее полно данный подход используют такие предприятия как ОАО «Савушкин продукт» (6 торговых марок), ОАО «Слуцкий сыродельный комбинат» (4 торговые марки), ОАО «Туровский молочный комбинат» (3 торговые марки сыров), а также предприятия в отрасли мороженого СООО «Морозпродукт» (11 торговых марок), СП «Санта-Бремор» (4 торговые марки).

Наиболее известными брендами являются торговые марки ОАО «Савушкин продукт» – «Савушкин» и «Брест-Литовск»; ОАО «Милкавита» – «Моя Славита» и «Милкавита»; ОАО «Бабушкина крынка» – «Бабушкина крынка» и «Свежие новости»; ОАО «Здравушка-милк» – «Здравушка». Следует сказать, что все предприятия, бренды которых узнают более 75% потребителей, используют многомарочный подход. Неизвестными опрошенным являются чуть более 20 торговых марок молочной продукции. Согласно данным проведенного опроса основные ассоциации, которые возникают у потребителей со словами «молоко» – коровье, деревенское, белое, вкусное, пенное, парное, бабушкино, полезное, свежее; «кефир» – кислый, полезный, кисломолочный, жирный, заквашенный; «сметана» – коровья, сливочная, блины, белая, вкусная, жирная, деревенская; «творог» – молочный, кальций, полезный, деревенский, жирный, обезжиренный.

Ассоциации, характеризующие точки паритета среди брендов молока и кисломолочной продукции: свежее; полезное; деревенское; традиционное; любимое; качественное.

Ассоциации, характеризующие точки дифференциации: знатный – марка «Брест-Литовск»; семья – марка «Моя Славита»; добрый – марка «Бабушкина крынка»; почтальон – марка «Свежие новости»; настоящий – марка «Беллакт»; здоровье – марка «Здравушка». Белорусские производители выходят на внешние рынки. На сайтах [1] и [2] представлен перечень наиболее значимых брендов белорусских производителей на внешних рынках. Среди производителей молочной продукции названы: «Санта Бремор»; «Савушкин продукт»; «Бабушкина крынка». Все это говорит о том, что белорусские производители выходят на внешние рынки и достаточно успешно.

Белорусские компании не имеют привычки проводить и публиковать исследования на предмет узнаваемости своих брендов, поэтому определить, какие же из них наиболее узнаваемы за рубежом, можно лишь косвенными методами. Для этого обратим внимание на лучших экспортеров Беларуси.

В Республике Беларусь уже более 13 лет Белорусской торгово-промышленной палатой проводится конкурс «Лучший экспортер года». Цель конкурса – выявление и поощрение предприятий и предпринимателей – производителей товаров, работ и услуг, достигших наивысших показателей по экспорту в своей отрасли, стимулирование развития экспортоориентированного производства, содействие повышению престижа белорусских товаропроизводителей на мировом рынке.

За 2014-2017 года в номинации «Молочная промышленность» устойчиво побеждает ОАО «Бабушкина крынка».

В России, на Украине и в Казахстане уже сформировался устойчивый бренд «Белорусский производитель» и он известнее, чем какой-то конкретный белорусский бренд. За белорусской продукцией прочно закрепился стереотип качественной, соответствующей высоким стандартам, соблюдение которых жестко контролируется государством. Да и национальный менталитет отражается на восприятии бренда. Белорусов традиционно воспринимают на внешних рынках как трудолюбивых, спокойных, толерантных, дисциплинированных.

В Украине особой популярностью пользуется мороженое «Белая бяроза», которое является псевдобелорусским брендом. Официальный сайт компании-производителя зарегистрирован в доменной зоне BY [3] и заявляет о белорусском качестве продукции. Сегодня под торговой маркой «Белая бяроза» на рынке Украины продаются и полуфабрикаты.

Для продвижения бренда на внешний рынок необходимы два условия.

Во-первых, необходимы средства на продвижение. Чем выше конкуренция в секторе, тем больше нужно средств, чтобы показать какой-то результат. Чем больше страна и рынок, куда собираются продвинуть продукцию, тем больше придётся потратить на продвижение бренда. Кроме того, рекламная кампания должна носить долгосрочный характер, т.е необходимо напоминать о себе постоянно.

Во-вторых, важное условие продвижения любого бренда за рубеж – широкое присутствие товара на полках магазинов. Если товар есть в продаже, то о нём будут говорить, и он завоюет доверие.

Если по качеству или цене белорусские компании могут конкурировать с мировыми производителями, то в умении красиво свой продукт преподнести, по-прежнему отстают от мировых тенденций.

Причинами слабой работы по формированию приверженности к белорусским брендам за рубежом можно сформулировать следующие [4].

Во-первых, это связано с тем, что многие из брендов сформировались несколько лет назад и с тех пор не менялись с учётом ситуации на рынке.

Во-вторых, что касается продвижения брендов за рубеж, то белорусские компании не создают марки товаров и услуг, нацеленные на европейский рынок или на экспорт. Нет такого разграничения, когда один бренд разрабатывается для внутреннего рынка, а другой – для рынка Европы или стран СНГ. Если какой-то бренд зарекомендовал себя на внутреннем рынке, то его пробуют продвигать и на экспорт.

Привычные методы продвижения товаров с каждым днем устаревают,

становясь все менее эффективными и в то же время более дорогостоящими, особенно если речь идет о выходе на зарубежные рынки, где стоимость рекламы становится просто неподъемной.

Литература:

1. Бренды Беларуси / Министерство иностранных дел Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – 2007-2017. – Режим доступа: http://belarusfacts.by/ru/belarus/economy_business/ brands_belarus/.– Дата доступа: 12.09.2017.
2. Бренды Беларуси/ Официальный сайт Республики Беларусь Belarus.by [Электронный ресурс]. – 2009-2018. – Режим доступа: http://www.belarus.by/ru/business/brands-of-belarus. – Дата доступа. 12.06.2018.
3. Белая Бяроза. Официальный сайт [Электронный ресурс]. – 2018. – Режим доступа: http://bbyaroza.by/equipment/. – Дата доступа: 01.07.2018.
4. Соловьева, Л.Л. Брендинг белорусских производителей на внутреннем и внешнем рынках / Л.Л.Соловьева, В.И.Маргунова// Проблемы социально-ориентированного инновационного развития белорусского общества и профсоюзы: Материалы XVIII Межвузовской научно-практической конференции (6 февраля 2014г.). – Гомель: Гомельский филиал Международного университета «МИТСО», 2014. – Ч.1. – С.171-173.

ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОЦЕДУР ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Кухарук А.А., викладач економічних дисциплін першої категорії,
Коробкіна О.В., викладач-методист економічних дисциплін
Одеський технічний коледж

Останнім часом питанню екологічної безпекистали приділяти пильну увагу у всьому світі як до виробництва в цілому, так і до продукції, що випускається. Для діяльності підприємств стає природною нормою те, що готова продукція має відповідати міжнародним стандартам, вимогам якості, екологічним нормам. Важливим критерієм є дотримання вимог з утилізації відходів і забруднення навколишнього природного середовища.

Одним із пріоритетних напрямів успішної діяльності підприємствз харчового виробництва для забезпечення екологічної безпеки є екологічний менеджмент. Він є важливою складовою загального менеджменту та невід’ємною складовою функціонування підприємства харчової промисловості.Завдання екологічного менеджменту - це звести до мінімуму негативний вплив діяльності підприємства на навколишнє природне середовище.

Екологічний менеджмент базується на наступних принципах:

1) зменшення (зменшення споживання води, енергії та інших ресурсів);
2) повторне використання(зменшення кількості відходів);
3) переробка (купівля та використання товарів та послуг, які мінімізують вплив на навколишнє середовище).

Впровадження процедур екологічного менеджменту відносяться до програм соціальної відповідальності підприємств. Підприємства постійно знаходяться в пошуку джерел основних ресурсів для забезпечення належної якості продукції, що випускається, її безпеки і екологічності. Також підприємці приділяють значну увагу: механізмам підвищення стандартів виробничої діяльності; питань

зниження та управління ризиками для забезпечення безпеки харчових продуктів; процедурам вдосконалення екологічних стандартів. Подібні ініціативи дозволяють підприємству виділитися серед своїх конкурентів, залучити додаткові інвестиції та капіталовкладення, привернути увагу суспільства до своєї діяльності, тим самим, підвищити і привабливість свого товару.

На прикінці 1996 рокубуло вперше прийнято та опубліковано міжнародний стандарт в області систем екологічного менеджменту (ISO 14000), який називають найбільш значущим з усіх існуючих міжнародних природоохоронних ініціатив. В ISO 14001, ISO 14004 та ISO 14062 основна увага приділена системам екологічного менеджменту. Підприємство отримує наступні переваги від впровадження даних стандартів: зниження витрат на утилізацію відходів, економія споживання енергії та сировини [1], [2].

Відповідно до іншого міжнародного стандарту для харчових підприємств в області виробництва безпечних харчових продуктів - ISO 22000, то він також активно впроваджується в процедури екологічного менеджменту вітчизняними підприємствами харчових виробництв. Даний стандарт призначений для проведення сертифікації систем управління безпекою харчових продуктів організацій, що беруть участь в постачанні, переробці або виготовленні упаковки для харчової продукції, харчових інгредієнтів, обладнання та миючих засобів [3].

Відповідно до цього, поняття «системи екологічного менеджменту» можливо розглядати як результат постійного зростання потреб підприємств у більш системному управлінському підході до питань охорони навколишнього середовища. Сучасні підприємства харчових виробництв все частіше використовують системи екологічної безпеки. Тобто підприємство в систему загального менеджменту впроваджує комплекс природоохоронних заходів, які дозволяють підприємству контролювати рівень своїх викидів і скидів, підвищують ступінь екологічності продукції, що випускається. Формування та використання такої системи робить виробництво економічно вигідним, екологічно безпечним та соціально необхідним.[4].

Екологічна модернізація економіки харчових підприємств – це процес комплексного підходу до прийняття технічних, технологічних,управлінських, правових та інших рішень, що орієнтованіна збереження й поліпшення якості навколишнього природного середовища. Визначено, що можливим і оптимальнимшляхом подолання протиріч між економічним зростанням і прийнятним рівнем екологічної безпеки є розробка, створення і впровадження екологічних інновацій, які забезпечують раціональне, більш економне використання залучених до виробництва природних ресурсів, більш ефективні методи їх відтворення та зменшення шкідливих викидів у навколишнє середовище [5]. В теперішній час вирішення проблем, що пов’язані з охороноюнавколишнього середовища і раціональнимвикористанням природніх ресурсів, не може бутиздійснено тільки за рахунок розвиткуметодів переробки, знешкодження і утилізаціївідходів–потрібнінові шляхи, які базуватимуться на принципово інноваційних наукових розробках. До однієї з таких інноваційних розробок можливо віднести біотехнології. Розвиток біотехнологій нерідко

розглядають як один з двигунів екологічно-сталого виробництва і створення різноманітних інноваційних продуктів[6].

Також інноваційна біотехнологія надає масу можливостей удосконалення методів переробки сировини в кінцеві продукти: натуральні ароматизатори та барвники; нові технологічні добавки, в тому числі ферменти і емульгатори; заквасочні культури; нові засоби для утилізації відходів;екологічно чисті виробничі процеси; нові засоби для забезпечення збереження безпеки продуктів у процесі виготовлення і навіть пластикову упаковку, яка нищить бактерії. Підводячи підсумки, варто відзначити, що вітчизняні підприємства харчових виробництв активно впроваджують процедури екологічного менеджменту в загальну стратегію і політику свого розвитку. Дані процедури дозволяють підприємствам не тільки покращувати свій імідж і ділову репутацію, а підвищити рівень конкурентоспроможності підприємства і продукції, що випускається і розширювати масштаби своєї діяльності, виходячи на міжнародний ринок.

Література

1. ДСТУ ISO 14001:2015. Система екологічного менеджменту. Вимоги та настанови щодо застосування – Київ, 2016.
2. ДСТУ ISO 14062:2006. Система екологічного менеджменту. Екологічне керування. Враховування екологічних аспектів під час проектування та розробляння продукції – Київ, 2010.
3. ДСТУ ISO 22000:2007. Системи управління безпечністю харчових продуктів– Київ, 2007.
4. Кузьменко О.Б., Андрєєв В.І. Основи екологічного менеджменту/ Кузьменко О.Б., Андрєєв В.І. - Миколаїв, 2013.
5. Запольський А.К., Українець А.І. Екологізація харчових виробництв /Запольський А.К., Українець А.І. - Київ, 2005.
6. Мосін А.В. Екологічні аспекти сучасної біотехнології / В.А. Мосін.,2006.

ПОЗИТИВНІ ТЕНДЕНЦІЇ У ВИРОБНИЦТВІ І ВИКОРИСТАННІ БІОГАЗУ У ПЕРЕРОБНІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Коробкіна О.В., викладач-методист економічних дисциплін вищої категорії,
Копайгородська Т.Г., викладач-методист економічних дисциплін вищої категорії,
Одеський технічний коледж

Серед основних видів енергетичних ресурсів, які забезпечують процес виробництва продукції, належать: природний газ, електрична та теплова енергія. Дані таблиці 1 про загальне постачання первинної енергії в Україні за 2007 - 2016 роки свідчать про зниження основних невідновних енергетичних ресурсів, у першу чергу, природного газу (на 12.0%) та сирої нафти (на 7.6%). (Розрахунки проведені за даними Державної служби статистики) [1].

Зростання постачання нафтопродуктів у загальній структурі постачання первинної енергії на 9.0% пов’язано з імпортом даного виду ресурсу, і, як слідство, з «вибуттям» певного валютного ресурсу з країни. За словами Григор’євої А.О.: «Через неможливість виробляти необхідну кількість якісних нафтопродуктів, понад 80% становить їх імпорт, на що спрямовується значна

частка валюти і в перспективі відбивається на підвищенні роздрібних цін.» [2].

Таблиця 1 - Загальне постачання первинної енергії за 2007 - 2016 роки[1]

№ з/п	Види первинної енергії	Питома вага виду первинної енергії у загальному постачанні, у %				
		2007	2011	2015	2016	Зміни у структурі постачання 2016 р. до 2007 р, % пунктів
1.	Всього	100,0	100,0	100,0	100,0	-
2.	У тому числі, вугілля й торф	30.6	32.8	30.4	32.4	+1.8
3.	Сира нафта	10.7	7.2	3.2	3.1	-7.6
4.	Нафтопродукти	0.2	2.7	8.5	9.2	+9.0
5.	Природний газ	39.9	37.0	28.9	27.9	-12.0
6.	Атомна енергія	17.4	18.7	25.5	23.2	+5.8
7.	Гідроенергія	0.6	0.7	0.5	0.7	+0.1
8.	Вітрова та сонячна енергія і т.п.	0.0	0.0	0.1	0.1	+0.1
9.	Біопаливо та відходи	1.1	1.2	2.3	3.1	+2.0
10.	Електроенергія	-0.5	-0.3	-0.0	-0.4	+0.1
11.	Теплоенергія	n/a	n/a	0,6	0,7	+0.7

[1] 2015-2016 рр. без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м.Севастополя та частини зони проведення АТО.

За період 2007-2017 роки відбулося суттєве зниження виробництва енергії в Україні – на 25.17%, спостерігається стала тенденція до спаду показників імпорту та експорту енергоресурів відповідно – на 55.14% та 81.94%. (Розрахунки проведені за даними Державної служби статистики) [3].

Враховуючи економічні та соціальні виклики сьогодення у країнах усього світу, активне використання альтернативних видів енергії є шляхом до виходу з енергетичної кризи. Альтернативна енергетика в Україні покликана сприяти вирішенню, передусім, двох важливих проблем – енергоефективності та екологічної безпеки, які є одними з найбільш гострих.

Значною складовою переробної промисловості є харчова галузь народного господарства. Обсяг реалізованих харчових продуктів у загальному обсязі реалізованої промислової продукції переробної промисловості складали за січень-липень 2017 року 18%, з яких експорт складав 30.6%. [4]. У відповідному періоді 2018 року ці показники зафіксовані на рівні 16.9% та 30.2% відповідно. [5]. Зниження обсягів виробництва харчових продуктів вказує на загострення проблем енергоефективності на підприємствах. До того ж, у харчовому виробництві утворюється не менше 100-120 млн. тон відходів та побічних продуктів на рік, які є чинником екологічних проблем [6].

Одним із пріоритетних напрямів розвитку європейської енергетики є використання відновлюваних джерел енергії (далі – ВДЕ), що обумовлено низкою чинників, основними серед яких є: 1) запобігання енергетичній нестабільності країн, пов’язаної з енергетичними кризами, та скорочення залежності від імпорту енергоносіїв; 2) необхідність зменшення обсягів шкідливих викидів, що утворюються в процесі використання традиційних енергоносіїв. [7].

Директива ЄС 2009/28/ «Про сприяння використанню енергії з відновлюваних джерел» створила основу для просування ВДЕ у ЄС та встановила обов'язкові національні цільові показники, а саме: до 2020 року частка ВДЕ у

кінцевому споживанні енергії у середньому у ЄС−28 має досягти 20%, в тому числі у транспорті – 10%. [8]. Що стосується структури ВДЕ, то левова частка енергії у країнах Євросоюзу вже у 2014 році надходила від переробки біомаси та відходів (64%). [9]. (див. Рис.1.)

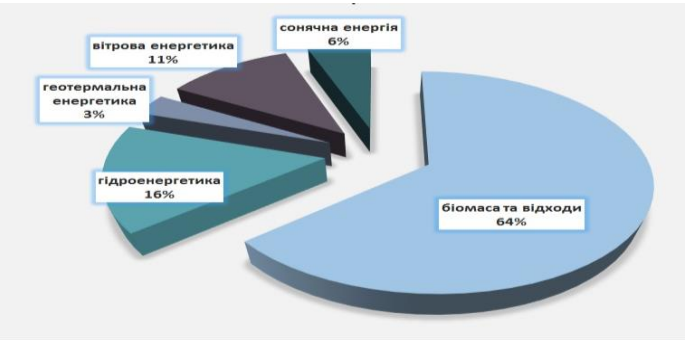

Рис.1. Відновлювальні джерела енергії у країнах Євросоюзу за структурою кінцевого споживання у 2014 році%). (Дані статистичної служби Європейського союзу - Eurostat)

Одним з важливих секторів ВДЕ у світі є виробництво та енергетичне використання біогазу. Лідером у виробництві біогазу по праву можна вважати ЄС загалом і Німеччину зокрема. Загальна кількість біогазових установок (БГУ) в Європі перевищує 11 тис. одиниць (7,2 тис. од. у Німеччині). [10].

За оцінками аналітиків, ринок біогазу у країнах Європейського союзу продовжує стрімко розвиватися, заміщаючи інші енергоносії у загальній структурі енергетичного балансу країн.

Що стосується України, то частка постачання енергії відновлювальних джерел в Україні у загальному обсязі постачання зросла з 1.7 % у 2007 році до 3.9% у 2016 році. Виробництво електроенергії з відновлюваних джерел в першому кварталі 2018 року зросло майже на 30% і досягло рівня 1,2% в загальній енергогенерації країни. Про це йдеться в повідомленні Міністерства енергетики і вугільної промисловості. Так, у січні-березні 2018 року сонячні, вітрові та біоелектростанції сукупно виробили 532,8 млн. кВт.годин енергії, що на 29,5% більше, ніж за аналогічний період минулого року. [11].

Слід звернути увагу на стрімко зростаючу тенденцію енергоспоживання в Україні на основі відновлювальних джерел: біогазу та відходів. Енергія біопалива та відходів складає 3.1% із загальної частки споживання енергії відновлювальних джерел у 2016 році. [12].

Україна має великий потенціал розвитку біогазової галузі, яка може стати гарантією енергетичної безпеки держави. За словами Токарчука Д.М. і Яремчука О.В., енергетичний потенціал біогазу складається з різноманітних потенціалів: площі для вирощування енергетичних культур; традиційних органічних добрив (рідкий та твердий гній, курячий послід тощо); органічні відходи обробної промисловості; використання відходів комунального господарства; можливостей використання біогазу, наприклад, чисте виробництво електроенергії,

виробництво електроенергії і тепла (ТЕЦ), або використання в якості пального для транспорту.[13]. До того, після анаеробної переробки органіки, можна отримати добрива – дигестат, які здатні підвищити врожайність на 30-50%.

Біогаз складається в основному з метану (55-70%) і діоксиду вуглецю (45-30%), але також містить деякі включення, які видаляються в біогазової станції. За своїми властивостями біогаз найбільш близький до природного газу (80-98% метан). Цей енергоносій цілком здатен замінити природний газ, який імпортується. До того ж, швецький досвід використання біогазу вказує на низку економічних та екологічних переваг перед природним газом [14].

Позитивним моментом є той факт, що Україна потроїла кількість біогазових установок за 3 роки. В Україні за станом на кінець другого кварталу 2018 року зареєстровано 29 біогазових установок потужністю 41 МВт, тоді як в кінці 2014 року в країні було 10 біогазових установок загальною потужністю 15 МВт. Як приклад, на початку липня 2018 року в Кам'янець-Подільському запрацювала унікальна потужна теплоелектростанція на біомасі, а вже в серпні відкритий ще один об'єкт - технологічна лінія по дегазації звалища. Установка потужністю 500 кВт буде виробляти близько 4 млн. кВт/год електроенергії щорічно. Річний обсяг видобутку біогазу становитиме 2,5 млн. кубометрів на рік. Загальний обсяг інвестицій - 25 млн грн. «Реалізація цього проекту дозволить зменшити викиди шкідливих речовин в повітря, а також ризик виникнення пожеж на звалищі. Важливо, що місто отримає 10% від доходу з продажу електроенергії за «зеленим» тарифом». [15].

Виробництво електроенергії з поновлюваних джерел в Україні в першому кварталі 2018 року зросло майже на 30% і досягло рівня 1,2% в загальній енергогенерації країни. [11].

Бар’єри, які існують у біоенергетиці, лежать не тільки у площині фінансово-політичних проблем. І всі вони рано чи пізно будуть розв’язані. І мотивацією для вирішення цієї задачі є енергетична залежність України та переваги біогазу перед природним газом. Отже, позитивні тенденції у виробництві та використанні біогазу, які відбуваються в Україні, є надзвичайно актуальними.

Література

1. Енергетичний баланс України // Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/
2. Григор’єва А.О.: Розвиток ринку нафтопродуктів в Україні // Міжнародний науковий журнал «Інтернаука» // № 1 (23), 2 т., 2017, с.46
3. Загальне постачання первинної енергії за 2007 - 2016 роки роки[1].// Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/sg/ekolog/ukr/zp_pen_u.html
4. Ukrstat.org - публікація документів Державної Служби Статистики України //Режим доступу: Обсяг реалізованої промислової продукції за видами діяльності у січні-липні 2017 року
5. Ukrstat.org - публікація документів Державної Служби Статистики України //Режим доступу: Обсяг реалізованої промислової продукції за видами діяльності у січні-липні 2018 року
6. Характеристика впливу на довкілля харчової промисловості //Режим доступу: manyava.org/publ/tekhnoekologiia/...na.../22-1-0-268
7. Відновлювальні джерела енергії в Україні та Європейському Союзі...//Режим доступу:edclub.com.ua/.../vidnovlyuvalni-dzherela-energiyi ukrayi.edclub.com.ua
8. Директива Європейського Парламенту та Ради 2009/28/ЄС від 23 квітня 2009 року про заохочення до використання енергії, виробленої з відновлюваних

джерел . L 140/16 UA Офіційний вісник Європейського Союзу 5.6.2009..//Режим доступу: saee.gov.ua/documents/dyrektyva_2009_28.pdf
9. Статистика по энергетике. //Режим доступу: Статистическая служба Европейского союза – NENCOM: ec.europa.eu/eurostat/web/energy/statistics-illustrated
10. Перспективы производства и использования биогаза в Украине ... //Режим доступу: https://www.obozrevatel.com/.../86952-perspektivyi-proizvodstva-i-ispolzovaniya-
11. Украина увеличила производство «зеленой» энергии на треть. Наука и технология...//Режим доступу: http://agroportal.ua/news/tekhnologii/ukraina-
12. Енергоспоживання на основі відновлювальних джерел за 2007 - 2016 роки[1] //Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/sg/ekolog/ukr/zp_pen_u.html
13. Токарчук Д.М., Яремчук О.В. Виробництво і використання біогазу в Україні… с.344...//Режим доступу: www.irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe
14. Досвід Швеції з виробництва біогазу // Економічний розвиток громади. – Випуск 1. №6. – 2005 р. [Електронний ресурс]. - – Режим доступу: www.ced.org.ua/ukr/Visnyk-6.doc
15. Украина утроила число биогазовых установок за 3 года...//Режим доступу: http://agroportal.ua/news/ukraina/ukraina-utroila-chislo

РОЗВИТОК ФУНКЦІЙ МАРКЕТИНГУ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

Проскурніна Н.В., к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки та менеджменту ЗЕД
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця

Маркетинг еволюціонує і враховує всі процеси, що відбуваються в соціально-економічному розвитку: глобалізацію і інтернаціоналізацію ринків; збільшення темпу життя і появу нових потреб індивідів, пов'язаних з розвитком інформаційних технологій і способів передачі інформації і знань; розвиток традиційних і сучасних форм освіти. В сучасних умовах об'єктом досліджень в сфері маркетингу стає сукупність функцій, пов'язаних з процесами удосконалення технології задоволення зростаючих потреб споживачів в ланцюзі виробництво-розподіл-просування-використання [1].

Відбуваються процеси диференціації системи маркетингу і диверсифікації функцій маркетингової діяльності в усіх ланках ланцюжка створення цінності для споживача, що включає в себе виробництво, рух товару від виробника до оператора роздрібної торгівлі, раціональне ресурсовикористання, інформаційне забезпечення процесу купівлі-продажу товару і економічного виміру витрат і їх результатів, що мають місце в цьому ланцюжку.

Концептуально маркетинг в процесі еволюції пройшов такі етапи:

- 1900-1950 рр. - Функціональний маркетинг
- 1950-1990 рр. - Маркетинговий менеджмент
- 1990 - 2000 рр. - Маркетинг взаємовідносин
- 2000 р. - наш час - Маркетинг інновацій [2].

Для визначення сутності маркетингу роздрібної торгівлі було проаналізовано праці фахівців, у більшості яких визначено роздрібну торгівлю як вид економічної діяльності, пов'язаний з продажом товарів та послуг кінцевому споживачу [3-5]. Тоді маркетинг роздрібної торгівлі можна трактувати як дії, що спрямовують кожну торговельну операцію на розуміння та задоволення потреб

споживачів на основі виявлення потреб клієнтів, сегментації цільових ринків, дослідження можливостей ринку, планування і розробки продукту, управління забезпеченням цінності, визначення точок розподілу та каналів просування товарів та послуг. Тобто маркетинг роздрібної торгівлі являє собою технологію організації знань про дії та взаємодії операторів роздрібної торгівлі з приводу задоволення потреб кінцевих споживачів і отримання бажаного економічного ефекту. Виконання маркетингових функцій в роздрібній торгівлі вимагає поєднання багатьох видів діяльності. Вони пов'язані з персоналом оператора роздрібної торгівлі, виробниками та споживачами. Всі ці функції зосереджуються на тому, щоб забезпечувати і сприяти успішному продажу товарів і послуг кінцевим споживачам з метою задоволення їх потреб та отримання економічного ефекту. Таким чином, функції маркетингу можна розглядати як систему, що описує область контакту з кінцевими споживачами

Маркетингові дослідження дозволяють виявити потреби кінцевих споживачів. Це стає основою для сегментації цільових ринків серед операторів роздрібної торгівлі. Основною функцією маркетингу роздрібної торгівлі є трансформація потреб кінцевих споживачів у певні продукти і послуги через розробку (замовлення) товарів під власним брендом, формування товарного асортименту та формування унікальної торгової пропозиції – повідомлення для кінцевого споживача про унікальні вигоди покупки певного товару у певному магазині, що мають для кінцевого споживача цінність.

Формування цінності роздрібного продукту для кінцевого споживача в різні сезони і періоди контролює політика ціноутворення. Визначення точок розподілу, систем контролю запасів, аналіз місця розташування магазину забезпечує доступності продукту та оператору роздрібної торгівлі. Інформування та мотивація кінцевого споживача відбувається у процесі просування (продажу та реклами, схеми маркетингу на основі відносин), використання системи розташування і викладення товару в магазині. Маркетингові дослідження повинні проводитися на кожному етапі реалізації функцій маркетингу роздрібної торгівлі, бо вони є індикатором задоволеності кінцевого споживача і ефективного розвитку оператора роздрібної торгівлі [6, с. 262].

Функції маркетингу роздрібно торгівлі на всіх етапах піддаються впливу теорій інституціональних змін, управлінських та маркетингових інновацій, що може суттєво змінювати їх зміст впродовж життєвого циклу товару або оператора роздрібної торгівлі. Оцінка економічної ефективності повинна виконуватися на торговельному підприємстві у процесі реалізації маркетингових функцій. Функції маркетингу роздрібної торгівлі є складовими класичних функцій маркетингу. Так, аналітичну функцію маркетингу складають маркетингові дослідження потреб споживачів і ринку. До виробничої функції можна віднести розробку роздрібного продукту та формування товарного асортименту і унікальної торгової пропозиції. Визначення точок розподілу, системи контролю запасів, топології магазинів, просування, викладка товарів є складовими збутової функції маркетингу. Функція управління і контролю виконується на етапі оцінки маркетингових кампаній [7].

Дослідження маркетингових функцій та розробка концепції реалізації функцій маркетингу роздрібної торгівлі наглядно демонструє, що зміна

маркетингового свідомості і нові умови технологічного середовища вимагають радикально нового маркетингового мислення. Диверсифікація функцій маркетингу тісно пов'язана з функціями маркетингового менеджменту на оперативному та стратегічному рівнях. При цьому не принижується значення і роль інших функцій маркетингу. При цьому ключова функція маркетингу являє собою комплекс видів системної спеціалізованої діяльності, здійснюваної в бізнесі. Мета функцій маркетингу роздрібної торгівлі спрямована на організацію та здійснення процесу обміну між споживачем і операторами роздрібної торгівлі, які беруть участь в цьому процесі. Стратегічна мета функції маркетингу полягає у визначенні, вимірі і задоволенні того, як сприймає цінність товару або послуг споживач. У цьому контексті ця цінність відображає граничну ціну придбання споживачем товару або послуги. Тому в умовах інноваційної економіки маркетинг повинен розглядатися як процес управління цінністю. Таке управління можливе за наявності методів вимірювання цінності, які необхідно розробляти з урахуванням об'єктивних і суб'єктивних факторів процесу обміну і відносин зі споживачами.

Література

1. Багиев Г. Л. Диверсификация функцій маркетинга и восприятие потребителем товарних ценностей: форсайт-технологии маркетинга в условиях и системной экономики / Г.Л. Багиев, А. А. Длигач, Х. Мефферт, В. Фритц [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://cyberleninka.ru/article/n/diversifikatsiya-funktsiy-marketinga-i-vospriyatie-potrebitelem-tovarnyh-tsennostey-forsayt-tehnologii-marketinga-v-usloviyah
2. Левитт Т. Маркетинговая миопия. /В кн.: Классика маркетинга: сборник работ, оказавшие наибольшее влияние на маркетинг : Пер. с англ / Сост. Б. М. Энис, К. Т. Кокс, М. П. Мокваа; Пер. Т. Виноградова, Д. Раевская, Л. Царук, А. Чех; Под ред. Ю. Н. Каптуревского. - СПб.: Питер, 2001. - С. 11-34. - (Маркетинг для профессионалов).
3. Ламбен Жан-Жак. Менеджмент, орієнтований на ринок. Стратегічний і операційний маркетинг. - СПб.: Пітер, 2004. – 800 с.
4. Управление розничным маркетингом / Под ред. Д. Гилберта. Пер. с англ. - М.: ИНФРА-М, 2005. - XVI, 571 с.
5. Бейкер М. Дж. Теорія маркетингу.- СПб.: Питер, 2002. - 406 с.
6. Шоу Р. Прибыльный маркетинг. Окупается ли Ваш маркетинг? / Роберт Шоу, Дэвид Мэррик. – К.: "CompanionGroup", 2008. –496 с.
7. Манн І. Маркетинг на 100%. Ремикс. Как стать хорошим менеджером по маркетингу / Ігор Манн. – М.: Манн, Иванов и Фербер, 2017 – 240 с.

АКТУАЛЬНІ МЕТОДИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Голубьонкова О.О., к.е.н., доцент кафедри маркетингу, підприємництва і торгівлі
Чирка В.В., аспірант
Одеська національна академія харчових технологій

Сьогодні відбувається досить активне впровадження маркетингової діяльності у закладах вищої освіти. Все більша кількість керівників закладів вищої освіти розуміють, що провідна роль у можливому зростанні кількості студентів буде залежати від правильно обраної маркетингової політики і стратегії ведення конкурентної боротьби. Витрати на маркетинг зростають, проте необхідно

вимірювати їх ефективність. Фахівці виділяють три рівні застосування маркетингу закладами вищої освіти [3]:

–вищий - орієнтація на маркетингову концепцію ринкового управління;

–другий - використання окремих складових частин маркетингу;

–нижчий - впровадження лише деяких елементів маркетингу.

Градація закладів вищої освіти на три рівні більш чітко відображає існуюче становище застосування маркетингу в сфері освіти. Це справедливо ще й тому, що закладів вищої освіти, які відносяться до другого і третього рівня, - більшість. Маркетинг ними розглядається в основному як інструмент стимулювання збуту. У кращому випадку створюється відділ маркетингу або реклами, який організовує участь закладу вищої освіти у виставках, проводить "дні відкритих дверей", розміщує рекламу в засобах масової інформації. У гіршому випадку - цими питаннями займається працівник якогось відділу, наприклад, приймальної комісії.

У більш "розвинутих" з точки зору маркетингу закладах вищої освіти фахівці відділу маркетингу займаються крім вищезгаданого питаннями ціноутворенням освітніх послуг, проведенням маркетингових досліджень, сегментуванням ринку освіти та іншими проблемами. У деяких недержавних закладах вищої освіти відділи маркетингу здійснюють функцію відділу продажів, тобто займаються набором студентів, укладанням контрактів, профорієнтацією.

Маркетингова діяльність закладу вищої освіти складається з таких видів активності: рекламування закладу; створення його іміджу; інформування, утримання потенційних споживачів та їх батьків; залучення абітурієнтів, дослідження ринку [2]. Всі ці види діяльності можна виміряти та оцінити. Ефективність комунікаційної політики закладу вищої освіти доцільно визначати шляхом оцінки ступеню присутності у думках потенційних споживачів, успішність управління іміджем — за оцінкою сприйняття та сформованими стереотипами у суспільстві. Інформування відбувається як за допомогою прямих контактів: візити до шкіл, технікумів, організація Днів відкритих дверей, так і за допомогою реклами у мережі Інтернет (у соціальних мережах), на телебаченні, радіо, зовнішньої реклами, «сарафанного радіо» тощо.

Одним з доцільних методів підвищення ефективності маркетингової діяльності є побудова «воронки продажів». Воронка продажів (англ. «purchase funnel», «sales funnel» або «sales pipeline») — це шлях, який середньостатистичний споживач товару чи послуги, проходить від залучення його уваги до пропозиції до моменту купівлі. Тобто воронка продажів наочно демонструє ефективність маркетингових зусиль на кожному етапі прийняття рішення щодо придбання товару - конверсію. Базуючись на певному досвіді маркетингової діяльності та накопичених статистичних даних, нами побудовано воронку продажів для спеціальності «маркетинг» - рис. 1.

Розрахунки показали: для вступу 30 осіб на перший курс необхідно проінформувати про спеціальність «маркетинг» в ОНАХТ не менше 20900 осіб.

Інформування такої кількості осіб можливе, наприклад, шляхом розміщення інформації різного змісту (про особливості спеціальності, про вакансії, про враження випускників, про перебіг студентського життя тощо) у соціальних мережах, найбільш популярних серед школярів та їх батьків.

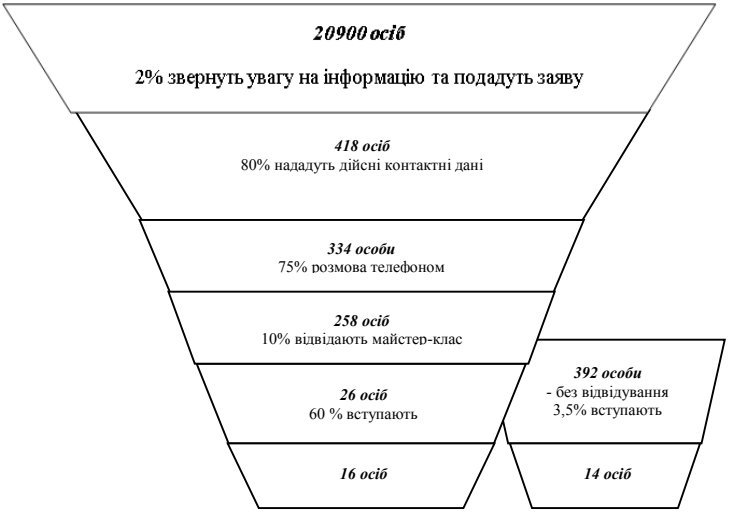

Рис. 1 - Воронка продажу освітньої послуги з спеціальності «маркетинг»

Література

1. Шевченко Д.А. Ситуация на рынке маркетинговых исследований образовательных услуг // Маркетинговые коммуникации. 2013. №4. С. 214-225.
2. Голубьонкова О.О., Купріна І.О. Актуальные аспекты оценки эффективности маркетинговой деятельности предприятия // Економіка харчової промисловості. 2013. №1 (17). С. 29-31.

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ АСОРТИМЕНТНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВ ХЛІБОПЕКАРСЬКОЇ ГАЛУЗІ

Лобоцька Л.Л., к.т.н., доцент кафедри економіки промисловості,
Орлова О.В., магістрант кафедри економіки промисловості
Одеська національна академія харчових технологій

Асортимент продукції, яку випускає підприємство, є основою фінансового стану виробника, з одного боку, а з іншого, – визначає його місце на ринку. Тому ефективну асортиментну політику підприємства слід розглядати як інструмент досягнення певних цілей. Єдиного трактування змісту поняття «асортиментна політика» на сьогодні не існує. В дослідженні Біленького О.Ю. [1] наведено визначення цього поняття різними авторами, більшість яких підкреслює, що «асортиментна політика» підприємства – це систем дій, засобів для досягнення високих фінансових результатів виробника і забезпечення споживачів різноманітною якісною продукцією.

Для підприємств хлібопекарської галузі проблема оптимізації асортименту продукції особливо важлива тому, що хліб і хлібобулочні вироби (ХБВ) для вітчизняного споживача є продуктом номер один, і вимоги до його якості і ціни

дуже високі. Підприємства галузі випускають широкий асортимент продукції, який постійно поповнюється новими видами. Розширення, оновлення асортименту продукції підвищує конкурентоздатність підприємства на ринку.

В умовах скорочення споживання хліба і ХБВ в Україні [2], рис. 1, рі вень конкуренції на ринку зростає, що спонукає підприємства до пошуку шляхів підвищення ефективності їх діяльності, в тому числі за рахунок оптимізації асортименту.

На сьогодні розроблено багато методів аналізу ефективності управління асортиментом [1], [3]. Ефективність методів перш за все залежить від повноти інформаційної бази, зокрема від інформації про випуск і продажі кожного виду продукції, яка є результатом управлінського обліку. Чим детальніше буде представлена інформація про рівень продажу кожного найменування продукції, у тому числі по точках реалізації, тим більш якісним буде і сам аналіз і формулювання певних висновків і пропозицій щодо вдосконалення асортименту. В умовах широкого асортименту продукції виконання аналітичної роботи потребує застосування формалізованих методів і алгоритмів обробки інформації і ПЕОМ. Управління багатономенклатурним асортиментом доцільно проводити за допомогою методів АВС і XYZ – аналізів, які дозволяють виявити високо-рентабельні види продукції, швидкість і стабільність їх реалізації.

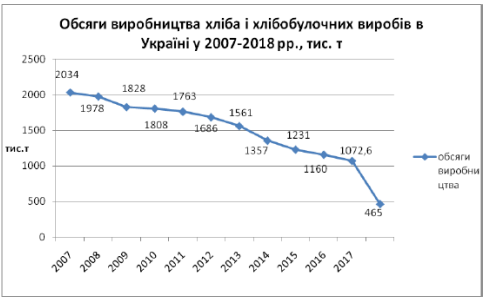

Рис. 1 – Динаміка виробництва хліба і хлібобулочних виробів в Україні за період 2007- 2018 рр.

На основі АВС – аналізу всю номенклатуру продукції ділять на групи. В основу методу покладено «правило Парето», за яким 20 % видів продукції дають 80 % прибутку. Ці види продукції утворюють групу А. Група В, яка становить 20-35 % всіх видів продукції, забезпечує 15 % продажів (прибутку), група С, яка включає 50-60 % найменувань, забезпечує 5 % продажів (прибутку). Групи 5-15-80 в реальних умовах можуть змінюватися і їх треба визначати індивідуально. Застосування готових програм, наприклад програми STATISTICA або EXCEL, дозволяють виконати цю роботу швидко і якісно.

XYZ – аналіз дає можливість оцінити ступінь стабільності продажу кожного найменування продукції. В основі аналізу лежить визначення коефіцієнта варіації рівня продажів. В групу X включають товари з рівнем коефіцієнта варіації до 10 %, в групу Y – з рівнем коефіцієнта в межах 10 % - 25 %, в групу Z – з рівнем коефіцієнта вище 25 %. Для визначення груп також необхідно використовувати ПЕОМ і відповідне програмне забезпечення. Ще більш високого ефекту можна

досягти шляхом поєднання обох методів. В цьому випадку отримують своєрідну матрицю виду, рис.2. Не всі клітини матриці можуть бути заповненими, але склад матриці допоможе визначити характеристики кожного виду продукції.

Частка виручки (прибутку)

	X	Y	Z
A	AX	AY	AZ
B	BX	BY	BZ
C	CX	CY	CZ

Стабільність продажів

Рис. 2 – Матриця ABC-XYZ

Класифікація продукції дає можливість визначити найбільш вагомі і важливі види продукції, які необхідно постійно контролювати і слідкувати за рівнем їх цін. Дані про обсяги продажів видів продукції дають можливість побудувати моделі прогнозу, що в свою чергу, забезпечить інформацією задачу оптимізації плану випуску продукції в асортименті, в якій будуть враховані технічні, сировинні, трудові ресурси підприємства. Таким чином, управління асортиментом продукції може бути автоматизовано шляхом розв’язання низки взаємозв’язаних задач, що забезпечить його високу ефективність.

Література

1. Біленький О.Ю. Вдосконалення системи управління асортиментом продукції: напрями та результативність.// Вісник ОНУ ім. І.І. Мечнікова. 2013. Т.18. Вип. 1/1. С. 31-37
2. Промисловість. Виробництво промислової продукції за видами. Державний комітет статистики України URL: http://www.ukrstat.gov.ua.
3. Верба В.А., Ліщинська В.В. Оптимізація товарного портфеля як чинник підвищення ефективності виробничого підприємства.//Проблеми економіки. 2014. № 4. С. 262-267

ПРОБЛЕМИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ М`ЯСОПЕРЕНОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В УКРАЇНІ

Свістун Т.В., к.е.н., доцент кафедри управління бізнесом,
Мороз Д.О., магістрант кафедри управління бізнесом
Одеська національна академія харчових технологій

Особливим предметом дослідження ринку м`ясопереробної промисловості є його кон’юнктура. Кон’юнктура ринку – це сукупність технічних, економічних, громадських та юридичних умов, які визначають виробництво, попит і ціни на товари, незалежно від господарюючих суб’єктів [2, с.26].

Виробництво м'ясних продуктів (свинини, великої рогатої худоби і т. П.) в одному році обсяг виробництва виростає, в наступному падає. Але якщо порівнювати 2017 рік з 2011-им, то помітно, що загальний тренд - падіння виробництва.

Проте, при зниженні виробництва зростає експорт (за рахунок птиці). Імпорт теж підвищується завдяки тій же птиці, і швидше за експорт, що цілком зрозуміло: попит залишається тим самим і навіть збільшується, а своє виробництво зменшується.

Тенденція різкого зростання цін спостерігається не тільки помісячно, а й по роках. Цінове співвідношення залишається таким же: мінімум платять за птицю і максимум за ковбаси.

У 2017 році середня ціна птиці підвищилася на 97% у порівнянні з 2011 р. У порівнянні з 2016 - на 21%.

Ціни на м'ясо ВРХ (великої рогатої худоби), свинину і сосиски з сардельками йдуть майже врівень, і в 2017 у порівнянні з 2011 зростання становить понад 100%, а в порівнянні з 2016 - 30%.

Найдорожчі продукти - напівкопчені і копчені ковбаси. Середня ціна в 2017 більше вартості в 2011 році на 102%, і більше ціни в 2016 - на 27%. Виробництво з 2011-го до 2017 року рухається по плавною кривою і в цілому йде на спад. Так само справи йдуть зі свининою і субпродуктами. У 2017 році виробники виробили 1344.8 тис. т. м'яса всіх сортів. Птиця змінюється по більше: обсяги то ростуть, то падають. У порівнянні з 2016 роком виробництво курятини знизилося на 12%, досягши значення 878.7 тис. тон. Обсяг випуску та реалізації птиці в 2 рази більше сумарного обсягу всіх інших сортів. Це співвідношення зберігається протягом усього періоду з 2011-го по 2017 рік.

Експорт свинини в 2017 трохи відновився: він більше на 55%, ніж показник 2016 року. Але все-таки в порівнянні з 2015 роком він сильно впав. На цифри вплинула епідемія африканської чуми, що вразила свиней в 2016.

Експорт м'яса великої рогатої худоби теж зростає, хоча і більш повільними темпами, ніж вивезення курятини. У 2017 році Україна продала за кордон 41 875 т. м'яса ВРХ. У 2015 році експорт ВРХ склав 32 065 т., а в 2016 - 35 084 т. Послідовне зростання експорту склав 9% і 19% відповідно.

Імпорт в 2017 році виріс ще різкішими темпами, якщо говорити про курятину. У порівнянні з 2016 роком він збільшився на 42%, а з 2015 - на 93%. Вина цьому – події на Сході і відсторонні виробничі потужності. Однак ці події не вплинули на інші види м'яса - наприклад, великої рогатої худоби та субпродукти. Ввезення м’яса ВРХ знизилось на 18%, а ввезення другого найменування збільшився на всього лише 1% (Рис.4).

В імпорті велика частина займає птиця (курятина) - 66%. Частка інших продуктів набагато нижче. Причиною такого переважання птиці можна назвати великий споживчий попит:

- це найдешевший і доступний товар у порівнянні з іншими продуктами;
- курятина містить мало калорій і при цьому досить живильна.

Кабінет Міністрів в лютому 2018 року підписав програми щодо державної підтримки агрокультури. Сума дотацій складе більше 6 млрд грн. Найбільше грошей буде направлено на розвиток тваринництва. З них 2.5 млрд грн піде на зведення фабрик і ферм. Фінанси надаються у формі кредитів на 5 років, або з компенсацією 30% побудованих потужностей.

Дотації на дійних корів для юросіб рівні 1 500 грн на одну тварину, а для приватників - 2500 грн. Також спонсоруватиметься виробництво української сільгосптехніки.

Ситуація зі свининою продовжує залишатися напруженою. В січні 2018 року в країні зафіксували 27 вогнищ захворювання АЧС - африканську чуму свиней. У

2017 році підрахували 163 випадки. АЧС принесла збитків більш ніж 1 млрд грн. Тому свинина в 2019 році буде коштувати ще дорожче.

Стан ринку м'яса і м'ясних виробів все ще не виглядає стабільним. Птах стала провідним продуктом що у виробництві, що в споживчому попиті. Незважаючи на загальне зниження попиту, Україна займає все більш високі позиції в експорті м'яса (а саме птиці). Нове покоління прагне вибирати найкраще з доступних продуктів, і не дивлячись на зниження купівельної спроможності в країні, все ж споживачі хочуть вибирати якісні продукти. До цього додався тренд «екологічне виробництво». Західні експерти вважають, що Україна може зайняти ключові позиції на ринку ще і завдяки технологіям виробництва з мінімальним використанням хімії.

Література

1. Корепанов О.С. До питання про становлення поняття економічної кон'юнктури / Корепанов О.С. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. – 2009. – № 869. – С. 26-31.
2. Офіційний сайт державного комітету статистики України. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua.
3. Офіційний сайт агентства "Колоро"- [Електронний ресурс]. – Режим доступу https://koloro.ua/blog/issledovaniya/ukrainskiy-rynok-myasa-i-kolbasy-analiz.html
4. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minagro.kiev.ua.
5. Ковальов А.І. Проблеми кон'юнктурних досліджень ринків товарів та послуг в Україні. Монографія / А.І. Ковальова. - Одеса: Атлант, 2010. – 266 с.

ФАКТОРИ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ІНВЕСТИЦІЙНУ АКТИВНІСТЬ ХАРЧОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Відоменко І.О., к.е.н., доцент кафедри менеджменту і логістики,
Гордієнко Л.Л., к.т.н., доцент кафедри менеджменту і логістики
Одеська національна академія харчових технологій

Кризовий стан економіки України вимагає пошуку дієвих шляхів виходу з нього, найбільш ефективним з яких є активізація інвестиційної діяльності різних суб'єктів господарювання. За даними держкомстату України [1-2], починаючи з 2016 року, відбувається поступове збільшення капітальних інвестицій в економіку країни: в 2016 році – на 18 %, в 2017 році – на 22,1 %, за І півріччя 2018 року – на 26,5 %, по відношенню до аналогічного періоду попереднього року. Однак в харчовій промисловості, після значного сплеску в 2016 році (на 57,15 %), темп зростання обсягу капітальних інвестицій знову показав від'ємне значення (-11,1 % по відношенню до попереднього року). В той же час, харчова промисловість є соціально значущим сегментом української економіки, а її розвиток дасть можливість перейти від сировинного експорту до експорту готової продукції. Саме тому обрана тема дослідження, яка присвячена питанням активізації інвестиційної активності харчових підприємств, є актуальною.

Проблемам інвестування та інвестиційної активності присвячено багато робіт як закордонних, так і вітчизняних науковців серед яких: Бланк І.О. (наведено теоретичні аспекти активізації інвестиційної діяльності підприємств)

[3], Коритько Т.Ю. (здійснено аналіз інвестиційної активності промислових підприємств України) [4], Малютін О.К. (розглянуто концепції поліпшення інвестиційного клімату в Україні) [5], Черваньов Д.М. (узагальнено основні форми державного впливу на інвестиційне середовище) [6], Щерба А.О. (надане визначення дефініції «інвестиційна активність» та проаналізовано тенденції капітальних вкладень в промисловість України за 2010-2014 рр.) [7], та ін. Однак в цих дослідженнях мало уваги приділено визначенню факторів зовнішнього середовища, які впливають на інвестиційну активність харчових підприємств, та їх аналізу, що обумовлює мету даного дослідження. Для досягнення поставленої цілі в процесі даної роботи використовувалися методи аналізу, синтезу, логічного узагальнення і порівняння.

Перш ніж перейти до аналізу факторів, що впливають на інвестиційну активність, визначимося з самою дефініцією «інвестиційна активність підприємства», яка викликає багато суперечок серед науковців [3-7], та деякі з них ототожнюють її з інвестиційною діяльністю або інвестиційним процесом, але, на наш погляд, це різні поняття, і, на нашу думку, більш вдалим є наступне визначення [8]: «Інвестиційна активність відображає динаміку залучення інвестицій, їх структуру, а також співвідносить деякі макроекономічні показники, які описують і характеризують ступінь мінливості інвестиційної діяльності».

Аналіз основних факторів зовнішнього середовища, що впливають на інвестиційну активність харчових підприємств, проведемо на основі переліку факторів, наведених в роботі Бланка І.О. [3].

1. Інтенсивність процесів формування збережень в економіці країни безпосередньо впливає на інвестиційну активність промислових підприємств, оскільки значний технічний розвиток виробничих підприємств здійснюється здебільшого не лише за рахунок власних збережень підприємств та їх власників, а й за рахунок зовнішніх джерел фінансування, і якщо в економіці уповільнюються процеси формування збережень, автоматично уповільнюються інвестиційні процеси в усіх галузях економіки. Першочерговими стають проблеми забезпечення фінансовими ресурсами поточної діяльності підприємств та інших суб'єктів господарювання, а стратегічний розвиток, який тісно пов'язаний з інвестуванням, стає другорядним. І на харчові підприємства, як і на будь які інші промислові підприємства, також впливає даний фактор, про що свідчить падіння темпів капітальних вкладень у харчову галузь України за останні 6,5 років. На самих же харчових підприємствах накопичення власних коштів для інвестування ускладнюється тим, що основною ланкою розподілу харчових продуктів є супермаркети та магазини, які беруть продукцію на реалізацію, а розраховуються з виробниками, зазвичай, через декілька місяців.

2. Рівень використання збережень в інвестиційному процесі. Цей фактор тісно пов'язаний з попереднім фактором, оскільки мало, щоб в економіці країни був сформований значний обсяг збережень, необхідно, щоб ці збереження використовувалися за призначенням – для інвестування у розширене відтворення. На більшості харчових підприємств останні роки увага приділена лише простому відтворенню, тому що на них не формується достатньої кількості власних збережень через їх низьку рентабельність, а залучення іншого капіталу має високі

ризики.

3. Відсоткова ставка та її динаміка. Оскільки, як зазначалось вище, для здійснення активної інвестиційної діяльності більшості харчовим підприємствам недостатньо власного капіталу, то найбільш простим варіантом було б скористатись для цього банківськими кредитами. Однак рівень відсоткової ставки в Україні за банківськими кредитами залишається вище, ніж очікуваний рівень інвестиційного прибутку на більшості харчових підприємств (середньогалузевий відсоток рентабельності не перевищує 20 %), і тому залучення інвестиційного капіталу з такого джерела є рішенням з високим ступенем ризику. Слід зазначити, що для деяких галузей харчової промисловості, наприклад, для борошномельної, для стимулювання інвестиційної активності підприємств необхідно впроваджувати пільгові державні кредити, відсоткова ставка по яких не перевищувала б 7-8 %, оскільки середньогалузева рентабельність не перевищує 10 % навіть в найкращі роки.

4. Рівень розвитку інвестиційного ринку. Як зазначалось вище, на більшості харчових підприємств є проблема із залученням до процесу інвестування власного та позикового капіталу, що робить доцільним здійснення стратегічного розвитку таких підприємств за рахунок додаткових емісій акцій. Однак рівень розвитку інвестиційного ринку в Україна є незадовільним, що ускладнює використання залученого капіталу.

5. Науково-технічний прогрес, зазвичай, є стимулюючим фактором для інвестування, однак в деяких галузях харчової промисловості (таких, наприклад, як борошномельна, круп'яна) вплив цього фактора є мінімальним.

6. Циклічність економіки. Економічні цикли відповідним чином відображаються на усіх видах економічної діяльності, не виключенням є і інвестиційна. Однак для харчової промисловості, особливо для галузей, які виробляють продукти щоденного вжитку, виразність циклів є меншою, ніж в інших, оскільки обсяги споживання продукції при змінах циклів суттєво не змінюються, а зміни стосуються, частіше, вартості продукції. Так, в період зростання економіки споживачі продукції харчових підприємств віддають перевагу більш дорогим продуктам, ніж в період спаду, а це обумовлює різну дохідність інвестицій в різних економічних циклах і, відповідно, дещо різну інвестиційну активність.

7. Темпи інфляції. Загальновідомо, що інфляційні процеси в економіці негативно відображаються на інвестиційній активності, однак, коли мова йде про харчові підприємства, які, зазвичай, здійснюють реальні інвестиції, їм для збереження власного капіталу необхідно посилювати свою інвестиційну активність.

8. Інвестиційний клімат країни – це, на наш погляд, найскладніший фактор з високим рівнем впливу. Але в дійсний час інвестиційний клімат нашої країни через війну на Сході, корупцію та недосконалість інвестиційного законодавства, є таким же несприятливим для підприємств АПК України, незважаючи на віднесеність їх до пріоритетних галузей інвестування, як і для будь-яких інших.

Висновки. Результати аналізу визначених факторів зовнішнього середовища, що впливають на інвестиційну активність харчових підприємств,

здебільшого, мають на неї зараз негативний вплив. В той же час, вплив цих факторів може бути відрегульований державою за допомогою правового та економічного механізмів.

Література

1. www.ukrstat.gov.ua/operativ/infografika/2018/soes/ukr/sed/ser_07_2018.pdf
2. www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/ibd/ibd_rik/ibd_u/ki_rik_p_u_e_bez.htm
3. Бланк И.А. Основы инвестиционного менеджмента. Т.1.–К.: Эльга-Н, Ника-Центр, 2001.– 536 с.
4. Коритько Т.Ю. Оцінка інвестиційної активності промислових підприємств України. - Економічний вісник Донбасу № 3(45), 2016. – с. 141-145.
5. Малютін О. К. Концепція поліпшення інвестиційного клімату в Україні / О. К. Малютін // Фінанси України. - 2008. - № 11. - С. 64-74.
6. Черваньов Д.М. Менеджмент інвестиційної діяльності: Навч. Посіб. – К.: Знання-Прес, 2003.– 622 с.
7. Щерба А.О. Інвестиційна активність промислових підприємств України/А.О. Щерба // Стратегія і механізми регулювання промислового розвитку. - 2015. - С. 233-243
8. https://ru.wikipedia.org.

ЗНАЧЕНИЕ ДОЛИ ГОСУДАРСТВЕННОГО СЕКТОРА ДЛЯ РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ

Егорова-Гудкова Т.И., к.э.н., доцент кафедры маркетинга и бизнес-администрирования
Юдина Е.В., магістрант
Одесский национальный университет им. И.И. Мечникова

Для Украины, в контексте мировой истории, сравнительно недавно получившей независимость, аспекты и вопросы устойчивого экономического развития играют основополагающую роль. Условно экономику каждой страны можно разделить на государственный и частный сектор, процентное соотношение которых в каждом конкретном случае будет иметь значительные различия, что продиктовано историческими предпосылками и национальными особенностями каждой страны.

Так на примере экономики США, мы можем говорить о преобладающем частном секторе, что во многом продиктовано историческими событиями, значением таких понятий как свобода и независимость для нации в целом. В более конформистской, с этой точки зрения, Европе, очевидно преобладание грамотно регулируемого и щедро финансируемого государственного сектора. Страны Азии нашли для себя выход в виде небольшого количества предприятий госсектора, занимающих на рынке лидирующие позиции по участию в ВВП.

В большинстве своем, основные задачи государственного сектора сводятся к следующим пяти пунктам:

1. Поддержание и создание тех отраслей, в которые обычно не вторгается частный сектор из-за больших капиталовложений и медленной окупаемости.

2. Модернизация устарелых, технически отсталых и нерентабельных производств путем национализации.

3. Распределение производственных сил, создание производств в тех районах, которые считаются экономически невыгодными, но которые остро нуждаются в производственных силах и рабочих местах.

4. Препятствие образованию монополий в традиционных отраслях экономики, государственное участие в отраслях и рынках с высоким входным барьером для ограничения влияния предприятий частного сектора.

5. Протекционизм, защита внутреннего рынка, стратегически важных отраслей от иностранного контроля.

Таким образом, государственный сектор выступает усилителем и платформой для развития национальной экономики и предприятий частного сектора [1].

Что касается размеров самого государственного сектора, то в Украине он характеризуется малыми объемами. После распада СССР и дикой приватизации в 90х годах прошлого столетия, с целью быстрого накопления первичного капитала, Украина на данном этапе располагает относительно небольшим, но затратным государственным сектором, который нуждается в реформировании. Опираясь на историческую миссию государственного сектора, его малый размер говорит о медленном экономическом развитии из-за неспособности обеспечить такие основные нужды для ведения бизнеса, как защиту прав собственности, охрана правопорядка и отсутствие базовой инфраструктуры. Данные риски тормозят привлечение капиталовложений и инвестиций.

Стоит также сказать, что слишком большой госсектор также тормозит экономические показатели и является обузой для государства, поскольку убивает инициативу частного бизнеса, что в конечном итоге также приводит к низкой отдаче и эффективности инвестиций и нерентабельному использованию ресурсов.

При написании данной работы использовались методы математического анализа, в частности, корреляция основных экономических показателей и значение доли государственного сектора за последние несколько лет. Мало стремиться лишь увеличить госсектор, проведенный корреляционный анализ показал, что уровень доверия у граждан Украины к деятельности государства крайне низок. Это напрямую связано с неконкурентными по сравнению с частным сектором условиями труда. Поэтому, важно не только увеличить госсектор до оптимальных размеров, но и улучшить систему управления им и создать приемлемые условия труда для соискателей [2,3].

Обращаясь к существующим моделям государственного сектора, стремясь вступить в Европейский Союз, Украине следует ориентироваться на европейскую модель, характеризующуюся большей долей государственного сектора и большей долей вовлеченности государства в него. Однако для создания такого сценария развития событий необходимо иметь высокие экономические показатели уже сейчас, не говоря уже о возможности позволить себе такие государственные расходы. На данном же этапе, Украине было бы правильней ориентироваться на американскую модель, с поправкой на большую степень участия государства в регулировании экономики, поскольку значительная доля экономической деятельности Украины все еще протекает в тени.

Литература
1. Клейнер Г. Еще раз о роли государства и государственного сектора в экономике// Вопросы экономики. - 2004.-№4.
2. Міністерство Економічного і соціального розвитку України. Основні показники економічного і соціального розвитку України. [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.me.gov.ua
3. Державна служба статистики України. [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.ukrstat.gov.ua/

ОСОБЛИВОСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ ПРИЧОРНОМОРСЬКОГО РЕГІОНУ

Лагодієнко В. В., д.е.н., професор, завідувач кафедри маркетингу, підприємництва і торгівлі
Одеська національна академія харчових технологій

Однією із найбільш перспективних теоретичних основ стратегічного планування є концепція сталого розвитку. Її практичне втілення у сфері агропродовольчого виробництва є важливою політичною, науковою та прикладною проблемою. За період 1990-2016рр. виробництво валової продукції (у реальному вираженні) у Причорноморському регіоні демонструє вищий рівень нестабільності, ніж у цілому по Україні − коефіцієнти варіації відповідних динамічних рядів становлять 22,0 та 19,8%.

Таблиця 1 - Коефіцієнти варіації 9-річних відрізків динамічних рядів в період 1990-2016рр., що характеризують виробництво валової сільськогосподарської продукції (у постійних цінах) в областях Причорноморського регіону, %

Період	Миколаївська область	Одеська область	Херсонська область
1990-1998рр.	28,4	24,6	23,0
1999-2007рр.	19,5	16,4	11,7
2008-2016рр.	12,3	13,0	14,2

Джерело: Регіони України. Статистичні збірники за відповідні роки.

Рівень стабільності сільськогосподарського виробництва здійснює безпосередній вплив на рівень стабільності промислового виробництва продуктів харчування. Прослідковується достатньо чіткий синхронний зв’язок із однорічним лагом. Отже, стабільність виробництва продовольчої продукції промисловими виробниками Причорноморського регіону залежить від стабільності регіонального сільськогосподарського виробництва.

Дослідження причин диференціації ступеня економічної сталості агропродовольчого виробництва областей Причорноморського регіону дозволило виявити важливу закономірність – чим вищий рівень багатоукладності сільськогосподарського виробництва, тим стабільнішим є аграрний сектор даної області (табл. 2).

Зв’язок економічної та соціальної сталості проявляється у кількості господарств населення регіону. Які, в свою чергу, залежать від кількості жителів сільських територій. За останніх п’ять років чисельність жителів сільських територій Причорноморського регіону скоротилася на 26,7 тис. осіб,

середньорічний темп депопуляції – 0,33%. Головними причинами депопуляції є проблема зайнятості – рівень безробіття в усіх областях регіону має стабільно зростаючу динаміку. А також рівень розвитку соціальної інфраструктури.

Таблиця 2 - Структура сільськогосподарського виробництва за категоріями господарств у Причорноморському регіоні у середньому за 1990-2016рр.

Показник		Миколаївська область	Одеська область	Херсонська область
Частка у виробництві валової продукції, %	сільськогосподарські підприємства	56,4	53,2	51,8
	господарства населення	43,6	46,8	48,2

Джерело: Валова продукція сільського господарства України (у постійних цінах 2010р.); Сільське господарство України. Статистичні збірники за відповідні роки.

Негативним наслідком недостатнього попиту на робочу силу в сільській місцевості є низький рівень заробітної плати у сфері сільськогосподарського виробництва регіону.

Не меншою проблемою є низький, а подекуди незадовільний, рівень розвитку соціальної інфраструктури. Більшість доріг Причорноморського регіону у критичному стані. У національному рейтингу найгірших доріг перше місце займає Одеська область із 50,1% доріг у критичному стані; на п’ятому місці Миколаївська область із 41,3% доріг у критичному стані. Херсонська область розміщується на 15 місці із 27,8% доріг у критичному стані [1]. Що стосується власне сільських територій, то кількість населення, яке проживає в сільських населених пунктах, що не мають дороги з твердим покриттям у Причорноморському регіоні станом на 1 січня 2018 року становило 432,4 тис. осіб (Миколаївська область – 16,3, Одеська область – 268,4 і Херсонська область – 147,7 тис. осіб). Це 20% від усього сільського населення України, яке проживає в селах, що не мають доріг із твердим покриттям [2].

Аналіз ситуації обладнання житлового фонду сільських територій Причорноморського регіону дає змогу сформулювати важливі зауваження щодо його покращення. В секторі соціально-споживацької інфраструктури сільських поселень регіону критичною є ситуація із забезпеченням населення послугами лікувальних закладів (Миколаївська та Одеська області), стаціонарних торговельних закладів (Миколаївська та Одеська області), стаціонарних відділень зв’язку (Одеська область). В секторі соціально-культурної інфраструктури сільських поселень регіону критичною є ситуація із забезпеченням населення послугами клубів та будинків культури (Миколаївська та Одеська області), бібліотек (Миколаївська область), їдалень та кафе (Миколаївська та Одеська області), спортивних споруд (Миколаївська та Одеська області) [2].

Основний зміст екологічного виміру сталості агропродовольчої системи, в першу чергу, передбачає збереження родючості земель сільськогосподарського призначення, недопущення перевищення нормативних показників залишків хімічних речовин в ґрунтах, воді та сільськогосподарській продукції, контроль за поширенням ГМО тощо [3]. Ось уже кілька років поспіль області Причорноморського регіону мають стабільно невисокий індекс стану земельних

ресурсів: Миколаївська область – 0,327 (рейтинг 20), Одеська область – 0,377 (рейтинг 17), Херсонська область – 0,378 (рейтинг 16) [4].

Отже, агропродовольча сфера виробництва Причорноморського регіону демонструє відносно високий рівень нестабільності. Серед головних причин цього – низький рівень платоспроможності населення регіону, ігнорування місцевими виробниками локального продовольчого ринку, депопуляція сільських територій через низький рівень заробітної плати та незадовільний розвиток соціальної інфраструктури, низький індекс стану земельних ресурсів.

Література

1. Рейтинг областей України з найгіршими і найкращими дорогами [Електронний ресурс] // Експрес online – Режим доступу: http://expres.ua/news/2015/11/20/160905-reytyng-oblastey-ukrayiny-naygirshymy-naykrashchymy-dorogamy
2. Статистичний збірник «Соціально-економічне становище сільських населених пунктів України». – Київ, 2018. – 187с.
3. Сталий розвиток агропродовольчої системи України: суть та практичне значення / Мудрак Р. П., Непочатенко О. О., Нестерчук Ю. О. // Сталий розвиток та безпека агропродовольчої сфери України в умовах глобалізаційних викликів: монографія / Павлов О. І., Хвесик М. А., Юрчишин В. В. та ін.; за ред. О. І. Павлова. − Одеса: Астропринт, 2012. − С. 105-121.
4. Статистичний бюлетень «Регіональний людський розвиток». - Київ, 2018. – 50с.

МОНІТОРИНГ КРАЇН СВІТУ ЗА РІВНЯМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Агеєва І. М., к.е.н., доцент кафедри менеджменту і логістики,
Тимчук Ю. М., магістрант менеджменту і логістики
Одеська національна академія харчових технологій

В період становлення ринкової економіки великого значення набуває процес активізації інноваційної діяльності.

Як свідчить статистика багато підприємств не використовує інноваційні розробки через низку факторів, які стримують інноваційну діяльність, особливо під час фінансової кризи. Країни з розвинутою ринковою економікою знайшли вихід з кризового стану. Вони впровадили зміни в законодавстві, організаційній та фінансовій сфері підприємств, що стимулюють активізацію інноваційної діяльності. Аналіз такого зарубіжногодосвіду та його подальше врахування українськими підприємствами дозволить випускати їм конкурентоспроможну продукцію на світовийринок.

Можна виділити декілька груп факторів впливу на інноваційну діяльність, що сприяють активізації інноваційної діяльності: економічні, організаційні, законодавчі та соціальніфактори. До першої групи факторів відносять: наявність резерву фінансових, матеріально-технічнихзасобів, прогресивних технологій, наявність необхідної господарської і науково-технічної інфраструктури, матеріальне заохочення за інноваційну діяльність.

До організаційних факторів активізації інноваційної діяльності можна віднести: гнучкість оргструктури, демократичний стиль керування, перевага

горизонтальних потоків інформації, самопланування, допущення коректувань, децентралізація, автономія, формування цільових проблемних груп.

До законодавчих факторів можна віднести: законодавчі міри, що заохочують інноваційну діяльність, державна підтримка інновацій.

До соціальних факторів впливу на інноваційну діяльність можна віднести: моральне заохочення, суспільне визнання, забезпечення можливостей самореалізації, звільнення творчої праці, нормальний психологічний клімат у трудовому колективі.

У новійдоповіді Глобальний інноваційний індекс 2017, підготовленій експертами міжнародної бізнес-школи Корнельського університету, було названо найбільш і найменш інноваційні країнисвіту.

Глобальний інноваційний індекс ґрунтується на показниках розвитку інфраструктури, інститутів, бізнесу, економіки, людського капіталу і досліджень, знань і технологій, а також творчих винаходів.

У ході доповіді експертів буловизначено 10 найбільш інноваційних країн світу (Рис. 1) [1]. Для порівняння на рисунку наведені дані з доповіді Глобального інноваційного індексу за 2016 рік [2].

Україна опинилася в цьому рейтингу на 50 позиції з рівнем інновацій в 37,62 балів, а вже за перше півріччя 2018 року країні піднялася до 43 сходинки в рейтингу. Серед сусідів України держави опинилися на таких позиціях: Польща знаходиться на 38-й позиції, Росія - 45-а, Молдова - 54-а, Білорусь - на 88 місці.

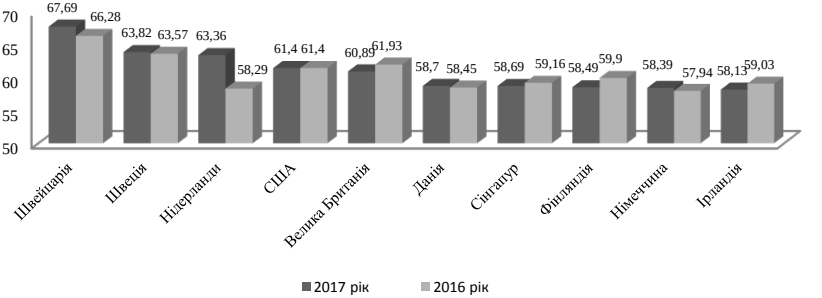

Рис. 1. ТОР- 10 інноваційних країн світу

Як зазначає Державна служба статистики України у 2017 році інноваційною діяльністю займалося 16,2% із загальної кількості промислових підприємств із середньою кількістю працівників 50 осіб і більше. На інновації підприємства витратили 9,1 млрд грн [4].

Зокрема, на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення – 5,9 млрд грн (64,7% загального обсягу інноваційних витрат), на внутрішні та зовнішні науково-дослідні розробки – 2,2 млрд грн (23,8%), на придбання інших зовнішніх знань (придбання нових технологій) – 21,8 млн грн (0,2%).

У Держстаті України визначають, що основним джерелом фінансування інноваційних витрат залишаються власні кошти підприємств – 7704,1 млн грн.Обсяг коштів вітчизняних та іноземних інвесторів становив 380,9 млн грн, кредитів – 594,5 млн грн, державного і місцевих бюджетів – 322,9 млн грн.

У 2017 році інновації впроваджували 88,5% підприємств, які займалися інноваційною діяльністю, з них інноваційні види продукції – 53,3%, нові технологічні процеси – 67,9%. Серед найбільш інноваційних компаній України було виділено 20 підприємств (Рис. 2) [3].

У сьогоднішньому мінливому світі інноваційна діяльність є одним із інструментів підвищення ефективності при кризовому становищі та перехідному періоді. Здатність швидше за інших розробляти і освоювати необхідні нововведення стала умовою конкурентоспроможності не лише для організації, а й для країни в цілому.

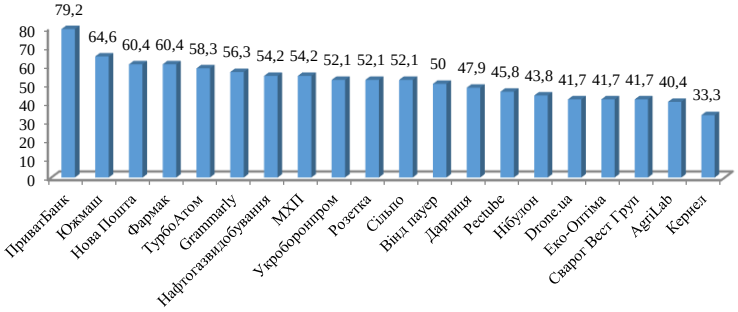

Рис. 2. Інноваційні компанії - лідери України

Проте для активізації інноваційної діяльності слід враховувати низку факторів, які знатні гальмувати цей процес. До них можна віднести недосконале законодавство, відсутність необхідного резерву матеріально-технічних та фінансових засобів, прогресивних технологій, а також низьке моральне заохочення та погана організація діяльності. Згідно з доповідями Глобального інноваційного індексу за 2016 і 2017 роки можна сказати, що склад десятки країн-лідерів залишився незмінним, а змінилися лише їх позиції в рейтингу.

Що стосується позицій України у цьому рейтингу, то з кожним роком країна піднімається усе вище. Так у 2016 році ми посіли 56 сходинку, у 2017 році піднялися на 50, а вже у 2018 році опинилися на 43 місці. Такий прогрес свідчить про потенціал інноваційного розвитку держави та збільшення інвестицій в інновації.

Література

1. The Global Innovation Index 2017, Innovation Feeding. The World, Tenth edition – 432с. –Режим доступу: http://www.wipo.int
2. The Global Innovation Index 2016, Winning with Global Innovation – 422 с. – Режим доступу: http://www.wipo.int
3. Спасти будущее: первый рейтинг инновационныхкомпанийУкраины–Режим доступу: http://forbes.net.ua/magazine/forbes/1416757
4. Державна служба статистики України – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua

РОЗВИТОК ПЕРСОНАЛУ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ, ЯК ПЕРЕДУМОВА ЕФЕКТИВНОСТІ ЇХ ДІЯЛЬНОСТІ

Козак К. Б., к.е.н., доцент кафедри менеджменту і логістики,
Одеська національна академія харчових технологій

В процесі інтенсивної трансформації соціально-економічної системи України важлива роль належить розвитку персоналу вітчизняних підприємств. Персонал є одночасно джерелом і основою формування ринкових переваг та обов'язковою умовою конкурентоспроможності підприємств. Очевидним є той факт, що розвиток персоналу підприємства сприяє підвищенню рівня його конкурентоспроможності. Провідні менеджери промислових підприємств країн світу достатньо давно зрозуміли, що необхідною умовою прогресу є забезпечення розвитку трудових ресурсів підприємства, вони звертають на це особливу увагу і отримують відповідні результати [3]. В Україні поки що є керівники підприємств, які не достатньо розуміють, що капітальні вкладення у розвитоктрудових ресурсів підприємства є такими ж прибутковими, як і інвестиції у будь-який інший фактор виробництва.

Дослідження ролі розвитку трудових ресурсів (персоналу) у діяльності підприємства розглянуто в працях таких вчених, як Н.Л. Гавкалова, В.Г. Воронкова, М.М. Тимошенко, Ю.М. Воробйова та багатьох інших [1,2,3,4].Разом з тим слід наголосити, що аналізуючи результати досліджень, отриманих іншими авторами, а також власні, можна дійти деяких важливих висновків. Так, успіх підприємства в цілому залежить від успіху кожного працівника трудового колективу. В умовах постійної трансформації економіки важливим є забезпечення потреби підприємств у спеціалістах, які постійно підвищують свій професіоналізм та розвиваються. Ефективним виходом із проблеми кадрового дефіциту у таких працівниках може стати цілеспрямована робота підприємства по розвитку персоналу у відповідності до його стратегії та місії.

Отже, розвиток забезпечує підвищення загального інтелектуального рівня особистості, розширює її ерудицію та коло спілкування, освічена людина досить вільно орієнтується у сучасному світі, у відносинах з людьми. В результаті підвищується рівень трудової мотивації працівників до праці, їх вірність цілям і стратегічним задачам підприємства, знижується плинність кадрів,зростає кількість працівників, що складають кадровий резерв,

Таким чином, загострення конкурентної боротьби як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках вимагає від менеджерів усіх ланок пошуку додаткових резервів щодо удосконалення ефективності роботи підприємств, і певною мірою, таким додатковим резервом є розвиток персоналу, а саме формування у співробітників підприємств нових професійних навичок, знань і умінь.

Література

1. Гавкалова Н. Л. Соціально-економічний механізм ефективності менеджменту персоналу: методологія та концепція формування. Наукове видання - Харків: 2007.- 400 с.
2. Воронкова В.Г. Кадровий менеджмент: Навчальний посібник. – К.: ВД «Професіонал», 2004.- 192 с.

3. Тимошенко М.М, Осовська Г.В. Забезпеченість сільськогосподарських підприємств Поліського регіону кадрами управління / Экономические инновации.-2007.-№29.- с.232-236
4. Воробйова Ю.М., Холода Б.І. Управління ресурсами підприємства: Навчальний посібник. - К.:2004.- 288 с.
5. Козак К.Б. Проблеми кадрового забезпечення на підприємствах виноробної галузі. Сучасний стан галузей національної економіки України : колективна монографія / Одеська національна академія харчових технологій; за ред. І. І. Савенка, І. О. Седікової. Одеса : видавець Букаєв В. В., 2018. – 325 с.

PROMOTING ODESSA AS A TOURISTIC DESTINATION

Chmura Oleksandra, Human Resources Assistant Mittendrin Boutique Hotel Berlin
Berlin, Germany
Sorokina Anastasia, Receptionist Cliff House Maine
Maine, The USA

In the modern market of commercial services, international tourism, as a major developing sector of the global economy, occupies a leading position, where an important element is the touristic destination. Due to the current economic and political situation, the question of the ways of its development is the most urgent, requiring creative solutions and a new view in connection with the rapidly changing trends in world tourism.

This paper is aimed to begin the process of forming a gastronomic brand in order to increase the attractiveness of city. One of the big problems we were faced with was the lack of the information on the current topic and also the lack of interaction within the main parts. The interaction should involve both stakeholders and market participants. Moreover, any beneficial gastronomic brand strategy has not yet been invented. It is necessary to identify the main participants in the gastronomic life of the city, their role in shaping the brand and therefore, to develop a strategy for mutually beneficial development.

Researchers [1-4] point out many links between gastronomy and tourism. Local cuisine is a powerful tool for fighting consumer in the market of tourist services, an essential resource of the territory, its competitive advantage, an important component of the brand of the city, region, country [5-8]. The gastronomic factor is a significant part of the tourist product. Researchers define gastronomy not only as an important component of a tourist trip, but as a key motive for travel. Local cuisine is a significant part of the brand territory not only for gourmets, but also for another, more numerous segment of tourists – the group that is interested in finding authenticity, recognizing the identity of the territory.

Search for authenticity has become a popular motive for travel [9], and gastronomy is a significant source of identity formation, an important marker of tourist destination, and contributes to the creation of a "sense of place" [10]. After all, national food is a way of learning the culture of the territory, an interesting, interactive, gaming way to get acquainted with the destination. Gastronomy reflects the character and mentality of

the local population [11]: it absorbs myths, fairy tales, local history, traditions, religious peculiarities, relationships in families, etc. It is not surprising that gastronomy relates to intangible cultural heritage, for example, UNESCO included Mexican cuisine, Mediterranean diet, French cuisine in the list of intangible cultural heritage. The kitchen, as a cultural heritage, allows you to get a unique tourist experience [12].

Talking about research methods, it has been decided to apply qualitative research method. This choice is justified by the fact that a qualitative research is aimed at a few groups of respondents. This allows us to interview experts in the field of restaurant business, tourism and advertising, and thus get a more profound analysis of such a little-researched topic. As part of the work, 35 experts were interviewed. It is important to note that most of the interviewers carry out their activities on the brink of two areas, and their experience is not limited only to their core activities. The interview-guide consisted of 12 questions of the main unit and one additional for each group of respondents. An additional question for representatives of travel agencies and restaurants was aimed to identify the particularities of the needs of tourists, and an additional issue for marketing and branding experts was aimed to obtain a recommendation on how to measure the effectiveness of the brand strategy.

As a result of the research conducted, the conclusion about the large unrealized potential of the gastronomic brand of Odessa, both internationally and nationally, was drawn. Among all of the things, it has been found that restaurant business and gastronomic festivals, as sources of gastronomic culture, are extremely important elements in the formation of the gastronomic brand. The key problems related to mentioned above were identified. An idea about the creation of Odessa gastronomic card-guides has been brought to light (it would inform tourists and residents of the city about the gastronomic life of the region). These information systems will enable all market participants to interact effectively with each other, to intensify business development, as well as to form touristic clusters. The ways of forming a brand based on cultural and culinary traditions of the region were also offered.

The practical value of the analysis carried out is that it can serve as the basis for further research and form an effective strategy for advancing Odessa as a tourist destination.

Література

1. Даніела, І., Бабіта, К., Іспас, А. Міжкультурність - чинник розвитку туризму - частина 1 - гастрономічний туризм, заохочення чи перешкода. [Текст] // Даніела, І., Бабіта, К., Іспас, А. // Літопис факультету економіки – 2003. Вип. 6. – С. 23-28.
2. Дишкантюк, О. Економіка вражень – сучасний етап розвитку суспільного виробництва. [Текст] // Дишкантюк, О. // Економіка Харчової Промисловості – 2016. –Вип. 8(4). – С. 3-9.
3. Дишкантюк, О., Харенко, Д., Саламатіна, С., Івчук, Л., Бородіна, В. Гастрономія, як важливий елемент розвитку гостинності. [Текст] // Дишкантюк, О., Харенко, Д., Саламатіна, С., Івчук, Л., Бородіна, В. // Економічна та продовольча безпека України– 2017. –Вип. 5(3-4). – С. 60-73.
4. Getz, D. Event studies: theory, research and policy for planned events Management [Text] / Getz, D. – 2007. = Гетз, Д. Дослідження подій: теорія, дослідження та політика для планування заходів / Гетз, Д. – 2007.
5. Getz, D. Event tourism: Definition, evolution, and research. Tourism Management [Text] / Getz, D. – 2008, 29(3), p. 403–428. = Гетз, Д. Подієвий туризм: визначення,

еволюція та дослідження. Менеджмент туризму / Гетз, Д. – 2008, Вип. 29(3), С. 403–428.
6. Gilmore, J. H., Pine, B. J. Authenticity : What Consumers Really Want. Journal of Product Innovation Management [Text] / Gilmore, J. H., Pine, B. J. – 2009 = Гілмор, Дж., Пайн, Б. Справжність: те, що споживачі дійсно хочуть. Журнал управління інноваційними продуктами / = Гілмор, Дж., Пайн, Б. – 2009.
7. Henderson, J. Food tourism review. British Food Journal [Text] / Henderson, J. – 2009= Хендерсон, Дж. Продовольчий туризм. Британський продовольчий журнал / = Хендерсон, Дж. – 2009, Вип. 111(4), С. 317–326.
8. Hjalager, A. M. What do tourists eat and why? Towards a sociology of gastronomy and tourism. Tourism [Text] / Hjalager, A. M. – 2004, 52(2), p. 195–201. = Хьялагер, А. М. Що туристи їдять і чому? На шляху до соціології гастрономії та туризму. Туризм / = Хьялагер, А. М. – 2004, Вип. 52(2), С. 195–201.
9. Hjalager, A., Richards, G. Still undigested : research issues in tourism and gastronomy. Tourism and Gastronomy [Text] / Hjalager, A., Richards, G. – 2004, 8, p. 224–234. = Хьялагер, А. М.,Річардс, Дж. До цих пір не переросло: дослідження в туризмі та гастрономії. Туризм та гастрономія / = Хьялагер, А. М.,Річардс, Дж. – 2004, Вип. 8, С. 224–234.
10. Харенко, Д., Дишкантюк, О., Івчук, Л. аналіз гастрономічних подій: приклад Португалії. [Текст] // Харенко, Д., Дишкантюк, О., Івчук, Л. // Екологічне моделювання та програмне забезпечення – 2014. –Вип. 53(10). – С. 137–153.
11. Kivela, J., Crotts, J. C. Tourism and Gastronomy: Gastronomy's Influence on How Tourists Experience a Destination. Journal of Hospitality and Tourism Research Gastronomy [Text] / Kivela, J., Crotts, J. C. – 2006, 30(3), p. 354–377. = Ківела, Дж., Кротс, Дж. Туризм та гастрономія: Вплив гастрономії на те, як туристи відчувають ціль. Журнал гастрономії "Гостинність та туризм" / = Ківела, Дж., Кротс, Дж. – 2006, Вип. 30(3), С. 354–377.
12. Pine, B. J., Gilmore, J. H. Welcome to the experience economy. Harvard Business Review [Text] / Pine, B. J., Gilmore, J. H. – 1998, 76(4), p. 97–105. = Пайн, Б., Гілмор, Дж. Ласкаво просимо до досвідченої економіки. Гарвардський бізнес-огляд / = Пайн, Б., Гілмор, Дж. – 1998, Вип. 76(4), С. 97–105.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ГРАФІЧНИХ МЕТОДІВ ПРИ РОЗРОБЦІ СТРАТЕГІЇ

Відоменко І.О., к.е.н., доцент кафедри менеджменту і логістики,
Остроконь С.М., магістрант
Одеська національна академія харчових технологій

Вступ. Для адаптації та розвитку підприємств в сучасних економічних умовах, які характеризуються мінливістю та складністю зовнішнього середовища, керівникам підприємств необхідно застосовувати інструментарій стратегічного управління. Найбільш розповсюдженими та простими у застосуванні на практиці стратегічними інструментами є графічні методи прийняття управлінських рішень, серед яких такі загальновідомі методи, як SWOT-аналіз, «дерево цілей», матриці BCG та McKinsey та ін. Слід зазначити, що дані методи мають свої переваги та недоліки і настільки часто використовуються, що входять до переліку мінімальних знань для фахівця в сфері управління. Досить часто вони застосовуються формально і не формують нестандартних креативних рішень, які б дозволили підприємству розвиватись. Саме тому, доцільно згадати про несправедливо забуті графічні методи, запропоновані японськими менеджерами

великих корпорацій, та розглянути їх застосування на прикладі. Це й обумовило мету та актуальність даного дослідження.

Матеріали і методи. Дослідженню питання розробки та застосування методів прийняття управлінських рішень присвячені роботи таких науковців, як: Асмус В, Багдасарян Л., Козаков В., Ісікава К., Орбан-Лембрик Л.Е., Ст. Біра С., Донела О., Кузьміна Г., Кунца І., Морріса М., Старра В. та ін. [1-3] Однак в цих дослідженнях мало приділено уваги нестандартним графічним методам прийняття рішень, таким як, прийом «квітка лотоса». Для досягнення поставленої цілі в процесі даної роботи використовувалися такі методи: аналізу, синтезу, логічного узагальнення, порівняння та метод побудови матриці «квітка лотосу».

Результати дослідження. Японська система управління визнається в світі як одна з найбільш ефективних, і не тільки тому, що грунтується на філософії ототожнення компанії з сім'єю, підвищуючи цим самомотивацію персоналу, а й тому, що застосовує графічні методи прийняття управлінських рішень, які дозволяють розглядати проблеми різнобічно. Серед таких методів є такі методи як: метод побудови діаграми Ісікави та прийом «квітка лотоса».

Метод побудови діаграми Ісікави, зазвичай, застосовується в системі менеджменту якості, однак, оскільки відображає причинно-наслідкові зв'язки між факторами та наслідками в проблемі, що розглядається, тому може застосовуватися і для прийняття будь-яких інших рішень. Даний метод є широковідомим, тому розглянемо менш відомий японський графічний метод «квітка лотосу».

Метод «квітка лотосу» розроблено Ясуо Мацумура, президентом японської компанії "Clover Management". Він побудований на аналогії процесу розкриття квітки лотоса, при якому кожна пелюстка розкриває нову пелюстку, що знаходиться під нею. Тобто по центру знаходиться головна проблема, а у восьми «пелюстках» навколо цієї проблеми визначаються складові, які її формують, тобто проблеми другого рівня. Потім ці вісім проблем другого рівня стають центром «пелюстки» і виділяються наступні вісім проблем третього рівня. Модель «квітки лотосу» представлена на рис. 1.

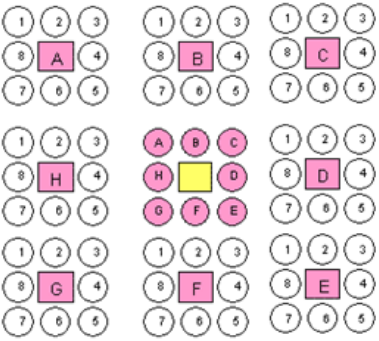

Рис. 1 - Матриця методу «Квітка лотоса» [3]

На практиці застосування методу не викликає утруднень і складається з декількох етапів. Щоб їх розглянути детально, наведемо приклад з розробки

стратегії диверсифікації СВК. На першому етапі в центрі була зазначена проблема «диверсифікація» (рис.2), як проблема, яка вимагає рішення, навколо якої в окремі клітинки були вписані аспектів цієї проблеми. Кожна з цих восьми причин стає сама по собі проблемою, і на другому етапі було розроблена та зазначено основні аспекти кожної з них.

Дослідження конкурентів	Про зміни законодавства	Про ринок капіталу	Складання планових кількуляцій	Визначення норм та нормативів витрат	Формування планового чистого прибутку	Соняшникова олія	Смажене насіння соняшника фасоване	Кукурудзяні крупи
Новітні технології галузі	**Обмеженість інформації**	Про ринок ринку праці	Визначення критеріїв прийняття стратегічних рішень	**Ефективність проектів**	Визначення критеріїв прийняття поточних рішень	Молочна продукція	**Вибір продукту**	Свіже м'ясо
Попит на продукцію	Специфіка роботи в галузі	Складність вивчення ринку	Формування планового чистого прибутку	Складання планового грошового потоку	Планування доходів від диверсифікації	Ковбасні вироби	Пшенична крупа	Виробництво борошна
Великі бар'єри входження в галузь	Активізація конкурентів	Зниження попиту	**Обмеженість інформації**	**Ефективність проектів**	**Вибір продукту**	Визначення меж ринку	Визначення типу ринку	Дослідження конкуренції
Складність управління	**Визначення ризиків**	Передінвестиційні ризики	**Визначення ризиків**	**Диверсифікація СВК**	**Вибір ринків збуту**	Формування планових цін	**Вибір ринків збуту**	Визначення конкурентоспроможності
Умови невизначеності	Операційні ризики	Ризики інвестиційної фази	**Джерела фінансування**	**Кадрове забезпечення**	**Опанування технологією**	Дослідження потреб споживачів	Вибір каналу збуту	Формування маркетингових заходів
Кредит	Лізинг	Інвестори	Основні робітники	Спеціалісти	Організаційна структура нового відділу	Вибір технології виробництва	Вибір виробника обладнання	Встановлення технологічної лінії
Власний капітал	**Джерела фінансування**	Кредит + Кошти підприємства	Допоміжний персонал	**Кадрове забезпечення**	Соціальний пакет	Підбір та навчання персоналу	**Опанування технологією**	Вибір постачальників
Кошти підприємства	Нерозподілений прибуток	Лізинг + Кошти підприємства	Соціальні гарантії для персоналу	Методи стимулювання	Безпека робочих місць	Організація виробничого процесу	Рішення проблем з побічними продуктами	Впровадження систем контролю якості

Рис. 2 - Матриця результатів застосування методу «квітка лотоса» для диверсифікації СВК «Росія»

З «квітки лотоса» видно, що основними проблемами, вирішення яких дозволить реалізувати стратегію диверсифікації є: вибір продукту, вибір ринків збуту, проблеми з опануванням технологією, проблеми кадрового забезпечення, проблема фінансування, визначення та мінімізація ризиків диверсифікації та обмеженість інформації.

Розглянемо другий етап. Важливим для реалізації стратегії диверсифікації є розробка альтернатив відносно продукту, що буде вироблятися. Тому нами для СВК було запропоновувано декілька варіантів, а саме: переробка соняшника в олію; смажене насіння соняшника фасоване; переробка кукурудзи в крупи; молочна продукція; продаж свіжого м'яса; ковбасні вироби; переробка пшениці в крупи; переробка пшениці в борошно. Після вивчення ринку вибір зупинився, саме на переробці насіння соняшника в соняшникову олію. Але сама наявність альтернатив є важливою для реалізації стратегії диверсифікації, оскільки саме вони дозволяють використати всі можливості, що відкриваються перед підприємством.

При розробці стратегії повинний бути врахований такий аспект, як ринок збуту та враховані всі його особливості. А саме: територія, конкуренти, попит, ціна, якість, споживач, сегмент ринку, на який буде розрахована продукція,

упаковка. Таким же чином формуються інші «пелюстки». Кожен з цих аспектів відкриває нові аспекти та стає в головним у своєму секторі. В підсумку, можна стверджувати, що цей метод спрямований на переорієнтацію і розширення системи підходів і поглядів, що стосуються однієї проблеми, на користь нових, несподіваних рішень.

Таким чином, застосування методу «квітки лотосу» дозволило розглянути проблему диверсифікації СВК в динаміці і врахувати проблеми, які можуть виникнути в майбутньому.

Література

1. Ансофф И. Новая корпоративная стратегия. –Спб: Изд-во «Питер», 1999. – 416с.
2. Доценко Г. О. Особливості ефективної стратегії диверсифікації / Доценко Г. О. // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка та менеджмент». – 2004. – № 8. – С. 209 – 213.
3. Кондратова А.И. Использование метода распускающегося лотоса для создания и развития творческих идей // Режим доступу: ea.donntu.edu.ua/bitstream/123456789/.../1/Кондратова_Анастасия%28см%29.doc

ОСОБЛИВІСТЬ ОРГАНІЗАЦІЇ І МЕТОДИКИ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЕЛЕВАТОРНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Ощепков О. П., к.е.н, доцент кафедри обліку та аудиту
Лакєєва С.О., магістрант кафедри обліку та аудиту
Одеська національна академія харчових технологій

Ефективність функціонування та розвитку підприємства в значній мірі залежить від своєчасного і в повному обсязі забезпечення виробничими запасами. Їх сутність, структура і обсяги залежать від специфіки галузі, що, в свою чергу, визначає специфіку ведення їх обліку. Питання організації і методики обліку виробничих запасів розглядали Ф.Ф Бутинець, О.В.Басенко, Б.С.Лень, В.В.Сопко та інші.

Виробничі запаси як складова оборотних активів підприємства, займає особливе місце у складі майна підприємства, без яких не може бути здійснено виробничий процес. Основи організації і методики обліку виробничих запасів відображено у П(С)БО №9 «Запаси» [1]. Запаси - це активи, які утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності, перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва, утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством

Разом з тим, існують різні підходи до визначення сутності запасів, в тому числі, виробничих запасів. Так, В.В. Сопко характеризує запаси як сукупність матеріальних благ, вироблених невідомо для кого и для чого, які навряд чи колись взагалі будуть використані за призначенням [2, с.56]. В свою чергу, І.Ю.Чаюн, І.Ю Бондар характеризують виробничі запаси як матеріальні ресурси, які необхідні для забезпечення розширеного відтворення виробництва…які зберігаються на складі з метою їх наступного використання [3, с.44].

Ф.Ф. Бутинець розкриваючи сутність виробничих запасів, характеризує їх як

все те, що завезено на склади підприємства і ще не вступило в першу стадію обробки, тобто частина сукупних запасів, призначених для виробничого споживання [4, с.59]. Розкриваючи склад виробничих запасів, В.С.Лень та В.В. Гливенко розглядають виробничі запаси як предмети праці, підготовлені для запуску процесу виробництва [5, с.122]

На нашу думку, виробничі запаси – це частина оборотних активів підприємства у формі сировини, матеріалів та енергоресурсів для забезпечення безперервного процесу виробництва і реалізації матеріальних благ. Такий підхід надає право враховувати виробничі запаси як актив капіталу підприємства, який реалізується в досягненні мети підприємства.

Виходячи із сутності виробничих запасів, виникають питання організації обліку виробничих запасів, серед яких є:

1. Забезпечення своєчасного документального оформлення руху запасів;
2. Контроль за повним і своєчасним оприбуткуванням запасів та їх збереження у місцях зберігання і на всіх стадіях обробки;
3. Забезпечення відповідності складських запасів нормативним;
4. Достовірна оцінка запасів;
5. Розрахунок фактичної собівартості витрачених матеріалів та їх залишків;
6. Відображення операцій з оприбуткування та витрачання запасів у системі бухгалтерського обліку тощо.

При формуванні облікової політики обліку виробничих запасів важливу роль займає їх оцінка. Важливим в оцінці запасів є принцип передбачуваності, який передбачає застосування в бухгалтерському обліку таких методів оцінки запасів, які повинні запобігти завищенню оцінки активів, а також забезпечувати точність фінансових результатів підприємства.

ТОВ «Джулинський елеватор» входить в групу компаній «Агропросперіс». На ТОВ «Джулинський елеватор» зарахування виробничих запасів відбувається за первинною вартістю. Облік списання виробничих запасів здійснюється за середньозваженою собівартістю. Облік виробничих запасів ведеться на синтетичному рахунку 20 з використанням аналітичних субрахунків та рахунку 22 МШМ. По дебету рахунків здійснюється операція обліку придбання запасів, по кредиту рахунків відображається їх передача до виробництва на формування виробничої собівартості готової продукції та її реалізації з урахуванням адміністративних витрат і витрат на збут Для ведення обліку господарських операцій зернопереробної галузі розроблено спеціальну програму «1С:Бухгалтерія елеватора, млина та комбікормового заводу для України». Галузева програма розроблена на базі редакції 1.2 «1С: Бухгалтерія 8 для України» на технологічній платформі «1С: Підприємство 8.3».

Дана програма багатофункціональна, яка може змінювати власну конфігурацію під поставлені завдання обліку. В даному випадку – це облік виробничих запасів. Впровадження даної програми дозволяє централізовано вести облік фінансово-господарської діяльності. В зв’язку з невеликими обсягами зберігання зерна і незначною чисельністю персоналу, в процесі обліку приймають участь тільки менеджер, бухгалтер і комірник. Вони фіксують окремі операції прийняття виробничих запасів, видачу і списання виробничих запасів та передачу

всієї інформації до філіалу холдингу в місто Вінницю. Методичне забезпечення організації обліку виробничих запасів забезпечується спеціальними первинними документами, які розроблено з літерами ЗХС на відміну від стандартного позначення документів літерою М для звичайної діяльності інших підприємств. Наприклад, ЗХС-3 – реєстр товаро-транспортних накладних на прийняття запасів, в звичайному варіанті це М-4. Прибутковий ордер на підставі товаро-транспортної накладної про приймання матеріалів ЗХС-5 – реєстр товаротранспортних накладних на відпуск запасів.

Відповідно програми, складській облік ведеться за кількісними і якісними показниками, забезпечуючи бухгалтерський і податковий облік. Поточний облік операцій з виробничими запасами дозволяє автоматично, шляхом інвентаризації контролювати їх наявність як за відповідальними особами, так і за окремими складами. Таким чином, впровадження автоматизованої спеціальної програми обліку виробничих запасів сприятиме їх оптимізації на складі, збереженню та своєчасному прийняття рішень з ефективного управління виробничими запасами.

Література

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 9 «Запаси», затверджене Наказом Мінфіну України від 20.10.1999 № 246 (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99
2. Сопко В.В. Бухгалтерський облік [Текст]: навч. посіб. для студ. спец. «Облік і аудит» вищих навч. закладів. – Тернопіль: Астон, 2005. – 496 с.
3. Чаюн І.Ю. Управління матеріально-технічним забезпеченням підприємства [Текст]: навч. посіб. / І.Ю.Чаюн, І.Ю. Бондар.– К.: Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2002. -111с.
4. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансований облік [Текст]. –Житомир, 2001р. – 608 с.
5. Лень В.С. Бухгалтерський облік в Україні: основи та практика [Текст]: навч. посіб. / В.С. Лень, В.В. Гливенко. - К.: Центр навчальної літератури, 2006. - 556 с.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОГО ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ ПДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Тарасова О.В., к.е.н, доцент кафедри обліку та аудиту
Одеська національна академія харчових технологій

Фінансова стійкість підприємства є однією з найважливіших характеристик його стабільного стану. Забезпечення фінансової стійкості в значній мірі залежить від ефективності фінансового механізму підприємства. Реформування економіки, невизначеність загальноекономічної ситуації, зміни законодавчої системи негативно впливають на прибутковість підприємств харчової промисловості та призводять до збільшення ризику неефективності їх діяльності. За цих умов важливим завданням кожного підприємства є адаптація до нестабільного ринкового середовища, до постійних змін ринкової кон’юнктури. Це вимагає формування ефективного фінансового механізму забезпечення стійкого розвитку підприємств харчової промисловості.

Актуальність дослідження фінансового механізму забезпечення стійкості зумовлена об’єктивною потребою підприємств харчової промисловості в

поліпшенні показників фінансово-господарської діяльності та накопиченні потенціалу їх подальшого розвитку.

Дослідження теоретичних та практичних аспектів функціонування фінансового механізму на макро- та мікрорівні відображені в працях вітчизняних і зарубіжних вчених М. Артуса, В. Базилевича, О. Ковалюка, В. Опаріна, А. Поддєрьогіна [1-5] та ін. Разом з цим, високо оцінюючи результати цих досліджень, слід констатувати, що проблеми формування фінансового механізму управління стійким розвитком підприємств досліджені недостатньо. Тому існує об'єктивна необхідність обґрунтування методів та інструментів реалізації фінансового механізму управління фінансовою стійкістю підприємства.

У процесі господарювання фінанси підприємств харчової промисловості здійснюють свої функції переважно через фінансовий механізм, під яким розуміється оформлена законодавчими й нормативними актами взаємозалежна система заходів, спрямованих на використання об'єктивно існуючих грошових відносин для досягнення цілей підприємства. Таким чином, якщо фінанси – об'єктивна економічна категорія, що відображає об'єктивно існуючі грошові відносини, то фінансовий механізм – це система управління фінансами, або спосіб впливу на фінансові відносини через фінансові важелі за допомогою фінансових методів. Фінансовий механізм має дві взаємопов'язані сторони: суб'єктивну й об'єктивну. Об'єктивна сторона фінансового механізму виявляється в тому, що він будується відповідно до вимог об'єктивних економічних законів. З іншого боку, фінансовий механізм носить суб'єктивний характер, тому що встановлюється вищим менеджментом підприємства для вирішення завдань, що стоять перед ним на тому або іншому етапі розвитку.

Узагальнення існуючих методологічних підходів до організації фінансів у вітчизняній науці дозволило виявити, що управління фінансами суб'єктів господарювання можна здійснювати на основі процесного та системного підходів. Процесний підхід полягає у використанні сукупності форм, методів, прийомів управління рухом фінансових ресурсів. Системний підхід – це частина загальної системи управління, основним завданням якої є реалізація управлінського впливу на рух фінансових ресурсів з метою підвищення ефективності їх розподілу та використання. Саме останній є більш доречним у відповідності до принципів функціонування в умовах ринкового господарства. Впровадження системного підходу управління процесом збалансування фінансів підприємства на усіх фазах їх кругообігу вимагає визначення структури системи (окремих елементів та їх функцій), комунікацій (інформаційних зв'язків), функціональності (механізму реалізації).

Таким чином, можна узагальнити, що відповідно процесному підходу під фінансовим механізмом розуміють функціонування безпосередньо фінансів підприємств. Матеріальним відображенням фінансових відносин є грошові потоки, організація яких відбувається за певними правилами. На підставі даного підходу і формується розуміння фінансового механізму як організаційного відображення фінансових відносин. Такий підхід до визначення фінансового механізму відображає внутрішню організацію функціонування фінансів підприємств харчової промисловості.

Фінансовий механізм відповідно до системного підходу визначається як сукупність методів і форм, інструментів, прийомів і важелів впливу на стан та розвиток підприємства. Цей підхід відображає зовнішню дію функціонування фінансів підприємств, характеризує фінанси як вирішальний чинник впливу апарату управління на економічний стан підприємства. Завдяки такому аспекту дослідження фінансового механізму з'являється можливість чітко визначити його складові та структуру. Таким чином, враховуючи принципи організації фінансів в умовах ринкової економіки та трансформаційних процесів, доцільним є удосконалення методології формування та реалізації фінансового механізму стійкого розвитку підприємств. Пропонуємо розширити концептуальний підхід до визначення механізму за рахунок включення комплексного, програмно-цільового та критеріального підходів.

Якщо системний підхід дозволяє визначити структуру фінансового механізму, виявити роль кожного елементу в загальній системі, взаємозв'язок, вплив системи на елементи і навпаки; процесний — розробити дії щодо реалізації функцій управління фінансовою діяльністю, то програмно-цільовий підхід відображає формування механізму відповідно цільовим програмам розвитку підприємств для досягнення оперативних, тактичних, стратегічних цілей із врахуванням впливу внутрішніх та зовнішніх чинників; комплексний — поєднує різні підходи в загальну систему управління фінансами підприємств; критеріальний — забезпечує розробку індивідуальних оціночних критеріїв ефективності функціонування фінансового механізму по окремих підрозділах, підприємству в цілому з метою реалізації стимулюючої функції цього механізму.

Стійкість промислового підприємства залежить від сукупності внутрішніх і зовнішніх чинників. Найважливішою зі складових стійкого функціонування та розвитку промислового підприємства є саме фінансова складова, а отже, вихідною базою для управління фінансовою стійкістю підприємства є його фактичний фінансовий стан.

Таким чином можна узагальнити, що механізм збалансування фінансів підприємств – це сукупність взаємопов'язаних і взаємообумовлених форм, методів, інструментів, важелів дотримання правильних пропорцій у русі фінансових потоків підприємства по всіх фазах циклу кругообігу фінансових ресурсів (формування, розподілу, використання) у відповідності до законодавчого, нормативного, інформаційного, кадрового, технічного забезпечення з метою реалізації стратегії стійкого зростання в поточному та перспективному періодах.

Література

1. Артус М. М. Фінансовий механізм в умовах ринкової економіки /М. М. Артус // Фінанси України. – 2005. – № 5. – С. 54-59.
2. Базилевич В. Д. Державні фінанси: навч. посіб. / В. Д. Базилевич, Л. О. Баластрик; за заг. ред. В. Д. Базилевича. – К. : Агі, 2004. – 363 с.
3. Ковалюк О. М. Методологічні основи фінансового механізму / О. М. Ковалюк // Фінанси України. – 2003. – № 4. – С. 54.
4. Опарін В. М Фінанси (загальна теорія): навч. посібник. – 2-ге вид., доп. і перероб. / В. М. Опарін. – К. : КНЕУ, 2001. – 240 с.
5. Фінанси підприємств: підручник / Ред. Поддєрьогін А. М. – К. : КНЕУ, 2004. – 546 с.

ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ НА М'ЯСОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Ощепков О. П., к.е.н, доцент кафедри обліку та аудиту
Забравська К.О., магістрант кафедри обліку та аудиту
Одеська національна академія харчових технологій

М'ясопереробна галузь – одна з найважливіших галузей харчової промисловості, яка повинна забезпечувати раціональне харчування м’ясними продуктами в широкому асортименті, високої якості та безпеки. Специфіка діяльності підприємств м'ясопереробної галузі полягає в тому, що технологічний процес виготовлення продукції достатньо складний і нетривалий, незавершене виробництво відсутнє, готова продукція має обмежений термін реалізації, тому залишки її мінімальні. Враховуючи вищезазначене, для ефективного функціонування і розвитку м'ясопереробних підприємств повинна бути досконала організація і методика обліку готової продукції та її реалізації, що обумовлює актуальність даної проблеми.

Дослідження з питань обліку готової продукції та її реалізації розглядали автори Ф.Ф.Бутинець, Т.В. Федосова, М.Т. Білуха, М.Ф. Огійчук, В.Я. Плаксієнко, М.С. Пушкарат, В.В.Собко, Р.Л.Хомяк та інші. Разом з тим, галузева специфіка дослідження цих питань залишається актуальною, оскільки не має єдності в трактуванні поняття як готової продукції, так і її реалізації, що обумовлює особливості їх облікового процесу.

Ф.Ф. Бутинець характеризує готову продукцію як виріб, якій пройшов всі стадії технологічної обробки на підприємстві, відповідають затвердженим стандартам або умовам договору, прийняті технічним контролем підприємства і здані на склад або замовникові – покупцеві згідно з діючим порядком прийняття продукції [1, с. 324].

Т.В. Федосова під готовою продукцією розуміє продукцію, яка пройшла всі послідовні стадії технологічного процесу, включаючи упаковку, маркування, контроль якості і готова до реалізації [2].

На думку В.Я. Кожинова, готова продукція – продукція, завершена у виробництві і підготовлена до продажу або відправки замовнику, до вивезення з підприємства-виробника [3].

Методологічні основи формування в бухгалтерському обліку інформації про готову продукцію визначаються П(С)БО 9 “Запаси” та 16 “Витрати” відповідно до П(С)БО 9 „Запаси” готовою продукцією, вважається продукція, що виготовлена на підприємстві, в установі, призначена для продажу і відповідає технічним та якісним характеристикам, передбаченими договором або іншим нормативно-правовим актом [4]. Відповідно міжнародних стандартів, готова продукція належіть до запасів МСФЗ 2 «Запаси» та зараховується до активів, призначених для продажу [5].

Для об’єктивного відображення в обліку і звітності показників доходу від продажу, собівартості проданої продукції, адміністративних витрат і витрат на збут, а також розмір прибутку (збитку) від продажу, необхідно дослідження циклу виручки і реалізації готової продукції, її повноти, своєчасності та достовірності

відображення в обліку і звітності показників доходу від продажу, собівартості. При організації обліку продукції основним моментом є визначення її характеру. Готова продукція за характером класифікується за формою, за ступенем готовності, за технологічною складністю.

Підприємства виробляють продукцію у відповідності із укладеними договорами, розробленими плановими завданнями з асортименту, кількості і якості. Керівник підприємства, в першу чергу, повинен приділяти увагу питанням збільшення обсягу виготовленої продукції, розширення її асортименту і покращення якості, вивчаючи потреби ринку.

Відповідно до нормативних документів основними завданнями організації обліку готової продукції та її реалізації на підприємстві є:

– формування фактичної собівартості готової продукції;

– вірне і своєчасне документальне оформлення операцій і забезпечення достовірних даних про надходження і вибуття готової продукції;

– систематичний контроль за випуском готової продукції, наявністю її запасів і збереженням на складах;

– контроль за виконанням плану договорів-поставок за обсягом та асортиментом реалізованої продукції, організацією розрахунків з покупцями;

– вчасному і достовірному визначенні результатів від реалізації продукції (робіт, послуг) та їх облік.

На м'ясопереробних підприємствах процес обліку готової продукції повинен складатись з двох стадій (переділів) відповідно технологічного циклу виробництва: підготовки сировини та виробництва м’ясоковбасної продукції. За першим переділом формується собівартість м’яса знежиленого та відходів від обвалювання та жилування (кістки, жилки, зачистки). За другим – собівартість ковбасних виробів, копченостей, консервів м’ясних та напівфабрикатів. До особливостей організації обліку витрат м’ясопереробної стадії виробництва, враховуючи повний (замкнений) технологічний цикл, належать: 1) визначення собівартості за кожним переділом переробки сировини:

– по першому переділу – це підготовка сировини із цехів (відділень, дільниць) обвалювання та жилування м’яса на кістках, посолу знежиленого м’яса та сировини для копченостей, нарізання шпика, обробки субпродуктів. На цій стадії визначається собівартість отриманих напівфабрикатів (м’яса знежиленого за видами);

– по другому переділу – передбачає визначення собівартості м’ясо-ковбасної продукції за видами виготовлення ковбасних виробів, копченостей, консервів та напівфабрикатів тощо.

Облік готової продукції ведеться на рахунку 26: по дебету рахунку відображається передача готової продукції з виробництва на склад за фактичною собівартістю, по кредиту – відображається відвантаження готової продукції споживачам, відповідно договору купівлі-продажу за собівартості реалізації рахунку 901. Облік реалізованої продукції споживачам або замовникам відображається на рахунку 36 з субрахунками 361 і 362 в національній та іноземній валютах. По дебету відображається, що продукція відвантажена, а по кредиту – що споживач розрахувався за отриману продукцію.

Процес руху готової продукції оформлюється накладними з використанням карток обліку або накопичувальних відомостей. Наприклад, на ПП Фірма «Гармаш» процес обліку готової продукції та її реалізації ведеться за допомогою програми «1С: Підприємство 8», спеціально адаптованої для даного підприємства з автоматизованою системою складу готової продукції. Реалізація готової продукції здійснюється за «Методом відвантаження» продукції з відстрочкою платежу на термін, відповідно договорів.

Як показує практика і аналіз більшості м'ясопереробних підприємств, споживачі і замовники порушують терміни сплати за продукцію, що відображається в балансі підприємства. Тому, подальше дослідження питань обліку готової продукції та її реалізації повинне бути спрямоване на скорочення собівартості готової продукції за рахунок зменшення відходів і покращення якості сировини, що надходить до підприємства.

Література

1. Бутинець Ф.Ф. Інформаційні системи бухгалтерського обліку. Підручник. – Ж.: ПП «Рута». 2012. – 520с.
2. Федосова Т.В. Бухгалтерский учет / Т.В.Федосова – Таганрог: ТТИ ЮФУ, 2010. – 364 с.
3. Кожинов В.Я. Бухгалтерский учет. Пособие для начинающих/ В.Я.Кожинов. – М., 2012. – 152 с.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 9 «Запаси», затверджене Наказом Мінфіну України від 20.10.1999 № 246 (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99
5. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (МСБО) 2 Запаси [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon5.rada.gov.ua/laws/show/929_021

ВНУТРІШНІЙ АУДИТ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ УКРАЇНИ

Стасюкова К.В., старший викладач кафедри обліку та аудиту,
Головаченко Л.М., викладач кафедри обліку та аудиту
Одеська національна академія харчових технологій

У сучасних умовах господарювання значно зростають обсяги платних послуг, що надаються бюджетними установами в залежності від напряму їх діяльності з метою поповнення доходів спеціального фонду кошторисів. Наявні внутрішньо - організаційні диспропорції бюджетних установ, нестабільність їх фінансового стану зумовлюють потребу використання внутрішнього контролю всіх напрямів життєдіяльності й функціонування установ як інструменту підвищення ефективності їх управління. На сьогодні актуалізується питання впровадження дієвої системи організації внутрішнього аудиту та адаптації його методики до діяльності бюджетних установ в умовах реформування та поглиблення інтеграційних процесів в економіці України.

Бюджетні установи – органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також організації, створені ними у встановленому порядку, що повністю утримуються за рахунок державного бюджету чи місцевого бюджету.

Згідно з пунктом 12 статті 2 Бюджетного Кодексу України бюджетні установи - органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також

організації, створені ними у встановленому порядку, що повністю утримуються за рахунок відповідно державного бюджету чи місцевого бюджету. Бюджетні установи є неприбутковими. Отже, виходячи з вищезазначеного, до бюджетних установ відносяться:

– Верховна Рада;

– Адміністрація Президента;

– міністерства і відомства;

– місцеві державні адміністрації;

– органи місцевого самоврядування (районні, районні у містах, міські, селищні, сільські ради);

– державні установи і організації, що фінансуються винятково з бюджетів усіх рівнів.

У статті 26 Бюджетного кодексу України передбачено запровадження в органах державного сектору внутрішнього контролю та аудиту.

Внутрішнім аудитом є діяльність підрозділу внутрішнього аудиту в бюджетній установі, спрямована на удосконалення системи управління, запобігання фактам незаконного, неефективного та не результативного використання бюджетних коштів, виникненню помилок чи інших недоліків у діяльності бюджетної установи.

Суб'єктом здійснення внутрішнього аудиту бюджетних установ виступає відділ внутрішнього аудиту, об'єктом – стан організації та ефективність функціонування внутрішнього контролю в бюджетних установах, діяльність установи і заходи, які вживаються керівником для забезпечення ефективного функціонування системи внутрішнього контролю. Мета здійснення внутрішнього аудиту в бюджетних установах – підвищення ефективності використання фінансових ресурсів бюджетних установ.

Основні засади внутрішнього аудиту в державному секторі регулюються постановою КМУ «Деякі питання утворення структурних підрозділів внутрішнього аудиту та проведення такого аудиту в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, їх територіальних органах та бюджетних установах, які належать до сфери управління міністерств, інших центральних органів виконавчої влади» № 1001 від 28 вересня 2011 р., яка визначає механізм утворення структурних підрозділів внутрішнього аудиту та проведення в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, їх територіальних органах та бюджетних установах, які належать до сфери управління міністерств, інших центральних органів виконавчої влади такого аудиту. Відповідно до цієї постанови підрозділи внутрішнього аудиту утворюються в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, їх територіальних органах на базі контрольно - ревізійних підрозділів, а також в бюджетних установах, що належать до сфери управління міністерств, інших центральних органах виконавчої влади.

З метою визначення єдиних підходів до організації та проведення внутрішнього аудиту, підготовки аудиторських звітів, висновків та рекомендацій в бюджетних установах, які належать до сфери управління міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, оцінки якості такого аудиту

Міністерством фінансів України розроблені Стандарти внутрішнього аудиту, в яких визначаються основні завдання та функції підрозділу внутрішнього аудиту.

Організація ефективного внутрішнього аудиту потребує певних витрат необхідних для пошуку або підготовки кваліфікованих фахівців з аудиту в бюджетних установах.

Отже внутрішній аудит і державний фінансовий аудит відіграє досить вагому роль в забезпеченості, розвитку та перебудові фінансової дисципліни в нашій державі.

Література

1. Бюджетний кодекс України № 2456 – VI від 08.07.2010 р., зі змінами [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http:/www.zakon2.rada.gov.ua.
2. Кодекс етики працівників підрозділу внутрішнього аудиту, затверджений наказом МФУ № 1217 від 29.09.2011 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/ show/z1195-11.
3. Кожушко О. В. Оцінка стану внутрішнього аудиту бюджетної установи / О. В. Кожушко, Д. В. Калінкін // Проблеми економіки. — 2014. — № 3. — С. 234—239.
4. Наказ МФУ «Про затвердження стандартів внутрішнього аудиту» № 1247 від 04.10.2011 р., зі змінами [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http:// zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1219-11.

СУЧАСНИЙ СТАН ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ ТОВАРНИХ ОПЕРАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВАХ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ

Євтушевська О.О., к.е.н., доцент кафедри обліку та аудиту
Фомічьова В.І., магістрант кафедри обліку та аудиту
Одеська національна академія харчових технологій

Сучасна економічна ситуація країни та діяльність торгівельних підприємств передбачає здійснення комплексу заходів щодо удосконалення їхньої діяльності для підтримки конкурентоспроможності на ринку та підвищення прибутковості. Одним із способів покращення становища підприємства та підтримки його в конкурентоспроможному стані є здійснення внутрішнього аудиту, основним завданням якого є виявлення відхилень в діяльності підприємства та розробка рекомендацій щодо їх усунення. В результаті виконання даного завдання внутрішнього аудиту визначається ефективність його функціонування, яка залежить від рівня його організації та здійснення на торгівельному підприємстві.

У зв’язку з цим першочерговим об’єктом внутрішнього аудиту торгівельного підприємства повинен бути внутрішній аудит товарних запасів.

Товарні запаси для підприємств оптової та роздрібної торгівлі є складовою частиною оборотних активів, реалізація яких формує основну частину операційного доходу. Раціонально організований внутрішній аудит товарних запасів сприяє створенню інформаційної бази для прийняття управлінських рішень [4].

Питання організації внутрішнього аудиту товарних запасів на підприємстві висвітлені в працях вітчизняних науковців, зокрема: М.Т. Білухи, І.О. Бланка, Ф.Ф. Бутинця, Ю.А. Вериги, Г.М. Давидова, Б.М. Занька, М.Д. Корінька, Л.О. Лігоненко, А.А. Мазаракі, Є.В. Мниха, Л.В. Нападовської, В.П. Пантелеєва, О.А.

Петрик, В.С. Рудницького, О.В. Сапоговської, О.В.Фоміної, Т.В. Футало, В.О. Шевчука, а також зарубіжних вчених: Г. Амстронга, В.Д. Андрєєва, Б. Вейтца, А. Голмена, Ф. Котлера, М. Леві, Р. Монтгомері, Я.В. Соколова, В.П. Суйца, Л.О. Сухаревої та інших.

Внутрішній аудит товарних запасів проводиться фінансово-економічними службами підприємства, окремими аудиторами і консультантами, його результати використовуються для планування, контролю і прогнозування фінансового стану підприємства.

Основна мета внутрішнього аудиту товарних запасів – встановити своєчасність і повноту оприбуткування матеріально відповідальними особами товарів, що надійшли на склад, правильність їх обліку на рахунку 281 «Товари на складі» і обґрунтованість та правильність списання у видаток відпущених (відвантажених) товарів.

Щоб уточнити принципи та завдання внутрішнього аудиту при обліку товарних запасів, корисно порівняти його ознаки з зовнішнім аудитом [5]. Основна відмінність полягає в різноплановості цілей і задач, що вирішуються різними суб’єктами аналізу.

В процесі організації внутрішнього аудиту товарних запасів слід пам’ятати, що він повинен бути організований на такому рівні, щоб результат діяльності торгівельного підприємства об’єктивно відображав діяльність підрозділу, який перевіряється, а також був доступний для розуміння всім користувачам такої інформації. Для виконання даної умови внутрішнім аудиторам необхідно дотримуватись принципів при організації внутрішнього аудиту.

Принципи, що регулюють внутрішній аудит в Україні, визначені в нормативі №03 Аудиторської палати України. Всі принципи поділяють на принципи професійної етики, що є обов'язковими для кожного аудитора, та методологічні, що мають рекомендаційний характер.

Більшість практиків торгівельної діяльності вважають внутрішній аудит товарних запасів за важливий інструмент управління, оскільки внутрішній аудит дозволяє надавати керівництву необхідну інформацію та надавати рекомендації, які допомагають реально оцінити стан товарних запасів [1].

Внутрішній аудит товарних запасів визначає напрямки майбутнього розвитку підприємства, сприяє прийняттю правильних управлінських рішень.

План та програму перевірки товарних операцій доцільно формувати у вигляді наступної сукупності дій внутрішнього аудитора: вивчення положень облікової політики; аудит операцій з надходження товарних запасів; документальна перевірка руху товарних запасів; аудит аналітичного обліку товарних запасів; фактична перевірка товарних запасів та їх збереження; аудит операцій з реалізації товарів; аудит операцій з іншого вибуття товарів і тари; аудит доходів та витрат в системі оподаткування.

Система внутрішнього аудиту повинна в більшій мірі надавати менеджерам оперативну й стратегічну інформацію для прийняття управлінських рішень у майбутньому, ніж вимірювати результати подій, які вже відбулися. Тобто внутрішній аудит має розглядатися як елемент зворотного зв’язку, який дозволяє своєчасно відреагувати на будь-які відхилення від запланованих показників.

Література
1. Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16.07.1999 р. No 996 -XIV зізмінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996 -14
2. Закон України „Про аудиторську діяльність” від 22.04. 1993р. зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3125-12
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» /Наказ МФУ від 20.10.1999 р. No 246, (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0751- 99.
4. Бутенець Ф.Ф. Аудит. Підручник для студентів спеціальності Облік і аудит вищих навчальних закладів. - Житомир: ПП Рута,2009. - 672с.
5. Виноградова М. О. Аудит [текст]: навч. посіб. / М. О. Виноградова, Л. І. Жидєєва – К.: «Центр учбової літератури», 2014. – 654 с.

ПОДАТКОВЕ ЗАКОНОДАВСТВО ТА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Скляр Л.Б., к.е.н., доцент кафедри обліку та аудиту, Скляр В.Ю., аспірант
Одеська національна академія харчових технологій

Реформування економіки України зумовило значні зміни фінансового механізму її регулювання, зокрема податкової системи. Ця система стала однією з найважливіших у фінансових відносинах між державою і суб'єктами господарювання. До того ж вона є різноплановою і впливає практично на всі аспекти діяльності підприємств. Діюча податкова система постійно удосконалюється, що свідчить про намагання впровадити ефективно діючі відносини між державою і підприємствами, які рядом із формуванням бюджету, забезпечували б стимулювання і розвиток виробництва. Із цією метою у законодавчому порядку визначено багатоваріантну систему оподаткування, яка включає прямі та непрямі податки, податкові платежі, для визначення яких застосовуються специфічні бази та механізми обчислення, вони покриваються із різних джерел: прибутку чи витрат виробництва.

Податки є однією з найважливіших фінансових категорій. Історично це найдавніша форма фінансових відносин між державою і членами суспільства. Саме виникнення держави спричинило і появу платежів та внесків до державної скарбниці для фінансового забезпечення виконання державою її функцій.

Податки – це обов’язкові платежі юридичних та фізичних осіб до бюджету. За економічним змістом це фінансові відносини між державою і платниками податків з метою створення загальнодержавного централізованого фонду грошових коштів, необхідних для виконання державою її функцій [1, 2, 3].

Податкова система – це система всіх податків, які стягуються державою (в особі відповідних фіскальних органів) з платників цих податків. З 1-го січня 2011 року податкова система України чітко визначена Податковим Кодексом України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [4].

Податкове законодавство України ґрунтується на таких принципах згідно ст. 4 ПКУ:

1. загальність оподаткування - кожна особа зобов'язана сплачувати

встановлені податки та збори,

2. рівність усіх платників перед законом, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації

3. невідворотність настання визначеної законом відповідальності у разі порушення податкового законодавства;

4. презумпція правомірності рішень платника податку в разі, якщо норма закону неоднозначне (множинне) трактування прав та обов'язків платників податків

5. фіскальна достатність - встановлення податків та зборів з урахуванням необхідності досягнення збалансованості витрат бюджету з його надходженнями;

6. соціальна справедливість - установлення податків та зборів відповідно до платоспроможності платників податків;

7. економічність оподаткування - установлення податків та зборів, обсяг надходжень від сплати яких до бюджету значно перевищує витрати на їх адміністрування;

8. нейтральність оподаткування - установлення податків та зборів у спосіб, який не впливає на збільшення або зменшення конкурентоздатності платника податків;

9. стабільність - зміни до будь-яких елементів податків та зборів не можуть вноситися пізніш як за шість місяців до початку нового бюджетного періоду,

10. рівномірність та зручність сплати - установлення строків сплати податків та зборів, виходячи із необхідності забезпечення своєчасного надходження коштів до бюджетів

11. єдиний підхід до встановлення податків та зборів - визначення на законодавчому рівні усіх обов'язкових елементів податку.

Система оподаткування - це продукт діяльності держави, її важливий атрибут. Кожна держава формує свою систему оподаткування з урахуванням досвіду інших країн, стану економіки, розвитку ринкових відносин, необхідності вирішення конкретних економічних і соціальних завдань, власних національних особливостей. Становлення системи оподаткування в Україні почалося з ухваленням 25 червня 1991 р. Закону "Про систему оподаткування" [5]. У ньому було визначено принципи побудови і призначення системи оподаткування, дано перелік податків, зборів, названо платників та об'єкти оподаткування. Таким чином було закладено основи системи оподаткування, створено передумови для її наступного розвитку. А з прийняттям Податкового кодексу України було повністю оновлено податкове законодавство України. На даний час податкове законодавство України складають наступні законодавчо-нормативні акти:

1) Конституція України
2) Податковий кодекс України
3) Митний кодекс України
4) чинні міжнародні договори з питань оподаткування, ратифіковані ВР України
5) нормативно-правові акти, прийняті на підставі та на виконання Податкового кодексу та законів з питань митної справи
6) рішення органів місцевого самоврядування з питань місцевих податків та зборів
7) накази підприємства

8) податкові інструкції, рекомендації

Податковий кодекс, так звана податкова конституція країни - це цілісний, гармонійно пов’язаний та комплексний документ, який забезпечить досягнення балансу інтересів держави і платників податків, конкурентоспроможність вітчизняної податкової системи.

Головним завданням Податкового кодексу є побудова сучасної, справедливої фіскальної політики, що забезпечує загальний характер оподаткування, рівність усіх платників податків перед законом, досягнення стратегічних цілей сталого розвитку в оновленій системі державного регулювання економіки відповідно до Програми економічних реформ на найближчі роки.

Згідно статті 1 ПКУ, Податковий кодекс України регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів, зокрема, визначає вичерпний перелік податків та зборів, що справляються в Україні, та порядок їх адміністрування, платників податків та зборів, їх права та обов'язки, компетенцію контролюючих органів, повноваження і обов'язки їх посадових осіб під час здійснення податкового контролю, а також відповідальність за порушення податкового законодавства.

Згідно ст. 8 ПКУ В Україні встановлюються загальнодержавні та місцеві податки та збори. До загальнодержавних належать податки та збори, що встановлені ПКУ і є обов'язковими до сплати на усій території України, крім випадків, передбачених ПКУ. Згідно ст. 9 ПКУ, яка зазнала значних змін внесених ЗУ № 71-VIII від 28.12.14 р. [6], до загальнодержавних належать податки та збори:

До загальнодержавних податків належать: податок на прибуток підприємств; податок на доходи фізичних осіб; податок на додану вартість; акцизний податок; екологічний податок; рентна плата; мито.

До місцевих податків належать податок на майно та єдиний податок, а до місцевих зборів — збір за місця для паркування транспортних засобів та туристичний збір.

Місцеві ради обов’язково установлюють єдиний податок та податок на майно (в частині транспортного податку та плати за землю). Окрім того, вони вирішують питання щодо встановлення податку на майно (в частині податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки) та встановлення збору за місця для паркування транспортних засобів, туристичного збору. Установлення місцевих податків та зборів, не передбачених ПКУ, забороняється.

Прямі податки - податки, що стягуються державою безпосередньо з доходів або майна платника податків.

Непрямі податки - податки на товари і послуги, що встановлюються у вигляді надбавки до ціни або тарифу, оплачуються покупцями при купівлі товарів та отриманні послуг, а в бюджет вносяться продавцями чи рідше виробниками цих товарів та послуг. В Україні: акцизний податок, мито, ПДВ.

Сукупність загальнодержавних та місцевих податків та зборів, що справляються в установленому ПКУ порядку, становить податкову систему України. Платники податків зобов’язані платити загальнодержавні та місцеві податки та збори згідно визначених норм та правил. За несплату, платник несе відповідальність згідно чинного законодавства.

Джерелами самостійної сплати податкових зобов'язань або погашення податкового боргу платника податків є будь-які власні кошти, у тому числі отримані від продажу товарів (робіт, послуг), майна і немайнових цінностей, випуску цінних паперів, у тому числі корпоративних прав, отримані у позику (кредит), а також з інших джерел.

Податкова система є однією з найскладніших в правовій системі України. При цьому спостерігається тенденція щодо її нестабільності. За ринкових умов господарювання роль податків як основного джерела поповнення доходів державного бюджету, а також знаряддя регулювання соціально-економічних процесів у суспільстві зростає. Проблема побудови ефективної податкової системи – одна із найбільш актуальних в Україні. Її вирішення повинно здійснюватися шляхом вивчення і аналізу як існуючої в Україні законодавчої бази, так і накопиченого у світі досвіду у сфері оподаткування. Чинна система оподаткування в Україні формувалась протягом багатьох років. На жаль, поки що вона не є досконалою і не повністю відповідає вимогам часу. Сьогодні ще існують неузгодженість і протиріччя окремих норм податкових законів, їх нестабільність, безсистемне надання пільг та перекручування суті податків. Все це доводить, що й податковий тиск на платників податків необхідно знижувати. Основними завданнями реформування податкової системи України є зниження податкового навантаження на економіку.

Література

1. Ватуля І.Д. Податки, збори, платежі: Навчальний посібник / І.Д. Ватуля. – Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – 356 с.
2. Скляр Л.Б. Зміни податкового законодавства, податковий облік та податкові загрози / Обліково-аналітичне забезпечення в умовах управління фінансово-економічною безпекою підприємства: монографія // [В.В. Немченко, Н.М. Купріна, Г.О. Ткачук та ін.]: за заг. ред. д.е.н., проф. В.В.Немченко; ОНАХТ. – Одеса: Фенікс, 2015. – 360 с. – С. 216-230.
3. Литвиненко Я.В. Податкова політика: Навчальний посібник / Я.В. Литвиненко. – К.: МАУП, 2003. – 224 с.
4. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show /2755-17/page11.
5. Закон України «Про систему оподаткування» N 1252-XII від 25 червня – [Електронний ресурс] – Режим доступу:http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1251-12
6. Закон України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи " № 71-VIII від 28 грудня 2014– [Електронний ресурс] – Режим доступу:http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/71-19

ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АУДИТОРСЬКОГО ПРОЦЕСУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ

Євтушевська О.О., к.е.н., доцент кафедри обліку та аудиту
Богослова В.І., магістрант кафедри обліку та аудиту
Одеська національна академія харчових технологій

Для здійснення виробничо-господарської діяльності підприємствами всіх форм власності та галузей економіки використовуються товарно-виробничі запаси, які є найбільш важливою та значною частиною активів підприємства.

Вони займають особливе місце у складі майна та домінуючі позиції у структурі витрат підприємств різних сфер діяльності. Виробничі запаси є складовою частиною групи матеріальних ресурсів, які формують економічні (виробничі) ресурси. Виробничі запаси – це активи, які використовуються для подальшого продажу, споживання під час виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг, а також управління підприємством.

Для забезпечення безперебійної роботи виробництва на складах підприємства завжди повинні бути виробничі запаси в межах норм, передбачених потребою підприємства. У складських приміщеннях підприємств здійснюються операції по збереженню виробничих запасів, що надходять, а також відпуску їх у виробництво. Бухгалтерський облік покликаний головним чином забезпечити контроль за залишками. надходженням і витратами виробничих запасів на складі, що є важливою умовою для забезпечення збереження власності підприємства.

Аудит виробничих запасів – це одна з найбільш складних ділянок облікової роботи. На підприємстві номенклатура матеріальних цінностей обчислюється десятками тисяч найменувань, а інформація з обліку виробничих запасів становить більше 30% всієї інформації з керування виробництвом. Тому організація контролю за рухом, збереженням та використанням матеріальних цінностей пов'язана з більшими труднощами. Важливе значення має автоматизація всіх облікових робіт, починаючи від виписки облікових документів і закінчуючи складанням необхідної звітності. Згідно Закону України «Про інформацію» під інформацією розуміють документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються в суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі [1].

Обліково-економічна інформація – це сукупність відомостей, які характеризують виробничу та фінансову діяльність суб'єктів господарювання, відображених в системі обліку [5].

Інформаційне забезпечення – це цілеспрямована робота по збору інформації, її реєстрації, передаванню, обробці, узагальненню, зберіганню та пошуку суб'єктами контролю з метою використання для управління [4]. Завданням інформаційного забезпечення є інформування учасників контрольного процесу про стан об'єкту, який контролюється, про його функціонування відповідно до нормативно - правових актів.

При цьому інформація, яка характеризує цифри, факти, відомості та інші дані, що базуються на показниках господарської діяльності, є економічною. Економічну інформацію можна кількісно виміряти та якісно оцінити у процесі аналізу, планування, прогнозування, управління соціально-економічного розвитку. Економічну інформацію отримують за допомогою різних носіїв, передусім бухгалтерської, статистичної звітності, вибіркових обстежень. Економічна інформація існує у вигляді економічних потоків різноманітних рішень, вказівок, розпоряджень, які відображають прямі й зворотні зв'язки, які безпосередньо виникають у процесі господарської діяльності [2].

На сьогоднішній день, аудит виробничих запасів не може здійснюватися без дослідження оперативного обліку (наприклад, щоденні оперативні дані про рух дефіцитних основних і допоміжних матеріалів та інша оперативна інформація,

визначена керівництвом суб'єкта господарювання залежно від його специфіки), інформації з діловодства (накази про зміну матеріально відповідальних осіб; про проведення ревізій, інвентаризацій; про розгляд результатів ревізії та інвентаризації); висновків спеціалістів (щодо якості та придатності запасів, доцільності їх придбання, списання). У ході аудиту використовуються акти ревізій та перевірок запасів, складені відповідними контролюючими органами, а також інформація, одержана в ході попереднього аудиту. Ці джерела інформації мають допоміжний характер, проте їх дослідження дає можливість встановити місця підвищеного інформаційного ризику [3].

Аудиторський процес є неможливим без належного рівня його інформаційного забезпечення. На кожному етапі даного процесу необхідним є певний набір даних, що включає нормативно - правові, установчі документи, облікові, статистичні та інші джерела інформації, що розкривають суть об'єкта дослідження. Від вчасного, повноцінного, достовірного інформаційного забезпечення залежить якість як процесу аудиту, так і його результатів.

Слід зауважити, що не тільки інформація бухгалтерського обліку є об'єктом контролю. Існування ефективної системи контролю в системі управління здатне впливати на якість облікової інформації, на повноту документування господарських операцій та збереженість активів. Для успішної реалізації своїх функцій суб'єкти аудиту повинні виконувати такі обов'язки: визначити методи і джерела отримання інформації, визначити чинники, які впливають на господарсько – фінансову діяльність підприємства.

Література

1. Закон України "Про інформацію" від 02.10.1992 р. № 2657 -XII зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12
2. Економічна енциклопедія: Утрьох томах. Т. 1 / Редкол. С.В.Мочерний (відп. ред.). – К.: Видавничий центр «Академія», 2000. – 864с.
3. Кулаковська Л. П. Організація і методика аудиту: навч. посіб. / Л.П. Кулаковська, Ю. В. Піча. –К.: Каравела, 2010. – 568 с.
4. Пантелєєв В.П. Аудит / В.П. Пантелєєв – К.: «Видавничий дім «Професіонал», 2008. – 400 с.
5. Пилипенко А.А. Організація обліку і контролю / А.А. Пилипенко, В.І. Отенко. – Харків: вид. ХДЕУ, 2002. –288 с.

ЕКСПОРТНІ ПОТОКИ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ ПРОДУКЦІЇ З УКРАЇНИ – ГЕОГРАФІЧНИЙ ТА ТОВАРНИЙ АСПЕКТИ

Антонюк П.О., к.е.н., старший науковий співробітник відділу ринкових механізмів і структур,
Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України,
Антонюк О.П., к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту,
Одеська національна академія харчових технологій

За останні п'ять років при значному загальному скороченні експорту товарів з 62,3 млрд. дол. в 2013 р. до 43,3 млрд. дол. в 2017 р. або на 30,5 % в географічній структурі експорту з України відбулися істотні зміни. Частка країн СНД скоротилася з 34,8 % до 16,0 %, а країн ЄС зросла з 26,6 % до 40,5 %, країн Азії з

26,5 % до 29,8 %, та інших країн з 12,1 % до 13,7 %. Таким чином країни європейського співтовариства стають головним торговим партнером України.

Значну частину в експорті товарів складає агропродовольча продукція. Це один з небагатьох видів товарів, експорт яких зріс за період 2013-2017 рр. з 16930 млн. дол. до 17758 млн. дол., а їх частка в загальному експорті товарів, відповідно, з 27,2 % до 41,0 %. З 2014 р. агропродовольча продукція стає головним експортним товаром України, що не кращим чином характеризує стан економіки в державі та процеси, що в ній відбуваються. Так, в ЄС – світовому лідеру по експорту продовольства доля сільськогосподарської сировини та сільгосппродукції в загальному обсязі європейського експорту складає сім процентів. Цей сегмент займає четверте місце по вартості експортних товарів після машин і обладнання, хімічної продукції та ліків [1].

Проте нарощування продовольчого експорту позитивно впливає на стан торгового балансу країни так як експорт агропродовольчої продукції забезпечує позитивне сальдо в зовнішній торгівлі цією продукцією, що постійно зростає – з 8891 млн. дол. в 2013 р. до 13459 млн. дол. в 2017 р.

Зростання агропродовольчого експорту мало місце по усіх напрямах експорту, крім експорту в країни СНД (табл. 1)

Таблиця 1 – Географічна структура зовнішньої торгівлі агропродовольчими товарами (х)

Напрями експорту	2013 р.		2017 р.		Відхилення 2017 р. від 2013 р.	
	млн. дол.	%	млн. дол.	%	абс	%
Усього	16930	100,0	17758	100,0	828	4,9
СНД	3611	21,3	1353	7,6	-2258	-62,5
ЄС	4485	26,5	5617	31,6	1132	25,2
Азія	6191	36,6	7880	44,4	1689	27,3
Інші	2643	15,6	2908	16,4	265	10,2

(х) Розраховано за даними Державної служби статистики України [2]

Як свідчать дані табл. 1 значне скорочення усього агропродовольчого експорту до країн СНД, головним чином по експорту до РФ (з 1942 млн. дол. в 2013 р. до 112 млн. дол. в 2017 р.) вдалося компенсувати за рахунок зростання експортних поставок до ЄС, країн Азії та інших країн світу. Проте в розрізі товарних груп ситуація не така однозначна, що пояснюється відмінностями в товарній структурі експорту (таблиця 2).

Таблиця 2 – Товарна структура експорту агропродовольчих товарів (х)

Розділи продукції відповідно до УКТЗЕД		Експорт, всього		СНД		ЄС		Інші	
		2013 р.	2017 р.	2013 р.	2017 р.	2013 р.	2017 р.	2013 р.	2017 р.
I Живі тварини і продукти тваринного походження	млн. дол.	1083	1109	789	254	55	283	239	572
	%	6,4	6,3	21,8	18,8	1,2	5,0	2,7	5,3
II Продукти рослинного походження	млн. дол.	8849	9216	331	174	3149	2993	5369	6049
	%	52,3	51,9	9,2	12,9	70,2	53,3	60,8	56,1
III Жири та олії тваринного або рослинного походження	млн. дол.	3497	4606	252	88	500	1476	2745	3042
	%	20,6	25,9	7,0	6,5	11,2	26,3	31,1	28,2
IV Готові харчові продукти	млн. дол.	3501	2827	2239	837	781	865	481	1125
	%	20,7	15,9	62,0	61,9	17,4	15,4	5,4	10,4
Всього	млн. дол.	16930	17758	3611	1353	4485	5617	8834	10788
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

(х) Розраховано за даними Державної служби статистики України [2]

Так, якщо країни СНД імпортують з України більше 80 % живих тварин, продуктів тваринного походження і готових харчових продуктів (товари першого та четвертого розділів УКТЗЕД, то країни ЄС і інші країни імпортують переважно продукти рослинного походження, а також жири та олії тваринного і рослинного походження (товари другого та третього розділів УКТЗЕД). Ці відмінності в структурі свідчать про неможливість швидкої переорієнтації українських експортерів з ринку СНД на інші ринки, стосовно товарів першого та третього розділів.

Проте в 2016-2017 рр. в цій справі спостерігається певний прогрес. Зростає експорт з м'яса та їстівних субпродуктів свійської птиці, масла вершкового, цукру, готових продуктів із зерна, макухи олійних культур, переважно в країни ЄС та інші країни світу. Так по живим тваринам і продуктам тваринного походження експорт зріс в країни ЄС з 55 млн. дол. в 2013 р. до 283 млн. дол. в 2017 р., а в інші країни світу з 239 млн. дол. до 572 млн. дол. Експорт готових харчових продуктів до країн ЄС зріс до 865 млн. дол. або на 110,8 %, а в інші країни світу до 1125 млн. дол., або в 2,3 рази. Збереження таких темпів зростання, розширення номенклатури експортних товарів першого та четвертого розділів дозволить значно зменшити втрати від скорочення експорту в країни СНД.

Висновки. В останні роки агропродовольча продукція є основним експортним товаром України. Товарна структура експорту агропродовольчих товарів має свої особливості по напрямах експорту, що ускладнює швидку переорієнтацію товарних потоків. Досвід останніх двох років свідчить, що переорієнтація експорту агропродовольчих товарів з ринку країн СНД на інші ринки успішно розвивається

Література

1. Евросоюз стал мировым лидером по экспорту продовольствия [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://finance.bigmir.net/news/economics/49145-Evrosouz-stal-mirovim-liderom-po-eksporty-prodovolstviya
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua

ПЕРСПЕКТИВИ ПОЛІПШЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Ніколюк О.В., к.е.н., доцент кафедри менеджменту і логістики
Левчук Ю.С., старший викладач кафедри менеджменту і логістики
Долинська О.О., завідуюча лабораторією
Одеська національна академія харчових технологій

Формування ринкових відносин в Україні вимагає вивчення теоретичних передумов у питаннях забезпечення конкурентоспроможністю підприємств і методичних підходів до її оцінки. З конкуренцією нерозривно пов'язана конкурентоспроможність товару, підприємства, галузі, національної економіки. Важливим показником конкурентоспроможності будь-якого рівня є наявність

конкурентних переваг, тобто чинників, які відсутні або менше виражені в інших товаровиробників. Зазначимо, що чинники, які формують конкурентні переваги підприємства на ринку змінюють свій вплив на забезпечення конкурентоспроможності виробника на ринку залежно від стану середовища його діяльності. Однією з основних проблем розвитку будь-якої галузі нині є те, що в умовах недосконалості ринкових відносин, дефіциту економічної інформації про діяльність суб'єктів господарювання відсутній інструмент для характеристики рівня конкурентоспроможності підприємств. Саме ця обставина вимагає вивчення характеристик та оцінки їхнього впливу на загальний рівень конкурентоспроможності підприємств на ринку.

Конкурентоспроможність підприємства в традиційному розумінні — здатність підприємства змагатися з іншим підприємствами аналогічного профілю. Проте конкурентоспроможність - явище неоднозначне. Підприємство може, наприклад, мати кращі організовані канали збуту, але випускати менш якісну продукцію або при високому попиті на його продукцію не мати резервів виробничої потужності. Таким чином, взаємодія багатьох чинників визначає здатність підприємства конкурувати з іншими економічними суб'єктами. Тому можна судити про рівень конкурентоспроможності по силі прояву того або іншого чинника, що відображується у формі конкурентних переваг.

Конкурентоспроможність підприємства - це комплексна порівняльна характеристика, що відображає ступінь переваги сукупності показників оцінки діяльності підприємства, які визначають його успіх на певному ринку за певний проміжок часу щодо сукупності показників підприємств-конкурентів [1].

Зазвичай конкурентоспроможність підприємства розглядаєтьсяпо відношенню до можливості конкурувати в продажах тій або іншій продукції. Однак сучасному підприємству доводиться конкурувати і за ресурси, обсягияких обмежені. Відповідно кращі ресурси дістануться тому з підприємств, яке має досконалішіметоди роботи зпостачальниками (капіталу, сировини і матеріалів, персоналу, технологій і тому подібне). Найголовнішим показником тут може стати наявність грошових коштів для закупівлі ресурсів в необхідному обсягу, оскільки, швидше за все, коли попит перевищує пропозицію, постачальник зажадає аванс або стовідсоткову передплату. Також необхідно відзначати, що конкуренція може проявлятися між окремими видами економічної діяльності, оскільки для бізнесу часто неважливийнапрям інвестування - значення має віддача від інвестицій.

Конкурентоспроможність підприємства визначається рівнем конкурентоспроможності тієї продукції, яку воно випускає. Необхідно виділяти продукцію, яка приносить найбільшу вигоду підприємству навіть при невеликій її питомій вазі в галузевому об'ємі продажів, вимірювану показниками ефекту і ефективності – прибутком і рентабельністю.

Конкурентоспроможність продукції - це порівняльна характеристика, яка визначає відмінність аналізованої продукції від аналогів конкурента і містить комплексне оцінювання сукупності її властивостей щодо виявлених вимог ринку чи якостей іншого товару [2].

Ситуація на сучасних ринках така, що просування кожної додаткової одиниці будь-якого виду продукції утруднено і зв'язано з додатковими витратами, оскільки рівень конкуренції на них, як правило високий. Тому виникає завдання визначення такого поєднання обсягів продажів, при якому показники ефекту і ефективності набувають максимального значення. Якщо відсутні обмеження по ресурсах, то зростання цих показників можливе за рахунок збільшення обсягу продажів в натуральному вираженні або цін, або за рахунок економії змінних і постійних витрат. Збільшувати продажі доцільно в порядку зменшення маржинального доходу. Якщо ж збільшення продажів і цін неможливо в умовах високої конкуренції, то аби підвищити конкурентоспроможність підприємства, необхідно економити змінні і постійні витрати, хоча економія може також зажадати додаткових витрат, для покриття яких необхідно збільшувати обсяг реалізації продукції [3].

Підприємство, що перевищило критичний обсяг реалізації і що покрило свої постійні витрати, може по деяких виробах, що входять до складу номенклатури, понизити ціни. Тоді виграш буде отриманий за рахунок збільшення обсяг продажів в натуральному виразі за наявності резерву виробничої потужності.

Дефіцит матеріально-енергетичних ресурсів і персоналу відповідного професійно-кваліфікаційного рівня, обмежена ємкість ринків збуту передбачають постановку і рішення задачі оптимізації структури випуску в системі оперативного планування, що дозволяє відстежувати в часі зміну конкурентоспроможності підприємства і управляти зміною її рівня.

Конкуренція загалом має як позитивні, так і негативні сторони, їх співвідношення залежить від видів і форм конкуренції, впливу на неї регулюючої діяльності держави. Знаючи рівень конкурентоспроможності підприємства, взаємозв'язок між часткою задоволення потреб та обсягом продажу, визначають обсяги ринку як складової потенційної конкурентоспроможності товару. Основні напрями зміцнення конкурентних позицій на ринку обумовлені системою комплексного дослідження механізму ринку.

Результати оцінювання конкурентоспроможності можуть бути використані для вибору шляхів оптимального підвищення конкурентоспроможності продукції і конкретного розв’язання ринкових задач. Це дасть змогу визначити основні напрями зміцнення конкурентних позицій окремих підприємства та цілих галузей в Україні.

Література

1. Арестенко В.В. Методи і моделі оцінювання конкурентоспроможності підприємств АПК / В.В. Арестенко // Актуальні проблеми економікою. - 2008. - № 10. - С. 10-15.
2. Дудяк Р.П. Маркетингове забезпечення конкурентоспроможності підприємств у формуванні їх збутової політики / Р. П. Дудяк, С.Я. Бігуль, О.Р. Дудяк // Вісник національного університету “Львівська політехніка” Логістика. - 2009. - № 649. - С. 268-275.
3. Ніколюк О.В. Моделювання конкурентоспроможності підприємств виноградно-виноробного підкомплексу Одеської області / О.В. Ніколюк // Аграрний вісник Причорномор'я. - 2012. - № 65. - С. 118-122.

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ СТАНДАРТІВ ДЕРЖАВИ

Копайгородська Т.Г., викладач-методист економічних дисциплін,
КухарукА.А., викладач економічних дисциплін першої категорії
Одеський технічний коледж

Для України як незалежної демократичної держави з ринковою економікою важливе значення має існування розвинутої системи соціальних стандартів, гарантій та нормативів. Державні соціальні стандарти — це встановлені законами, іншими нормативно-правовими актами соціальні норми і нормативи або їх комплекс, на базі яких визначаються рівні основних державних соціальних гарантій. Соціально-економічні гарантії – це методи задоволення державою різноманітних потреб громадян на рівні соціально визначених норм. У світі їх рівень та обсяг є мірилом цивілізованості країни.

Відповідно до ст. 6 Закону України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» базовим державним соціальним стандартом є прожитковий мінімум, встановлений законом, на основі якого визначаються державні соціальні гарантії та стандарти у сферах доходів населення, житлово-комунального, побутового, соціально-культурного обслуговування, охорони здоров'я та освіти. Прожитковий мінімум щороку затверджується Верховною Радою України в законі про Державний бюджет України на відповідний рік та публікується в офіційних виданнях загальнодержавної сфери розповсюдження. Вперше його було визначено на 2000 р.

В свою чергу, основою розрахунку прожиткового мінімуму для основних соціальних і демографічних груп населення є мінімальний споживчий кошик.

Термін «споживчий кошик» запроваджено Законом України «Про мінімальний споживчий бюджет» [3], який закладає основи соціального захисту і соціальних гарантій для населення України при переході до ринкової економіки. Статтею 1 цього Закону визначено, що мінімальний споживчий бюджет – це набір продовольчих і непродовольчих товарів та послуг у натуральному і вартісному вираженні, що забезпечує задоволення основних фізіологічних і соціально-культурних потреб людини. Керуючись Законом України «Про мінімальний споживчий бюджет» [3], до споживчих кошиків слід включати науково обґрунтовані, збалансовані за потребою стандартні набори товарів і послуг, базовані на мінімальних нормах і нормативах споживання, що розробляються науковими установами та організаціями відповідного профілю. На сьогодні, офіційно повний список складових кошика розраховується згідно Постанови КМУ від 11 жовтня 2016 № 780 (раніше - Постанови Кабінету міністрів України № 656 від 14 квітня 2000) «Про затвердження наборів продуктів харчування, наборів непродовольчих товарів та наборів послуг для основних соціальних і демографічних груп населення». Кошик містить 296 товарів та послуг. У виконання цієї Постанови Мінсоцполітики видало Наказ №178/147/31 від 03.02.2017 Про зетвердження Методики визначення прожиткового мінімуму (раніше діяв Наказ № 109/95/157 від 17.05.2000 «Про затвердження Методики визначення прожиткового мінімуму на одну особу та для осіб, які відносяться до основних соціальних і демографічних груп населення»). Саме ця методика і використовується для визначення прожиткового мінімуму на рік .

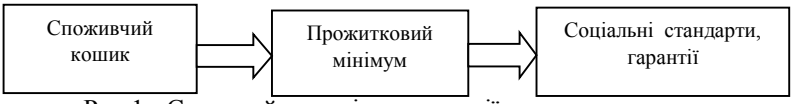

Рис.1 - Сучасний механізм взаємодії споживчого кошика, прожиткового мінімуму, соціальних стандартів в українській економіці

Прожитковий мінімум України на 2018 рік складається з:

- споживчого кошика (фрукти, овочі, м'ясні і рибні продукти, різні види олії, хлібні продукти, цукор і кондитерські вироби, яйця, чай, кава, спеції, молочні і кисломолочні продукти тощо)
- мінімального набору непродовольчих товарів (одяг, взуття, предмети побуту, засоби гігієни)
- послуг, необхідних для збереження здоров'я і забезпечення життєдіяльності людини, а також різних платежів (комунальні та побутові послуги, транспортні витрати і культурні заходи)

Сума прожиткового мінімуму в Україні визначається виходячи з вартості споживчого кошика, розрахованої відповідно до потреб людей певної вікової та соціальної групи. Конкретні суми встановлюються державним бюджетом на строк від 1 до 6 місяців, тому прожитковий мінімум в Україні змінюється декілька разів на рік. Статтею 7 Закону України «Про Державний бюджет України на 2018 рік» передбачено прожитковий мінімум на одну особу (таблиця 1).

Таблиця 1 - Розмір прожиткового мінімуму на 2018 рік

Соціальні та демографічні групи населення	Розмір прожиткового мінімуму на 2018 рік		
	з 01.01.2018 по 30.06.2018	з 01.07.2018 по 30.11.2018	з 01.12.2018 по 31.12.2018
Діти до 6 років	1492	1559	1626
Діти у віці від 6 до 18 років	1860	1944	2027
Працездатні особи	1762	1841	1921
Непрацездатні особи	1373	1435	1497
Загальний показник	1700	1777	1853

Зазначений прожитковий мінімум застосовується для:

- загальної оцінки рівня життя в Україні, що є основою для реалізації соціальної політики та розроблення окремих державних соціальних програм;
- встановлення розмірів мінімальної заробітної плати і мінімальної пенсії за віком, визначення розмірів соціальної допомоги, допомоги сім'ям з дітьми, допомоги по безробіттю, а також стипендій та інших соціальних виплат виходячи з вимог Конституції України та законів України;
- визначення права на призначення соціальної допомоги;
- визначення державних соціальних гарантій і стандартів обслуговування та забезпечення в галузях охорони здоров'я, освіти, соціального обслуговування та інших;
- встановлення величини неоподатковуваного мінімуму доходів громадян;
- формування державного бюджету України та місцевих бюджетів.

До прожиткового мінімуму в Україні прив'язано багато важливих показників. Зокрема, зростання прожиткового мінімуму, навіть саме незначне, впливає на розмір:

– соцдопомоги малозабезпеченим сім'ям – розраховується як різниця між рівнем забезпечення прожиткового мінімуму (гарантованим мінімумом) і

середньомісячним сукупним доходом сім'ї. У 2018 році гарантований мінімум для призначення допомоги малозабезпеченим сім'ям становить :

– для працездатних осіб - 21% від прожиткового мінімуму;

– для дітей - 85% від прожиткового мінімуму;

– для осіб, які втратили працездатність, та інвалідів - 100% прожиткового мінімуму.

Розмір державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям у 2018 році не може бути більше ніж 75 відсотків від рівня забезпечення прожиткового мінімуму для сім'ї.

- мінімального розміру допомоги по вагітності та пологах. У грудні 2018 року незастрахованим особам становитиме 2017,1 грн проти 1850,1 у грудні 2017 року;
- допомоги на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування - дорівнює двом прожитковим мінімумам на дитину відповідного віку. До кінця 2018 року підвищиться до 3252 грн. та 4054 грн. в залежності від віку дитини , з 2984 грн. та 3720 грн. у грудні 2017 року;
- допомоги одиноким матерям - виплачується різниця між 100% прожиткового мінімуму на дитину відповідного віку та середньомісячним сукупним доходом сім'ї в розрахунку на одного члена сім'ї. Підвищилась до 1626 грн (діти до 6 років); 2027 грн (діти від 6 до 18 років); 1921 грн (діти від 18 до 23 років) у грудні 2018 року з 1492 грн (діти до 6 років); 1860 грн (діти від 6 до 18 років); 1762 грн (діти від 18 до 23 років, які навчаються) у грудні 2017 року;
- виплати, які здійснюються відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» , у 2018 році ця сума складає 1440 грн
- розмір податкової соціальної пільги. Як і у 2017 р., складає 50% розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи (у розрахунку на місяць), встановленого законом на 1 січня звітного податкового року — для будь-якого платника податку (п. 169.1.1 ПКУ). Ця ставка є базовою й застосовується до зарплати, що не перевищує 2470 грн. У 2018 р. її розмір складає 881 грн.
- а також на різні збори, мита та інше.

Крім того, прожитковий мінімум використовується при розрахунку індексації заробітної плати, пенсійних виплат (в т.ч. по втраті годувальника) і соціальних допомог з інвалідності. Це окремі приклади взаємозв'язків зазначених показників. Проведений аналіз вітчизняної нормативно-правової бази, щодо цього питання, дозволив констатувати таке, що поняття «споживчий кошик» використовується для розрахунку прожиткового мінімуму та відповідно соціальних стандартів. Але розміри та умови визначення українського споживчого кошика не відповідають реальним потребам людини.

Сьогодні споживчий кошик є необхідністю осучаснення прожиткового мінімуму. Формування споживчого кошику в Україні і надалі буде актуальною проблемою, яку варто досліджувати взявши за приклад зарубіжний досвід його формування, становлення та розвитку.

Література

1.Закон України від 05 жовтня 2000 № 2017-III «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії»

2. Постанова КМУ від 11 жовтня 2016 № 780«Про затвердження наборів продуктів харчування, наборів непродовольчих товарів та наборів послуг для основних соціальних і демографічних груп населення».
3.Закон України від 28.10.1994 №1284-XII «Про мінімальний споживчий бюджет»
4.Закон України від 22.08.2018 № 2246-VIII «Про Державний бюджет України на 2018 рік»
5. Державний класифікатор соціальних стандартів і нормативів – Режим доступу https://www.msp.gov.ua/content/socialni-standarti.html?PrintVersion
6.Писаревська А.К. Основні аспекти формування споживчого кошика в Україні / А.К. Писаревська // Вісник державної фінансової академії: Економічні науки. – 2010. – № 1. – С. 33–39.

ОБГРУНТУВАННЯ БІЗНЕС-ІДЕЇ СТВОРЕННЯ ВЛАСНОЇ СПРАВИ З ПОСЛУГ ГОСТИННОСТІ

Мардар М.Р., д.т.н., професор кафедри меркетингу, підприємництва і торгівлі,
Устенко А.Є., студент
Одеська національна академія харчових технологій

Початок власної справи ставить перед майбутнім підприємцем цілу низку питань: як правильно вибрати сферу підприємницької діяльності? Яким чином найдоцільніше вести пошук найраціональніших форм її організації? Як сформувати вміння орієнтуватися у просторі можливостей, що відкриваються з початком бізнесу? І, звичайно, поява підприємницької ідеї та її подальше втілення вимагає враховувати певні обмеження, оцінювати ринкову кон'юнктуру, вивіряти можливості створюваного підприємства. Передумовою втілення ідеї зі створення власного бізнесу є моделювання майбутньої ситуації. Насамперед зазначимо, що "модель" сприймається нами як копія, форма, схема, що відбиває основні властивості та якісні ознаки реального об'єкта У спрощеному вигляді. З цього можна зробити висновок, що моделювання майбутньої підприємницької діяльності – це чітке уявлення про послідовні кроки роботи зі створення і подальшого розвитку бізнесу. Наведемо бізнес-ідею у вигляді карти (рис. 1).

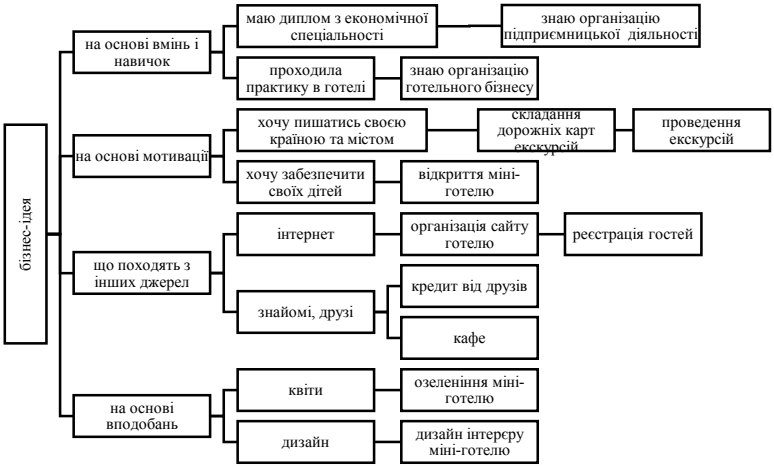

Рис. 1 – Карта бізнес-ідеї

Наука і практика розробила чимало методів творчого (евристичного) пошуку підприємницької ідеї. Це метод аналогії, метод інверсії, метод ідеалізації, метод ″мозкового штурму″, метод конференції ідей та інші.

Зупинимося детальніше на одному із методів розробки комерційних ідей – методі, який базується на використанні так званої карти ідей. Використання карти ідей – це удосконалений варіант методу розумового штурму. Суть його полягає у тому, що виконується низка дій, які можна об'єднати у певні етапи (так звані кроки) [1, 2].

1-й крок: заповнення карти ідей (рис. 2) і вибір пріоритетної позиції.

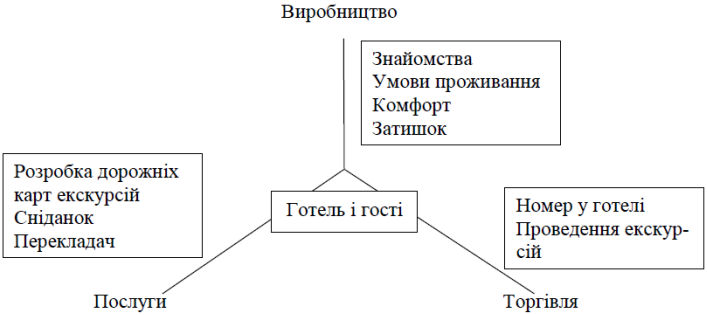

Рис. 2 – Карта комерційної ідеї

За напрямком «виробництво» розробник може запропонувати такі позиції: знайомства, умови проживання, комфорт, затишок. За напрямком «послуги» - розробка дорожніх карт екскурсій, сніданок, перекладач. За напрямком «торгівля» - номер у готелі, проведення екскурсій. Як видно, запропоновано 9 позицій використання готелю та гостей в майбутній комерційній ідеї. Із запропонованих позицій розробник вибирає саме ту, яка йому більш відома.

2-й крок: формування потенційної підприємницької ідеї з врахуванням того, які саме проблеми можуть бути вирішені у випадку реалізації даної комерційної ідеї (табл. 1).

Таблиця 1 – Потенційні комерційні ідеї та проблеми

Потенційна підприємницька ідея	Які проблеми вирішуються?
1. Відкриття та організація міні-готелю	Більше місць для проживання, більше можливостей забронювати кімнату в готелі
	Створення нових робочих місць
	З підвищенням конкуренції поліпшується якість послуг в сфері гостинності та туризму
	Вирішується проблема самотності (знайомства з іншими гостями готелю)
	Вирішується матеріальна проблема (середній ціновий сегмент – співвідношення ціна/якість)
	Залучаються туристи до міста
	Підвищується інвестиційна привабливість регіону
	Розвивається туристичний південний регіону
2. Розробка дорожніх карт екскурсій, туристичних маршрутів	Проводяться цікаві екскурсії
	Люди знайомляться
	Організовується дозвілля гостей готелю та міста
	Підтримуються національні традиції, культура, духовна спадщина

3-й крок: уточнення потенційної комерційної ідеї з врахуванням можливих змін в потребах, смаках та уподобаннях споживачів (табл. 2).

Таблиця 2 – Врахування змін в потребах, смаках та уподобаннях споживачів при розробці комерційної ідеї

Зміни	Конкретні зміни	Нові можливості, які відкриваються при врахуванні змін
стилю життя людей	1. підвищення добробуту людей	1. подорож до іншого міста, країни
	2. підвищення самооцінки	2. знайомства людей
	3. підвищення ролі особистості	3. активний відпочинок
вікової структури населення	1. більше людей подорожує	1. більше людей проводять активний відпочинок (подорож)
	2. з часом більше вільного часу	2. з часом більше вільного часу на подорожі
	3. з часом люди стають більш заможними, вибагливими	3. більшості знадобляться більш комфортні умови проживання в подорожі
моди	1. прагнуть вести здоровий спосіб життя	1. Якісний здоровий сніданок для здорового способу життя
	2. різний дизайн в кімнатах готелю	2. дизайн за порами року
технологій	1. розробка нових туристичних маршрутів екскурсій	1. цікаві піші туристичні маршрути
	2. додаток до мобільного телефону з реєстрації та проведення дозвілля	2. більш швидкий вибір резервування кімнати в готелі з організацією дозвілля
	3. інклюзивне обслуговування кожного гостя	3. в номерах встановлюються спеціальні системи запам'ятовування переваг клієнта - улюблену музику, комфортний мікроклімат і яскравість освітлення, температуру води у ванні і повітря в номері

На підставі аналізу всіх цих змін формулюється уточнена підприємницька (комерційна) ідея. Сформулюємо її так: «Організація власної справи з відкриття міні-готелю, в послуги якого входять подача здорового сніданку, номери з дизайном за порами року. Додаткові послуги: організація дозвілля, активного відпочинку (пропонуються цікаві піші екскурсії містом)»

4-й крок: удосконалення потенційної комерційної ідеї з метою надання їй більш привабливих рис. Сформулюємо додаткові блага: за додаткову плату в номерах встановлюються спеціальні системи запам'ятовування переваг клієнта (улюблена музика, комфортний мікроклімат і яскравість освітлення, температура води у ванні і повітря в номері). Це і є новий, більш якісний варіант підприємницької ідеї.

5-й крок: вдосконалення підприємницької ідеї за рахунок внесення в цю ідею спеціальних знань та навичок самого розробника.

В нашому випадку сам підприємець розбирається в економічних питаннях та комфортне почувається в розмові з людьми – комунікабельний. Тому він буде займатися введенням в дію міні-готелю і вести всі економічні розрахунки витрат і прибутку. Далі вітати гостей готелю від імені господаря. А також може розробити дизайн номерів для гостей і самого міні-готелю.

6-й крок: оцінювання підприємницької ідеї на предмет можливості її реалізації.

Після того, як підприємницька ідея в основному сформована, необхідно провести її оцінювання. Для цього розробнику може стати в нагоді таблиця з питаннями, на які потрібно відповісти.

Після складання карти ідей можна зробити висновок: організація власної справи з відкриття міні-готелю, в послуги якого входять подача здорового сніданку, номери з дизайном за порами року, за додаткову плату в номерах встановлюються спеціальні системи запам'ятовування переваг клієнта (улюблена музика, комфортний мікроклімат і яскравість освітлення, температура води у ванні і повітря в номері). Додаткові послуги: організація дозвілля, активного відпочинку (пропонуються цікаві піші екскурсії містом)».

Інформація, необхідна для організації власного бізнесу, може бути отримана шляхом самостійного дослідження ринкової кон'юнктури. Його складовими виступають вивчення товарних і ресурсних ринків, коливань попиту і пропозиції на них, зміни цін товарів. Крім того, аналізується макроекономічне середовище, вивчається мотивація учасників ринкових відносин. Головним напрямком цих досліджень має стати комплексне вивчення ринку, динаміки його складових, потенційної і реальної ємності.

Література

1. Рогач С.М., Гуцул Т.А., Ткачук В.А. та ін. Економіка і підприємництво, менеджмент - Київ: Видавничий центр НУБіП України, 2015. – 726 с.
2. Зарубинский В. М. Бизнес-планирование развития предприятия (фаза планирования) / В. М. Зарубинский // Финансовый менеджмент. – 2005. - № 1. – С. 41–57.

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ НА РИНКУ РІДКІСНИХ ГАЗІВ

Вігуржиська С.Ю., к.е.н., доцент кафедри управління бізнесом,
Колесник В.І. к.е.н., доцент кафедри управління бізнесом
Одеська національна академія харчових технологій

Європейська спрямованість України припускає необхідність функціонування її у високотехнологічному конкурентному середовищі і вимагає реалізації інноваційної моделі розвитку економіки. Інноваційна політика будь-якого підприємства спрямована на його довгострокове існування, отримання прибутку і задоволення запитів і потреб, що постійно міняються. Важливість такої політики полягає в ухваленні правильного управлінського рішення в інноваційній діяльності з метою забезпечення конкурентоспроможності продукції підприємства на внутрішньому і зовнішньому ринках. Управління інноваційними процесами здійснюються у рамках організаційних структур управління, які є формою, за допомогою якої регулюється керівна і сумлінна діяльності фахівців, а також здійснюється інтеграція науки з виробництвом.

Науково-практичний інтерес представляють матеріали, що стосуються інвестування засобів виробництва, тобто вкладення засобів у виробничий капітал та технологічні інновації. Здатність робити наукомістку продукцію з високою доданою вартістю і можливість формування експортного потенціалу є основними напрямами реалізації інноваційної стратегії економічного зростання. Такі виробництва базуються на прогресивних науково-технічних досягненнях і новітніх дослідно-конструкторських роботах. На відміну від розвинених країн, де приріст ВВП на 85-90% досягається за рахунок виробництва і експорту наукомісткої продукції, економіка України розвивається без істотного використання результатів наукових досліджень. Світовий ринок високотехнологічної продукції оцінюється в $2,5…3,0 трильйона, в яких доля нашої країни не перевищує часток проценту. Причому цей сектор представлений переважно продукцією аграрного комплексу і авіаційної промисловості.

Вказані напрями не охоплюють увесь спектр можливих інноваційних технологій. Окрім достатнього наукового заділу в тій або іншій області, найважливішою умовою успішного бізнесу може стати наявність сировинного потенціалу. Яскравим прикладом такого поєднання можуть бути названі технології здобування рідкісних газів з атмосферного повітря - продукту, достатність якого в нашій країні і світі не викликає сумнівів. Рідкісні гази отримують в якості побічних продуктів у великих повітрянороздільних установках, які використовуються в металургійному виробництві і хімічній промисловості. Тільки у металургійній галузі зосереджено тридцять великих блоків розділення повітря, які переробляють за годину більше 5 мільйонів куб. метрів повітря. Цей потік - потужна сировинна база для отримання інертних газів. У нім містяться неон, криптон і ксенон в кількостях, еквівалентних об'єму світового споживання!

Впровадження нових інноваційних технологій при виробництві інертних і рідкісних газів дозволило українським виробникам чинити помітний вплив на формування глобального ринку газової продукції. Рідкісні гази мають унікальні хімічні і теплофізичні властивості, що робить їх незамінними в найрізноманітніших сферах (від медицини, до космосу). Тільки один політ на Марс потребує за прогнозами НАСА збільшення річного виробництва ксенону на 30%. Випереджаючими темпами розвивається випуск лазерів та плоских плазмових дисплеїв, виробництво яких не обходиться без неону і ксенону.

Україна має в розпорядженні достатній виробничий і науковий потенціал, необхідний для розширення свого сегменту на зростаючому ринку рідкісних газів. Прискореному зростанню інвестицій в газові виробництва сприятимуть державні механізми регулювання. Ці важелі управління повинні базуватися на дієвих юридичних і організаційних схемах і формах на основі прогресивних нормативних актів в області підприємницької і інвестиційної діяльності. Неодмінною умовою прогресу в цій області також є вдосконалення законодавства у сфері наукової і інвестиційної діяльності.

Комплекс таких заходів повинен гарантувати інвесторам належну міру компенсації за чинники ризику, такі як тривалий термін роботи інвестицій, висока вірогідність втрати фінансових вкладень, повернення вкладених коштів і отримання прибутків.

Література

1. Бондаренко В.Л., Вігуржинська С.Ю., Підвищення конкурентоспроможності підприємств-виробників рідкісних газів. Матеріали III-я міжнародна науково-практична конференція «Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики», ОНЕУ, 2014 р. С. 14-15.
2. Bondarenko V.L., Vigurzhinskaya S.Yu., Merkulov M.Yu. Choice of the Optimum Absorber Regeneration Temperature for Purifying a Neon-Helium Mixture . Chemical and Petroleum Engineering. 2009, Volume 45, Issue 9–10, pp 638-639. http://link.springer.com/article/10.1007/s10556–010–9250–8.
3. Bondarenko V.L., Shevich Yu.A., Vigurzhinskaya S.Yu., Substantiation of Concentration Level at Enrichment of Light Rare Gases. Chemical and Petroleum Engineering. January 2016, Volume 51, Issue 9, pp 691-696. http://link.springer.com/article/10.1007/s10556–016–0106–8

СУЧАСНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТОРГОВЕЛЬНИХ МЕРЕЖ

Бровкіна Ю.О., к.е.н., доцент кафедри управління бізнесом,
Козопас Є.С., магістрант кафедри управління бізнесом
Одеська національна академія харчових технологій

Роздрібна торгівля створює вагомий внесок у розвиток економічної системи України. Сучасні підходи до організації продажів перебувають під впливом всеохоплюючого процесу глобалізації, який диктує основні тенденції функціонування роздрібної торгівлі, а саме створення мережевої торгівлі. В той час формувалися переважно місцеві торговельні мережі. Саме місцеві компанії у більшості випадків трансформувалися в регіональні та навіть національні торговельні мережі.

Особливо популярною така форма торгівлі є для продуктів харчування, про що свідчить велика кількість торговельних об'єктів, яка щорічно відкривається. Останніми роками в Україні стрімко розвиваються роздрібні мережі, які складаються з десятків або навіть сотень роздрібних торговельних підприємств, що належать єдиному власнику, який може бути як вітчизняним так і закордонним суб'єктом господарювання. Даний формат ритейлу є найбільш ефективним для всіх учасників ринкових відносин (власників бізнесу, клієнтів торговельної мережі та постачальників продукції).

На думку Г.І. Фролової [1, с. 5], перевагами мережевого бізнесу для його власників є:

− централізація та високий рівень управління всією комерційною діяльністю за рахунок залучення кваліфікованих фахівців, дають змогу уникнути багатьох недоліків, характерних для окремого магазину;

– розміри мереж дають змогу закуповувати великі партії товарів, отримуючи при цьому максимальні знижки та заощаджуючи на транспортних витратах;

− можливість розміщення товару зі зміною простору та зміна асортименту товарів, формування привабливого асортименту за конкурентоспроможними цінами;

− диверсифікація видів діяльності з урахуванням підвищення ефективності;

– зниження витрат на одиницю товару за рахунок економії на витратах зі стимулювання збуту, закуповуючи рекламу, вигідну для своїх магазинів, і відносячи витрати на велику кількість товару;

– здатність об'єднати функції оптової та роздрібної торгівлі.

Кожна торговельна мережа має свій зарекомендований бренд, і в жодному разі не хоче втратити свій імідж. Торгівля через мережу з одного боку має можливість охопити значний сегмент ринку та забезпечити певний рівень доходності компанії, але з іншого боку, недовіра клієнта до одного з торговельних об'єктів може створити негативне уявлення про мережу в цілому. Тому довіра клієнтів − головний фактор розвитку, особливо мереж, які спеціалізуються на торгівлі продуктами харчування. З цього випливає, що дана форма торгівлі надає одну з головних клієнтських переваг − гарантію отримання якісного товару, та можливість його повернення у випадку неналежної якості. За даними компанії Nielsen кількість відвідувань продовольчих супермаркетів пересічним українцем займає лідируючи позиції в рейтингу відвідування різноманітних торговельних

об'єктів. Так, в середньому одна особа відвідує супермаркети України 16 разів на місяць, в той час як ринки та традиційні продовольчі магазини відвідують відповідно 5,5 та 5,4 разів на місяць. Даний факт можна пояснити підвищеною зайнятістю більшості населення України, та відсутністю можливості здійснювати покупки у денний час, наприклад на ринках. В такому випадку супермаркет, який традиційно працює до одинадцятої години або навіть цілодобово отримує додаткових клієнтів. Але слід зазначити, що сучасні покупці стають більш вибагливими та бажають отримувати від покупок максимальний ефект. Таке бажання здатні задовольнити саме супермаркети, які пропонують дисконтні та бонусні програми, забезпечують необхідний рівень сервісу, подовжують тривалість роботи магазинів, організують каси самообслуговування тощо.

Виступаючи посередником між виробником продукції та кінцевим споживачем, власники торговельних мереж будують жорстку політику відносин з постачальниками (виробниками) продукції, які в свою чергу вимушені погоджуватися на такі умови співпраці заради більшої представленості власних товарів на ринку. Додатковим позитивним фактором для постачальників (виробників) є те, що великі торговельні компаній зазвичай приділяють велику увагу вивченню потреб клієнта за допомогою CRM аналізу. Така аналітика допомагає більш ретельно дослідити вимоги покупців, розробити для них особисті акційні пропозиції товарів, які вони найчастіше купують, і таким чином організувати додаткові обсяги продажів. Одним із варіантів розширення каналів збуту для виробників також може стати робота під брендами Privat label, які належать торговельній мережі. Організація такої співпраці передбачає виробництво товарів на замовлення ритейлу та подальшу їх реалізацію під марками торговельної мережі.

Таким чином серед особливостей розвитку сучасних торговельних мереж слід назвати нові підходи до їх функціонування в системі ринкових відносин, а саме впровадження бонусних та дисконтних програм лояльності, використання CRM системи, робота під брендами Privat label тощо.

Література

1. Фролова Г.І. Ринкове конкурентне середовище торговельних мереж в Україні / Г.І. Фролова // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2014. – № 4 (28). – С. 54–59.

ОСОБЛИВОСТІ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ БІЗНЕС-СТРУКТУР В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

Лайко О.І., д.е.н., старший науковий співробітник, заступник директора з наукової роботи
Інституту проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України

Аналіз результатів реформи місцевого самоврядування, децентралізації та створення об'єднаних територіальних громад (далі ОТГ) свідчить про відносно стрімкий характер її протікання та результативність, що обумовлено увагою та контролем з боку Президента, уряду та Міністерства регіонального розвитку,

будівництва та житлово-комунального господарства України. Однак отримувані результати є протиречливими і характер реформування системи економічного управління на локальному рівні характеризується неоднорідністю в територіальному та секторальному вимірах через локальні особливості та неповну забезпеченість положеннями інституціонального сприяння процесу планування, формування та розвитку територіальних громад. Незважаючи на те, що вже майже на 32,5 % території України [1] відбулось активне включення до процесів децентралізації та реформування системи місцевого самоврядування, все ще відношення до даної реформи не є однозначним і ставлення членів громад є різним.

За напрямком стимулювання інвестиційної активності для підтримки економічного розвитку територій конкретним заходом є заохочення залучення і відтворення капіталу в територіальній громаді на основі створення особливих умов ведення господарської діяльності, що дозволятиме стимулювати розвиток локальних точок економічного зростання.

Об'єднані територіальні громади і їхні адміністрації потенційно можуть стати тими інституціями, що виконуватимуть функції територій зі спеціальними режимами господарювання, беручи на себе повноваження щодо стимулювання капіталовкладень за допомогою різного набору інструментів, включаючи податкові. Цей підхід відповідає європейському принципу субсидіарності (наближення максимально можливої частки регуляторних функцій до безпосередніх споживачів адміністративних послуг - до інвесторів на територіях об'єднаних громад).

В світовій практиці спеціальні (вільні) економічні зони набули чи не найбільшого розповсюдження завдяки своїй комплексності порівняно з іншими інструментами стимулювання інвестиційної діяльності, однак в сучасних національних умовах такий регуляторний захід характеризується ризиком виникнення політичних зловживань та загроз. Такі ризики можуть виникнути у випадку неналежної інституціоналізації з підривом довіри інвесторів, в європейській же практиці СЕЗ вважаються одним з інструментів регіональної політики, спрямованої на підтримку локальної ідентичності та попередження геополітичної, соціальної напруженості шляхом покращення показників соціально-економічного розвитку територій та підвищення рівня добробуту [2]. Особливо позитивним є досвід створення спеціальних економічних зон в глобальному вимірі - в Китаї, а на теренах Європи - в Польщі.

Досвід Польської республіки свідчить про системність та високий ступінь інституціоналізації заходу створення спеціальних економічних зон, що принесло позитивні результати: Польща - єдина країна ЄС, яка протягом кризи 2007-2009 років продемонструвала зростання ВВП на рівні 18 %, має 14 активних СЕЗ, з середнім обсягом накопичених інвестицій в кожній з них від 3 до 5 млрд. євро [3], за світовими рейтингами оцінки результативності функціонування польські СЕЗ посідають одні з перших місць (Катовіцька СЕЗ займає 2-е місце в глобальному топ-50 рейтингу СЕЗ світу за 2016 рік), для польських СЕЗ збережено спеціальні умови господарювання, незважаючи на вимоги СОТ та ЄС щодо рівних

конкурентних умов для всіх учасників ринкових відносин, що сприяє формуванню довіри інвесторів [4].

Дієві інструменти створення сприятливого інвестиційного клімату застосовуються країнами Азії, зокрема в КНР, де протягом останніх 11 років спостерігалось лише збільшення інвестиційної активності без суттєвих падінь в періоди загострення світових кризових явищ (з 2005 року обсяг чистого притоку прямих іноземних інвестицій в країну зріс зі 104 млрд. дол. до 250-290 млрд. дол. – в 2014-2015-2016 роках щорічно) [5]. На території Китаю функціонують 4 найпотужніші вільні економічні зони, 54 державні зони техніко-економічного розвитку, 53 державні зони розвитку нових і високих технологій, 15 безмитних зон, 14 зон прикордонного економічного співробітництва, 57 експортно-виробничих зон, дозволи на створення локальних спеціальних економічних зон видані в кількості десятків тисяч. Розвиток спеціальних економічних зон Китаю дозволяє досягати темпів економічного зростання на їхніх територіях, всередньому, 10 %-річних, а в минулі роки, з початку функціонування таких зон – до 58 % щорічно [5].

Територіально виділені зони зі спеціальними умовами ведення господарської діяльності в Китаї є комплексним заходом максимально ефективного залучення інвестицій на основі формування сприятливого інвестиційного клімату. Однак не сам факт територіального виділення точки економічного зростання є ключовим фактором успішності від впровадження подібного заходу. Дієвим є поєднання економічних преференцій у вигляді податкових пільг та інших заходів з налагодженою регуляторною політикою, яка створює для інвесторів відчуття стабільності. Податкові преференції є першочерговим і екстреним заходом залучення власників капіталу до інвестиційного процесу, однак самі по собі не можуть бути перманентним фактором стимулювання інвестиційної активності, оскільки можуть перетворитись на засіб оптимізації оподаткування у суб'єктів господарювання. Елементи адміністративної автономії вільних економічних зон Китаю є не головним фактором успішності, а додатковим привілеєм, надання якого стало можливим з врахуванням наявних геополітичних, менталітетних та інших інституціональних умов, що склались в країні. Ключовим фактором стало створення комфортного регуляторного середовища завдяки системній організації інституціонального забезпечення з реальними гарантіями прав власності та домінантою економічних рушіїв розвитку, використання локальних переваг для залучення інвестицій на основі стратегування і планування.

Вільними економічними зонами на території Українського Причорномор'я є "Рені" і "Порто-франко", які формально діють до теперішнього часу, але реального економічного ефекту вони вже не приносять, як і не змогли сприяти інвестиційному зростанню територій з моменту створення таких СЕЗ, оскільки очікуваних обсягів капіталовкладень в дані території досягти не вдалось і притік капіталу мав місце лише завдяки дії податкових пільг [6]. Роль інституцій, здатних стимулювати інвестиційну активність, можуть відігравати об'єднані територіальні громади (далі ОТГ) завдяки імплементації практики країн ЄС щодо податкового інвестиційного конкурування територій.

Пряме стимулювання інвесторів, роботодавців, підвищення рівня зайнятості та заробітних плат силами адміністрацій ОТГ через механізм оподаткування доходів фізичних осіб не є можливим, однак реальністю може стати втілення практики країн ЄС з податкового конкурування територій в інвестиційній сфері. Регуляторами виступатимуть місцеві податки (єдиний податок з підприємців, земельний податок, податок на нерухомість та інші), ставки яких встановлюються органами місцевого самоврядування.

Пропоновані заходи інституціонального забезпечення реалізації податкової політики ефективної трансформації бізнес-структур в територіальних громадах були розроблені науковцями Інституту проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України на основі результатів теоретичних досліджень та досвіду роботи з представниками територіальних громад в сфері імплементації наукових та прикладних розробок для стимулювання соціально-економічного зростання господарських систем на засадах сталого розвитку. Перспективу для подальших наукових розробок становить потреба в критеріальному та загальному методичному забезпеченні процесів оцінки ступеню пріоритетності інвестиційних проектів, що є затребуваним в процесі складання стратегічних документів щодо сталого розвитку територіальних громад.

Література

1. Децентралізація в Україні. Області: основні дані/ Офіційний сайт Децентралізація дає можливості. - Режим доступу: https://decentralization.gov.ua/areas
2. Котенко Я. Локальна ідентичність як умова розвитку об’єднаних територіальних громад / Я. Котенко, А. Ткачук. - К.: ІКЦ "Легальний статус", 2016. – 48 с.
3. The fDi Report 2017/ FDI intelligence official site. - Режим доступу: http://forms.fdiintelligence.com/report2017/?ref=Website_LandingPage
4. Пидоричева И. Опыт польских СЭЗ: в поисках "антихрупкости" для Украины/ И. Пидоричева // Дзеркало тижня. - 2017. - №39(335). - с.8. - Режим доступу: https://zn.ua/macrolevel/opyt-polskih-sez-v-poiskah-antihrupkosti-dlya-ukrainy-263556_.html
5. Understanding Development Zones in China. Analitical reviews of Chinese economy (www.china-briefing.com). – Режим доступу: http://www.china-briefing.com/news/2011/10/05/understanding-development-zones-in-china.html
6. Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон: закон України від 05.02.2015 № 157-VIII // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1992. – № 50. – ст. 676.

МАРКЕТИНГОВЕ ОБГРУНТУВАННЯ МАЛОГО ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ ТА ОЦІНКА ЙОГО РИЗИКІВ

Устенко І.А., к.т.н., доцент кафедри маркетингу, підприємництва і торгівлі,
Черевата Т.М., к.с/г.н., доцент кафедри маркетингу, підприємництва і торгівлі,
Рунтова Т.П., магістрант кафедри маркетингу, підприємництва і торгівлі
Одеська національна академія харчових технологій

Рік 2017 на українському готельному ринку пройшов під знаком двох трендів. Перший – стрімке падіння попиту на дорогі та пафосні готелі. Другий – зростання привабливості нового сегмента: якісних і недорогих готелів. І відбувається це на тлі загального пожвавлення попиту приблизно на 5 % за рік [1].

Головними клієнтами українських готелів стають свої ж туристи, все більш обмежені в коштах. І ця категорія орієнтується на заклади, здатні надати якісний сервіс за відносно невеликі гроші. Бюджетні готелі рівня дві-три зірки з гарною якістю, базовими послугами та помірною ціною – ось вільна ніша [1]. Гостей у цьому разі приваблюють украй демократичні ціни та хороші умови. Власники готелів і апартаментів можуть собі дозволити низьку вартість: їм не потрібно утримувати будівлю, а комунальні тарифи у багатоквартирних будинках набагато нижчі. Тому таким готельєрам легше варіювати цінову політику. Також на українському ринку активно розвиваються інтернет-майданчики з базою квартир у різних містах. Завдяки цьому клієнт отримує більше інформації, ніж раніше.

Тенденція до зростання числа приїжджих іноземців спостерігається вже сьогодні. Зростання провокують відразу кілька чинників. По-перше в Україну приїде більше іноземців: якщо у 2017 р. їх виявилося 1,6 млн осіб, то у 2018 р. нашу країну вже відвідали приблизно 2,2 млн осіб [2]. Виросте в 2018 р. і внутрішній туристичний потік. Сильніше, ніж в інших регіонах, цей процес відчують в Західній Україні та на півдні. Так, попит на відпочинок в Одеській та Херсонській областях за минулий рік виріс в 2,5–3 рази, а на відпочинок у Карпатах – взагалі вчетверо. Саме тут експерти прогнозують масові появи нових готельних об'єктів.

Оцінимо вплив найбільш вагомих з перерахованих факторів на готель за допомогою PEST-аналізу (табл. 1). Аналізуючи середні експертні оцінки, щодо впливу кожного з факторів на новий готель та, маючи значення оцінки впливу, визначили оцінку з поправкою на вагу.

Таблиця 1 – PEST-аналіз впливу факторів макросередовища на готель

ПОЛІТИЧНІ		ЕКОНОМІЧНІ	
Фактор	Оцінка	Фактор	Оцінка
перехід від конфронтації між окремими державами до співробітництва і взаєморозуміння	0,174	зміни структури споживання товарів і послуг у бік туристичних послуг	0,232
пом'якшення міжнародного клімату	0,152	Курси основних валют	0,114
державна підтримка вітчизняного туризму	0,114	Рівень інфляції та процентні ставки	0,076
наявність і зміст туристичного законодавства	0,08	Рівень безробіття, розмір та умови оплати праці	0,076
Всього	0,52	Всього	0,498
СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ		ТЕХНОЛОГІЧНІ	
Фактор	Оцінка	Фактор	Оцінка
вимоги до якості послуги	0,29	пропагування національного туристичного продукту	0,156
зростання культурного рівня населення багатьох країн	0,232	швидкий розвиток матеріально-технічної бази туристичної індустрії	0,117
зростання добробуту населення розвинутих країн	0,232		
зростання усвідомлення туристських можливостей	0,174		
частка в'їзного туризму	0,174		
туристична освіта в суспільстві	0,174		
зростання частки самотніх людей	0,152		
зростання числа бездітних пар у складі населення	0,152		
зміна вікової структури населення	0,114		
зменшення імміграційних обмежень	0,114		
загальне зростання народонаселення	0,076		
урбанізація	0,06		
більш ранній вихід на пенсію	0,038		
Всього	1,982	Всього	0,273

Проведений аналіз допоміг встановити, що найбільшого впливу на новий готель завдають соціально-культурні фактори (оцінка 1,982) та політичні фактори (оцінка 0,52).

Важливе місце при оцінці конкурентного середовища підприємства належить аналізу мікросередовища та макросередовища. До об'єктивних

маркетингових ризиків мікросередовища в діяльності нового готелю можна віднести: конкурентний, постачальницький, посередницький, споживацький та контактний ризики [3]. На основі якісного аналізу проведена кількісна оцінка за всіма видами ризиків, спричинених впливом на підприємство факторів мікросередовища, що передбачає визначення вагомості та присвоєння кожному з факторів певного балу за шкалою від 1 до 10.

Так, за результатами розрахунків виявлено, що:

1) у групі факторів конкурентного ризику: R=5,052 – зона середнього ризику; 2) у групі факторів постачальницького ризику: R=1,312 – ризик відсутній; 3) у групі факторів посередницького ризику: R=0,504 – ризик відсутній; 4) у групі факторів споживацького ризику: R=4,368 – зона помірного ризику; 5) у групі факторів контактного ризику: R=0,546 – ризик відсутній (якщо не будемо брати кредит у банку для відкриття готелю).

Таким чином, загальний рівень об'єктивних маркетингових ризиків, спричинених впливом мікросередовища для нового готелю, належить до зони незначного ризику (R=2,356). Більш всього впливати на наш бізнес будуть конкуренти та гості-споживачі, тому для зменшення ризику більш всього необхідно приділяти увагу своїм гостям та сервісу для них.

Оцінимо вплив маркетингових ризиків макросередовища.

Аналіз показав, що: 1) у групі факторів соціально-політичного ризику високий вплив мають: соціальна стабільність; стабільність уряду; розшарування суспільства; рівень безробіття; 2) у групі факторів внутрішньоекономічного ризику: інфляція, загальний стан економіки; рівень оподаткування; 3) у групі факторів зовнішньоекономічного ризику: стан платіжного балансу; торговий баланс; обмеження руху капіталів.

Загальний рівень об'єктивних маркетингових ризиків, спричиненних впливом макросередовища для готелю належить до зони значного ризику (R=7,224). Отриманий досить високий рівень ризиків, спричинених впливом макросередовища, обумовлений складною економічною, політичною та соціально-демографічною ситуацією в Україні.

Узагальнений рівень об'єктивних маркетингових ризиків для готелю належить до зони середнього ризику (R=4,79).

Для зниження впливу об'єктивних маркетингових ризиків пропонується декілька способів (табл. 2) для конкурентного, постачальницького, посередницького, споживацького та контактного ризиків з мікросередовища та макросередовища.

Таким чином, запропоновано багато способів зниження маркетингового ризику. Притримуючись цих рекомендацій, готель зможе вести успішну діяльність на ринку України.

Література

1. Офіційний сайт «Новое время» [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://nv.ua/ukr/publications/ (дата звернення 15.09.2018).
2. Буркинський Б.В., Бутенко А.І. (ред.). Потенціал підприємництва в парадигмі сталого розвитку регіонів України / Наукове видання. – Матеріали науково-практичної конференції, м. Одеса, 11-12 жовтня 2012 р. – Одеса: НАН України, 2012. – 166 с.

3. Краус К.М. Маркетингові ризики в діяльності малих підприємств торгівлі України // Мережевий бізнес і внутрішня торгівля України: Матеріали II міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 11-12 квітня 2012 року. – Полтава: ПУЕТ, 2012. – С. 155-158.

Таблиця 2 – Способи зниження об'єктивних маркетингових ризиків

Вид ризику	Способи зниження ризику
Конкурентний	Виявлення слабких і сильних сторін у діяльності конкурентів. Прогнозування можливих дій конкурентів, в тому числі і тих, що можуть негативно позначитися на діяльності підприємства. Планування відповідної реакції на дії конкурентів. Здійснення моніторингу цін у конкурентів. Порівняння співвідношення ціни і якості послуг свого готелю і конкурентів. Розроблення заходів щодо підвищення конкурентоспроможності послуг. Ефективне проведення рекламної кампанії. Створення фінансових резервів на випадок непередбачуваних витрат.
Постачальницький	Обгрунтований вибір постачальників відповідно до певних критеріїв. Прогнозування зміни кон'юнктури ринку постачальників. Прогнозування зміни цін постачальниками. Своєчасне здійснення заходів щодо коригування цін. Проведення маркетингових досліджень постачальників. Підвищення ступеня поінформованості про постачальників. Організація на підприємстві системи збору інформації про можливих постачальників. Диверсифікація постачальників. Відмова від ненадійних партнерів. Чітка організація процедури укладення угод. Страхування угод з постачальниками у третіх осіб. Створення фінансових резервів на випадок непередбачуваних витрат.
Посередницький	Відмова від ненадійних партнерів. Обгрунтований вибір посередників відповідно до певних критеріїв. Проведення маркетингових досліджень посередників. Підвищення ступеня поінформованості про посередників. Диверсифікація посередників. Чітка організація процедури укладення угод. Страхування угод з посередниками у третіх осіб. Створення фінансових резервів на випадок непередбачуваних витрат.
Споживацький	Проведення маркетингових досліджень ринку готельних послуг. Постійний збір і аналіз інформації про споживачів. Здійснення комплексного аналізу цінової чутливості споживачів, включаючи якісну і кількісну оцінку попиту. Прогнозування загальних тенденцій зміни попиту гостей на туризм. Прийняття управлінських рішень щодо ціни послуги залежно від стану попиту. Комплексний аналіз якості послуги. Проведення активних маркетингових заходів. Створення фінансових резервів на випадок непередбачуваних витрат
Контактний	Проведення маркетингових досліджень контактних аудиторій. Застосування елементів паблік рілейшнз і пропаганди для формування сприятливого іміджу в очах контактних аудиторій. Підтримання зв'язків з економічно активною громадськістю. Всебічне інформування контактних аудиторій про найбільш сприятливі сторони послуг готелю. Створення фінансових резервів на випадок непередбачуваних витрат
Ризики макросередовища	Моніторинг нормативно-правового та соціально-економічного середовища, стеження за поточними процесами. Систематичний і всебічний аналіз засобів і форм державного регулювання. Оцінка ступеня впливу урядової політики як на ринок готельних послуг у цілому, так і на підприємство зокрема. Систематичне вивчення діючого законодавства і нормативів у галузі. Оперативне реагування на зміни законодавства. Максимальне використання сприятливих можливостей та мінімізація деструктивного впливу ризику

ЕКОНОМІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ

Васильєва О.О., кандидат фізико-математичних наук, доцент
Запорізький національний технічний університет

Аграрний сектор залишається динамічною та перспективною галуззю української економіки, агропромисловий комплекс України є однією з найбільш ефективних та прибуткових сфер, незважаючи на те, що офіційна статистика не враховує тіньовий оборот сільськогосподарської продукції, який, за оцінками, тільки на ринку зерна сягає мінімум 20%.

Останнім часом нарощується обсяг виробництва та експорту зернових культур, що відкриває перспективи завоювання продовольчого ринку Європейського Союзу. За інформацією Світового Атласу Даних [1], за індексом виробництва продуктів харчування у 2016 році (у порівнянні з 2004-2006 рр.) Україна займає 14-е місце в світі: 169,1%, Російська Федерація – 34-е місце (147,5%), Білорусь – 59-е (133,9%), Польща – 102-е (117,6%), Молдова – 157-е (97,4%).

Потенціал зростання ефективності сільського господарства сконцентрований на можливостях підвищення рівня урожайності, Україна істотно відстає по продуктивності сільськогосподарської праці. Продуктивність праці в галузі сільського господарства України значно нижча навіть у порівнянні з країнами пострадянського простору та деякими країнами-сусідами (рис.1). Додана вартість у сільському господарстві на одного працюючого у 2017 році в Україні складала 4784 доларів США, в Чехії – 28570, в Німеччині – 38501, в Австралії – 92770, в Аргентині – 321316 доларів США.

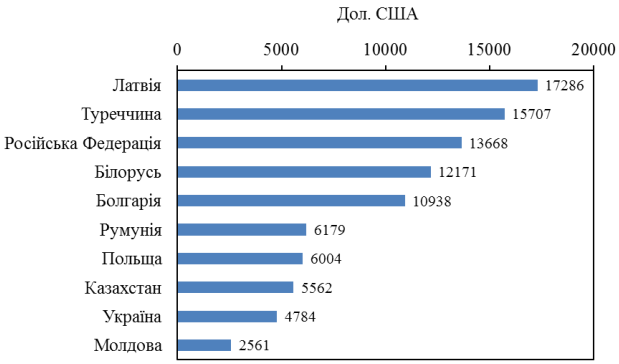

Рис.1 - Додана вартість у сільському господарстві на одного працюючого у 2017 році (в постійних цінах 2010 року), дол. США [1]

Продуктивність праці у сільському господарстві є не тільки ключовим фактором конкурентоспроможності економіки, оскільки визначає обсяги виробництва сільськогосподарської продукції, а й фактором підвищення добробуту населення та розвитку суспільства, адже зростання продуктивності

праці призводить до збільшення суспільного продукту на душу населення, що означає підвищення рівня споживання й рівня життя [2, с.81].

Рівень продуктивності праці визначає ефективність використання всіх ресурсів, у тому числі живої праці, аналіз динаміки продуктивності праці у взаємозв'язку із чисельністю зайнятого населення дозволяє виявити тенденції економічного зростання [3, с.107]. Позитивна динаміка продуктивності праці у сільському господарстві відбувається на тлі постійного вивільнення робочої сили (рис.2), що обумовлене як скороченням некваліфікованої праці за рахунок механізації та інтенсифікації виробництва, так і соціально-демографічними чинниками. Складна демографічна ситуація, несприятлива вікова структура, міграційний відтік працездатної частини населення та інші чинники зумовили скорочення чисельності сільського населення. За даними Міністерства аграрної політики та продовольства сьогодні у понад половини загальної кількості сіл відсутні фельдшерсько-акушерські пункти, лише третина забезпечена дитсадками, школами — 41%. Дороги з твердим покриттям мають тільки 58% сіл, дорожнє освітлення — 33%, обладнання газом становить 84%. Мешканці багатьох сіл не мають гарантованих джерел якісного водопостачання, зростає кількість неорганізованих звалищ побутових та промислових відходів. Невирішеність житлових проблем — одна з причин відтоку з села молодих фахівців, більшість сільських жителів не в змозі придбати собі житло [4].

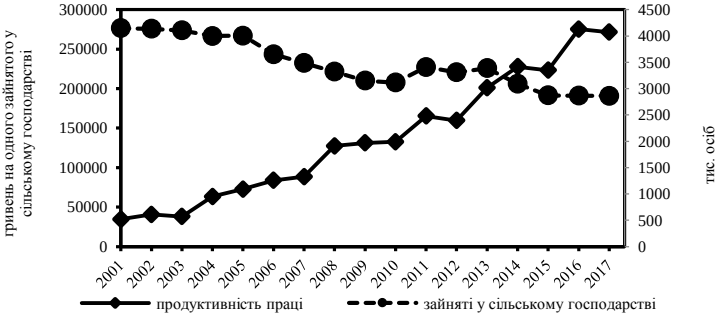

Рис.2 – Динаміка продуктивності праці та кількості зайнятих у сільському господарстві [5]

Продуктивність праці безпосередньо пов'язана із заробітною платою, яка дозволяє оцінювати соціальні стандарти, орієнтує виробничий персонал на пошук і реалізацію підвищення якості та зниження собівартості продукції за рахунок економії ресурсів, підвищення інтенсивності праці, впровадження інновацій та ін. Заробітна плата у сільському господарстві останнім часом зростає, хоч і залишається однією з найнижчих серед інших видів економічної діяльності, у 2017 році вона становила 85 % від середньої по галузях економіки і складала 6057 гривень [5].

Співвідношення темпів росту продуктивності та оплати праці у сільському господарстві свідчить про негативні тенденції в створенні можливостей для нарощування темпів виробництва, оскільки темпи зростання продуктивності

праці відстають від темпів зростання заробітної плати, тобто не створюються реальні економічні умови для підвищення заробітної плати (рис. 3).

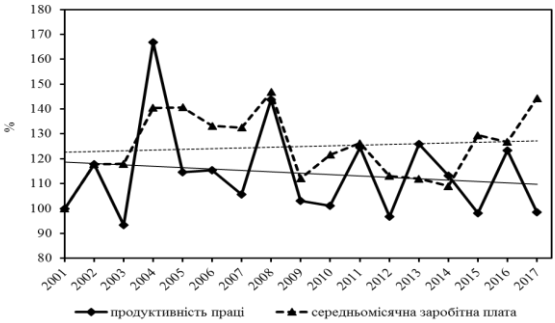

Рис.3 – Індекси продуктивності праці та середньомісячної заробітної плати у сільському господарстві, у % до попереднього року [5]

В значеннях індексів продуктивності праці спостерігаються істотні коливання, що можуть бути пов'язані зі зростанням витрат на виробництво продукції та сезонністю виробництва (наприклад, посівний матеріал, добрива, техніка, закуповуються в одному календарному році, а урожай, що визначає обсяг продукції, отримується в наступному). Тобто темпи зростання витрат опереджають темпи зростання обсягу отриманої продукції.

На рівень продуктивності праці впливають як економічні, так і соціальні чинники: конкуренція, нововведення та інновації, організація праці, умови праці, кваліфікація та професіоналізм персоналу, якість праці, соціальне партнерство, економічне зростання та рівень життя [6, с. 195]. Продуктивність праці у сільському господарстві є багатофакторним показником, й виступає інтегральним індикатором ступеня розвитку техніки та технологій, організації праці, а високий рівень продуктивності праці забезпечує поліпшення якості життя сільського населення, його добробут та можливості для розвитку й навчання. Використання дієвих форм стимулювання та мотивації праці обумовлює підвищення зацікавленості працівників в розвитку підприємства, висококваліфікований мотивований персонал здатен до зниження витрат праці, матеріалів та енергії на одиницю продукції, більш економне витрачання коштів [7, с.95].

На особливу увагу заслуговує проблема соціально-економічного розвитку сільських територій, що визначають умови проживання, виробничої діяльності та розвитку персоналу сільськогосподарських підприємств. Урядом було розроблено детальну Концепцію розвитку АПК, пріоритетом якої є розбудова сільських територій. Документ передбачає формування розвиненої сільської економіки, якісних умов проживання на основі нарощування людського і соціального капіталу та партнерства держави, бізнесу, громад.

Таким чином, наявні економічні та соціальні проблеми розвитку аграрного сектора потребують підвищеної уваги з боку держави, розробки та впровадження відповідних цільових програм, які будуть визначати державну підтримку сільгоспвиробників, податкову та інвестиційну політику, а також програм управління продуктивністю праці, що передбачають підвищення рівня

використання робочої сили, стимулювання праці, скорочення втрат виробництва та поліпшення якості життя сільського населення.

Література

1. Світовий Атлас Даних. URL: https://knoema.ru/atlas/ranks (дата звернення 24.09.2018р.).
2. Пахуча Е. Продуктивність праці в сільськогосподарських підприємствах Харківської області. Agricultural and resource economics: international scientific e-journal. 2015. Vol. 1, № 2. С. 76-84.
3. Чернушкіна О.О. Продуктивність праці в Україні: порівняльний аспект. Інноваційна економіка. 2013. № 9. С. 106-112.
4. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. URL: http://www.minagro.gov.ua (дата звернення 26.09.2018р.).
5. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua (дата звернення 27.09.2018р.).
6. Шимко О.В., Підгора Є.О., Зальцман Т.С., Глущук Ю.С. Продуктивність праці як прогресивний чинник підвищення ефективності використання персоналу. Вісник Донбаської державної машинобудівної академії. 2017. № 1. С. 194-198.
7. Васильєва О.О. Стратегічні напрями зростання продуктивності праці у сільському господарстві. Стратегія економічного розвитку України. 2016. № 39. С. 91-98.

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ХЛІБОПЕКАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Басюркіна Н.Й., д.е.н., доцент, завідуюча кафедри управління бізнесом
Одеська національна академія харчових технологій

Незважаючи на те, що хліб і хлібобулочні вироби є традиційними продуктами для українського споживача, насиченість ринку разноманітною якісною продукцією є високою, їх виробництво з 1992 року неухильно знижується. За даними Державної служби статистики України [1; 2], з 2000 року воно скоротилось більш, ніж у 2 рази, що викликає занепокоєння державних і суспільних діячів та вчених. Тому вкрай необхідним є впровадження нових форм організації і управління хлібопекарськими підприємствами одночасно з технічними і технологічними інноваціями.

За даними Держслужби статистики України частка витрат українців на харчування у 2017 році дорівнювала 49 % в структурі доходів, що разом з витратами на оплату комунальних послуг (39 %) є вище, ніж в 2013 році [3]. Падіння рівня життя населення спричинило зниження його купівельної спроможності та спонукало економіти, навіть на таких харчових продуктах, як хліб і хлібопродукти. У період 2000 – 2017 роки виробництво хліба та хлібобулочних виробів в Україні скоротилося з 2,5 млн тонн до 1,1 млн тонн, або у 2,2 рази, при зменшенні чисельності населення на 14 % [2]. Однак структура виробництва традиційного продукту не змінилась: на хліб пшеничний припадає 52 %, на хліб житній та хліб із пшеничного і житнього борошна – 33 %, на вироби булочні – 24 % всього виробництва [2]. Скоротилось споживання більш дорогих видів хлібобулочної продукції. Спостерігається ситуація, коли офіційна статистика не в змозі врахувати споживання хлібу і хлібобулочної продукції, виробленої в домогосподарствах населення, приватних невеликих пекарнях,

кондитерських, в закладах громадського харчування тощо.

Зменшення споживання хліба стало основною причиною падіння обсягів виробництва хліба і хлібобулочних виробів. Насамперед, це відбулося внаслідок скорочення населення країни, зниження купівельної спроможності, зміну структури випікання і споживання продукції. Останнє пояснюється, серед іншого, більш економним використанням хліба, перш за все – за рахунок сільського населення, яке раніше згодовувало хліб худобі. Тепер дешевий хліб промислового виробництва до сіл майже не потрапляє, а продукт «спрощеного» виробництва – надто дорогий та дефіцитний. Також на зменшення споживання хліба суттєво впливає збільшення випікання хліба невеликими пекарнями і сільським населенням самостійно.

Вижитити на ринку є можливим завдяки боротьбі за вже існуючі ніші і шляхом виробництва нової продукції. В нашій країні щорічно Дегустаційна комісія Укрхлібпрому розглядає та затверджує рецептури до 200 нових видів хліба та хлібобулочних виробів і 180 найменувань кондитерських виробів.

Входження на ринок хліба та хлібобулочних виробів характеризується певними особливостями. Для нових великих хлібозаводів він є ускладненим через необхідність залучення великих капіталів на обладнання. Для малих підприємств цю перешкоду оминути легше, тому що вони потребують невеликих потужностей. Але одночасно постає інша перешкода – вищі затрати на виробництво (немає можливості для економії на масштабах так, як на великих підприємствах). Попри це, однією із значних перешкод для входження на ринок розрізняють різноманітні організаційні форми обмеження конкуренції, зокрема вертикальне і горизонтальне злиття підприємств, які мають єдиний виробничий процес (наприклад, концерн «Хлібпром», група «Lauffer»).

В цих умовах виробники хлібу вимушені шукати шляхи подальшого зниження витрат, всебічної економії ресурів, зниження повернень продукції, максимально раціонального управління запасами тощо. Тому особливістю інноваційного розвитку хлібопекарських підприємств України є саме скорочення невиробничих витрат на основі використання «заморожених» технологій.

В останні роки можна спостерігати значний прогресивний розвиток національного ринку хлібобулочних напівфабрикатів. Приблизно кожен великий виробник звичайного хліба в країні апробується у вигляді «заморозки». Таке виробництво – шлях диверсифікації виготовлення хліба завдяки випуску продукції з високою доданою вартістю.

Також на ринку існують незначні за розмірами оператори, для яких основою діяльності є виробництво напівфабрикатів. Для підвищення обсягів данного ринку використовують досить популярний шлях збуту товарів, як мережі супермаркетів (наприклад, «Фоззі», «Ашан», «Фуршет», «Метро» та інші). Для мереж супермаркетів це є дуже вигідним співробітництвом, оскільки вироблення в місцях продажів напівфабрикатів потребує значно менше площ, затрат часу й праці, ніж при створенні на основі супермаркетів повноцінного циклу випікання хліба.

Якщо враховувати, що всі регіони повністю задовольняють свій попит на хліб та хлібобулочні вироби, то є всі передумови висловити припущення про

якомога більший розвиток тіньового ринку хліба, якому сприяють, конкурентні переваги виробників хліба, які оподатковуються за простішою схемою, та відсутність державної допомоги промисловим виробникам хліба при їх збитковому виробництві.

Трансформація економіки України в сучасних ринкових умовах викликає необхідність формування принципово нових підходів у діяльності хлібопекарських підприємств, оскільки традиційні системи не забезпечують їх ефективного розвитку. Особливості хлібопекарського виробництва вимагають зменшення транспортних, енергетичних та інших витрат, оптимізації напрямів просування продукції, обґрунтованого ціноутворення тощо. Галузі необхідні умови, за яких будуть ефективніше використовуватись технологічні лінії хлібопекарського виробництва, мінімізуватись витрати праці працівників.

Аналіз діяльності хлібопекарських підприємств показав, що впровадження інновацій сприяє:

– зниженню матеріало-, енерго-, трудомісткості виробництва продукції;
– випуску на цій основі дешевших якісних хлібобулочних виробів;
– підвищенню ефективності виробництва, одержанню додаткового прибутку, необхідного для здійснення відтворювальних процесів на розширеній основі та розвитку інфраструктури підприємств;
– звільненню працівників від виконання важких робіт та робіт у несприятливих умовах;
– підвищенню зайнятості населення і зниженню рівня безробіття;
– підвищенню матеріального добробуту працівників;
– активній їх участі в управлінні виробництвом, посиленню зв'язків науки з виробництвом.

Зазначимо, що в прогнозованому 2018 р. виробники хліба спрямують значно більше коштів на впровадження нових технологічних процесів та освоєння інноваційних видів продукції. Натомість вартість придбаних нових видів машин та устаткування зменшиться майже на 50 % [3].

Перехід виробників на нові технології та виробництво «замороженого» хліба для масового сегмента допомогли б Україні наблизитися до європейських тенденцій. Тож впровадження інновацій сьогодні є необхідною умовою становлення високоефективної, конкурентноздатної на внутрішньому і світовому ринках хлібопекарської промисловості України. Без розвиненого власного інноваційного потенціалу вітчизняні виробники не здатні задовольнити сучасні вимоги ринку та конкурувати з більш інноваційно озброєними підприємствами. До того ж останнім часом користуються попитом хліб і хлібобулочні вироби з додаванням корисних інгредієнтів, що викликано модою на здоровий спосіб життя, особливо серед мешканців великих міст. Виробничі (технічні і технологічні) інновації вимагають адекватних інновацій організації та управління підприємствами.

Впровадження подібних інноваційних технологій управління хлібопекарськими підприємствами надає можливості протистояння кризовим явищам, які нині мають місце в економіці України, та є основою формування

здоров'я майбутніх поколінь та стабільної системи продовольчої безпеки держави. Інноваційні технології управління хлібопекарською промисловістю на державному рівні полягають у подальшому формуванні системи пільгового державного кредитування, оподаткування, окремого регулювання діяльності виробників хлібу і хлібобулочної продукції України.

Література

1. Дані Державної служби статистики України. Виробництво промислової продукції за видами 1990-2017 рр. [Електронний ресурс]: Державна служба статистики України. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua
2. Дані Державної служби статистики України. Соціально-економічне становище України за січень–березень 2018 року [Електронний ресурс]: Державна служба статистики України. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua
3. Agravery [Електронний ресурс]: Економічний дискусійний клуб. – Режим доступу: http://agravery.com/uk/posts/show/za-17-rokiv-virobnictvo-hliba-v-ukraini-skorotilos-u-22-razi

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ВИНОРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Лагодієнко В.В., д.е.н., професор, завідувач кафедри маркетингу, підприємництва і торгівлі
Голодонюк О.М., ст. викладач кафедри маркетингу, підприємництва і торгівлі
Мільчева В.В., аспірант
Одеська національна академія харчових технологій

Економічна ситуація в Україні залишається вкрай складною. Українська економіка вимушена вирішувати проблеми, які є наслідком неефективної системи господарювання минулих років, її структурні деформації та низький рівень конкурентоспроможності.

Такий стан економічного розвитку в країні є причиною зниження рівня інвестиційно-інноваційної привабливості держави. Багато «хронічних економічних хвороб» переходять із року в рік [1].

2017 рік не є виключенням. За його підсумками рівень ВВП зріс на 2,3 % із закладених урядом 3 % (причиною є торгова блокада Донбасу).

Протягом всього року спостерігається начебто поступова девальвація гривні, однак вже на початку 2018 року відбулося чергове знецінення національної валюти на 15 %. Логічними наслідками цього стануть: зростання цін на імпортні товари, пальне та газ, а останнє потягне з собою зростання цін на вітчизняні товари та послуги.

Рівень інфляції склав 13,7 %, що на 1,3 % більше порівняно з аналогічним періодом 2016 року. І не дивлячись на закладені 7 % на 2018 рік, спад не очікується, так як Кабміном і надалі заплановані збільшення заробітних плат та соціальних виплат, а це потягне за собою новий виток інфляції.

Довгоочікуване запровадження безвізу стало причиною трудової міграції та кризою на ринку праці. Багато українців виїжджають за кордон на заробітки через низький рівень заробітної плати. І хоча у 2017 році показник середньої зарплатні збільшився на 18,9 % і складає 5-6 тис. грн в регіонах України та 11 тис. грн в

Києві, все одно це менше рівня, який можуть запропонувати найближчі сусідні держави (Польща – 500-600 євро) [2].

За 2017 рік кількість українського населення, що мігрувало до Польщі склало 1,2 мільйони людей і цей показник продовжує зростати.

Також значна кількість громадян України їде за кордон на навчання з метою отримання якісної освіти. Багато з них створюють сім'ї і залишаються працювати за кордоном на збільшення ВВП інших держав, які змогли запропонувати гідні умови життя.

Нарешті, аналізуючи показники останніх років помітно, що розвиток України відбувається занадто повільно, що загрожує державі відсутністю інтересу іноземних інвесторів. Адже, з огляду на економічні та політичні реалії, а також уповільнене реформування, Україна залишається найменш привабливою країною для безпечного інвестування. І хоча держава має інвестиційний потенціал і вкладати у неї вигідно, питання безпеки все одно переважає. Адже процвітаюча корупція та відсутність поваги до приватної власності змушують замислитися інвесторів над ризиками та можливими втратами.

Від всього вищеперерахованого, негативного впливу зазнає одна із найперспективніших галузей України – виноробна. І хоча протягом тривалого часу економісти оцінюють її як ту, що може успішно розвиватися у майбутньому і відзначають значний потенціал, стан галузі можна констатувати як важкий, а ситуацію на ринку вина охарактеризувати наступними негативними факторами:

- скорочення виробництва виноградного вина [3];
- збільшення ставок акцизу, які і без того фактично є одними з найвищих у світі, та відрахування до бюджету за видачу ліцензії на оптовий продаж товарів, стають причинами зростання цін на продукцію та скорочення обсягів виробництва;
- скорочення виробництва натурального вина і, як результат, збільшення обсягів порошкових вин;
- велика частка імпортних вин, які надходять до України з Молдови, Угорщини, Грузії та ін. загострюють конкурентну боротьбу на ринку;
- відсутність культури споживання виноградних вин;
- старіння виноградників, дефіцит сортів винограду;
- відсутність державної підтримки в умовах економічної нестабільності у вигляді квотування або ліцензування;
- негативна кредитно-фінансова політика, відсутність можливості отримання довгострокових кредитів на розвиток бізнесу, що призвело до зменшення площ виноградників.

Всі ці фактори стримують розвиток виноробної галузі і ліквідують передумови для майбутнього зростання. Але, враховуючи тенденції активного розвитку світового ринку виноробства, зростання споживання вина і посилення конкуренції з боку винних країн, питання конкурентоспроможності та можливості процвітання даної галузі України заслуговують на особливу увагу.

Нестабільна ситуація, в якій опинилися винороби України та країна в цілому, вимагає швидкого реагування та пошуку ефективних рішень щодо подолання важкого становища та його негативних наслідків. Частину проблем можна вирішити тільки за рахунок жорсткої, але виваженої та продуманої державної

політики, а частину – за рахунок впровадження результатів наукових досліджень у виробництво. Найефективнішим рішенням ситуації, що склалася є активізація інноваційної діяльності, яка передбачає впровадження різноманітних передових ідей. Інноваційна діяльність, яка до нещодавно сприймалася як результат науково-технічного прогресу, на даний момент є найголовнішою умовою економічного розвитку не тільки підприємств, а й країни в цілому.

І починатися «інноваційний курс» щодо відновлення виноробної галузі повинен з політики держави відносно даної сфери діяльності, а саме:

- вкрай необхідно прийняти відповідні правові та нормативні документи, привести їх у відповідність до вже діючих стандартів і гармонізувати із законами ЄС і нормативами міжнародного ринку винограду і вина;

- найважливішою складовою виробництва конкурентоспроможної продукції є якість. Саме тому необхідне обов'язкове впровадження на виноробних підприємствах сертифікованої системи управління якістю продукції, що відповідає стандартам ISO 9000;

- необхідно приділити увагу питанню поступового зниження імпорту виноматеріалів та розвитку сировинної бази шляхом впровадження інноваційних технологій вирощування виноградників, що забезпечить зростання врожайності. Для продукції, що ввозиться повинні бути встановлені квоти та вимоги до її сертифікації. Адже, згідно отриманих у ході дослідження даних, близько 85 % виноматеріалів експортується вітчизняними виробниками до інших країн. Тобто, за допомогою української сировини розвивається виноробство іноземних компаній, які потім реалізують свою продукцію на нашому ринку. Така ситуація може призвести до загибелі вітчизняного виноробства.

Виробникам-виноробам слід більше уваги приділяти інноваційному розвитку бізнесу, а саме необхідно:

- вивчати сучасні світові тенденції та слідувати у такому ж напрямі розвитку;

- створювати нові види винної продукції, аналогів яким ще не має в світі. Передумовою для цього виступають унікальні кліматичні умови, родовиті грунти та сортові особливості винограду, що вирощується в Україні;

- впровадити ефективну комплексну систему заходів, спрямованих на ліквідацію фальсифікованої виноробної продукції, що пропонується на ринку;

- інвестувати кошти в науково-дослідну діяльність в області впровадження інновацій у виробництво виноробної продукції.

Таким чином, за належної уваги з боку державних органів законодавчої влади виноробна галузь України має широкі можливості для розвитку і процвітання, у тому числі на зовнішніх ринках.

Література

1. Економічний розвиток України 2017: досягнення, невдачі, перспективи // Міжнародний Центр Перспективних Досліджень. 2017. 26 грудня. URL: http://icps.com.ua/ekonomichnyy-rozvytok-ukrayiny-2017-dosyahnennya-nevdachi-perspektyvy/ (дата звернення 28.09.2018).

2. Баланс над прірвою: 5 найбільших економічних ризиків для України в 2018 році // Слово і діло: аналітичний портал. 2018. 17 січня. URL: https://www.slovoidilo.ua/2018/01/17/kolonka/aleksandr-radchuk/ekonomika/ balans-nad-prirvoyu-5-najbilshyx-ekonomichnyx-ryzykiv-ukrayiny-2018-roczi

3. Україна у цифрах 2017 / Статистичний збірник. – К.: 2018.

ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ ОПТИМИЗАЦИИ ЛОГИСТИЧЕСКИХ ЗАТРАТ НА ЭТАПАХ ХРАНЕНИЯ И ТРАНСПОРТИРОВКЕ ЗЕРНОВЫХ ГРУЗОВ В УКРАИНЕ

Ткачев В.А., заместитель директора ООО ТД Дельта Вилмар по логистике

В настоящий момент сельское хозяйство является основным драйвером роста экспорта продукции из Украины. Производство аграрной продукции обеспечивает около 17% ВВП страны (в 2017г стоимость произведенной аграрной продукции в Украине составила сумму 17,9млрд долларов США).Украинские аграрии в первом квартале 2018 года экспортировали на внешние рынки продукции на сумму4,3 млрддолларов США. Эта сумма соответствует 38% от всего экспорта Украины за январь–март 2018 года. Традиционно, наибольшую долю в аграрном экспорте составляют продукты растительного происхождения, которых было экспортировано на сумму2,2 млрддолларов США, в том числе зерновые культуры — на сумму 1,6 млрддолларов США. В том числе, экспортировано жиров и масел - на сумму 1,2 млрддолларов США, готовых пищевых продуктов - на суму 0,7 млрддолларов США, живых животных и продуктов животного происхождения - на сумму 279 млн.долларов США. Вместе с тем рост экспорта аграрной продукции в последние годы объективно показал существующие логистические проблемы при хранении и транспортировке сельхозпродукции в Украине. Нынешнее состояние инфраструктуры Украины становится ограничивающим фактором дальнейшего развития экспорта с/х продукции из нашей страны.

Производство зерновых, бобовых и масличных культур (далее по тексту - зерновые культуры) в Украине на данный момент составляет- около 82- 85 млн. тонн. Ожидаемый рост производства зерновых культур к 2022г составит - до 100 млн. тонн в год.

Экспорт зерновых культур из Украины составляет – около 42-47 млн. тонн в год. Ожидаемый рост экспорта зерновых культур к 2022г - до 70-78 млн. тонн в год.

Таблица 1. - Производство и экспорт сельхозпродукции в Украине в 2001-2020гг, тыс. тонн.

Наличие и краткая характеристика складских емкостей для хранения зерновых, бобовых и масличных культур в Украине (линейные элеваторы).

Общее наличие складских емкостей в Украине для хранения зерновых культур составляет примерно 46-48 млн тонн в зерне.Ежегодный прирост емкостей для хранения зерна в Украине составляет- +1,5-2 млн тонн в год и имеет тенденцию к росту. Существующий темп прироста складских емкостей в Украине не покрывает растущую потребность в складских емкостях, необходим ежегодный прирост примерно -+4-5 млн тонн в год.

Локальная обеспеченность аграриев в складских емкостях значительно варьируется по регионам. В южных и восточных областях Украины фиксируется переизбыток складских ёмкостей для хранения зерна, а в северных и западных областях наблюдается дефицит. С учетом прогнозируемого роста урожая зерновых культур до 100 млн тонн в год к 2022г и фактического наличияскладских емкостей для хранения зерна (46-48 мл тонн), дефицит складских емкостей в Украине составляет примерно 14-18 млн тонн. Суточная мощность линейных элеваторов по отгрузке зерновых культур составляет- 715-750 тысяч тонн в сутки. Зерновые склады Украины можно условно разделить на две группы:

А) Сертифицированные линейные зерновые склады.

Общее количество сертифицированных зерновых складов составляет примерно 900 единиц различной формы собственности и общей емкостью примерно 38- 40 млн тонн.

Б) Несертифицированные зерновые склады.

Зерновые склады, принадлежащие с/х производителям – это внутренние склады аграрных предприятий. Учет данных емкостей затруднен, т.к. для хранения зерна аграрии часто используют не приспособленные складские площади. По примерным оценкам общая емкость составляет – около 5-7 млн тонн. В тоже время в связи с ростом стоимости услуг сертифицированных складов, аграрии активно наращивают собственные зерновые склады. Причем новые складские емкости аграриев по своему техническому оснащению не уступают сертифицированным складам и даже их превосходят.

Наличие припортовых зерновых терминалов в Украине (мощности по перевалке зерновых грузов на морской транспорт).

Общая емкость припортовых зерновыхтерминалов составляет- 3,5-4 млн тонн единовременного хранения. Общая годовая мощность терминалов по перевале зерновых грузов на морской транспорт составляет- примерно 60 млн тонн в год. Фактический показатель перевалки зерновых грузов- 40-42 млн тонн в год.

Крупнейшие зерновые терминалы Украины по объему перевалки в 2017г:

– ТИС-Зерно (МТП Южный) -5 млн 432тыс тонн в год.

– «Трансбалктерминал» (Ильичевский МТП) -3 млн 110 тысяч тонн.

СХП Нибулон (Николаевский МТП) -2млн 759 тысяч тонн.

- ИЗТ (Ильичевский МТП) -2 млн 681 тысяч тонн.

- Бруклин Киев (Одесский МТП)-2 млн 636 тысяч тонн.

Структура транспортировки зерновых грузов на экспорт по видам транспорта.

При экспортных поставках зерновых грузов около 46-47 млн тонн в год, транспортируется следующими видами транспорта (% от общего объема экспорта):

– Железнодорожным транспортом (около 32 млн тн) –67-70 %;

– Автомобильным транспортом (около 11млн тн) – 25-28%;

– Речным транспортом (около3 млн тн)– 5%.

Основные логистические проблемы транспортировки зерновых грузов в Украине

Несоответствие/дисбаланс мощности по отгрузке зерновых грузов линейными элеваторами на железнодорожный транспорт и пропускной способностью железных дорог ПАТ «Укрзализныца».

Мощности линейных элеваторов по суточной отгрузке составляют- 715 000-730 000 тонн в сутки. Пропускная способность ПАТ «Укрзализныца» по транспортировке зерновых грузов железной дорогой составляет-117 000-120 000тн в сутки. Пропускная способность припортовых ЖД станций- около 200 000тн в сутки. Мощности портовых зерновых терминалов по выгрузке жд транспорта- 182 000-200 000тн в сутки. Мощности по погрузке зерновых грузов в морской транспорт- 250 000-270 000тн в сутки.

К основным проблемам транспортировки зерновых грузов автомобильным транспортом следует отнести неудовлетворительное состояние автомобильных дорог в Украине, недостаточное количество специализированного автотранспорта.

Проблемы транспортировки зерновых грузов речным транспортом. Уменьшение эксплуатационной протяженности рек Украины с 4000км до 1600км. Уменьшение эксплуатационных глубин основных рек Украины (р.Днепр до 2,65м. Острый дефицит каботажного флота для транспортировки зерновых грузов.

СИСТЕМА ПРОДОВОЛЬСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ГОСУДАРСТВА: ОПЕРАЦИОНАЛЬНАЯ ЗАМКНУТОСТЬ И ВОЗМОЖНОСТИ ПРОЕКТИРОВАНИЯ ЦЕПОЧЕК ДОБАВЛЕННОЙ СТОИМОСТИ

Звирков О.Е., аспирант
Одесский национальный университет им. И.И. Мечникова

Агропромышленный комплекс (АПК) выполняет не только функции обеспечения продовольственной безопасности, но является и инструментом содержания и обустройства территории страны, гарантом целостности государства [1].. Система продовольственной безопасности государства призвана обеспечить физическую и экономическую доступность продовольствия и сельскохозяйственного сырья.

Основная масса проблем развития АПК в странах бывшего СССР находится во вне-аграрной сфере [1] и связана с недостатком денежной массы и высокой ставкой ссудного процента. Высокоразвитые страны, как в сфере промышленности, так и АПК обеспечивают минимальную, а во отдельным

приоритетным проектам – нулевую и даже отрицательную ставку ссудного процента (США, Япония) и не ограничивают денежную массу, используя инструмент денежной эмиссии для решения задач финансирования государственного бюджета. Это подтверждается опытом восстановления и скачкообразного качественного роста экономик Германии, Японии, Сингапура, Китая и др. стран.

Рынки производства сельскохозяйственной продукции в этих странах диверсифицированы и представлены как крупными транснациональными агрохолдингами, так и крупными, средними и мелкими фермерскими хозяйствами.

В Украине, также развивается интегрированный бизнес, существуют крупные агрохолдинги и вертикально-интегрированные компании, которые осуществляют свою деятельность в высококонкурентных условиях, сформированных насыщенностью рынка продовольствия за рубежом, квотированием беспошлинного экспорта в ЕС и снижающегося платежеспособного спроса внутри страны.

Как для интегрированного бизнеса, так и для фермерских хозяйств одной из антикризисных стратегий может быть применение методологии проектирования цепочек добавленной стоимости. В основном, иностранные партнёры Украины ориентированы на вывоз сырья, что не даёт возможности аграрному бизнесу производить продукцию с более высокой долей добавленной стоимости и получать дополнительную прибыль.

Следует отметить, что возможности развития отечественных вертикально-интегрированных компаний сдерживаются не только ограниченностью доступа к кредитным ресурсам и отсутствием низких ставок ссудного проуента, но и фактором ограниченных возможностей аренды крупных земельных ресурсов, поскольку основная масса арендаторов – иностранные, в том числе и транснациональные компании. Так, например, датской компании "Trigon Agri" принадлежит 52 тысячи гектар, её список крупнейших акционеров включает JPM Chase (Великобритания, 9,5 процентов), Swedbank (Швеция, 9,4 процента), UB Securities (Финляндия, 7,9 процента), Euroclear Bank (Бельгия, 6,6 процента), а также JP Morgan Clearing Corp (США, 6,2 процента). Компания "United Farmers Holding Company", принадлежащая группе инвесторов из Саудовской Аравии, контролирует 33 тысячи гектар украинских сельскохозяйственных земель через посредничество компании "Continental Farmers Group PLC". "AgroGeneration", обладатель 120 тысяч гектар земли на Украине, является частью французской корпорации, причем 62 процента акций находится в управлении инвестиционной компании из Техаса "SigmaBleyzer".

Американскому пенсионному фонду NCH Capital принадлежат 450 тысяч гектар. Компания начала свою деятельность в 1993 году и стала одним из первых западных инвесторов на Украине после распада Советского Союза. За последнее десятилетие, она систематически арендовала небольшие участки сельскохозяйственных угодий (от двух до шести гектар) по всей Украине, объединяя их в крупные фермы. Согласно заявлению генерального партнера NCH Capital Джорджа Ора, эти договоры аренды дают компании право выкупа

арендуемых в настоящее время участков после отмены правительством Украины моратория на продажу земли [2]..

Значительная часть земельных ресурсов находится в аренде у отечественного бизнеса, однако, вследствие несовершенства законодательного окружения механизм банкротства допускает возможность перехода земли иностранным собственникам., Аналогичный опыт имел место в Румынии, где контроль над землями со стороны иностранных компаний стал открытым. Пробелы в национальном законодательстве создали условия для установления иностранного контроля над землей путем процедуры банкротства [2].

С методологической точки зрения разработка модели проектирования цепочек добавленной стоимости сопряжена с уровнем развития системы продовольственной безопасности государства и использованием ценологического подхода при проектировании [3].

С точки зрения теории систем – с состоянием контура операциональной замкнутости системы продовольственной безопасности [4, с. 57]. Неразвитость внутреннего рынка, а именно – ограниченные покупательные возможности основной массы населения, дисбаланс спроса и предложения на отечественную продукцию, низкая доля вертикально-интегрированного бизнеса, низкая доля товаров с высокой добавленной стоимостью и др. свидетельствуют о проблемах контура операциональной замкнутости в АПК, что минимизирует возможности высокотехнологичной комплексной переработки сельскохозяйственной продукции, импортозамещения, экспорта в масштабах государства.

Литература

1. Ефимов В.А., Солонько И.В. Потребности общества и проблемы воспроизводства трудового потенциала АПК и сельских территорий: [электронный ресурс]: режим доступа http://kobtv.narod.ru/lector/efimov/potrebnosti-obschestva.html
2. Кто владеет Украиной: почему цена земли в 11 раз ниже реальной. [электронный ресурс]: режим доступа: http://finance.obozrevatel.com/business-and-finance/96058-kto-vladeet-ukrainoj-pochemu-tsena-zemli-v-11-raz-nizhe-realnoj.html
3. Кудрин Б.И. Самодостаточность общей и прикладной ценологии / Техногенная самоорганизация и математический аппарат ценологических исследований. Вып. 28. «Ценологические исследования». - М., 2005. – С.179-180.
4. Звирков О.Е. / Продовольственная безопасность государства и смена собственности на земельные ресурсы / О.Е. Звирков // Velyko Tyrnovo: Scientific proceedings of the Scientific Technical Union of Mechanical Engineering, 2017, Vol. 26/212 , – С. 56–60.

НЕКОТОРЫЕ МИРОВОЗЗРЕНЧЕСКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ИННОВАЦИОННОГО ПОДХОДА В УПРАВЛЕНИИ: МЕРА И МАТЕМАТИЧЕСКИЕ КОНСТАНТЫ

Егорова-Гудкова Т.И., к.э.н., доцент
Одесский национальный университет им. И.И. Мечникова

Традиционно, экономическое развитие основывалось на смене технологических укладов, зарождающихся и развивающихся вследствие появления новых базисных инноваций. Согласно теории Э. Тоффлера - в своей эволюции культура человечества уже прошла две волны - с аграрным и

индустриальным укладами. В настоящий период наступает время Третьей волны [1, с. 687] - смены существующего мировоззренческо-методологического уклада. Сингулярность в возникновении кризисов и макроэкономических диспропорций также предопределяет необходимость перехода к новому мировоззренческо – методологическому укладу обеспечивающему баланс и гармонизацию интересов Природы и техносферы.

Согласно мнению основателя общей теории гармонии систем (ОТГС) Э.М. Сороко, и ОТГС, и синергетика дают конкретные методы того, как и в какой мере «мелочи» следует вводить в систему или удалять из системы, чтобы с помощью их усилить «эффект кооперативного действия», гармонизовать целое, запустить процесс их ферментативного действия, заставить хаос конструктивно работать на достижение максимально эффективного функционального режима системы.

Например, для отраслей пищевой промышленности, гармонизация предполагает разработку методологических подходов по поиску и изучению вариантов влияния «малых факторов», в качестве пусковых элементов в структуре как технологических, так и управленческих процессов.

В методологическом аспекте это также соответствует ценологическому подходу - установление оптимального разнообразия в экономическом (или отраслевом) ценозе обеспечивает условия его устойчивого развития.

В современных условиях необходим анализ как этап последующего синтеза, с целью формирования целостности, которая всегда гармонична и обладает свойствами самоорганизации. «Бинарность... — становится универсальным кодом описания мира, адаптации в нем и вообще всякого смыслообразования и формообразования…», «посредством разворачивания смыслового пространства производных оппозиций..» [2, с. 34].

Инновационный подход в управлении состоит в применении общей теории гармонии систем «с метрическим компонентом в опоре на узловую линию мер в ее канонической форме позволяет найти и соответствующие инварианты, без которых никакая теория в принципе не состоятельна. Таковыми инвариантами служат т.н. обобщенные золотые сечения (ОЗС), в области значений интегральных характеристик систем, на единой шкале качества, играющие роль притягивающих точек, аттракторов, лежащих на узловой линии мер. Узлы интерференции (узлы меры) в границах бинарных оппозиций типа «качество—количество», играют роль инвариантов, аттракторов» [3, с. 71- 75, 91-92, 232-234].

Экономический ценоз, как система, состоит из множества подсистем. Структурно, подсистемы, состоят из элементов доминирующих, средних по удельному весу, мелких и самых малых, образующих так называемый «хвост», который иногда называют «ферментативным» [3]. Можно определить их удельные значения и получить структуру ценоза. Для его описания необходим интегральный показатель - относительная информационная энтропия по Шеннону. «Информационная энтропия H представляет собой не только меру хаоса, но и меру разнообразия, заключенного в локальном множестве неких субъединиц, в частности — меру внутриструктурного разнообразия системы… Вычисляя значения данных интегральных характеристик ансамбля вероятностей, распределения удельных вкладов (весов) структурных составляющих

соответствующих систем и сравнивая результат с вышеприведенными последовательностями канонических узловых значений, можно делать выводы о гармонии либо дисгармонии, а следовательно — о норме либо патологии изучаемых систем. Таков критерий тонкой диагностики состояний последних.». Имея данные о характере заполненности ниш экологических систем, (а по мнению автора – не только естественных, но и любых искусственных систем, в том числе и экономических) можно с высокой степенью надежности судить о том, насколько они гармоничны (внимание обращается на степень близости значения относительной информационной энтропии, характеризующей состояние внутриструктурного разнообразия системы, к узлам меры) либо остро дисгармоничны (близость к антиузлам-репеллерам), либо глубоко дисгармоничны, вырожденны (степень близости меры Н к единице) [3., с.243].

Составляющие методологии инновационного управления и проектирования самоорганизующихся экономических систем можно представить в виде следующего алгоритма:

- Оценка статуса экономической системы и её структурно-функционального состояния.
- Анализ экономического ценоза и оценка уровня вертикальной интегрированности бизнеса в разрезе отраслей и секторов экономики;
- Оценка доли добавленной стоимости в ВВП;
- Сравнение результатов оценки с аттракторами – представляющими реккурентный ряд золотых сечений: 0,500...; 0,618...; 0,682...; 0,725, а также другими производными закона пропорционального деления такими как вурфы, Тн- коэффициенты, «металлические» пропорции.
- Контроль надежности, жизнеспособности и избыточности системы.
- Энтропийное тестирование системы (расчёт относительной информационной энтропии)
- Формулирование проекта реструктуризации (реинжиниринга) системы для приближения ее к природоподобным аттракторам
- Реализация проекта.
- Оценка соответствия спроектированной системы на структурно-функциональное соответствие аттракторам золотого сечения и его производных [4, с. 41].

Обобщенные числа Фибоначчи и обобщенные золотые сечения и их соотношения как математические константы - основа всех естественных объектов Природы и основа проектирования искусственных систем, в том числе и экономических [5; 6; 7]. В этом состоит одно из главных направлений формирования нового мировоззренческо-методологического уклада с целью достижения безкризисного развития.

Литература

1. Тоффлер Э. Третья волна. — М., 2004. С.687
2.Пелипенко А.А., Яковенко И.Г. Культура как система. — М., 1998. С.34.
3. Сороко Э.М. Золотые сечения, процессы самоорганизации и эволюции систем. Введение в общую теорию гармонии систем.Издание 4-е, стеретипное - М.: U.R.S.S., 2016. - 264 с.
4. Yegorova-Gudkova Tatyana. Projecting of steady complexity economic systems on self-organizing principles as a component of anti-crisis strategy / Tatyana Yegorova-

Gudkova // Absract of 2012 International Conference on Trends and Cycles in Global Dynamics and Perspectives of World Development October 13–15, 2012, Chengdu, China, P.40 -41.
5. .Егорова-Гудкова Т.И. Мировоззренческо-методологические аспекты проектирования устойчивых экономических систем: закон золотого сечения /Т.И. Егорова-Гудкова // Зб. Наук. праць Східноукраїнського національного університету ім.. Володимира Даля. Серія: Економіка, менеджмент, підприємництво – Луганськ, 2014. – Вип. 26 (1) / 2014. - С 169 – 184.
6. Егорова-Гудкова Т.И/ Природоподобное управление и проектирование самоорганизующихся экономических систем / Т.И. Егорова-Гудкова // Borovetz: Scientific proceedings of the , Scientific Technical Union of Mechanical Engineering, 2018, Vol. 6/192 ,March 2018. – С. 185 –188.
7. Егорова-Гудкова Т.И. / Некоторые пропорции экономической системы государства в условиях разработки стратегии выхода из кризиса / Т.И. Егорова-Гудкова // Velyko Tyrnovo: Scientific proceedings of the Scientific Technical Union of Mechanical Engineering, 2017, Vol. 26/212 , – С. 61–64.
8.. Егорова-Гудкова Т.И. Мера и пропорциональность в обеспечении продовольственной безопасности: импортозамещение и демографически обусловленные потребности / Т.И. Егорова-Гудкова // «Форсайт Россия»: новое производство для новой экономики: Том 3/Под общ.ред. С.Д. Бодрунова., М.:ИНИР, Культурная революция, 2017, с.42 – 52.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ХЛІБОПЕКАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

Бровкіна Ю.О., к.е.н., доцент кафедри управління бізнесом
Крупська К.О., магістрант кафедри управління бізнесом
Король В.О., магістрант кафедри управління бізнесом
Одеська національна академія харчових технологій

Хлібопекарська галузь має велике соціальне і стратегічне значення для суспільства. У сумарному обсязі продукції всієї харчової промисловості України вона займає одне із провідних місць, а частка хлібопродуктів у раціоні населення України складає 15%, що підтверджує їхній статус як основного продукту харчування. Традиційно цій галузі приділяється менше уваги, ніж іншим, але будь-які зміни, що відбуваються на ринку хліба і хлібобулочних виробів, моментально впливають на соціально-політичне життя країни [1].

Хлібопекарська галузь забезпечує виробництво хліба, хлібобулочних та інших борошняних виробів у тих обсягах, які відповідають нормам державної продовольчої безпеки. В середньому громадянин України споживає 101 кг хліба і хлібобулочних виробів на рік. А загалом в Україні виробляється близько 2 млн. тонн хліба та хлібобулочних виробів на рік. Великі промислові підприємства випікають понад 70% від загального обсягу, решту – приватні пекарні, мережа торгівлі, великі супермаркети та інші [2]. За підсумками 2016 року провідними гравцями хлібобулочного ринку стали компанії: "Київхліб", група компаній Lauffer, "Хлібні інвестиції", "Куліничі", "Формула Смаку", "Концерн Хлібпром". Їх сумарна частка склала майже 52% [3].

Публічне акціонерне товариство «Одеський коровай» належить до групи компаній Lauffer і є одне з найбільших хлібопекарських підприємств Одеського регіону. Щодоби з його конвеєрів виходить близько 200 тонн хлібобулочних, кондитерських і інших борошняних виробів, які добре знають не тільки в Одесі і

області, а й в Києві, Миколаєві, Херсоні. Хліб (пшеничний, житній, тостовий), хлібобулочні, булочні, слоєні, кондитерські та здобні вироби, пшеничні та житні сухарики, круасани, печиво, пряники, пироги, кекси, коржі для тортів – все це виробляє ПАТ «Одеський коровай». Враховуючи те, що виробників аналогічної продукції на ринку одеського регіону багато, підприємство постійно удосконалює маркетингові заходи. Так, працюючи над власним іміджем та за для більшого впізнання на ринку побачили світ різноманітні торговельні марки серед яких ТМ Булкин, ТМ «Тостові хліба», ТМ «Духм'яний хліб», ТМ «Топтига».

Важливе значення для підприємства має його асортиментна політика, оскільки вона є основним фактором впливу на конкурентоспроможність підприємства. ПАТ «Одеський коровай» виробляє як хліб масових сортів, який відноситься до більш низького цінового сегмента, так і більш дорогий хліб елітної групи. Широким асортиментом відрізняється також група кондитерських виробів.

В останні часи обсяги виробництва хліба мають тенденцію до зниження, це пояснюється перш за все зі скороченням кількості наявного населення, підвищенням ціни на масові сорти хліба, зростанням кількості виробників аналогічної продукції, виготовленням хліба у домашніх умовах за допомогою сучасних електричних приладів тощо. Однак, не зважаючи на це виробництво хліба та хлібобулочних виробів залишається привабливим, оскільки традиційно має дуже високий показник оборотності коштів.

Враховуючи те, що багато сучасних українців слідкують за своїм здоров'ям підприємствам хлібопекарської галузі необхідно сконцентрувати увагу на виробництві хліба групи «здоров'я». У зв'язку з наявністю значної кількості населення яке страждає на різноманітні захворювання доцільно розширювати виробництво лікувально-профілактичних видів хліба та хлібобулочних виробів для діабетиків, гіпертоників тощо. Якщо правильно врахувати купівельну спроможність населення та встановити конкурентоспроможні ціни на дані вироби це сприятиме збільшенню обсягів реалізації подукції.

За умов швидких темпів розвитку технологій та процесів глобалізації стає очевидним той факт, що для успішного розвитку хлібопекарських підприємства загалом та їх товарної політики маркетингу зокрема, необхідно спрямовувати основні зусилля в інноваційні процеси. Консервативні підходи залишилися в минулому, оскільки здебільшого виявляються неспроможними конкурувати з новітніми рішеннями. Тому саме завдяки інноваціям у товарній політиці маркетингу хлібопекарських підприємств уможливлюється забезпечення конкурентоздатності підприємства на сучасному ринку.

Література

1. Котляренко В. О. Євроінтеграційна модель харчової промисловості України [Текст] / В. О. Котляренко // Формування ринкових відносин в України. – 2004. – № 3. – С. 38-45.
2. Семченко О. Б. Аналіз розвитку хлібопекарської галузі України / О. Б. Семченко [Текст] // Вісник Чернігівського державного технологічного університету; Серія «Економічні науки» : Збірник. – Чернігів : ЧДТУ. – 2011. – № 1 (48). – С. 217-220.
3. Топ-10 найприбутковіших виробників хліба і макаронних виробів [Назва з екрана] // https://agronews.ua/node/72034

МЕТОДИЧНІ ПРИЙОМИ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ

Іванченкова Л.В.,к.е.н., доцент кафедри обліку та аудиту
Одеська національна академія харчових технологій

Методика внутрішньогосподарського контролю являє собою систему способів і прийомів, за допомогою яких здійснюються процедури з перевірки господарської діяльності підприємства. Вона характеризується сукупністю способів вивчення законності, вірогідності, доцільності й документальної обґрунтованості здійснених операцій, виявлення негативних явищ у господарській діяльності підприємства, визначення матеріального збитку. Контрольно-ревізійні процедури господарської діяльності підприємства потрібно здійснювати за встановленим порядком, схемою або розробленим алгоритмом.

Методика внутрішньогосподарського контролю обґрунтовує перевірку об'єкта з погляду забезпечення правильності складання документів і регістрів та відповідності їх між собою. Ця стадія внутрішньогосподарського контролю включає контрольно-ревізійні процедури, пов'язані з документальною перевіркою операцій і порівнянням їх з даними обліку.

Найважливіші знання у царині методики перевірки документів і облікових регістрів стосуються насамперед операцій, пов'язаних із надходженням матеріальних цінностей від постачальників, їх оприбуткуванням, списанням матеріалів на виробництво, відвантаженням готової продукції, її реалізацією, надходженням коштів на рахунок у банк, розрахунком фінансових результатів, та інших операцій.

Для встановлення дійсності й вірогідності вчинення тієї чи іншої операції рекомендується застосовувати передусім прийоми фактичної перевірки. Суть їх полягає в тому, що при перевірці з'ясовують обставини тих чи інших операцій на місці їх вчинення, провадять бесіди та опитування осіб, що мають відношення до фактів здійснених операцій. У разі фактичної перевірки велике значення мають матеріальні та письмові докази. Прийоми фактичної перевірки застосовують також тоді, коли потрібно перевірити правильність списання сировини на виробництво готової продукції і встановити факти неправильного відображення сортів і кондицій продукції в момент надходження сировини на виробництво.

З метою виявлення фактів розкрадання приховуються шляхом складання недостовірних актів при надходженні матеріалів, вчинення підробок, якими приховуються недовідвантаження чи неповне оприбуткування матеріальних цінностей доцільно використовувати прийоми зустрічної перевірки документів шляхом порівняння товарно-транспортних накладних і платіжних документів або їх копій, що знаходяться безпосередньо на підприємствах, які ревізуються, з документами тих підприємств, з якими підприємства, що ревізуються, мають договірні та розрахункові взаємовідносини. Зустрічна перевірка документів і записів в облікових регістрах має на меті перевірити правильність відображення здійснених операцій. При зустрічній перевірці є також можливість порівняти реквізити (показники) одного документа з іншими (наприклад, порівняти шифри і номери товарно-транспортних накладних і платіжних документів).

Щоб проконтролювати дотримання показників, що характеризують господарську діяльність підприємства, виявити причини їх зміни, у разі комплексної ревізії використовують прийоми економічного аналізу.

Для глибокого вивчення змісту дотримання показників господарської діяльності, виявлення їх взаємозв'язку дуже важливо, щоб економічний аналіз ґрунтувався на розрахунках і вивченні впливу факторів, що дає змогу з'ясувати, наскільки повно використано в господарській діяльності підприємства резерви. Здійснюючи економічний аналіз, порівнюють також фактичні звітні дані з плановими та нормативними показниками, з показниками минулих років.

Прийоми економічного аналізу деталізуються прийомами аналітичного дослідження, які дають змогу з'ясувати причини відхилень від плану та визначити результати роботи на окремих ділянках.

Логічний прийом перевірки – це спосіб з'ясування відповідності фактів вчинення операцій даним документів.

Контрольно-вибіркове порівняння руху цінностей як прийом варто було б застосовувати в основному при ревізіях підприємств, які провадяться за завданням правоохоронних органів. Прийоми контрольно-вибіркового порівняння руху цінностей використовуються для виявлення розкрадань, що відбуваються шляхом реалізації неврахованих цінностей, не відображених у прибуткових документах, та завищення їх вартості під час документального їх відпустку в період реалізації і приховування цього завищення складанням безтоварних перерахунків. Здійснюючи прийоми контрольно-вибіркового порівняння цінностей, насамперед потрібно з'ясувати, яким має бути максимально можливий залишок цінностей до кінця інвентаризаційного періоду, і порівняти цей залишок з фактично встановленим. Максимально можливий залишок цінностей визначається в такий спосіб: до залишку певних цінностей за даними попередньої інвентаризації додають кількість одиниць, що надійшли відповідно за документами, що перевіряються, і виключають цінності, зафіксовані у видаткових документах. За нормальних умов руху цінностей фактична їх кількість не може перевищувати максимально можливого залишку. Тому будь-яке перевищення фактичної наявності цінностей над цим залишком дає підставу для обґрунтованих висновків ревізора і представників правоохоронних органів щодо можливих розкрадань.

Одним з важливих питань внутрішньогосподарського контролю є послідовність застосування прийомів і способів перевірки господарських операцій у процесі перевірки. У результаті перевірка документів на підприємстві здійснюється відірвано від реальної дійсності. Для посилення контролю за правильністю та вірогідністю господарських операцій доцільно ще на початку ревізії проаналізувати основні показники господарської діяльності підприємства, а вже потім здійснювати перевірку господарських операцій за документами та обліковими даними. Це дасть змогу глибше вивчити всі питання господарської діяльності й розкрити зміст показників.

Суть методики перевірки первинних документів полягає в тому, що вона здійснюється одночасно з перевіркою облікових регістрів за господарськими

операціями в такій послідовності: від первинного документу - до балансу; від балансу - до первинного документу.

Вагомого значення слід надати організації внутрішньогосподарського контролю в системі бухгалтерського обліку та звітності.

Для перевірки відповідності даних первинних документів даним облікових регістрів (журналів, відомостей), даних облікових регістрів даним Головної книги і, відповідно, Балансу, обґрунтованості бухгалтерських записів і правильності відображення в облікових регістрах зустрічних сум і підсумкових даних використовують прийоми порівняння облікової документації. Такі прийоми дають змогу перевірити вірогідність і повноту записів, узгодженість узагальнюючих і окремих даних за кореспондуючими рахунками в журналах і відомостях. В усіх випадках перевірка документів має здійснюватися в тісному зв'язку з перевіркою записів в обліку. Одним з недоліків перевірок облікової документації є те, що не завжди порівнюються документи, які мають відношення до будь-якого процесу руху цінностей (наприклад, матеріальних, виробничих чи розрахункових операцій), бухгалтерське опрацювання яких здійснюється в різних функціональних відділах бухгалтерії. Для вивчення змісту облікової документації необхідно (з урахуванням кількісного складу ревізійної групи) до кожного відділу бухгалтерії направляти одного або декількох ревізорів, що провадитимуть перевірку одночасно (паралельно) в усіх (декількох) відділах бухгалтерії, або послідовно ревізуватимуть операції одного відділу, потім іншого і т. д.

Для посилення контролю в процесі перевірки доцільно застосовувати також прийоми хіміко-технологічного контролю, які дають змогу робити висновки про стан якості сировини, зазначеної у відвантажувальних документах, і на момент її відвантаження. При перевірці важливо також аналізувати відхилення між даними відвантажувальних документів підприємств-постачальників і даними приймальних актів підприємств-покупців. Для цього порівнюють відвантажувальні документи (посвідчення про якість, специфікації) завідувачів складів підприємства-продавця з актами про приймання сировини покупцями відповідно до її облікової номенклатури. Така перевірка дає змогу виявити відхилення в оцінці сировини покупцями й продавцями, перевірити обґрунтованість заліку негативних відхилень після її відвантаження.

Одним із недоліків методики контролю закупівель сировини є те, що не надається належної уваги перевірці правильності заліку пересортиць. Так, зокрема, потрібно завжди зважати на те, що в ряді випадків нестачі маси сировини перекриваються сумарними позитивними відхиленнями в оцінці її якості. Тому рекомендується здійснювати перевірку заліку пересортиць відповідно до облікових номенклатур сировини, з'ясовуючи причини відхилень в оцінюванні якості, особливо щодо знеособлених відвантажень.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Бровкіна Ю.О., к.е.н., доцент кафедри управління бізнесом
Каргіна К.Д., Карпов П.М., магістранти кафедри управління бізнесом
Одеська національна академія харчових технологій

В останні часи динамічно розвивається ресторанний ринок України. Це обумовлено появою нових форматів закладів, використання інноваційних підходів у діяльності підприємств ресторанного господарства, посиленням конкурентної боротьби між закладами харчування тощо.

За підрахунками компанії Nielsen кількість закладів громадського харчування станом на 2017 рік в найбільш великих містах України (Київ, Дніпро, Львів, Харків, Одеса, Запоріжжя) склала 10994 одиниць, в тому числі 5009 одиниць працюють у форматі ресторанів, 4427 припадає на так званий «фаст фуд» решта приходиться на бари, паби та нічні клуби. Лідером за кількістю таких закладів є м. Київ (близько 4500 од.), найменша кількість припадає на м. Львів (близько 1300 од.). Якщо припустити, що в кожному з даних закладів приблизна кількість місць складає біля 100, то в середньому на одне місце у закладах громадського харчування найбільш великих міст та областей України приходиться 11 осіб, в той час як в Європі та США цей показник складає 5−7 осіб на одне місце. Слід також зазначити, що дані розрахунки не включають кількість туристів та гостей міст.

Споживачі стають більш вибагливими до вибору закладів харчування, але основним критерієм все частіше стає якість кухні. Сучасні ресторатори намагаються привабити клієнтів цікавим інтер’єром, меблями та посудом, а також поєднати все це з досить доступними цінами. Скорочення кількості платоспроможного населення призвело до того, що найбільш популярними стали заклади у середньому та низькому ціновому сегменті. Вони найчастіше представлені у форматі ресторанів швидкого харчування. Як правило вони пропонують достатньо диверсифіковане меню в якому представлені як традиційні українські страви, так і страви азіатської та європейської кухні. З причини скорочення доходів населення уповільнився розвиток закладів елітного сектору. Кількість відвідувачів у таких закладах має тенденцію до скорочення, основними напрямками розвитку є «переманювання» клієнтів у інших аналогічних закладів.

Широкого розповсюдження набули ресторани та кафе які спеціалізуються окремо на українській, італійській, японській, арабській кухні. Особливо популярними серед молоді є кав'ярні-кондитерські, булочні, паби, фаст-фуди і стріт-фуди. У зв’язку з пропагандою здорового способу життя актуальності набувають заклади здорового харчування. Достатньо популярними стають комплексні сніданки та обіди у закладах громадського харчування. Зазвичай для цього виставляється окрема реклама, в якій прописано складові меню та приваблива вартість. Поширюється такий вид ресторанного бізнесу як кейтеринг. Особливо зручними пропозиціями для працюючих в офісах стає доставка їжі. Найчастіше це відбувається у формі укладання угоди на постійне або тимчасове обслуговування з певним рестораном або кафе.

Для утримання постійних відвідувачів та залучення нових в умовах жорсткої конкуренції заклади харчування використовують інноваційні підходи як в організації обслуговування клієнтів, приготуванні їжі, так і в маркетингу. Саме сервіс, оперативний зв'язок, оптимізація відвідуваності, онлайн замовлення, доставка додому, бізнес-інструменти лояльності, розвиток у соціальних мережах та адаптація мобільних гаджетів являються сьогодні основним фактором успішних рестораторів. Серед найбільш популярних останніх тенденцій в організації ресторанного бізнесу слід відзначити такі:

1) Безкоштовний Wi-Fi у закладі.

2) Приготування кухарем фірмової страви закладу перед публікою (поряд з робочим місцем кухаря на кухні встановлюють камери, а по монітору на столику за його діями спостерігають лише ті відвідувачі, кому це цікаво).

3) Інтерактивне електронне меню, яке позбавляє клієнта від великої кількості паперових сторінок і окремих винно-коктейльних карт. Електронне меню є каналом зв'язку між адміністрацією та відвідувачами і дозволяє рестораторам швидко редагувати меню і вносити до нього нові страви.

4) Використання QR-кодів. Їх можна розміщувати на будь-яких носіях, починаючи від касових чеків і меню та закінчуючи вивісками і столиками. Сканувати QR-код можна мобільним телефоном або відеокамерою ноутбука і зберегти у закладках свого гаджета. У QR-коді можна закодувати безліч інформації - історію закладу, авторство унікальних деталей інтер'єру, меню з детальною інформацією про страви. За допомогою QR-кодів ресторан може сповіщати своїх клієнтів про акції, реалізовувати програми лояльності, влаштовувати інтерактивні опитування та голосування, отримувати відгуки про ресторан від клієнтів [1].

5) Інтерактивний стіл - сучасне мультимедійне рішення, яке дозволяє клієнту обрати страву, прочитати про неї всю необхідну інформацію, зробити замовлення, яке одразу ж відправляється на кухню, включити онлайн-трансляцію приготування страви.

6) Інтерактивний бар – це інформаційно-розважальна система, вбудована в барну стійку. По суті це інтерактивний екран, який відображає відео ефекти, характер та інтенсивність яких диктуються наявністю предметів на стійці та поведінкою людини. Призначення такої технології - розважати клієнта і утримувати його у барі якомога довше [2]. Сьогодні в Україні присутні різноманітні підходи до організації ресторанного бізнесу. Даний вид економічної діяльності найбільш активно розвивається у великих містах, причому правила розвитку диктує перш за все економічна ситуація в місті, умови конкуренції в галузі, традиції та бажання місцевого населення. Вагомий внесок у розвиток закладів громадського харчування зробили сучасні технології. Всі ці тенденції продовжують удосконалюватися та поширюватися регіонами України.

Література

1.Инновации в ресторанном бизнесе // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://nippondom.com/innovatsii-v-restorannom-biznese.

2. Инновации в ресторанном мире // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://reston.com.ua/topics/8.

КУЛЬТУРНА СХОЖІСТЬ МІЖ ПОЛЬЩЕЮ ТА УКРАЇНОЮ ЯК ПЕРСПЕКТИВА РОЗВИТКУ СПІВРОБІТНИЦТВА

Прокопенко О.В., д.е.н., професор
Академія техніко-гуманітарна
м. Бєльсько-Бялей, Польща
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна
Криворучко Л.Б., к.е.н.
ТОВ «Центр технологічних ініціатив»
м. Суми, Україна

Сьогодні Україна та Польща є надійними партнерами у світовому суспільстві. Урядами двох держав-сусідів укладено низку угод про співпрацю в сфері науки та техніки, економіки та торгівлі, освіти та культури. Щодня збільшується кількість людей, залучених до українсько-польських взаємовідносин. Підприємці шукають надійних партнерів в сфері економічних відносин. Українська молодь має можливість і інтерес в отриманні освіти в польських навчальних закладах. Активно співпрацюють між собою наукові заклади двох країн, здійснюючи важливі дослідження. Широкою популярністю користуються культурні заходи, що проходять в обох країнах.

Основою будь-якого співробітництва є вміння людей розуміти один одного і домовлятися, особливо у випадку, коли вони належать до різних культурних середовищ. Для забезпечення подальшого розвитку взаємовідносин двох країн як на рівні державних органів, так я на рівні громадян, вкрай необхідним є дослідження культурних відмінностей двох народів та формування рекомендацій щодо побудови безперешкодного та ефективного спілкування.

Незважаючи на те, що культури багатьох країн вже вивчались різними вченими протягом минулих років, подібні дослідження не перестають бути актуальними, оскільки суспільство постійно змінюється, стає більш мобільним і постійно привносить в свою культуру елементи інших культур.

Результати проведеного нами порівняльного аналізу культур Польщі та України, для якого використовувались культурні моделі Хофстеде та Хола, свідчать, що обидві країни мають схожі системи цінностей, проте, цікавими є певні відмінності. Так, обидві країни мають середній рівень дистанції влади, проте в Польщі від дещо вищий, а в Україні цей показник підвищується у людей з середньою освітою. В системі цінностей, як у поляків так і в українців, переважають колективістські принципи, проте у поляків спостерігається тенденція до посилення індивідуалізму з віком.

Крім того, для обох культур характерним є середній рівень уникнення невизначеності, котекстності та фемінінності, але існують певні відмінності в розрізі вікових категорій, статі, освітнього рівня та сфер діяльності. Цікавим також є аналіз культурних змін, яких зазнали країни з часів минулих досліджень.

ОПЫТ ОЦЕНКИ ПРИОРИТЕТОВ ПОТРЕБИТЕЛЕЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УСЛУГ В ВУЗАХ СЕРБИИ И УКРАИНЫ

Dubravka Škunca,
"Union - Nikola Tesla" Университет, г. Белград, Сербия
Zoran Čekerevac,
"Union - Nikola Tesla" Университет, г. Белград, Сербия
Olena Golubyonkova,
Одесская национальная академия пищевых технологий, г. Одесса, Украина
Walery Okulicz-Kozaryn
Педагогический университет, г. Краков, Польша

Введение. Целью исследования была оценка приоритетов потребителей образовательных услуг в университетах Сербии и Украины.

С одной стороны, данная цель вытекает из риторического вопроса дидактики: «Как учить?». С другой стороны, данная цель вытекает из сугубо экономического вопроса: «Во что инвестировать средства?». С третьей стороны, наша цель связана с системой управления и отвечает на вопрос: «Каким образом реформировать высшее образование?».

Исследование имеет важное значение, так как, в условиях рыночной экономики помогает построить образовательную систему, ориентированную на потребителя образовательных услуг.

Материалы и методы. Исследование выполнено в Сербии и в Украине в январе-августе 2018 г. при поддержке Восточно-Европейской научной группы (Азербайджан, Беларусь, Польша, Сербия, Украина).

В исследовании авторы отвечали на вопрос: какой способ получения знаний на лекциях предпочитают студенты?

В качестве объекта исследования выбраны несколько университетов в Сербии и Украине. Это две посткоммунистические страны. Обе страны обрели государственность после распада более крупных государственных образований. Этот факт обусловил выбор объекта исследования.

Основными методами исследования были литературный обзор, анкетирование и статистическая обработка результатов [1]. Было опрошено 4 группы студентов (табл.).

Таблица - Характеристика респондентов

№	Специальность	Кол-во, (м/ж/без отв.)	Форма обучения	Университет
1	Менеджмент, 1 ступень	25 (15/10/0)	очные	"Union - Nikola Tesla" Университет в Белграде
2	Экономика, 1 ступень	20 (9/10/1)	очные	Высшая Бизнес-школа профессионального обучения Ćaćak
3	Бухучет и аудит, 1 ступень	10 (2/8/0)	очные	Одесская национальная академия пищевых технологий
4	Маркетинг, 1 ступень	22 (3/19/0)	очные	
	Всего респондентов:	77		

Таким образом, были опрошены 77 респондентов экономических специальностей, очной формы обучения, осваивающие программу бакалавриата. Состав респондентов дает основания для корректного сравнения результатов.

При проведении анкетирования, в числе главных, был задан вопрос «Какой

метод обучения на лекциях Вам нравится больше всего?».

Этот вопрос имел три варианта ответа:

1. Лектор имеет презентацию, и студенты пишут со слайдов.
2. Лектор медленно диктует, и студенты пишут под диктовку.
3. Лектор быстро рассказывает, и студенты конспектируют.

Результаты

Исследование источников научно-технической информации показало, лекционно-семинарская система, зародившаяся с созданием первых университетов, имеет глубокие исторические корни и практически не претерпела существенных изменений с момента ее создания [2, 3].

Лекция есть одна из основных форм учебного процесса и главный метод обучения в вузе. Лекции появились в практике обучения в Древней Греции и других античных государствах, получили затем широкое распространение в средневековых университетах и сохранили свою ведущую роль в высшей школе до настоящего времени [4]. Почему лекция стала одной из основных форм учебного процесса и главный метод обучения в вузе?

Во-первых, в давние времена книги были чрезвычайно дорогими и редкими вещами. Задачей лектора становилось публичное чтение или цитирование трудов ученых наизусть [5]. Так появился слуховой способ обучения на лекциях.

Вторая причина заключается в том, что лекция - это отличный способ в один момент времени передавать информацию большому количеству людей. Таким образом, использование лекций позволяет существенно снизить расходы учебного заведения на одного студента [6]. Экономическая целесообразность закрепляет использование слухового способа обучения на лекциях.

Лекции предоставляют собой базовую основу для других форм учебных занятий, таких как семинар, лабораторное и практическое занятие, курсовой и дипломный проект, консультация, зачет, экзамен [7]. Однако, теоретически, лекция представляет собой монолог преподавателя [8]. Поэтому, с позиций дидактики можно отметить низкую вовлеченность студентов, отсутствие их активности и высокого уровня усвоения информации [9].

Тем не менее, факт остается фактом - лекции остаются доминирующим видом образовательной деятельности [4]. Слуховой способ обучения на лекциях является теоретически и методически обоснованным [2, 3].

По результатам обработки анкет, представлены два рисунка, показывающие долю студентов, предпочитающих слуховой способ проведения лекций (лекции без презентации) и визуальный способ проведения лекций (лекции с презентацией).

Рис. 1 показывает, что доля респондентов в Сербии, выбравших проведение лекций с презентацией составляет большинство среди опрошенных студентов (54%). Одна третья часть студентов предпочитают слушать свободный рассказ преподавателя. И только 13% респондентов нравится писать под диктовку.

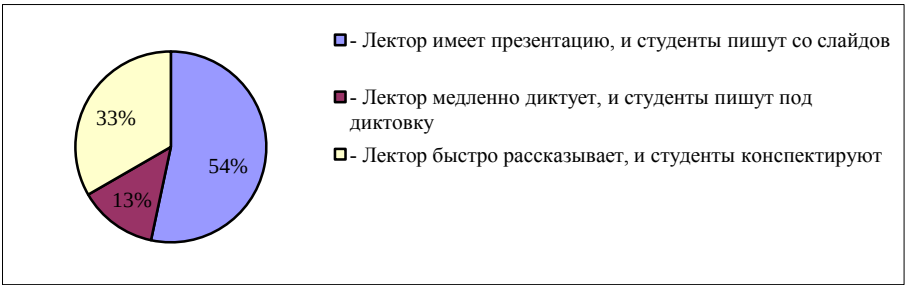

Рис. 1 - Предпочтения студентов из Сербии при выборе способа получения знаний на лекциях, 45 респондентов

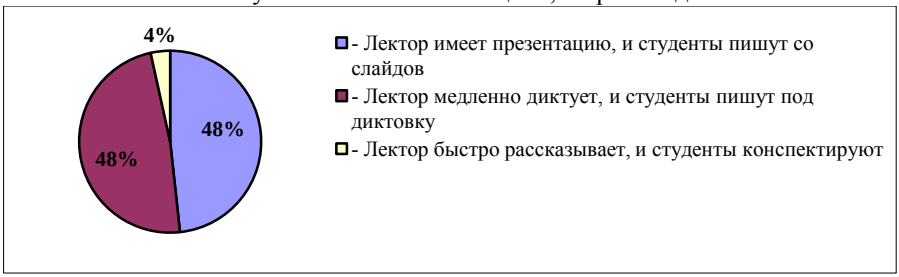

Рис. 2 - Предпочтения студентов из Украины при выборе способа получения знаний на лекциях, 32 респондента

Рис. 2 показывает, что доля респондентов в Украине, выбравших проведение лекций с презентацией составляет около половины от опрошенных студентов (49%). Чуть меньшему количеству студентов нравится писать под диктовку (48%). Это практически равные доли респондентов. Свободный рассказ преподавателя предпочитают слушать всего 3% студентов.

Использование методов статистической обработки (в частности, математического ожидания и среднеквадратичного отклонения для генеральной совокупности), позволяет отнести полученный результат на всех студентов-бакалавров экономических специальностей, очной формы обучения с точной, контролируемой вероятностью.

Сравнение предпочтений студентов двух Сербии и Украины показывает, что около половины студентов не принимают слуховой способ обучения (лекции без презентаций), который доминирует с момента создания первых университетов. Около половины студентов предпочитают способ проведения лекций с использованием презентаций (визуальный способ обучения). Их интересы должны учитываться в процессе предоставления образовательных услуг, как с позиций защиты прав потребителей, так и с позиции экономической целесообразности.

Анализ разницы предпочтений студентов двух стран на лекциях с слуховым способом обучения (слушать рассказ и записывать под диктовку) не является целью настоящей работы.

Заключение. Цель исследования достигнута - выполнена оценка приоритетов потребителей образовательных услуг в университетах Сербии и

Украины. В результате проведенного исследования получены ответы на три вопроса:

1. Как учить?

- Необходимо выполнить теоретическое обоснование и разработать эффективные методические рекомендации для визуального способа обучения.

2. Во что инвестировать средства?

- Средства необходимо инвестировать в техническое оснащение лекционных залов, в разработку теоретических основ визуального способа обучения на лекциях. А также в переобучение профессорско-преподавательского состава университетов.

3. Каким образом реформировать высшее образование?

- Исходя из интересов потребителей образовательных услуг следует ввести раздельное обучение студентов, предпочитающих слуховой и визуальный способы обучения на лекциях.

Литература

1. BUS_9641_Business_Statistics_5M. Lecture notes for the Program «Masters of Business Administration». - Kingston University. NY. USA. 2009. - 106 p.
2. Педагогика: Учебное пособие для студентов педагогических учебных заведений/ В. Сластенин, И. Исаев, А. Мищенко и др. - 3-е изд. - М.: Школа-Пресс, 2000. - 512 с.
3. Педагогика и психология высшей школы. Серия “Учебники, учебные пособия” / Под ред. С. Самыгина. - Ростов-на-Дону: Феникс, 1998. - 544 с.
4. Формы и методы обучения (https://vuzlit.ru/439916/formy_metody_ obucheniya, доступ 02.03.2018).
5. Что такое лекция? Лекция: определение и виды (http://fb.ru/edit/a274605, доступ от 14.03.2018).
6. Преимущества метода (http://fb.ru/edit/a274605, доступ от 14.03.2018).
7. Функции лекций (http://fb.ru/edit/a274605, доступ от 14.03.2018).
8. Понятие и функции лекционной формы обучения (https://studopedia.ru/2_62021_ponyatie-i-funktsii-lektsionnoy-formi-obucheniya.html, доступ от 11.03.2018).
9. Недостатки, свойственные лекционной системе подачи информации (http://fb.ru/edit/a274605, доступ от 14.03.2018).

ОЦІНКА ВПЛИВУ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Маркова Т.Д., к.е.н., доцент кафедри обліку та аудиту,
Пчелянська Г.Б., ст.викладач кафедри обліку та аудиту
Одеська національна академія харчових технологій

Враховуючи XXI століття, важко уявити собі повсякденне життя людства та фінансово-господарську діяльність підприємств без впровадження та використання інноваційно-інформаційних «хмарних» технологій для оперативного отримання потрібної інформації, її обробки, зберігання та прийняття управлінських рішень. Науково-технічний прогрес, від якого залежить економічний розвиток, з кожним роком все глибше проникає не тільки в житті соціальної сфери, але й в усі сфери підприємницького господарювання, що обумовлюють конкурентоспроможність будь-якого виду діяльності. Так,

більшість людей, особливо молодь (враховуючи напрями Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки) навіть не заміслюється в тому, наскільки їх повсякденне життя залежить від комп'ютерів і інформаційно-телекомунікаційних систем. Повсякденність навіть тих людей, які жодного разу в житті не включали комп'ютер і не зробили жодного дзвінка по мобільному телефону, багато в чому пов'язана з розвитком інформаційних технологій, адже з їх допомогою сьогодні здійснюється управління всією системою життєзабезпечення. Подача електроенергії і водопостачання, управління системами зв'язку і транспорту, координація фінансових потоків, функціонування медицини та освіти важко уявити в даний час без використання комп'ютерних систем. Інформаційно-комунікаційні технології прямо і безпосередньо впливають на повсякденне життя людини, визначаючи специфіку і якість його праці, побуту, дозвілля, способу життя і навіть мислення.

Актуальні питання щодо організації інноваційно-інформаційного забезпечення процесу управління підприємством в Україні завжди знаходилися в центрі уваги науковців, серед яких: В.В. Муравський, Р.І. Мачуга, С.В. Івахненков, В.І. Фролов, Д.М. Марченко, Ф.Ф. Бутинець, К.В. Ілляшенко, С.А. Ткаченко, Ю.О. Якимов, В.Ф. Яценко та ін. Наукові здобутки мають неабияку цінність, проте швидкий науково-технічний прогрес, розвиток «хмарних» технологій, а також їх адаптація до сучасних вимог отримання, передачі, зберігання інформації потребують постійного вивчення.

Інформація для підприємства на сьогодні є основним ресурсом функціонування на ринку, який забезпечує його конкурентне становище. Кожна організація у своїй діяльності користується масивами інформації, але ступінь використання та впровадження її в роботу є різним, і змінюється залежно від розвитку інформаційних систем. Слід відмітити, що ефективне вирішення завдань збору, обробки, аналізу та використання даних забезпечується своєчасністю одержання якісної та достовірної економічної інформації на всіх рівнях управління підприємством. Одним із напрямів досягнення ефективності виступає автоматизація управління інформаційними потоками та підтримка прийняття управлінських рішень за допомогою застосування різних програмних продуктів, на основі яких створюються інформаційні системи. На сьогоднішній день вже і не знайдеш підприємство, яке не використало б сучасні технології хоча б для ведення бухгалтерського обліку. Неможливо уявити діяльність суб'єкта господарювання без розрахункового рахунку в банку, без програми «клієнт-банк», без електронної почти, комп'ютерної системи та пакету бухгалтерських облікових програм, служб національної безпеки – без суперкомп'ютерів, а населення – без ноутбуку, кишенькових комп'ютерів та смартфонів. Тому питання використання сучасних інформаційних систем і технологій, їх переваги та недоліки залишаються актуальними як в дослідженнях методів поліпшення та ефективності умов праці на підприємстві так і в сферах освітніх послуг та повсякденному житті.

Крім того, інформаційні технології значно розширюють можливості контролю не тільки суспільного, а й приватного життя громадян. За даними Державної служби статистики України, ми визначили розподіл населення за частотою користування послугами Інтернету у 2016 та 2017 роках (рис. 1).

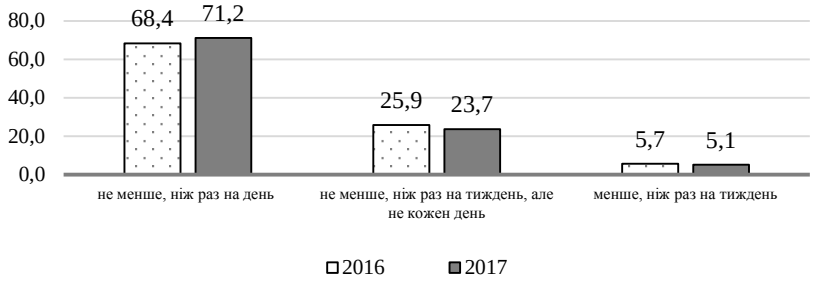

Рис. 1 – Розподіл населення за частотою користування послугами Інтернету у 2016 та 2017 роках (у % до населення, яке повідомило, що користувалось послугами Інтернету) [1]

Так, 71,2% населення України користується послугами Інтернету не менше, ніж раз на день і лише 5,1% менше, ніж раз на тиждень. Це, на нашу думку, пов'язано з поширеними сучасними послугами оперативного вирішення різних питань як соціального-інформаційного, так і економічного характеру за допомогою мережі Інтернету.

Досліджуючи частку домогосподарств різних країн світу, які мають доступ до послуг Інтернету вдома, слід підкреслити, що найбільша частка у Люксембурзі – 96,8%, та найменша в Україні – 54,0% (у 2016 році). Також, слід відзначити, що порівняльна оцінка чоловічої та жіночої частки населення у віці 16-74 років, яке повідомило, що за останні 12 місяців користувалися послугами Інтернету у 23 (76,6%) із 30 країн світу переважає чоловіча.

Сьогодні інформаційні технології почали активно впливати на повсякденну господарську діяльність будь-якої організації (підприємства) і стали невід'ємною складовою частиною інформаційної інфраструктури цієї організації. Інформаційні технології дозволяють досліджувати та взаємопов'язувати складові ділянки господарської діяльності організації між собою.

Серед переваг використання інформаційних систем і технологій в життєдіяльності підприємства можна відокремити:

–програмний продукт автоматизації обліку можливо швидко ввести в експлуатацію, а при зміні масштабів діяльності підприємства, підходів до управління чи організації облікових робіт;

–переналаштувати з мінімальними затратами часу та фінансових ресурсів;

–усі облікові дані реєструються та зберігаються в єдиній інформаційній базі;

–швидкий доступ до інформації для прийняття управлінських рішень;

–широкі можливості для планування діяльності;

–можливість постійного ведення оперативного контролю;

–сучасний ергономічний інтерфейс автоматизованих програм обліку забезпечує доступність засвоєння інформації та високу швидкість роботи для фахівців;

–можливість доступу до інформації через мережу Інтернет.

Слід відзначити, що крім переваг, також є недоліки при використанні інформаційних систем і технологій в життєдіяльності підприємства:

–безперервне зростання кіберзлочинності (95% фінансове шахрайство та крадіжки і 5% шпіонаж);

–статичність, оновлення техніки, навчання персоналу, висока ціна;

–залежність від всесвітньої мережі Інтернет;

–постійна необхідність адаптації до сучасних вимог часу.

Отже, інформаційні технології сьогодні відіграють винятково важливу роль у забезпеченні інформаційної взаємодії між людьми, а також в системах підготовки і поширення масової інформації. На додаток до вже існуючих традиційних засобів зв'язку (телефон, телеграф, радіо і телебачення) в соціальній сфері все більш широко використовуються системи електронних телекомунікацій, електронна пошта, соціальні інформаційні мережі, факсимільна передача інформації та інші види зв'язку. Ці засоби швидко асимілюються культурою сучасного суспільства, так як вони не тільки створюють великі зручності, але і вирішують багато виробничі, соціальні, економічні і побутові проблеми.

Література

1. Доступ домогосподарств України до Інтернету у 2017 році // Статистичний збірник Державної служби статистики України. Київ, 2018 рік. URL: http://ukrstat.gov.ua (дата звернення: 11.09.2018).

ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ ТАНЦЮВАЛЬНИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

Басюркіна Н.Й., д.е.н., доцент, завідуюча кафедри управління бізнесом
Салькова І. Ю., магістрант кафедри управління бізнесом
Одеська національна академія харчових технологій

Все більшу популярність в нашій країні набуває танцювальний бізнес. Багато в чому це пов'язано і з популяризацією танців на телебаченні: поява таких програм, як «Зірка танцполу», «Танці з Зірками», «Зірки на Льоду». Не дивно, що це сприяє відкриттю нових танцювальних шкіл і притоку в них людей різного віку. Однак, незважаючи на те, що конкуренція на танцювальному ринку, здавалося б, досить жорстка, виграти тут досить легко.

Цільова аудиторія школи танців може бути різноманітною. Танцювати люблять всі – діти, дорослі і навіть літні люди. Тому більш детальне визначення аудиторії танцювальної школи прямо залежатиме від того, які напрями танців вона буде розвивати.

Нині за кількістю танцювальних студій та шкіл Ураїна наздоганяє Європу, але наші чемпіони рідко виходять у фінал головних професійних турнірів, не беруть участь у найбільш престижних міжнародних змаганнях. Кращі українські танцювальні пари поступаються європейським в головних змагальних категоріях – дорослих і професіоналів. Це означає відставання у школі, рівні підготовки, організації, а також відсутність методологічної підготовки, теоретичної бази. Світовий досвід поки не в повній мірі застосовується в Україні.

Актуальність досліджуваного питання є очевидною. Тільки в складі Федерації танцювального спорту України кілька сотень клубів і шкіл, але є інші

спортивно-танцювальні об'єднання [1]. Їх діяльність є стихійною, слабо організованою, маркетингової політики в них не існує, економічна ефективність є невисокою, грошові потоки приховані від оподаткування.

Клуби і школи розвиваються без продуманої ідеології та стратегії. Керівниками стають не тільки діючі або колишні спортсмени, але, на жаль, непрофесіонали. Для більшості з них головним є «бізнес», а рівень викладання, якість пропонованого продукту, спортивні результати – другорядні.

Основною проблемою всіх танцювальних шкіл є їх непомітність, однаковість між собою, що поянюється безграмотністю маркетологів, а точніше, повною їх відсутністю в багатьох школах і організаціях. У свідомості наших людей практично повністю є відсутнім професійне уявлення про танець, як товар, і про його корисності для споживача. На ринку немає сформованих брендів. Відсутнє якісне просування свого товару [2].

Нами доведено, за рахунок чого можна зробити танцювальну школу бізнесом, який приносить прибуток. В першу чергу, за рахунок маркетингу – головного компонента ефективного менеджменту будь-якої спортивної організації, яка функціонує в умовах ринкової економіки. Спочатку – обережного, згодом – все більш послідовного, з аналізом ринкових можливостей, встановленням цілей, виробленням моделі ринкової поведінки, розробкою програми і бюджету, контролем результатів, корекцією вжитих заходів. По-друге, за рахунок наявності в штаті висококласних і грамотних тренерів. Важливою умовою є продумана навчальна програма, в основі якої полягають добре розроблені методики і досвід викладача.

Для аналізу діючої моделі бізнесу нами було запропоновано такі питання:

–який з можливих варіантів має бути ефективним з точки зору місії;

–як модель проявить себе в заданих або пропонованих умовах;

–які можливі наслідки реалізації нашої моделі та її вплив на обставини, тобто зовнішні чинники – організаційні, спортивні, комерційні, соціальні;

–яка рентабельність, в тому числі в динаміці;

–чи буде модель досить стійкою до негативних впливів ззовні, які захисні механізми;

–чи є можливим при реалізації власної стратегії будувати не закриту, захисну модель, а активну, агресивну, здатну впливати на зовнішнє середовище;

–чи варто взагалі займатися даним проектом при заданих параметрах ринку і зовнішніх умов [2].

Як правило, сучасні спортивні танцювальні студії та школи дотримуються досить простих схем управління. Організаційна модель, завдання якої – опис оргструктури і бізнес-процесів, розробляється тільки для студії, готової використовувати маркетингову стратегію.

При досягненні стабільно високого рівня продажів (оборотів) в організаційну структуру, крім головного тренера, додаються наймані ним педагоги, тренери із загальнофізичної підготовки та суміжних дисциплін, методисти. На більш розвинутому етапі вводиться посада менеджера-управлінця, далі – інструктора, менеджера програм, майстер-тренера, психолога, масажиста і т. д. Необхідність і межі розвитку, розширення диктуються, знову-таки місією і

стратегією проекту.

На закінчення відзначимо, що Україна значно відстає за показником регулярних занять фізичною культурою і спортом від розвинених країн, в яких фізичними вправами регулярно займається до 40-50 % населення, тоді як у нас - тільки близько 11 % [1].

Адже масовий спорт – це необхідна умова успіхів не тільки в спорті вищих досягнень, але і здоров'я нації. На жаль, динаміка співвідношення спортивних успіхів провідних країн світу – США, Китаю, Росії, Украни – не дає приводу для оптимізму. Якщо десять років тому високе місце китайської танцювальної пари на великому міжнародному турнірі розглядалося як виняткова подія, то сьогодні китайці реально конкурують з кращими світовими дуетами. Проблеми є, та їх треба вирішувати. Почати можна з малого – з конкретного комерційного проекту невеликої студії, клубу, школи, але дії з самого початку повинні бути професійними і виключати низький рівень організації та управління, корупційну складову, підкуп суддів і функціонерів. Часи змінюються, і те, що нині здається недосяжним, завтра стане нормальною практикою. Потрібно тільки бажання.

Література

1. Федерація танцювального спорту України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dsfu.com.ua/ru/pages/7/
2. Український бізнес-ресурс UBR.ua [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ubr.ua/business-practice/own-business/kogda-tancy-prinosiat-dengi-39009

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТИ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Ступницька Т.М., к.е.н., доцент кафедри обліку та аудиту
Приймак В.О., магістрант кафедри обліку та аудиту
Одеська національна академія харчових технологій

Підвищення ефективності суспільного виробництва є головним стимулюючим фактором економічного розвитку України. Одним з факторів підвищення ефективності виробництва є ефективне використання основних засобів. Дана проблема є однією з головних на підприємствах України. В сучасних умовах на підприємствах використовується основні засоби, які морально та фізичного зношені. Це впливає на місце підприємства в промисловому виробництві галузі, його фінансовий стан, конкурентоспроможність на ринку. Тому роль основних засобів у процесі виробництва та управління підприємством зумовлюють особливі вимоги до інформації про наявність, рух, стан і використання основних засобів.

Для підприємств важливу роль відіграє ефективне використання основних засобів, тому що від них залежить економічний потенціал і виробничі можливості, темпи зростання продуктивності праці, якість готової продукції та можливість випуску нової продукції.

Проблему ефективного використання основних засобів підприємств у своїх дослідженнях розглядали українські економісти, такі як: Т. А. Городня, Г. І.

Кіндрацька, М. С. Білик, А. Г. Загородній, А. В. Череп, А. А. Клименко, І.О. Чорна, К. О. Кандиба, М.І. Ларка, Д. В. Людвенко, А. М. Ткаченко та ін.

Аналіз економічної літератури показав, що для підвищення ефективності використання основних засобів науковці пропонують шляхи, які можуть бути поділені на три підходи: технічне вдосконалення засобів праці, проведення аналізу узагальнюючих показників та коефіцієнтів використання основних засобів, покращення організації та управління виробництвом [3].

При першому підході досліджується ефективність використання основних засобів методом встановлення тенденції щодо руху, технічного стану та використання основних засобів.

Заходами щодо кращого використання основних засобів є два напрями: інтенсивний та екстенсивний. Інтенсивний напрям полягає в механізації та автоматизації виробництва; удосконаленні технологічних процесів; скороченні тривалості операційного циклу виробництва; застосуванні прогресивних форм організації та управління виробництвом; підвищенні освітньо-кваліфікаційного рівня промислово-виробничого персоналу.

До екстенсивного напряму підвищення використання основних засобів відносяться такі: скорочення простоїв обладнання внаслідок своєчасного забезпечення сировиною, матеріалами, напівфабрикатами тощо; збільшення кількості машино-змін роботи обладнання; введення додаткового обладнання.

Вивчаючи шляхи підвищення ефективності використання основних засобів на підприємстві не має сенсу пропонувати тільки стратегічні методи відтворення, тому що екстенсивні та інтенсивні методи не завжди можна застосувати на обладнанні. Науковці, що дотримуються другого підходу ефективного використання основних засобів підприємства, вважають, що для оцінки рівня ефективності їх використання доцільно використовувати узагальнюючі показники, до яких відносять фондовіддачу, фондомісткість та рентабельність основних засобів, яки вивчаються у динаміці [1,4].

Фондовіддача показує загальну віддачу від кожної гривні, вкладеної в основні засоби, а її зростання дозволяє збільшувати питому частку фонду споживання. Фондомісткість – це показник, характеризує вартість основних засобів, що припадає на кожну грошову одиницю реалізованої продукції. У звичайних умовах господарювання фондовіддача повинна мати тенденцію до росту, а фондомісткість – до зменшення. Рентабельність основних засобів характеризує відношення операційного прибутку до середньорічної вартості основних засобів підприємства. Підвищення рівня рентабельності потребує мобілізації внутрішніх резервів виробництва, послідовного проведення всіх видів робіт, спрямованих на поліпшення використання всіх видів ресурсів, збільшення маси прибутку.

Третій підхід підвищення ефективності використання основних засобів підприємства, характеризує сукупність резервів покращення їх використання: заміну застарілої техніки, модернізацію обладнання; механізацію допоміжних та обслуговуючих виробництв; розвиток винахідництва на підприємстві; ліквідацію незадіяного обладнання (здавання його в оренду, лізинг, реалізація тощо); скорочення строків ремонту і технічного обслуговування обладнання;

прискорення досягнення проектної продуктивності введених в експлуатацію основних засобів; вдосконалення управління виробництвом на базі сучасної комп'ютерної техніки.

Також важливим фактором відновлення та ефективності використання основних засобів є матеріальне стимулювання працівників підприємства. Це дасть змогу підприємству покращити роботу на виробництві, а також виявити нові резерви підвищення ефективності основних засобів.

Таким чином, були розглянуті три підходи підвищення ефективності використання основних засобів: технічне вдосконалення засобів праці, проведення аналізу узагальнюючих показників використання основних засобів та покращення організації та управління виробництвом. Ми розділяємо думку науковців, яки вважають, що для економічно вигідного та ефективного використання основних засобів, необхідно застосовувати в сукупності три групи підходів на підприємстві: забезпечити виробництво новим обладнанням, максимально автоматизувати або механізувати лінії, підвищити освітньо-кваліфікаційний рівень фахівців, які обслуговують обладнання, відвантажувати сировину вчасно для скорочення простоїв, використовувати якісну сировину, а також проводити аналіз ефективності використання основних засобів за допомогою узагальнюючих показників. Застосовуючи всі методи та шляхи удосконалення роботи основних засобів на практиці, підприємство не тільки збільшить обсяги випуску продукції та покращить ефективність використання основних засобів, а й збільшить прибуток від реалізації продукції та рентабельність основних засобів підприємства, що вплине на кінцевий результат діяльності підприємства.

Література

1. Кандиба К. О. Аналіз ефективності використання основних засобів [Електронний ресурс] / К. О. Кандиба. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: http://repository.hneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/6377.
2. Ларка М.І. Резерви підвищення ефективності використання основних засобів підприємства / М.І. Ларка, Д.О. Горжій // Вісник НТУ „ХПІ”. Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва. - Х.: НТУ „ХПІ”. - 2013.- №22(995).-С.38-43.
3. Людвенко Д. В. Ефективність використання основних фондів підприємств та шляхи їх підвищення [Електронний ресурс] / Д. В. Людвенко, Л. Р. Орехова. – Режим доступу до ресурсу: http://cesd.org.ua/files/2012/9-26-27.10.2012.pdf#page=103.
4. Ткаченко А. М. Особливості визначення показників ефективності використання основних засобів підприємства / А. М. Ткаченко, Т. С. Задніпрянна // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: збірник наукових праць: у 2-х т. / ПДТУ. – Маріуполь, 2014. – Вип. 1, Т. 1. – С. 51-55.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Свістун Т.В., к.е.н., доцент кафедри управління бізнесом
Євтюхова І.В., магістрант кафедри управління бізнесом
Одеська національна академія харчових технологій

Малий бізнес виступає рушійною силою соціально-економічного розвитку будь-якої країни. Україна має значний потенціал у цій сфері, але він повною

мірою не реалізований, в першу чергу, через наявні проблеми, пов'язані з недосконалістю умов ведення бізнесу

Метою роботи є знаходження шляхів відродження та розвитку малого бізнесу з боку держави, що передбачає створення нею певного середовища шляхом внесення змін до законодавства.

В Україні малий бізнес як самостійне соціально-економічне явище розвивається у складних умовах та зіштовхується з різноманітними проблемами.

Сучасну людину щоденно оточують проблеми економічного характеру – вибір товарів і ціни на них, пошук роботи та заробітна плата. Однак навколо нас існують й інші економічні проблеми, наприклад: спад виробництва, економічна криза, податки, безробіття та інфляція. Одним із пріоритетних напрямів розвитку економіки в Україні є розвиток малого бізнесу. Виникнення нових малих підприємств розглядається вітчизняними економістами сьогодні як головне джерело збільшення кількості робочих місць, трудового доходу й добробуту людей, а також потенційний каталізатор інновацій і регіонального зростання в країні.

Основним критерієм поділу підприємств на великі і малі є середня кількість працівників, зайнятих протягом року на підприємстві, розмір статутного капіталу, обсяг активів, обсяг обороту (прибутку, доходу) тощо.

Згідно із законодавством України підприємства можуть бути зараховані до малих, середніх або великих за такими ознаками:

- малими незалежно від форми власності визнаються підприємства, у яких кількість працюючих протягом року не перевищує 50 ос., а обсяг валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) за цей період не перевищує 70 млн грн.
- великими підприємствами визнаються підприємства, у яких кількість працюючих протягом року перевищує 250 осіб, а обсяг валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) за рік перевищує суму 100 млн грн.

Решта підприємств визнаються середніми. У структурі сучасної мішаної економіки співіснують та органічно доповнюють один одного малий, середній та великий бізнес. Але на відміну від двох останніх малий бізнес є вихідним, найбільш численним, а тому і найбільш поширеним сектором економіки.

Суб'єктами малого підприємництва в Україні є як фізичні особи – підприємці, зареєстровані в установленому законом порядку, так і юридичні особи (підприємства) будь-якої організаційно-правової форми та форми власності. Суб'єкти малого підприємництва мають право перейти на спрощену систему оподаткування, бухгалтерського обліку та звітності (на вибір суб'єкта малого підприємництва), яка передбачає: заміну сплати встановлених законодавством податків і зборів (обов'язкових платежів) сплатою єдиного податку та застосування спрощеної форми ведення бухгалтерського обліку та звітності.

На жаль в Україні розвиток бізнесу залишається на низькому рівні. Така ситуація спровокована нерозвиненим регуляторним середовищем, слабким доступом до фінансування і низьким зростанням конкуренції. Однак, європейський курс розвитку України обумовлює необхідність реформування та вирішення внутрішніх проблем країни. Високий потенціал для розвитку малого

підприємництва, природні запаси, високий рівень освіти за умови державної підтримки сприятимуть появі великої кількості фірм, що, в свою чергу, дозволить створити нові робочі місця, принесе реальні гроші до бюджету не тільки центру, але й регіонів. Крім того, саме малим підприємством легше управляти в умовах нестабільного курсу національної валюти.

Роль і місце малого бізнесу в національній економіці найкраще проявляється в його функціях. Розглядаючи функції малого бізнесу у стабільній ринковій економіці, слід наголосити на такому:

- по-перше, неоціненним є внесок малого бізнесу у справу формування конкурентного середовища;

- по-друге, малий бізнес, оперативно реагуючи на зміни кон'юнктури ринку, надає ринковій економіці необхідної гнучкості;

- по-третє, значним є внесок малого бізнесу в здійснення прориву в багатьох важливих напрямках НТП, передусім у галузі електроніки, кібернетики, інформатики. Сприяючи прискоренню реалізації новітніх технічних і комерційних ідей, випуску наукоємної продукції, малий бізнес таким чином стає провідником НТП;

- по-четверте, малий бізнес робить вагомий внесок у розв'язання проблеми зайнятості. Ця функція проявляється у здатності малого бізнесу створювати нові робочі місця й поглинати надлишкову робочу силу під час циклічних спадів та структурних зрушень економіки. У розвинених країнах на малий бізнес припадає в середньому 50 % усіх зайнятих та до 70—80 % нових робочих місць. У період економічних криз у країнах відбувається процес скорочення робочих місць на великих підприємствах, натомість малі фірми їх не тільки зберігають, але навіть створюють нові;

- по-п'яте, важлива функція малого бізнесу полягає у зменшенні соціальної напруги і демократизації ринкових відносин, тому що саме він є фундаментальною основою формування середнього класу, сприяння соціально-політичній стабільності суспільства.

10 травня 2018 року за № 282-р Кабінетом Міністрів України видано розпорядження про «Деякі питання реалізації Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року», в якому затверджено план заходів реалізації Стратегії. Індикатором виконання документу є створення сприятливого середовища для розвитку малого і середнього підприємництва, зокрема передбачено підвищення рівня інформаційного забезпечення, в тому числі вдосконалення системи державної статистики; спрощення процедури реєстрації нових підприємств; надання послуг суб'єктам малого і середнього підприємництва через центри надання адміністративних послуг та Єдиний державний портал адміністративних послуг; удосконалення ліцензійної та дозвільної системи; зниження контролюючого тиску на мале і середнє підприємництво.

Отже, відродження та розвиток малого бізнесу в Україні є вкрай необхідними. Становлення значної кількості суб'єктів малого бізнесу має, безперечно, позитивне значення для національної економіки, що значною мірою обумовлює створення сучасної ринкової економіки із соціальною спрямованістю.

Важливим інструментом розвитку малого підприємництва є сприяння розвитку інноваційного підприємництва. Розвиток інноваційного підприємництва є одним з важливих конкурентних переваг країн ЄС.

Література

1. Розпорядження КМУ від 10 травня 2018 р. № 292-р "Деякі питання реалізації Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року".
2. Зосименко Т. І. Роль малого підприємництва у соціальноекономічному розвитку країни. [Електронний ресурс] / Т. І. Зосименко//Ефективна економіка. № 10, 2017. – Режим доступу : http://www.economy.nayka.com.ua/
3. Ляпін Д. В. Основні моделі розвитку малого підприємництва в Україні / Д. В. Ляпін // Стратегічні пріоритети. – 2016. – № 20. – С. 90–95.
4. Попело О. В., Мале підприємництво як джерело економічного розвитку у високорозвинених країнах / О. В. Попело // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. – 2014. – № 3 (75). – С. 122-134

ЕКОНОМІЧНА ОСНОВА ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ ІНТЕГРОВАНИХ ТРАНСПОРТНИХ ПІДСИСТЕМ ВАНТАЖНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ

Шевченко І. В., старший викладач кафедри управління бізнесом
Одеська національна академія харчових технологій

Вступ. Ефективний збалансований розвиток інтегрованих транспортних підсистем вантажних перевезень є необхідною умовою сталого функціонування всіх галузей економіки, збереження статусу України як транзитної держави, сприяє її соціальному і економічному зростанню, економічній безпеці та обороноздатності. Комплексний підхід до розвитку транспортної системи України чітко вказує на пріоритетне значення інтегрованих транспортних підсистем, тому що забезпечити доставку вантажів тільки одним видом транспорту практично неможливо, особливо що стосується міжнародних перевезень. В сучасних, динамічно змінюючихся умовах транспортна галузь, не завжди виявляється готовою до нових викликів зовнішнього середовища, що періодично дестабілізує ситуацію на ринку транспортних послуг. Саме тому виникає необхідність створення певного механізму економічних та організаційних відносин, що забезпечував би адекватну, своєчасну та гнучку реакцію на зміни у зовнішньому середовищі, адаптацію до них транспортних підприємств.

Важливо проаналізувати, які тенденції розвитку транспорту прогнозуються світовим співтовариством, для прискорення соціального і економічного розвитку транспортної галузі. Безсумнівно, існує стійкий зв’язок між зростанням економіки та розвитком транспортної системи. Тому проблема економічно збалансованого розвитку транспортних підсистем є однією з актуальних.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останній час спостерігається збільшення кількості наукових праць щодо сучасного стану транспорту, його проблем та напрямів поліпшення існуючої ситуації. Зокрема, проблеми реформування транспорту та тенденції його розвитку досліджувалися М.Т. Примачовим, Ю. М. Цвєтовим, Л. О. Поздняковою, О. Г. Дейнекою та ін. У

науковій літературі є безліч підходів до визначення змісту понять «сталий» і «збалансований» розвиток [1], які відрізняються перш за все відсутністю єдності поглядів на роль та взаємодію економічних, екологічних, соціальних та інших факторів розвитку у сучасних умовах.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Принципи, чинники та механізми реалізації концепції збалансованого розвитку економічної системи глибоко та послідовно вивчені та узагальнені у науковій літературі. Проте відсутність єдиних підходів щодо трактування змісту даного поняття та необхідність врахування специфіки розвитку інтегрованих транспортних підсистем вантажних перевезень визначають необхідність додаткових досліджень.

Формулювання цілей дослідження (постановка завдання). Метою роботи є формування сукупності науково-методичних положень щодо визначення змісту, специфіки і складових ефективної реалізації збалансованого розвитку інтегрованих транспортних підсистем вантажних перевезень.

Виклад основного матеріалу дослідження. В сучасних умовах формування техногенної цивілізації, а також загострення економічних, екологічних та соціальних проблем постає питання забезпечення збалансованого розвитку транспортних підсистем перевезень вантажів. Поняття «збалансованого розвитку» найчастіше ґрунтується на органічному зв'язку соціально-економічного розвитку суспільства з проблемами довкілля, екологічним розвитком. Міжнародною комісією з довкілля та розвитку ООН в 1987 році у доповіді «Наше спільне майбутнє» («Our common future») було вперше точно визначено поняття збалансованого розвитку, що трактується як розвиток, за якого нинішні покоління задовольняють свої потреби, при цьому не ставлячи під загрозу можливість задовольняти потреби майбутніх поколінь [2]. Серед характерних ознак збалансованого розвитку інтегрованих транспортних підсистем можна виділити наступні: - в його основу закладено довгострокове економічне зростання, яке ґрунтується на раціональному й екологічно безпечному господарюванні та високоефективному використанні природних ресурсів; - забезпечує задоволення зростаючих матеріальних і духовних потреб, а також позитивні зміни щодо соціальних стандартів рівня життя, освіти, культури, охорони здоров'я; - передбачає формування людського потенціалу, зростання якісних і кількісних характеристик людського розвитку; - передбачає всебічне узгодження приватних та суспільних інтересів; - забезпечує відтворення і примноження якості довкілля та природно-ресурсного потенціалу, поліпшення якості життя сучасного та майбутнього поколінь. Таким чином, забезпечення збалансованого розвитку транспортних підсистем передбачає створення в поточному періоді та на перспективу умов для життєдіяльності населення, функціонування транспортних та обслуговуючих вантажні перевезення підприємств та екологічної безпеки.

Загалом, збалансований розвиток інтегрованих транспортних підсистем повинен забезпечувати економічне зростання транспортних підприємств і регіонів, яке орієнтоване на оптимальне задоволення соціальних потреб суспільства, забезпечення достатньої якості життя, раціональне використання

природних ресурсів, безпеки перевезень вантажів і збереження довкілля. Серед основних складових збалансованого розвитку інтегрованих транспортних підсистем можливим є виділення: - економічної складової, яка передбачає довгострокове розширене відтворення та науково-технічний прогрес, на фоні забезпечення та збереження екологічних ресурсів; - соціальної складової, яка передбачає досягнення стабільності в соціальній сфері, зменшення соціального напруження, яке виникає в процесі економічного розвитку; - політичної складової, яка полягає у забезпеченні політичної стабільності за широкої участі громадськості у прийнятті важливих рішень; - міжнародної складової, яка формується за рахунок стабілізації ситуації на міжнародних фінансових та ресурсних ринках, розвитку торговельних та фінансових взаємозв'язків на взаємовигідній основі. Критерії збалансованого розвитку інтегрованих транспортних підсистем – це параметри, які дозволяють оцінити розвиток цих систем як єдиного комплексу та можливість динамічного їх розвитку в майбутньому періоді. Вони, з одного боку, створюють можливість оцінки поточної ситуації, з іншого – дозволяють відчути тенденції або явища, які наразі неможливо виявити. З врахуванням вже виділених елементів розвитку економічної системи можна виділити економічні критерії, які визначають довгострокову позитивну динаміку змін кількісного та якісного стану системи [3]. В їх структурі можна вділити дві групи критеріїв, які: - характеризують стан економічної системи країни (галузі) в цілому та визначають її місце в світовій економіці: динаміка валового внутрішнього продукту; обсяг промислового виробництва та частка доданої вартості за галузями економіки, і, зокрема, транспортної галузі в сфері вантажних перевезень; грошові агрегати; обсяг золотовалютних резервів; динаміка середнього рівня цін (дефлятора ВВП, індексу споживчих цін, індексу промислових цін); стан державного бюджету, платіжного балансу тощо; - дозволяють спрогнозувати тенденції подальшого економічного розвитку: ємкість виробництва; запаси виготовлених товарів та напівфабрикатів на складах; вартість одиниці виготовленої продукції; витрати на будівництво та кількість проданих будинків, які побудовано раніше; обсяг та динаміка транспортних витрат, споживчого кредиту тощо. Виявлення тенденцій та динаміки запропонованих економічних критеріїв забезпечує можливість своєчасного виявлення негативних аспектів розвитку транспортних підсистем вантажних перевезень та пропонування можливих шляхів поліпшення господарського механізму, нормалізації транспортних витрат, оптимізації прямих та нетранспортних прибутків транспортних підприємств – учасників інтегрованих транспортних підсистем, розвитку економічності потенціалу транспортної галузі. У результаті проведеного дослідження змісту поняття «збалансований розвиток економічної системи» його можна визначити, як динамічну зміну широкого спектру параметрів розвитку економічної системи, переважаюча роль серед яких належить сукупності економічних параметрів та критеріїв. Основу збалансованого розвитку становить такий господарський механізм, який забезпечує формування необхідної матеріальної бази для поліпшення всіх вищеназваних параметрів, забезпечує динамічний розвиток людських ресурсів та збереження навколишнього середовища. Серед основних передумов

збалансованого економічного розвитку можна виділити наступні: - факторно-економічні – переважання в структурі факторів економічного розвитку тих, що поліпшують якість продуктивних сил, а саме: науково-технічного прогресу, інвестицій в основний та людський капітал, інновацій; - структурно-економічні – переважаючий розвиток наукомістких галузей, які забезпечують високий рівень доданої вартості; - соціально-економічні – забезпечення справедливого розподілу національного доходу, зменшення рівня диференціації доходів, поліпшення якісних характеристик рівня життя населення країни та розвитку людського потенціалу.

Дослідження основних теоретичних поглядів щодо визначення сутності, джерел та чинників збалансованого економічного розвитку доводить, що: збалансований економічний розвиток є результатом трансформації всіх елементів і компонентів транспортних підсистем вантажоперевезень, тобто – це якісні зміни транспортної галузі та умов її функціонування, які позначаються на всіх без винятку сторонах життя економіки, кожного суб'єкту та суспільства загалом. Як основа збалансованого економічного розвитку виступають темпи, напрям та тип розвитку національної економіки в попередні періоди (досягнутий рівень розвитку, структура та механізм функціонування, характеристика середовища та тип зв'язків з нею, потенціал національної економіки тощо). Таким чином, економічний розвиток відбувається з врахуванням попереднього стану і є специфічним (особливим) для кожної конкретної національної економіки. Серед чинників збалансованого економічного розвитку можна виділити такі: - зміна кількісних та якісних характеристик продуктивних сил національної економіки; зміна технології їх споживання; - зміни в реальному секторі економіки, спричинені зміною структури або величини сукупного попиту; - зміни в інституційному середовищі; - психологічні настрої та сприйняття економічними суб'єктами поточної економічної ситуації та можливих варіантів подальшого розвитку; - стимулювання інноваційно-інвестиційних процесів, наслідком яких є оптимізація структури економіки країни; - ефективність і результативність впливу держави на темпи та якісні характеристики економічного розвитку шляхом застосування певних інструментів державного впливу.

Висновки. Проведене дослідження дозволило уточнити зміст та визначити критерії таких понять, як «збалансований розвиток інтегрованих транспортних підсистем» та «збалансований економічний розвиток». Збалансований розвиток інтегрованих транспортних підсистем, на нашу думку, характеризується більш широким обсягом поняття і визначає стабільний, узгоджений, довготривалий розвиток транспортної системи країни на основі зростання її соціально-еколого-економічної ефективності для забезпечення потреб нинішнього покоління та можливостей майбутніх поколінь задовольняти свої потреби.

Література

1. Голубець М. А. Розвиток «сталий» чи «збалансований»? / М. А. Голубець // Український географічний журнал. — 2006. — № 2. — С. 66-69.
2. Our Common Future // World Commission on Environment and Development. – Режим доступу: http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf.
3. Ерохина Е. А. Теория экономического развития: системно-синергетический поход / Ерохина Е. А. – Режим доступу: http://www.orel.rsl.ru/nettext/economic/erohina/index.html/.

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Купріна Н.М., к.е.н., доцент кафедри обліку та аудиту,
Баранюк Х.О., аспірант, асистент кафедри обліку та аудиту
Одеська національна академія харчових технологій

Сучасний стан економіки та розвиток харчової промисловості в Україні, в першу чергу, залежить від збереження вітчизняного товаровиробника та підвищення попиту серед покупців саме на продукцію вітчизняного походження, а також виконання однієї з найважливіших задач, що постає перед сучасними підприємствами – ефективне функціонування на внутрішньому ринку та вихід на зовнішні ринки. В свою чергу, для виконання поставленої мети, перед вітчизняним товаровиробником постає потреба в покращенні якісних характеристик продукції, що виробляється та активна її популяризація серед населення, тому виникає необхідність у певному державному регулюванні – підтримки державою, вітчизняного товаровиробника, його продукції на внутрішньому ринку та створенню сприятливих умов функціонування підприємств, в т.ч. через послаблення фінансового та податкового регулювання, особливо для підприємств харчової промисловості та малого бізнесу, що забезпечують продовольчу безпеку країни та соціальні аспекти захисту населення. Все вище перелічене підтверджує необхідність пошуку шляхів для забезпечення розвитку підприємств харчової промисловості України.

Проведенні дослідження показали, що саме для такої важливої галузі, як харчова промисловість, що формує та впливає на продовольчу безпеку країни та її економічний рівень в цілому, необхідним є забезпечення конкурентоспроможності підприємств, а також ефективний подальший їх розвиток [1, с. 62; 2, с. 113]. Для ефективного подальшого розвитку, як показали дослідження [3], підприємству необхідно прийняти до уваги багато факторів, що впливають та несуть загрозу стабільному його розвитку.

На наш погляд, вивчення забезпечення рівня розвитку підприємств необхідно поділити на два основні аспекти (рис.1): теоретичні та практичні. Так, проведене дослідження підходів до формування кола факторів, що впливають на конкурентоспроможність підприємства, дозволило удосконалити класифікацію внутрішніх та зовнішніх факторів у розрізі етапів здійснення звичайної діяльності та показало, що кожне підприємство, в першу чергу, залежить від впливу ряду факторів у кожний конкретний момент їх діяльності [3] та виду діяльності.

У попередніх дослідженнях [4] нами, також були розглянути сучасні підходи вітчизняних вчених до вибору основних методів оцінювання конкурентоспроможності підприємств, в т.ч. і для підприємств харчової промисловості та малого бізнесу. Приймаючи до уваги результати цих досліджень, були виділені найбільш оптимальні, на наш погляд, методи оцінювання рівня конкурентоспроможності для підприємств малого бізнесу в харчовій промисловості. Було визначено, що найбільш оптимальним методом, який можна застосувати на підприємствах малого бізнесу, є симбіоз декількох

методів, але з урахуванням певних обмежень – базуються на теорії обмежень [1; 4; 5].

Рис.1 – Основні аспекти з забезпечення рівня розвитку підприємств

Дослідження ефективності функціонування підприємств малого бізнесу Одеської області на підставі статистичних даних [6,7], показало наступні результати:

– у 2016 році в сфері харчової промисловості працюють 268 підприємств, з яких 189 підприємств, відносяться до мікропідприємств.

– підприємств харчової промисловості, що отримали прибуток у 2016 році, майже у 2 рази більше ніж збиткових підприємств, але негативним аспектом, слід виділити те, що серед них, значною кількістю є мікропідприємства.

– найбільша кількість збиткових підприємств: у виробництві олії та тваринних жирів (56,2%), виробництві молочних продуктів (46,2%), переробленні та консервуванні овочів та фруктів (36,4%), виробництві готових кормів для тварин (33,3%) та виробництві м'яса та м'ясних продуктів (30,8%).

На нашу думку, для поліпшення ситуації у секторі підприємств харчової промисловості малого бізнесу, який є основним та найперспективнішим, необхідно використання методів та інструментів забезпечення рівня конкурентоспроможності таких підприємств. Одним з таких інструментів, на нашу думку, є запропонована імпаритетна реструктуризація підприємств, як трансформація їх діяльності, а для підприємств малого бізнесу – її напрям аутсорсінг, як м’яка трансформація його діяльності [8, с. 25-38].

Таким чином, проведені дослідження дозволяє зробити наступні висновки:

– загальна кількість підприємств у 2016 році в порівнянні з 2015 роком в Одеській області стрімко зменшилась, а відсоток збиткових підприємств в харчовій промисловості, особливо по окремим виробництвам, ще достатньо

високий, до того ж, застережливою є кількість збиткових мікропідприємств в харчовій промисловості;

– для ефективного розвитку, кожному підприємству необхідно враховувати певні особливості його функціонування та з урахуванням впливу кола внутрішніх та зовнішніх факторів, що впливають на його роботу;

– для забезпечення конкурентоспроможності підприємствам харчової промисловості України, в тому числі малого бізнесу, необхідно обрати окремі методи, що будуть найбільш оптимальними в певний час та при певних умовах здійснення діяльності підприємства та кола факторів, що впливають на його функціонування;

– на нашу думку, найефективнішими методами оцінювання та забезпечення конкурентоспроможності підприємств, є методи, що поєднують у собі декілька методів (наприклад, КЕФ-аналіз) і враховують певні обмеження, що характерні для конкретного підприємства та особливості його діяльності, а інструментом – імпаритетну реструктуризацію.

Література

1. Баранюк Х.О. Сучасні методи оцінювання конкурентоспроможності підприємств України: теорія та практика/ Х.О. Баранюк //Економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку XXI століття: матеріали V міжн. наук.-практ.конф., 2017 р. тези допов. – Одеса, 2017. – С. 62-65.
2. Баранюк Х.О. Методи оцінки конкурентоспроможності підприємств: дослідження та удосконалення / Х.О. Баранюк // Інноваційна економіка. – 2017. – № 5-6 (69). – С. 113 - 118.
3. Баранюк Х.О. Аналіз та структурування зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на конкурентоспроможність підприємства / Х.О. Баранюк // Економіка харчової промисловості. - 2017. - Т. 9, Вип. 1. - С. 30-37.
4. Розвиток фінансової системи сучасного підприємства: обліково-аналітичний аспект : монографія / [В.В. Немченко, Л.В. Іванченкова, Г.О. Ткачук, Н.М. Купріна та ін.] ; за заг. ред.. доктора екон. наук, проф. В.В. Немченко; Одеська національна академія харчових технологій. – Одеса: Фенікс, 2017. – С. 217-230
5. Голов С. Управлінський облік на основі теорії обмежень/С. Голов// Бухгалтерський облік і аудит. – 2012. – № 6 – С. 40 - 48.
6. Статистичний бюлетень. Основні показники діяльності малих підприємств Одеської області у 2016 році // Головне управління статистики в Одеській області – Одеса. – 2017. – 46 с.
7. Додаток 6 до листа Головного управління статистики у Одеській області № 07-10/1288 – Одеса. – 2017. – С. 5.
8. Проблеми фінансово-економічної безпеки суб’єктів господарської діяльності в умовах інтеграції України і світову економіку: [монографія] / [В.В. Немченко, Л.В.Іванченкова, Г.О. Ткачук та ін.] ; за заг. ред. доктора екон. наук, проф. В.В. Немченко; Одеська національна академія харчових технологій. – Одеса: Феникс, 2014. – 188 с.

ОСОБЛИВОСТІ ОРЕНДИ ДЕРЖАВНИХ ЦІЛІСНИХ МАЙНОВИХ КОМПЛЕКСІВ ВИНОРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Ткачук Г.О., к.е.н., доцент кафедри обліку та аудиту
Одеська національна академія харчових технологій

Оренда цілісних майнових комплексів у виноробній галузі є специфічним видом орендних відносин, основною вимогою якої є забезпечення ефективності використання державного майна, сутність якої полягає не просто у забезпеченні своєчасного надходження до бюджету орендних платежів, а у досягненні збалансованості інтересів держави та приватним бізнесом.

Безумовно при цьому виникають певні проблеми, вирішення яких є досить актуальною, адже в умовах оренди державних цілісних майнових комплексів працюють такі вагомі підприємства галузі як ПрАТ «Одесавинпром», ПрАТ «Одеський коньячний завод», ПрАТ «Одеський завод шампанських вин», ПАТ «Болградський виноробний завод», ПрАТ «Ізмаїльський вин завод».

Формування складу майна ЦМК підприємств виноробної галузі, за фактичними даними яких проводилися дослідження, здійснювалось починаючи з 90-х років 20-го століття в процесі реорганізації державних підприємств виноробної галузі. Відповідно до Закону України «Про перелік об’єктів права державної власності, що не підлягає приватизації» Одеська область займала 2-ге місце після Криму щодо кількості виноробних підприємств, для яких приватизація була заборонена.

До складу об’єктів ЦМК входять основні засоби, необоротні малоцінні матеріальні активи, нематеріальні активи та незавершені капітальні інвестиції. При цьому основну питому вагу у складі ЦМК займають основні засоби.

Відповідно до Закону України «Про оренду державного та комунального майна» основна умова оренди ЦМК– ефективність використання державного майна. Виконання цієї вимоги обтяжується ціллю низкою проблемних питань.

Орендар ЦМК отримав у спадщину фізично та морально зношене обладнання, будівлі та споруди, які потребують щонайменше капітального ремонту, не говорячи вже про необхідність реконструкції та модернізації.

Окремі об’єкти оренди вже давно не приймають участі в операційній діяльності у зв’язку із 100% зносом, але при цьому все одно обліковуються на балансі підприємства-орендаря за до оціненою вартістю. Відсутність дієвого механізму списання призводить до накопичення на території ЦМК недіючих основних фондів, які можна було б реалізувати за ціною металобрухту, а на отриману виручку від реалізації придбати нові одиниці обладнання.

Оренда ЦМК вимагає від орендаря здійснення поліпшення об’єктів оренди в межах нарахованої амортизації, сума якої вважається державним джерелом відновлення. Фактично орендар повинен здійснювати вищевказані поліпшення за рахунок власних коштів. В умовах економічної кризи та відсутності вільних коштів на підприємствах галузі систематичне відновлення об’єктів державної власності стає проблематичним. До того ж відсутній чітко визначений на законодавчому рівні механізм контролю за здійсненням відновлення окремих

груп основних фондів. Відсутня також дієва система важелів для забезпечення своєчасності проведення поліпшень.

Користуючись таким положенням орендарі ЦМК здійснюють в основному капітальний ремонт будівель та споруд. При цьому ремонт державного виробничого обладнання майже не проводиться. Нові одиниці обладнання та транспортних засобів орендар старається купувати за рахунок власних коштів, дуже часто на фоні зростаючої кредиторської заборгованості.

Крім того існують певні проблеми, пов'язані із розмежуванням майна підприємства на державне та власне, формуванням облікової політики щодо нарахування амортизації на об'єкти ЦМК, організації бухгалтерського обліку поліпшень ЦМК, здійснених за рахунок різних джерел фінансування, на яких я не буду зупинятись.

Вищевказані проблеми пов'язані із недосконалістю діючого законодавства. В таких умовах дуже важко забезпечити дієвий контроль за виконанням правил гри, які чітко не встановлено.

Існує також ціла низка галузевих проблем. До них відносяться необхідність сплати акцизу без врахування фактичного надходження виручки від реалізації виноробної продукції, висока вартість ліцензії для вторинного виноділля, відсутність системи пільгового оподаткування для інвесторів та інноваторів у виноробній галузі. Відсутність державної підтримки виноробства ніяк не сприяє її розвитку.

Частина проблем пов'язана із високою конкуренцією на сировинному ринку та ринку збуту готової продукції. Галузь потребує залучення внутрішніх та зовнішніх інвестицій, але потенційні інвестори не мають бажання вкладати кошти в орендоване майно. Сьогодні спостерігається тенденція зростання питомої ваги власних основних засобів виноробних підприємств-орендарів ЦМК. Орендар в першу чергу вкладає вільні кошти у модернізацію власного виробничого обладнання, та тільки потім здійснює поліпшення державних об'єктів.

Всі вищевказані проблеми пов'язані, в основному, із відсутністю реальної державної підтримки розвитку виноробства в Україні.

Незважаючи на все вищесказане, саме наявність оренди ЦМК та заборона на приватизацію її об'єктів відповідно до Закону України «сприяла збереженню державного майна. На сьогодні ми маємо в Одеській області підприємства, які успішно працюють на орендованих цілісних майнових комплексах. Виробництво забезпечено необхідними виробничими площами, складськими приміщеннями, спорудами, комунікаціями тощо. Обладнання не вирізано та не здано у металобрухт. Збережено робочі місця.

Станом на 01 червня 2018 року в Одеській області маємо 7 діючих договорів оренди державних ЦМК виноробної галузі. Оціночна вартість їх майна складає 61 267 тис.грн., сума орендної плати, нарахована за червень 2018 року - 1 215 тис.грн. Говорячи про ефективність оренди ЦМК за весь її період, слід зазначити, що вона оцінюється не лише сумою надходжень від орендної плати , але й:

- збереженням комплексів державного майна, які забезпечують можливість здійснення виробничої діяльності;

- забезпеченням систематичних надходжень до бюджету акцизного збору, сум ПДВ, податку на прибуток, надходжень від оподаткування заробітної плати, які здійснюються саме працюючими підприємствами;

- забезпеченням населення робочими місцями.

Одеська область має хороші природно-кліматичні умови для розвитку виноробства, що ще раз свідчить на користь подальшого розвитку цього бізнесу та базі існуючих сьогодні державних цілісних майнових комплексів.

Безумовно необхідність забезпечення інвестиційної привабливості підприємств галузі, які працюють на умовах оренди ЦМК, вимагає проведення приватизації державних ЦМК в цій галузі.

Література

1. Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягає приватизації станом на 6 січня 2018 р. / Верховна Рада України. Закон від 07.07.1999. №847-XIV. Законодавство України: веб-сайт. URL http://www.zakon.rada.gov.ua.
2. Про оренду державного та комунального майна станом на 24 травня 2016 р. / Верховна Рада України. Законодавство України: веб-сайт. URL: http://www.zakon.rada.gov.ua.
3. Реєстр діючих договорів оренди. Фонд державного майна України: веб-сайт. http://www.spfu.gov.ua/ru/content/spf-rent-Perelik-diuchih-dogovoriv.

ПРОБЛЕМИ ПРИДБАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

Ткачук Г.О., к.е.н., доцент кафедри обліку та аудиту, Євдосюк С.С., магістрант
Одеська національна академія харчових технологій

Завданням номер один в Україні є стабільний економічний розвиток країни, зростання рівня життя населення. Наряду із цим не менше уваги слід приділити забезпеченню екологічного захисту навколишнього середовища та захисту життя і здоров'я людини. Досягнення поставленої мети забезпечується за наявності відповідного потенціалу, в т.ч. технічного. Наявність високотехнологічних основних засобів, в т.ч. транспортних засобів, запорука оперативного вирішення завдань ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій. Інакше говорячи, неможливо забезпечити ліквідації пожежі без пожежного автомобіля.

Відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку в державному секторі 121 основні засоби представляють собою матеріальні активи, які утримуються для використання їх у виробництві / діяльності або при постачанні товарів, виконанні робіт і наданні послуг для досягнення поставленої мети та/або задоволення потреб суб'єкта державного сектору або здавання в оренду іншим особам і використовуються, за очікуванням, більше одного року.

Особливості організації обліку, переоцінки та контролю основних засобів висвітлюються в наукових працях П.Й. Атамас. Ф.Ф. Бутинця, Г.Д. Валуєва, Р.Т. Джиги, М.Г.Михайлова та інших. Нашу увагу привернули проблеми придбання об'єктів основних засобів, з якими бюджетні установи України стикаються в умовах діючого законодавства. Процес придбання активів передбачено проводити за державні кошти, що безперечно передбачає використання складного та

недосконалого механізму. Виділимо основні проблеми придбання основних засобів бюджетними установами.

1. Відсутність необхідного обсягу коштів в бюджеті.

Наприклад, навіть заплановані заздалегідь бюджетні видатки програмної класифікації видатків та кредитування державного бюджету «Забезпечення сил цивільного захисту» з виду діяльності «Пожежна охорона», можуть не покрити реальну вартість придбання основних засобів у зв'язку із інфляцією. Зазначимо, що окремі державні установи не мають можливості за свої кошти (кошти спеціального фонду держбюджету) придбавати об'єкти ти основних засобів.

Надходження основних засобів за рахунок благодійної допомоги обмежено вимогами Закону України «Про запобігання корупції».

2. Наявність жорсткого обмеження терміну використання бюджетних коштів.

Навіть якщо кошти на придбання основних засобів виділяються з місцевого бюджету, отримувач зараховує такі надходження як «Кошти, отримані на виконання соціально-економічного та культурного розвитку регіонів» (субвенцію) та повинен провести видатки протягом поточного бюджетного року. Зазначимо, що процедура придбання займає значний проміжок часу, вимагає оформлення великої кількості документів, адже пов'язана із організацією тендерних закупівель.

3. Відсутність пільг для закупівель обладнання та транспортних засобів, що забезпечують основну діяльність бюджетних установ для ліквідації наслідків надзвичайних подій. Таке положення призводить до ситуації, в якій придбання терміново необхідної техніки в умовах надзвичайних подій здійснюється за загальною схемою. А саме, відповідно до Закону України «Про запобігання корупції», Постанови КМУ «Про граничні суми витрат на придбання автомобілів, меблів, іншого обладнання та іншого обладнання та устаткування, мобільних телефонів, комп'ютерів державними органами, які утримуються за рахунок державного і місцевих бюджетів», Закону України «Про публічні закупівлі» в державній установі закупівлю активів проводять за допомогою тендера.

Згідно умов проведення тендерних закупівель відкриті торги можна вважати такими, що відбулися, якщо по оголошенню замовника отримано щонайменше дві тендерних пропозицій. Беручи до уваги специфіку та завищені вимоги до бюджетних установ мають місце випадки, за яких торги не проходять із-за причини відсутності учасників.

На підставі вищевикладеного можна зробити висновок щодо необхідності спрощення процедури придбання основних засобів бюджетними установами для потреб діяльності в надзвичайних умовах, а саме:

- встановлення пільг для бюджетних установ, діяльність яких забезпечує безпеку навколишнього середовища та життя населення;
- спрощення схеми придбання основних засобів для таких бюджетних установ;
- внесення змін до діючого законодавства України, зокрема до Закону «Про запобігання корупції», щодо заборони придбання необхідної техніки за рахунок благодійної допомоги у державному секторі для забезпечення цивільного захисту та безпеки життєдіяльності населення.

Література
1. Національне положення (стандарт) бухгалтерского обліку в державному секторі 121 «Основні засоби» станом на 01.91.2018, затв. Наказом Міністерства фінансів України від 12.10.2010 р. № 1202. Законодавство України: веб-сайт URL http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1017-10 (дата звернення: 10.09.2018).
2.Про запобігання корупції. Закон України станом на 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII станом на 31 серпня 2018. Законодавство України: веб-сайт URL http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18 (дата звернення: 10.09.2018)
3.Про публічні закупівлі. Закон України станом на 27 січня 2018. 25.12.2015 р. № 922-VIII / Верховна Рвда України. Законодавство України: веб-сайт URL http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19 (дата звернення: 10.09.2018)

МАРКЕТИНГОВЫЕ АСПЕКТЫ ПРОДВИЖЕНИЯ ТУРИСТСКИХ УСЛУГ ЧЕРЕЗ СОЦИАЛЬНЫЕ СЕТИ

Карчевская Е.Н., к.г.н., доцент, Лапицкая О.В., к.э.н., доцент
Гомельский государственный технический университет имени П. О. Сухого

Социальные сети являются одним из эффективных способов взаимодействия туристской организации с потенциальным клиентом, что положительно влияет на формирование благоприятного имиджа и обеспечивает фирме устойчивую рыночную нишу [1]. Почти 1,5 млрд. человек имеют аккаунт в 200 различных социальных сетях. Наиболее популярными социальными сетями для белорусов являются ВКонтакте, Одноклассники, Мой мир, Википедия, Youtube, Facebook, Twitter. В Беларуси пока еще нет разнообразия специализирующихся на туризме социальных сетей, поэтому турфирмам необходимо использовать те ресурсы, которые пользуются спросом у потенциальных потребителей.

Как показал анализ, всего 27 гомельских туристских фирм имеют в социальных сетях активный ресурс [2, 3]. Исследование этих ресурсов проводилось с использованием структурного, ресурсного, нормативного и динамического подходов анализа социальных сетей [4, 5], на базе которых была разработана авторская методика. Анализ структуры проводился экспертным методом по следующим компонентам: общий анализ медиаданных; наличие структурных элементов на странице турфирмы в социальной сети и их заполняемость.

Анализ ресурсного подхода проводился по критериям: качество визуализации социальных сетей; анализ текстовой информации в социальных сетях; активный веб-поиск; использование ссылочного ранжирования; возможность интеграции данных, поступающих с датчиков и других социальных сетей; анализ мультимедийной информации сети.

В динамическом подходе изучалось: смена актуальной информации; положительная динамика подписчиков и прекращение взаимодействия; появление новых ссылок и страниц; стабильность и положительная динамика посещений. С позиции нормативного подхода рассматривалась степень реализации следующих компонентов: уровень доверия между участниками; нормы, правила и санкции, которые влияют на поведение участников в

социальной сети и процессы их взаимодействий; корректность представленной информации.

Оценивалась ресурсы социальных сетей по 5-ти балльной психометрической шкале суммарных оценок: от 1 (минимальное заполнение) до 5 (максимально возможное заполнение) по каждому компоненту и по каждой используемой турфирмой социальной сети. Затем выставлялась суммарная оценка одной сети турфирмы. После чего находилась средняя оценка использования ресурсов турфирмы во всех социальных сетях.

Проведенный анализ показал, что фирмы, работающие через социальные сети, имеют довольно развитую структуру и в целом насыщенные ресурсы, однако динамика работы и взаимодействия с потребителями пока еще весьма слаба (рис. 1).

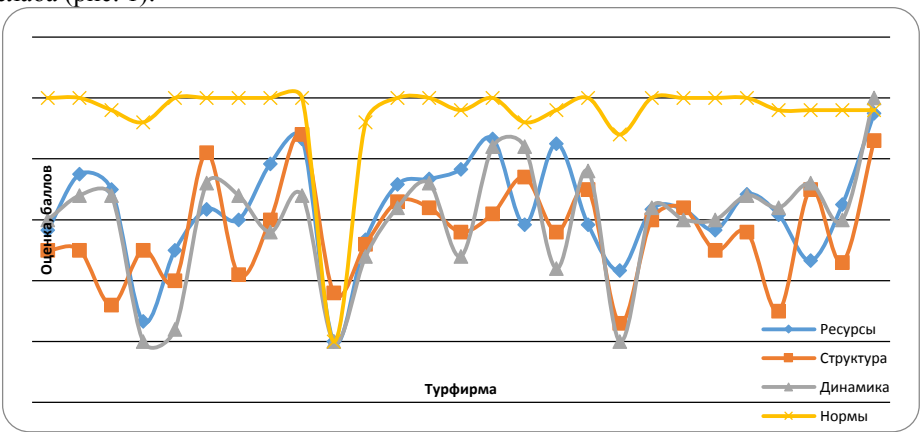

Рис. 1 – Оценка использования ресурсов социальных сетей гомельскими турфирмами

Основными проблемами использования ресурсов социальных сетей для турфирм являются:

– нерегулярное обновление страниц,
– размещение неактуальной информации,
– отсутствие мониторинга эффективности работы в социальных сетях,
– не готовность компании выделять средства на продвижение бренда в социальных сетях.

Следовательно, основными способами эффективного продвижения услуг в сети Интернет для гомельских туфирм могут быть:

– создание сообщества или группы в социальной сети;
– создание специального корпоративного ресурса с информацией об услугах компании;
– использование таргетированной рекламы, направленной на конкретных пользователей;
– использование рекламы в приложениях;
– регулярное обновление и добавление новых ссылок и страниц;
– активизация целевой аудитории с помощью акций, скидок, конкурсов;

– создание возможности бронировать свои услуги на страницах социальных сетей;
– использование активных пользователей, рассказывающих о компании.

Таким образом, социальные сети могут использоваться в разных целях и разными способами, но, в любом случае, являются эффективным средством продвижения услуги туристского предприятия на рынок. Качественный Web-ресурс позволяет компании сократить свои издержки за счет уменьшения количества печатных рекламных материалов и экономии времени сотрудников отдела маркетинга и PR.

Литература

1. Информационный портал Про СММ.ru– Москва, 2015 [Электронный ресурс]. URL: http://www.pro-smm.com.
2. Белорусский туристический портал Holiday.by– Минск, 2015 [Электронный ресурс]. URL: http://www.holiday.by/.
3. Информационный портал Relax.by - Минск, 2015 [Электронный ресурс]. URL: http://www.relax.by.
4. Батура, Т.В. Методы анализа компьютерных социальных сетей / Т.В. Батура // Вестник НГУ. Серия: Информационные технологии. – 2012. Том 10, выпуск 4. – С. 13 – 28.
5. Чураков, А. Н. Анализ социальных сетей / А.Н. Чураков // СоцИс. – 2001. – № 1. – С. 109 – 121.

ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА УКРАЇНИ

Агеєва І. М., к.е.н., доцент кафедри менеджменту і логістики,
Ринкова А.А., магістрант кафедри менеджменту і логістики
Одеська національна академія харчових технологій

Питання розвитку державного аграрного сектору в економіці має велике значення для України, що пов’язане зі вступом до Світової організації торгівлі (СОТ) та євроінтеграцією. З огляду на сучасні умови його функціонування актуальним є дослідження регулюючої ролі держави щодо розвитку агропромислового виробництва та забезпечення ефективної державної підтримки сільського господарства за рахунок розроблення основних інструментів реалізації відповідної аграрної політики України.

Метою і завданням цього дослідження є розгляд цілей державного регулювання розвитку АПК України, аналіз адаптації сільського господарства до умов СОТ , виявлення основних проблем в сфері регулювання АПК з боку держави та формування ефективних стратегічних напрямів державної підтримки агропромислового виробництва.

Агропромисловий комплекс (АПК) України - це цілісна народногосподарська система взаємопов'язаних між собою галузей, об'єднаних у єдине ціле з метою виробництва продовольства та сільськогосподарської сировини для переробних галузей промисловості. Сферами діяльності АПК є: виробництво засобів для всіх інших галузей, пов'язаних із сільським господарством; лісове та водне господарство; сільське господарство; переробка сільськогосподарської сировини; виробнича інфраструктура; соціальна

інфраструктура. Усі економічні процеси агропромислового виробництва неможливі без регулювання збоку держави. Отже, державне регулювання - це комплекс заходів держави, спрямованих на скерування поведінки товаровиробника в напрямі, необхідному для досягнення поставлених органами державної влади цілей[1]. Цілі державного регулювання діяльності АПК наступні:

– забезпечення населення продуктами харчування, а переробних галузей промисловості - сировиною;
– збільшення експортних можливостей галузей АПК;
– розв'язання соціальних, культурно-побутових проблем, що мають місце в АПК в умовах становлення ринкових відносин і багатоукладності економіки.

З 16 травня 2008 р. Україна набула повноправного членства у СОТ на підставі Закону України «Про ратифікацію Протоколу про вступ України до Світової організації торгівлі» від 10 квітня 2008 р. Сільське господарство було важливою складовою переговорного процесу. Основною метою успішного завершення цих переговорів було забезпечення належного рівня підтримки агропромислового комплексу країни та створення умов для конкурентоспроможності вітчизняного сільськогосподарського виробника з боку державихї [3].

Дослідження показали, що загальносвітовими тенденціями розвитку відносин “органи державної влади – аграрний сектор” є: посилення регуляторної ролі держави та дотаційність аграрного сектора. Незважаючи на вимоги СОТ щодо зниження підтримки аграрного виробництва; загальною тенденцією розвитку аграрної політики в більшості країн-учасниць СОТ є зсув акцентів: від “традиційних” заходів ринкової, зокрема, цінової підтримки, інтервенційних закупівель і різноманітних субсидій до заходів “зеленій скриньки”.

В Україні в останні роки економічна підтримка сільського господарства зростала, але залишається ще недостатньою, що ускладнює конкуренцію вітчизняних і зарубіжних товаровиробників за український споживчий попит. Так, відповідно до ст. 10 ЗУ "Про стимулювання розвитку сільського господарства» було встановлено, що частка видатків Державного бюджету України на фінансування розвитку сільського господарства має бути не меншою 5 % видатків бюджету. Однак, хоча за час дії цього Закону обсяги підтримки сільськогосподарських товаровиробників за рахунок коштів загального фонду державного бюджету збільшилися майже у вісім разів, вони так і не досягли передбачених 5 % видатків державного бюджету[2].

Аналіз нинішніх обсягів та структури заходів з державної підтримки аграрного сектора свідчить, що рівень їхньої відповідності до вимог СОТ ще дуже низький. Головну небезпеку для подальшого розвитку сільського господарства становлять фінансові проблеми аграріїв через: недостатні обсяги інвестування галузі; обмежений доступ до кредитних ресурсів; скорочення обсягів бюджетної підтримки; диспаритет цін; нерозвиненість інфраструктури збуту; обмеженість внутрішнього ринку за умови нестабільності експортного попиту на окремі групи товарів; руйнування місцевих агросоціоекологічних систем.

Висновок. Отже, аналіз сучасного стану державної регуляторної політики в АПК України дозволяє зробити наступні висновки:

1. Сучасна державна регуляторна політика у агропромисловій сфері вітчизняної економіки містить чимало вад та недоліків, усунення яких є необхідним завданням у процесі. Основними з них є недостатня увага до надання державної підтримки малим сільськогосподарським підприємствам, низький рівень фінансування аграрного сектору та відсутність заходів щодо покращення стану зайнятості сільського населення.

2. Особливу увагу слід приділити створенню рівних умов для усіх типів сільгосппідприємств й реформувати напрямки їх підтримки, а саме: перейти від виробничих субсидій до незалежних від обсягу і типу виробництва прямих платежів; створити рівні умови діяльності та доступу для всіх типів сільгосппідприємств з тим, щоб кожне дрібне підприємство мало перспективу стати крупнотоварним, а отже і конкурентоспроможним; диференціювати державну підтримку окремо для виробників сільськогосподарської продукції та окремо для розвитку сільської місцевості.

3. Реформування системи органів виконавчої влади, що здійснюють державне регулювання розвитку аграрного сектора, шляхом перегляду та чіткого розмежування їхніх повноважень й інструментів підтримки з урахуванням вимог Спільної аграрної політики ЄС та СОТ.

4. Розроблення та впровадження обласних та районних стратегій розвитку аграрного сектора, посилення в діяльності центральних і місцевих органів управління агропромисловим розвитком стратегічного аналізу, прогнозування, моніторингу, інспекційних та контрольних функцій.

5. Впровадження кластерного підходу в державному регулюванні розвитку аграрного сектора.

Література

1. Шіхсаідов Д.Х. Державна підтримка аграрного сектора як фактор підвищення ефективності галузі - досвід, проблеми / Д.Х. Шіхсаідов // Регіональні проблеми перетворення економіки. – 2011. – № 4. – С. 111.
2. Булат М.А. Напрями державної бюджетної підтримки сільського господарства / М.А. Булат // Економіка АПК. – 2010. – № 3. – С. 46-50
3. Про державну підтримку сільського господарства: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua

НАЦІОНАЛЬНА КУЛЬТУРА ТА ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Ангелов Г. В., к.і.н., професор, Соловей А. О., к.і.н., доцент,
Кананихіна О. М., к.т.н., доцент, Ботіка Т. С., к.і.н., старший викладач
Одеська національна академія харчових технологій

Культура кожного народу має свою специфіку, яка робить її неповторною і унікальною. Українська культура є сукупністю матеріальних та духовних цінностей, створених українським народом протягом всієї його історії. Для української національної культури завжди пріоритетними були такі форми як виховання й навчання, завдяки яким молода людина засвоює досвід попередніх поколінь, вивчає особливості історичного шляху, розвиває до певного рівня свої

потреби, здібності, таланти, необхідну їй свідому діяльність. Без цього вона не може повноцінно включитись у суспільне життя.

Ступінь гармонії взаємовідносин суспільства та молоді в основному відображає ситуацію в кожній конкретній державі, рівень її соціально-економічного, політичного та морального розвитку. Немає виховання взагалі. Воно завжди має конкретно-історичну національно-державну форму вираження та спрямоване на формування громадянина конкретної держави. Отже, людина, не оволодівши культурною спадщиною, досвідом попередніх поколінь, не розвинувши до певного рівня свої потреби, здібності, самосвідомість, політичну культуру, не може стати повноцінним громадянином своєї держави. Актуальність виховання особистості на всіх етапах її становлення в суспільстві визначається завданням самого суспільства.

Одним з головних чинників будівництва сучасної української держави стало засвоєння величезної національно-культурної спадщини. Ефективними осередками виховання української молоді, залучення її до вирішення важливих державних завдань є заклади вищої освіти. Гуманізм, демократизм, пріоритетність загальнолюдських духовних цінностей, органічний зв'язок із світовою та національною історією, культурою, традиціями – є одним з головних принципів освіти [1, с. 23].

Освіта, зорієнтована на формування громадянських компетентностей, вимагає пошуку ефективних підходів до навчання, адже успішне виховання громадянина потребує не лише знань та критичного розуміння себе і світу, а й отримання особистого досвіду участі у громадському житті, у взаємодії з іншими людьми на засадах поваги і рівності, відповідальності за спільну справу, толерантності у вирішенні конфліктів.

Одне з головних завдань процесу виховання у закладах вищої освіти України – це набуття студентами соціального досвіду, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури міжнаціональних взаємин, формування у майбутнього фахівця рис громадянина української держави, розвиненої духовності, патріотизму, моральної, художньо-естетичної, правової, екологічної культури. Сучасна українська молодь – це покоління людей, що вимагає більш конструктивних і динамічних еволюційних кроків щодо розвитку суспільства; це покоління людей, які бажають вчитися, працювати, власними силами забезпечувати своє життя [2, с. 22].

Виховання, як цілеспрямований процес формування моральних якостей особистості, у відповідності з вимогами демократичного суспільства, має свою специфіку. Кожний народ виховує свою молодь у відповідності зі своїми силами й можливостями, на основі власних ідейних та моральних цінностей, які в значній мірі трансформують цінності загальнолюдського характеру. Цивілізовані держави, розвиваючись на підставі політико-економічних інтеграційних процесів, всесвітнього руху науки та освіти, підвищення ступеню технологізації, тим не менш зберігають якісний характер своїх національних культур.

Докорінна переорієнтація підходів до організації навчально-виховного процесу у закладах вищої освіти і проблем виховання студентської молоді, з урахуванням культурного потенціалу нації, набуває політичного значення.

Процес навчання та виховання буде ефективним, якщо він здійснюється через діяльність людини – спосіб її соціального буття, перетворюючи індивіда на потенційного носія культури, особистість, яка може збагачувати суспільство. При цьому, система принципів організації навчально-виховного процесу, його гуманізації, повинна враховувати необхідність підвищення ролі процесу самовиховання, через збільшення уваги до здібностей особистості, через збереження і передбачення простору для саморозвитку, у рамках якого особистість звільнена від нав'язування штампів та аксіом. Гуманізація навчання означає не стільки введення широкого спектру гуманітарних курсів, скільки підсилення орієнтації навчання та майбутньої діяльності фахівця на людину як самоціль і найвищу цінність, на його потреби, духовні й матеріальні інтереси. Вона передбачає поворот від масового навчання до підсилення індивідуального підходу, розвитку творчих здібностей майбутніх фахівців, спираючись на самостійну роботу, шляхом переходу до активних форм та методів навчання, що дозволить формувати творчу особистість.

Навчання у закладах вищої освіти спрямоване на забезпечення фундаментальної наукової, загальнокультурної, практичної підготовки фахівців, які у майбутньому визначають темпи і рівень науково-технічного, економічного та соціально-культурного прогресу, забезпечують формування інтелектуального потенціалу, розвиток духовної культури українського народу, відтворення продуктивних сил України. Адже інтелектуальний рівень народу – це похідна від рівня освіти та виховання. Лише високий інтелект, що формується через освіту й науку, культуру й мораль, може стабілізувати соціально-економічну і політичну ситуацію у суспільстві, зміцнити державну незалежність. Індустріальний, промисловий та економічний поступ в значній мірі залежить від духовної, культурної складової. Майбутнє України тісно пов'язане з розвитком гуманітарної сфери, продовженням національних культурних традицій.

Такий підхід, як підтверджує досвід інших розвинених країн, закладений у процесі гуманізації змісту всієї освіти, яка має стати на захист національної ментальності. Для його реалізації необхідно, щоб у закладі вищої освіти діяла комплексна, виважена й ефективна навчально-виховна система, яка б узяла на себе обов'язки не тільки щодо підготовки фахівця, але й виховувала людину в повному й величному розумінні цього поняття. Гуманістичний аспект підготовки майбутніх фахівців є одним з суттєвих і значну роль у гуманізації навчального процесу відіграє впровадження національної системи виховання. Національна система виховання – це історично обумовлена і створена самим народом система родинних цінностей, ідей, поглядів, переконань, ідеалів, традицій, звичаїв, навчально-виховних осередків, закладів та інших форм соціальної практики, спрямованої на організацію життєдіяльності підростаючих поколінь, виховання їх у дусі природньо-історичного розвитку матеріальної і духовної культури нації.

Український народ має багату культуру, яка складається з цінностей, надбаних багатьма поколіннями. Національне виховання нерозривно пов'язане з мовою, історією, культурою, традиціями, обрядами та звичками народу. Тому дуже важливо наповнити навчальний процес у закладі вищої освіти українознавчими дисциплінами, такими, як історія України та української

культури, українознавство, краєзнавство, культурологія, тощо. Знання національної культури буде сприяти формуванню громадянської відповідальності, свідомому ставленню особистості як члена суспільства до його вимог, відповідальності за дії та вчинки.

Література

1. Рябіка В.Л., Труханов Г.Ф. Як здобути вищу освіту: Права та гарантії. – К.: Четверта хвиля, 1998. – 256 с.
2. Збірник матеріалів Конгресу української молоді. Київ, 26-28 травня 1997р. К., 1997. – 248 с.

ВОЗРАСТАНИЕ РОЛИ ДУХОВНОЙ КУЛЬТУРЫ В СОВЕРШЕНСТВОВАНИИ ЧЕЛОВЕКА И ОБЩЕСТВА

Ангелов Г. В., к.і.н., професор, Ханц Куртакад, Люббершгедт, Швейцария
Одесская национальная академія пищевых технологий

Мы живём в мире разнообразных культур и субкультур, относимся к различным религиозным конфессиям, придерживаемся разных политических взглядов, но все мы — жители одной планеты, все мы — Земляне, то есть, представляем собой семимиллиардный экипаж лодки, которая в век максимальной остроты многих глобальных устрашающих противоречий, может стать и Ноевым ковчегом, а может и - «Титаником»...

Всё, как никогда в прошлом, зависит от людей, от их здравомыслия и их ответственности за наше будущее, от степени их духовности. Поэтому мы должны руководствоваться общепринятыми принципами и нормами поведения, соотносить с ними свои убеждения, ценностные установки, своё личностное «Я» с общественным «МЫ». Эти принципы и нормы основываются на понятиях добра, чести и совести, толерантности, доброжелательности, социальной справедливости и ответственности, сострадательности, достоинства и в конечном итоге составляют то, что называется нравственностью. Культура, духовность являются теми инструментами, которые нравственно регулируют отношения человека и общества, человека с другими людьми во всех без исключения областях жизни: от семьи, производственного коллектива до политики государства и международных отношений.

Сегодня актуальность обращения к проблемам духовности не вызывает сомнения даже у самых закоренелых скептиков. Особенно, если речь идёт о молодом поколении. Ведь период радикальных перемен принёс нам крушение нравственности, культурное насилие, массовый индивидуализм и вопиющий эгоизм, личный успех и личностное процветание «любой ценой», душевную опустошенность и духовное одичание. В массовом обиходе появились фразы: «это твои заботы», «это твои проблемы» и т. п.

На вопрос - Как живёшь, или каковы дела - всего лишь краткое «О кэй»... Всё это и тому подобное, резко сократило межличностные и коммуникативные связи, отрицательно отразилось на монолитности социальных коллективов, как и в обществе в целом. Современный ритм жизни, её технократизм, дегуманизация процессов воспитания вызвали дефицит доброжелательности, милосердия и

бескорыстия, обусловили огрубление нравов. Невежливость, грубость, равнодушие, неумение гуманно проявлять свои чувства для многих стали как бы антивизитной карточкой. Ведь подлинно культурным является человек, не автоматически овладевший необходимыми навыками вежливости и дружелюбия, а тот, для кого высокая культура взаимоотношений — естественная органическая потребность, единственно возможная форма поведения и самовыражения. Всем известно, что культурное общение — это поведение человека в соответствии с теми нормами и принципами, которые выработало и которых придерживается определенное общество.

В духовном становлении личности фундаментальное значение имеет религия. И это совершенно понятно, ибо религия душа народа, религия зерно цивилизации. Она выступает как простор духовного производства, и её нельзя отделять от культуры всего общества. Религиозная культура формирует в человеке гуманистические идеи, позитивные начала. Общечеловеческое в мировых религиях рассматривается как исторически сложившиеся важные нормы права, морали, быта, правила мышления, эстетические вкусы, всё, что делает человека представителем здорового образа жизни и высокой культуры. Религия, санкционируя разного рода деятельность и формируя человека, существенно влияет на экономику, политику, межнациональные отношения и другие сферы человеческой жизнедеятельности.

Культура - комплексное понятие и требует соответственно, системного подхода, где каждой из её видов и форм определена соответствующая роль. Плюрализм в культурной сфере складывался исторически и с национальными особенностями. При этом значительное внимание уделяется экологическим проблемам. Как известно, взаимодействие человека с природой опосредовано не только техническими и технологическими аспектами, но и факторами социально-экономического характера — правовыми, нравственными, политическими, этническими, религиозными, социокультурными, поэтому наши подходы к данному вопросу — поистине полифоничны.

Действительно, научно-технический прогресс привел к постиндустриальной эпохе, однако, значительные масштабы научных открытий и технических достижений имеют глобальные и часто необратимые отрицательные последствия. Раскрывая тайны человеческого сознания, упорно исследуя потенциальные возможности его интеллекта, человечество достигло значительных успехов. В результате, современный человек, постигающий глубинную природу разума, обретает ключ к управлению им, к радикальному воздействию на других людей. А это вызывает очень серьёзные опасения — в чьих руках окажется ключ и в каких целях будут осуществляться эти воздействия на сознание?! В целях добра, или зла.

В силу этого, рассмотрение данной проблемы может быть правомерным лишь в широком смысле — от экологи природы в целом до экологии самого человека, чистоты души каждого в современном многоликом обществе землян. И это вполне логично, так как выбор праведного пути обусловлен принципиально новыми логистическими установками, выработка которых лишь начинается. Это, прежде всего, связано с духовным самосовершенствованием: ведь чем полнее у

человека будут раскрыты психоэмоциональные начала, чем сильнее станет крепость его нравственной конституции, чем больше он проникнется идеями гуманизма, а эти идеи будут прочно укоренятся в его сознании и в повседневном поведении, повысив уровень благородного трезвомыслия, чем глубже он проникнется высокой социальной ответственностью за сохранение мира, тем быстрее для людей закончится ужасное экопадение, тем скорее мы сможем по праву совести, честно посмотреть в глаза будущим поколениям, которым, по принципу естественной преемственности, нам предстоит передать эстафету Жизни.

В библейских повествованиях об Иисусе Христе есть эпизод, - талантливо изображенный на картине Николая Ге. Речь идёт о допросе Христа Понтием Пилатом, во время которого прокуратор спрашивал:»Что есть истина?!». Христос, как известно, ответил на это глубоким молчанием...

Есть немало толкований этого молчания. Но при всём их множестве ясно одно: в величественном молчании Христа красноречивее всяких слов выражалась великая тайна, раскрыть которую он как бы поручил самим людям, но людям, искренне стремящимся к этому и в праведных, благих целях. Дальнейший исторический опыт убедительно это доказал. Постоянно постигая суть духовной жизни общества, раскрывая её разнообразие, человечество постигает все больше истин, культурно обогащая себя. Современное общество 18 год живёт в XXI веке — веке больших перемен, глобальных процессов, но очень хрупком. Это не может не вынуждать каждого землянина задуматься об истории приобретений и потерь в ходе общественного прогресса, попытаться разобраться и часто по-новому осмыслить множество острых и актуальных вопросов, среди которых архиважным является вопрос, связанный с духовностью и нравственной культурой общества. Именно эта системная, по своей сути, взаимосвязь и стала ещё одним предметом наших раздумий. Прежде всего, следует подчеркнуть всю сложность и противоречивость, характерных для современной цивилизации, в которой человек стал и властелином, и, к сожалению, по своей же вине — заложником многих негативных обстоятельств...Вот почему проблема - «быть или не быть?» - теперь, как никогда ранее, стала тесно зависеть от разумности поведения самого человека и от духовно-нравственного состояния многоликого общества.

Сумеет человек сохранить матушку-природу и самосотворенную им культуру с богатством общечеловеческих и национальных ценностей, или он окажется побежденным — от этого зависит данная (теперь уже роковая) проблема...Собственно, в наших суждениях этот вопрос и доминирует.

Дело в том, что в отличие от точных, гуманитарные науки, исследуя глобальные системы «человек-общество», «человек-техника» и просто «человек», располагая свойственными им методологией и методикой, пользуясь присущими им инструментарием и средствами, не выводят теорем о бесконечно малых величинах, но они стремятся удержать человека от «дурной беспредельности». Они не проводят расчётов по установлению сопротивления материалов, но они определяют пути формирования и повышения крепости нравственной конституции личности и степени духовной стойкости общества. Не занимаясь

теорией больших чисел, они, пользуясь законами диалектики, предупреждают о моменте перехода количества в иное качественное состояние, и, если говорить о современном обществе, то к сожалению, зачастую — далеко не в лучшее... Они не открывают закономерностей, связанных со всемирным тяготением, но они устанавливают причинно-следственные связи тяготения людей и народов друг к другу в отстаивании многих завоеваний — таких как гуманизм, демократия, свобода, социально-культурные ориентиры в общественном развитии, толерантность, справедливость, порядочность, человеколюбие и т.д. и т.п.

XXI век для многих государств, в том числе и Украины, стал одним из самых динамичных периодов истории — переходом от идеологических форм модернизации к общецивилизационным, демократическим формам. В настоящее время происходят интенсивные изменения устоявшихся представлений о человеке, обществе, особенностях развития мировой цивилизации, разрушаются многие догмы, которые ещё недавно определяли мировоззрение. Формируются представления о человеке, стремящемуся к внутренней свободе, о человеке, определяющем свое поведение на основе свободного выбора личностно значимых ценностей и становящегося все более активным субъектом социального развития. Однако с другой стороны, это век, в котором находится современная цивилизация, характерен острым антропологическим кризисом. В нем критическое нарушение равновесия между природой и обществом, социально значимым и социально существующим, должным и реальным крайне драматизировало проблему места и роли человека в мире, обнажило нравственное несовершенство человека. Современный мир, безусловно, расширяя в целом комфортность человеческого бытия, еще мало делает для развития духовности людей, выхолащивает из культуры её духовно-гуманистические фундаментальные основы. Создаётся впечатление, что современное общество больше озабочено тем, сколько произведено тонн стали, газа, стекла и цемента на душу населения, чем тем, а сколько душевности, доброты, толерантности и любви мы сеем в тех же людских душах. Общество, в ходе НТП, постоянно обогащаясь культурно в целом, одновременно беднеет, пожалуй, в самом главном из задуманной истинно природной гуманистической сути сотворенного человека...

Да, мы живём в открытом, плюралистическом мире. Такие понятия, как свободу воли и свободу совести, нужно считать величайшими достижениями культуры человечества. Однако, трактуемые с самых разных аспектов эти понятия подчас девальвируются без учета весомой нравственной составляющей. И действительно, если отсутствует этическая оценка собственных и чужих поступков, за любыми, даже антигуманными действиями можно найти проявление свободы и стало быть оправдать их. Подобное многовариантное моральное поведение грозит обернуться для человечества тотальной безнравственностью.

Вопиющие негативные социальные явления, проявляемые сейчас, могут жирным пятном расползтись не только по карте мира, а деформируя наши души и наше сознание, привести к общей духовной катастрофе. Известно, что человек в своем развитии прошел немало стадий зрелости. Теперь он — в ранге разумного. Действительно, разум сотворил вторую природу, резко повысил комфортность

жизни людей, принципиально изменив образ жизни многих. Однако, в это же время этот же разум вогнал человечество во множество серьёзнейших тупиков экологического, ресурсно-энергетического, продовольственного и иного характера. Вот почему, видный грузинский ученый А.Д. Зурабашвили, страстно развивал идею о неизбежной необходимости эволюции от «человека разумного» (гомо сапиенс) к «человеку моральному» (гомо моралис), способного «просеивать» свои поступки и эмоции через тонкое «нравственное сито». То есть речь идёт об укреплении наших нравственных тормозов. С этим нельзя не согласиться. Ведь человечество ещё, к сожалению, не очень богато человечностью. Если учесть, сколько люди тратят средств на вооружение, то окажется, что этого хватит на жизнеобеспечение всего населения Земли. Поэтому, отказ от гонки вооружений стал бы признаком самой высочайшей человечности. Но всегда ли нужны огромные материальные затраты, чтобы помочь человеку? Ведь часто для его спасения необходимо своевременно проявить гуманное человеческое отношение. В результате, вокруг человека создаётся поле любви и доброты, и он живёт как бы под их защитой.

Однако, на пути к высокой духовности стоит немало препятствий, и самое большое — это особая безграмотность. Именно в нравственно-духовной сфере люди оказались наиболее неумелыми воспитателями и воспитуемыми, независимо от наличия высшего образования, научных степеней и чинов. Вот почему, в настоящее время, как никогда ранее важно понять, что мораль составляет ключевую проблему в формировании личности и в совершенствовании общества в целом. Итак, статья призывает к активному участию в совершенствовании нынешних условий жизни и показывает, как, по мнению авторов, профессионально и правильно создавать сферу под общим наименованием — гудвилл.Немалое значение она может иметь в процессе адаптации молодёжи в систему цивилизованных рыночных отношений.Важную роль при этом может сыграть и давно испытанный на практике опыт Швейцарии по активному вовлечению населения в массовые демократические формы обсуждения важных проблем развития экономики, культуры и социальной сферы, а затем, после принятия на референдумах решений, к организованной их реализации в кантонах.Авторы обращают особое внимание на состояние общей культуры в современном деловом мире и, в частности, на формирование нравственно-этических начал общения, на проблемы гуманизации взаимоотношений и гармонизации человеческого взаимопонимания.Известно, что львиная доля делового времени в современной Украине в области управления приходится на межличностные контакты, урегулирование человеческих проблем, возникающих в процессе определения и достижения цели.

Поэтому доскональное знание особенностей и тонкостей «человеческого фактора» и выработка практических решений и навыков обращения с ним на основе многих наук человековедческого характера, приобретают тем большее значение, чем большую роль в нашей жизни обретает сам этот феномен - «человеческий фактор». Кстати, в разрешении этого вопроса, нам думается, было бы весьма целесообразно воспользоваться государственным этно-примером языковой политики всё той же Швейцарии, с учётом, конечно, особенностей

нашего менталитета.Великий мудрец Соломон высказал много поучений. Можно лишь удивляться его исключительной прозорливости, идущей из седой древности. Однако, сохранившие свое значение высказывания вызывают, с другой стороны, и тревогу: значит многое из того, что волновало мудрецов, сохранилось и является актуальным и по сей день. Мало того, некоторые проблемы ещё более обострились. Поэтому осознание глубинного смысла этого знания является весьма важным в духовном формировании личности и культурном росте общества в целом.

Литература:

1. И.Н. Буценко, Г.В. Ангелов и др. Деловое общение: наука и искусство. Киев-Одесса. СМИЛ,2011, 15,8 п.л.;
2. В.В. Стремятин, И.Н. Гоуценко, Г.В. Ангелов и др. Человековедческая компетентность в современном управлении. Киев-Одесса. СМИЛ, 2004.19 п.л.;
3. В.В. Паламарчук, Д.О. Квятковский, И.Н. Буценко, Г.В. Ангелов и др. Социоэкологические аспекты техногенной цивилизации. Одесса «Астропринт», 2007;
4. Н.А. Пеструев, Ю.Г. Неустроев, Г.В. Ангелов и др. гуманизация трудовых отношений — веление времени. Одесса, КПОГТ,2009, 32,6 п.л.;
5. Б.В. Егоров, А.В. Коваленко, И.И Яровой, Г.В. Ангелов и др. Проблемы коэволюции и социотехническое управление. Одесса, КПОГТ,2010, 36,2п.л.;
6. Е.Р. Петракова, Е.Б. Козак, А.В. Черкасский, Г.В. Ангелов и др. Этический фактор в сфере труда и социального управления. Одесса, КПОГТ,2010, 35п.л.;
7. Г.А. Черняк, О.В. Дышкантюк, С.Н. Тодорова, А.А. Шевченко, Г.В. Ангелов и др. Поиск гармонии в человеческом взаимопонимании. Херсон. Издатель: Гринь Д.С., 2014, 38,6 п.л.;
8. А.И. Киссе, Н.Ф. Цибра, Л.А. Ануфриев, А.А. Соловей, Т.С Ботика, Г.В. Ангелов и др. Многоликость духовной культуры человечества. Одесса, КПОГТ,2016, 32,2 п.л.;
9. С.Р. Гриневецкий, С.Н. Тодорова, В.В. Левчук, С.Е. Шувалов, В.И. Калашник, В.П., В.П. Самокиш, Г.В. Ангелов и др. Goodwill – весомый капитал современной организации. Одесса, КПОГТ,2017, 29,4 п.л.;

СОЦІОГУМАНІТАРНА СТРАТЕГІЯ УПРАВЛІННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Ангелов Г.В., к.і.н., професор, Лар'яновський І.С., к.ф.н., ст. викладач,
Алдабаєва Ю.С., студентка ОНАХТ
Одеська національна академія харчових технологій

Як відомо, постнекласичною формою науково-технічною діяльності є комплексне дослідження та цілеспрямоване стимулювання процесів розвитку надскладних систем, що здатні до саморегуляції, адаптації та еволюції [6, с. 294-295]. Постнекласичне науково-технічне знання об'єднує в якості власних базових галузей теорії дисипативних структур, складності, автопоезису, хаосу, самодетермінованої критичності, а також таку актуальну міждисциплінарну наукову галузь, як синергетика [5, с. 208-220]. Для останньої характерним є те, що вона орієнтована не на існуюче, а на те, що виникає, формується, еволюціонує. Тобто наголос у синергетичних дослідженнях переважно робиться на процесуальних аспектах здатних до еволюції систем, які через свою багаторівневу складність є принципово нелінійними утвореннями.

І тому не дивно, що постнекласична наука та високотехнологічна інженерна практика обирають пріоритетними об'єктами своїх досліджень та конструктивних зусиль саме нелінійні складноорганізовані системи, серед яких, у першу чергу, – системи симбіотичного людиномірного типу, тобто такі, у яких природне та людське набуває гармонійної відповідності. Подібні системи, як слушно зауважує Варфоломієв [3, с. 12], є системами холістичного типу, бо людина інтегрована в їхнє середовище цілісно, безперервно-нескінченно та змушена реагувати на зміни станів системи всім своїм єством – не тільки свідомими діями, але й несвідомо, аж до трансперсональних глибин власного буття.

Наголосимо, що ціннісно-методологічне управління високотехнологічними науково-технічними комплексами є за своєю природою суттєво іншим, ніж традиційне, ціле-орієнтоване управління, бо воно не має наперед визначеної цілі. Постнекласична науково-технічна цінність не є ціллю управління. Вона (цінність) має стати органічною складовою керованої системи (мережі), поступове посилення значущості якої повинно сприяти самодетермінації, саморозвитку та самосинхронізації науково-технічних систем за коеволюційними принципами стійкого розвитку. Тобто, постнекласична науково-технічна цінність за змістом та функціональністю – це така складова наукомісткої високотехнологічної системи, що стимулює цю складноорганізовану систему із середини до перманентного еволюційного оновлення та творчого збагачення. Або сформулюємо інакше: постнекласична цінність науково-технічного знання та інжинірингу – це такий чинник самоорганізації високотехнологічної системи, що володіє оптимальною соціокультурною «мутагенністю» та еволюційною творчою потужністю. Саме тому постнекласична науково-технічна цінність знання та інжинірингу повинна постійно знаходитись у фокусі широкого трансдисциплінарного дискурсу [15].

Постнекласична соціотехнічна діяльність та високотехнологічний інжиніринг, за умови своєчасного проведення їхньої розширеної, соціогуманітарної експертизи, спроможні переводити антикризовий принцип стійкого розвитку у практично-технологічну площину соціально-дієвої реалізації. Тобто, управління розвитком великих соціотехнічних регіональних та міжрегіональних комплексів має здійснюватись таким чином, щоб природа та суспільство здатні були б еволюціонувати в бік симбіотичної єдності та виходити разом на коеволюційну траєкторію гармонійного співіснування. Але окреслене завдання системного переходу цивілізації до стратегії стійкого розвитку не може бути вирішене без домінування в суспільній свідомості та науково-технічній практиці нових масштабних цінностей, в яких природна і соціокультурна реальність відображалися б в їхньому постнекласичному баченні. У зв'язку з цим, виникає потреба у розробці методології комплексної філософсько-аксіологічної діагностики проектів і програм соціотехнічного розвитку та виявлення на її основі ландшафтів підвищеної соціокультурної «мутагенності», що мають позитивний культуротворчий потенціал та загальнолюдський ціннісно-світоглядний вектор.

Під час проведення розширеної соціогуманітарної експертизи (діагностики), нам слід пам'ятати і враховувати, що в її фокусі повинні опинитися не окремі технологічні системи, а цілісні технологічні цикли, тобто багатоланкові мережеві процеси соціально-практичного упредметнення цінностей постнекласичного

науково-технічного знання. Цілісний технологічний цикл включає до свого складу створення, експлуатацію, модернізацію та утилізацію складноорганізованих технічних та соціотехнічних систем. Крім того, сучасні ефективні технологічні цикли – це не лише тільки формації техніко-технологічних артефактів, але й цілеспрямовано створені комунікативні співтовариства індивідуальних та групових суб'єктів, що є носіями науково-технічного знання, у тому числі ноу-хау, яке не піддається вичерпній вербалізації. Подібним суб'єктам властива широка полідисциплінарність науково-технічних знань та навиків, багатоланкові інформаційні, організаційні та технологічні вертикальні й горизонтальні взаємодії, що формують розгалужену соціокультурну інфраструктуру з підвищеним рівнем ціннісно-смислової «мутагенності».

Особливої актуальності в проведенні розширеного соціогуманітарного експертного аналізу набула діяльність зі створення, експлуатації, модернізації та утилізації новітніх соціотехнічних мереж в агропромисловому комплексі [9]. Це зумовлено її надзвичайною важливістю для оптимізації процесів збереження, розподілу та споживання продовольчих ресурсів у регіональних та глобальних масштабах. У подібних мережах здійснюється комплексна обробка життєво важливих компонентів забезпечення високих стандартів якості людського життя та знаходить практичну апробацію стратегія антикризового соціального розвитку. Оскільки подібні соціотехнічні мережі виявляють тенденцію до саморозвитку, то вони потребують поза-кон'юнктурного, постнекласичного управління техніко-економічними та соціально-гуманітарними параметрами, що має здійснюватись корпоративними та державними суб'єктами на основі як прямої – лінійно прогнозованої, так і непрямої – ціннісно-орієнтованої дії.

1.Постнекласичне знання та високотехнологічний інжиніринг є новітніми соціокультурними феноменами, що спричинили процес генезису багатокомпонентних науково-технічних комплексів небаченої інноваційно-технологічної потужності. Означені комплекси завдяки ціннісній, методологічній та організаційній місткості здатні ефективно залучати до розв'язання проблем антикризової оптимізації наукової та інженерної діяльності потенціал фундаментального природознавства, нанонаук та нанотехнологій, когнітивних наук та інформаційних технологій, а також – усе більшою мірою універсальний культуротворчий ресурс соціогуманітарного знання.

2.Постнекласична науково-технічна цінність здатна функціонувати як інтегральна підстава для соціогуманітарної селекції наукових та технічних пріоритетів в умовах, з одного боку, перетворення науки та техніки на визначальну рушійну силу соціального розвитку та, з другого боку, обмеженості культурно-антропологічних, економіко-екологічних, організаційних та інформаційних ресурсів сучасної цивілізації.

3.Перехід до соціогуманітарної стратегії управління науково-технічною діяльністю, який має бути здійснено розвинутими соціумами у найближчій перспективі, – це є свідоме сприяння реалізації тих буттєвих потенцій життя та розуму, що за своїм характером є комплементарними культурним цінностям загальнолюдського масштабу та спроможні бути надійними орієнтирами в

цілеспрямованому розгортанні складноорганізованих симбіотичних людиномірних систем.

Література

1.Авдулов А.Н., Кулькин А.М. Парадигма современного научно-технического развития / А.Н.Авдулов, А.М.Кулькин. – М.: РАН ИНИОН, 2010. – 304 с.

2.Ангелов Г.В. Социоэкологические аспекты техногенной цивилизации / [Ангелов Г.В., Буценко И.М., Демченко Д.М. и др.]; под общ.редакцией С.Р.Гриневецкого и В.М.Чугуенко. Одесса: Астропринт, 2007. – 408 с.

3.Варфоломеев В.П. Управление высокотехнологичным производством / В.П.Варфоломеев. – М.: Экономика, 2009. – 336 с.

4.Горохов В.Г. Методологический анализ системотехники / В.Г. Горохов. – М.: Радио и связь, 1982. – 160 с.

5.Князева Е. Н. Основания синергетики: Человек, конструирующий себя и своё будущее / Е.Н. Князева, С.П. Курдюмов. – М.: ЛИБРОКОМ, 2011. – 264 с.

6.Котенко В.П. История и философия технической реальности / В.П. Котенко. – М.: Академический проект, 2009. – 623 с.

7.Лар'яновський І.С. Інтегральний аксіологічний підхід до оцінки науково-технічної діяльності / І.С. Лар'яновський // Науково-теоретичний альманах «Грані». – 2016. – №3. – С. 37-42.

8.Мейер К., Дэвис С. Живая организация. Грядущая конвергенция информатики, нанотехнологии, биологии и бизнеса / Кристофер Мейер, Стэн Дэвис; [пер. с англ.]. – М.: Добрая книга, 2007. – 367 с.

9.Сталий розвиток і штучний холод: Збірник наукових праць VIII Міжнародної науково-технічної конференції, (Одеса, 8-10 жовтня, 2012 р.) / ОДАХ. – Херсон: Гринь Д.С., 2012. – 638 с.

10.Стасинопулос П. Проектирование систем как единого целого: Интегральный подход к проектированию для устойчивого развития / Питер Стасинопулос, Майкл Х. Смит, КарлсонХаргроувс, ЧерилДеша. – М.: Эксмо, 2012. – 288 с.

11.Стёпин В.С. Философия науки и техники / Стёпин В.С., Горохов В.Г., Розов М.А. – М.: Гардарика, 1996. – 400 с.

12.Холл А.Д. Опыт методологии для системотехники / А.Д. Холл; [пер. с англ.]. – М.: Советское радио, 1975. – 448 с.

13.Adcock R. Principles and practice of systems engineering: presentation, Cranfield University, UK [Електронний ресурс] / R. Adcock. – Режим доступу: www.incose.org.uk/Downloads/AA01.1.4_principles%20&%20practices%20of%20SE.pdf.

14.Blanchard B.S., Fabricky W.J. Systems Engineering and Analysis / B.S. Blanchard, W.J. Fabricky. – [fourth edition]. – Pearson Prentice Hall, Upper Saddle River, NJ, 2006. – P. 1-150.– (Webversion)

15.Honour E.C. Understanding the Value of Systems Engineering: proceedings of the Fourteenth Annual Symposium of the International Council on Systems Engineering, Toulouse, France [Електронний ресурс] / E.C. Honour.

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНО-ГУМАНІСТИЧНОГО ВЕКТОРА В СУЧАСНОМУ ІНЖИНІРИНГУ

Ангелов Г. В., к.і.н., професор, Лар'яновський І. С., к.ф.н., ст. викладач,
Шевченко Г.А., к.ф.н., доцент
Одеська національна академія харчових технологій

Сучасний високотехнологічний інжиніринг – це є комплексна інноваційна технічна діяльність, що відповідає новітньому, постнекласичному етапу розвитку науки. Обсяг використання інноваційних розробок досягає тут максимально високого рівня [1, с. 32; 5, с. 59-61, 74-75; 8, с. 40-41].

Стратегії, проекти та програми високотехнологічного інжинірингу, в залежності від цілей та принципів експертного оцінювання, прийнято ділити на два основні типи. Стратегії, проекти та програми першого типу спрямовані на створення специфічного високотехнологічного продукту, замовником якого стає, як за правило, держава [1, с. 131-132; 5, с. 243-252, 283; 10]. Яскравий приклад – проект розробки ракетно-ядерної зброї: держава тут є замовником, повністю фінансує роботи та є також єдиним споживачем кінцевого продукту. Програми та проекти означеного типу запроваджують у тих сферах науково-технічного розвитку, за які саме держава несе відповідальність: оборона, космос, фундаментальна наука, а також, значною мірою, енергетика та охорона здоров'я [1, с. 133, 163].

Другий основний тип – науково-технічні стратегії, проекти та програми, що спрямовані на забезпечення стійкої конкурентоспроможності певної галузі наукомісткого виробництва або групи технологічно взаємопов'язаних соціально-значущих та інноваційно-перспективних виробничих галузей. Ці стратегії, проекти та програми запроваджують заради інтеграції державного та міждержавного науково-технічного потенціалу (концептуального, організаційного, ресурсного) та інтенсифікації його практичного використання. Серед пріоритетних високотехнологічних галузей, що знаходяться сьогодні у фокусі уваги науково-технічної політики розвинутих країн світу, – електроніка, обчислювальна техніка, телекомунікації, біотехнології, нанотехнології та матеріали з принципово новими властивостями [1, 33-34; 5, с. 59-61, 120-121, 130-133; 8, с. 26, 40-41, 298; 12].

Високотехнологічний наукомісткий інжиніринг через стрімкий та надпотужний інноваційний розвиток здатен у найближчій перспективі перетворитися на визначальний еволюційний чинник у планетарному масштабі, що, попри всі конкурентні переваги для бізнесу та соціальної сфери, створює вкрай великі ризики не тільки для людства, але й для всього живого на Землі. Остання обставина вимагає від науково-технічного співтовариства раціонально-виважених та відповідальних дій, які мають були спрямовані на реалізацію послідовних кроків щодо формування глобального ціннісно-гуманістичного вектора високотехнологічного інжинірингу, щоб він був комплементарним змісту загальнолюдських цінностей [3; 7, с. 37-42]. А це, у свою чергу, потребує системного розгортання міждисциплінарної діяльності з комплексного соціогуманітарного експертного супроводу всіх без виключення

високотехнологічних стратегій, проектів і програм, у тому числі, шляхом філософсько-методологічної рефлексії їхніх ціннісно-антропологічних підстав та соціокультурного еволюційного спрямування. В той же час, традиційне експертне оцінювання інжинірингу, як за правило, обмежується аналізом суто техніко-економічних та екологічних параметрів запроваджуваної нової техніки та технології [7, с. 37-42; 10].

Високотехнологічний інжиніринг є практично-орієнтованою формою новітньої, постнекласичної науково-технічної діяльності, достовірне експертне оцінювання якої неможливо без аналізу притаманних їй ціннісно-методологічних принципів за загального соціокультурного контексту.

Вищеозначений характер високотехнологічного інжинірингу найбільш рельєфно виявив себе у феномені NBIC-конвергенції [4, с. 6-7; 11, с. 1-32; 12]. Наявність конвергентних процесів серед до цих пір автономних галузей науки та техніки було вперше зафіксовано на початку XXI ст. на основі кластерного аналізу великого масиву публікацій, патентів, ноу-хау та, за допомогою методу комп'ютерної візуалізації, виразно унаочнено у вигляді багатовимірної схеми переплетень шляхів розвитку сучасних високих технологій та постнекласичних наукових пошуків. Базові галузі новітніх наукомістких технологій – інформаційні технології, нанотехнології та нанонауки, біотехнології та когнітивні науки – утворили на побудованій схемі віртуальний простір, насичений переплетеннями змістовних взаємодій [4, с. 74].

Підкреслимо, що принципова відмінність конвергентних технологій від усіх раніше створюваних людством – це безпосереднє проникнення інженерно-технічного процесу у фізичний та біологічний матеріальний субстрат людського буття та технологічне маніпулювання цим субстратом на квантово-атомарному та молекулярному рівні. Подальшими кроками цього процесу може стати здобуття людською цивілізацією цілком реальної перспективи заміни природного субстрату земного життя на конвергентний – штучно-гібридний, тобто технологічно перетворений субстрат.

Підкреслимо також, що запровадження конче потрібних сьогодні ціннісно-гуманістичних науково-технічних стратегій, проектів і програм не є взагалі можливим без масштабного залучення до практики оцінних експертиз потужних креативних ресурсів широкого позанаукового контексту та застосування в якості провідного методологічного заходу комплексного філософсько-аксіологічного аналізу. Останній, задля здійснення неупередженого, раціонально-критичного оцінювання науково-технічних стратегій, проектів і програм, повинен ґрунтуватися на інтегральному баченні змісту високотехнологічної інженерної діяльності та максимально багатогранно висвітлювати специфіку її ціннісно-оцінного соціокультурного аспекту.

Нестримність поширення конвергентних технологій та прогнозоване експоненціальне нарощування «гібридного» високотехнологічного субстрату цивілізації, в якому плідно зустрічаються природний та штучний еволюційні потоки, вимагають від наукового співтовариства також реінтерпретації змісту традиційної філософської проблеми цінностей, а саме – замість пошуку загальнозначущого блага та трансцендентального морального імперативу, що

було основним змістом проблеми цінностей у класичній філософії, слід перейти до постнекласичного тлумачення, відповідно до якого проблема цінностей сьогодні – то є проблема формування ціннісно-гуманістичного вектора технологічного розвитку, потрібного для реалізації стратегії стійкого розвитку та ноосферогенезису.

Відмітимо також, що постнекласичне науково-технічне знання та високотехнологічний інжиніринг в якості ціннісно-світоглядного базису потребують методології складносистемного мислення, що має визначати вимоги до вибору оптимальної стратегії наукової та інженерно-технічної діяльності, в тому числі й через запровадження аксіологічно-орієнтованих регулятивів та проведення на випередження розширених соціогуманітарних експертиз. У зв'язку з останнім, конче актуальним сьогодні стає завдання невідкладної системної переорієнтації наукової та інженерно-технічної діяльності з суто когнітивних та економічних цінностей на більш місткі – соціокультурні та ноосферогенетичні цінності, які були б відповідні коеволюційним принципам стійкого розвитку.

Під час проведення комплексного експертного аналізу слід, у першу чергу, виявляти соціокультурні ландшафти інноваційної ціннісної «мутагенності», з'ясовуючи, тим самим, еволюційний характер, ціннісні підстави та культуротворчий потенціал конкретних форм високотехнологічної діяльності. Результати означеного аналізу доцільно використовувати для коригування та оптимізації науково-технічної політики, а також для своєчасної ідентифікації цінностей нової епохи, що мають генетичні витоки в царині постнекласичного знання та високотехнологічного наукомісткого інжинірингу.

1.Формування постнекласичного вектора розвитку високотехнологічного інжинірингу є корінною трансформацією принципів та цілей інженерно-технічної діяльності. У формі високих конвергентних технологій людство крокує до нового етапу еволюції живого на Землі, а саме – до конструювання та цілеспрямованого інноваційного стимулювання процесів синтезу «гібридних» складноорганізованих людиномірних систем, що мають штучно-природну побудову.

2.Антикризова оптимізація новітніх трансформаційних тенденцій у розвитку постнекласичної науково-дослідної діяльності, інноваційного інжинірингу та високотехнологічного виробництва є надскладним багатоаспектним завданням. Задля гармонійного об'єднання означених сфер діяльності потрібні потужні ціннісно-методологічні зрушення. Має бути створена така глобальна стратегія, щоб в її багатовимірному соціокультурному контексті постнекласична наука, інноваційний інжиніринг та високотехнологічне виробництво утворили б потужний коеволюційний комплекс, елементам якого притаманна глибока інтегрованість на основі спільних загальнозначущих гуманістичних цінностей.

3.Конвергентна специфіка постнекласичного знання та високотехнологічного інжинірингу задля розв'язання проблеми комплексного оцінювання її результативності потребує узагальненого, філософсько-аксіологічного підходу, застосування якого дозволить експертним групам виявляти та інтерпретувати цінності науково-технічного знання та інжинірингу в їхній екзистенціальній глибині та соціокультурній багатогранності.

Література
1.Авдулов А.Н., Кулькин А.М. Парадигма современного научно-технического развития / А.Н.Авдулов, А.М.Кулькин. – М.: РАН ИНИОН, 2010. – 304 с.
2.Анализ и моделирование глобальной динамики / [Акаев А.А., Гринин Л.Е., Коротаев А.В., Цирель С.В. и др.]; отв. ред. А.В.Коротаев. – М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2010. – 352 с.
3.Ангелов Г.В. Социоэкологические аспекты техногенной цивилизации / [Ангелов Г.В., Буценко И.М., Демченко Д.М. и др.]; под общ.редакцией С.Р.Гриневецкого и В.М.Чугуенко. Одесса: Астропринт, 2007. - 408 с.
4.Баксанский О.Е. и др.Нанотехнологии, биомедицина, философия образования в зеркале междисциплинарного контекста / О.Е.Баксанский, Е.Н.Гнатик, Е.Н.Кучер. – М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2010. – 224 с.
5.Варфоломеев В.П. Управление высокотехнологичным производством / В.П.Варфоломеев. – М.: Экономика, 2009. – 336 с.
6.Котенко В.П. История и философия технической реальности / В.П. Котенко. – М.: Академический проект, 2009. – 623 с.
7.Лар'яновський І.С. Інтегральний аксіологічний підхід до оцінки науково-технічної діяльності / І.С. Лар'яновський // Науково-теоретичний альманах «Грані». – 2016. – №3. – С. 37-42.
8.Мейер К., Дэвис С. Живая организация. Грядущая конвергенция информатики, нанотехнологии, биологии и бизнеса / Кристофер Мейер, Стэн Дэвис; [пер. с англ.]. – М.: Добрая книга, 2007. – 367 с.
9.Мунин П.И. Теория устойчивого развития: Информационные основы / П.И. Мунин. – [2-е изд.]. – М.: ЛЕНАНД, 2015. – 312 с.
10.Blanchard B.S., Fabricky W.J. Systems Engineering and Analysis / B.S. Blanchard, W.J. Fabricky. - [fourth edition]. - Pearson Prentice Hall, Upper Saddle River, NJ, 2006.
11.Borner K. Communicating the structure and evolution of science / Katy Borner.– New York City: SEED, 2009, February 23. – 32 p. – (Web version).
12.Converging Technologies for Improving Human Performance: Nanotechnology, biotechnology, information technology and cognitive science: [National Science Foundation sponsored report] / [Edited by Mihail C. Roco and William Sims Bainbridge]. - Dordrecht (The Netherlands): Kluwer Academic Publishers, 2003.-482p.

СОЦІАЛЬНА КАТАСТРОФА В УКРАЇНСЬКОМУ СЕЛІ У 1920-1921 РР. (НА ПРИКЛАДІ ОДЕСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ)

Шишко О. Г., к.і.н., доцент
Одеська національна академія харчових технологій

Протягом 1920 р. на тій території України, яка була окупована військами Червоної армії, швидкими темпами впроваджувалися заходи, які мали за мету сприяти завершенню «першого комуністичного штурму» [1, с. 121-122]. У сфері земельних відносин ці заходи були спрямовані на зміну системи землекористування та на злам соціальних відносин на селі. Суть цих заходів полягала у тому, щоб, за висловом голови ВУЦВК Г. Петровського, «докорінно змінити систему землекористування, приступити до колективізації сільського господарства або, інакше кажучи, перейти до державної комуни» [2, с. 88]. Про це він заявив на початку вересня, коли набирала обертів кампанія походу на куркуля, яка у кінцевому рахунку мала привести до ліквідації куркульства як класу. Разом з куркульством мала зникнути «стара спадщина – приватна власність, яка глибоко укорінилася в пам'яті селян, і від якої селянин ніяк не може відмовитись». На

зміну приватним господарствам мали прийти колективні, де «всі повинні бути рівними».

Ці тези Г. Петровського чітко продемонстрували два не те що різних, а протилежних підходи до розуміння земельних та соціальних відносин на селі. Комуністичні вожді, зокрема той же Г. Петровський, діяли відповідно до програмних засад своєї партії, які вони ж і затвердили та які передбачали відлучення селянина від приватної власності, від свого господарства та перетворення його на пролетарія. Як згодом писав Юрій Яновський у післямові до «Чотирьох шабель», його колосальне завдання полягало у тому, щоб «показати як пролетаризувалося 25-ти мільйонне селянство 30-ти мільйонної нації» [3, с. 168]. У той же час більшовицькі керманичі чудово розуміли, що інтерес селянина полягав зовсім у іншому, він прагнув мати власне господарство та вільно розпоряджатися результатами своєї праці.

Отже, механізм вилучення у селян збіжжя у формі продрозкладки, а згодом продподатку, перерозподіл землі та реманенту між заможними та незаможними селянами на користь останніх, спроби насадження колективних форм обробітку землі стали визначальними у стосунках влади в особі комуністичної партії та українського селянства протягом 1920-1921 рр. Антагонізм цих стосунків призвів до жорсткого протистояння з його чисельними жертвами з обох боків. Починаючи з другої половини 1921 р. на ці стосунки трагічний відбиток було накладено голодом, який охопив значну частину України, зокрема у грудні Одеська губернія офіційно була оголошена такою, яка голодує.

Наприкінці 1920 р. стало зрозуміло що «перший комуністичний штурм» провалився. Ліквідація «куркульського господарства» та насадження комун й артілей призвело до різкого зменшення засіву полів озимими культурами. У цьому контексті важливим джерелом відносно неупередженого аналізу стану справ у одній з трьох (разом з Донецькою та Запорізькою) найважливіших губерній «у плані здійснення соціальної революції на селі» є доповідь інструктора ВУЦВКа Д. Приходька, який проводив інспекцію Одеської губернії з 22 січня до 15 лютого 1921 р. Отже, у своїй доповіді інструктор ВУЦВКа зробив висновок про те, що «земельна політика протягом всього 1920 р. як по всій Україні, так і в Одеській губернії, дійшла на місцях до повного краху та довела, і доводить сільське господарство до повного упадку культури землеробства і розрухи господарства» [4, арк. 108]. Зокрема, створення комун з колективного обробітку землі привело до того, що у Вознесенському повіті у волостях від 10 до 20 тис. десятин землі так і не було зорано та засіяно.

Крім відсутності вивіреної земельної політики на значне погіршення стану справ у губернії впливала політика проведення продрозкладки. Особливу увагу у своїй доповіді Д. Приходько акцентував на брутальних методах її проведення, коли у деяких повітах справа дійшла до повного грабунку та знущань, насилля та свавілля над селянами. При цьому інструктор навів декілька прикладів, коли під час проведення кампанії походу на куркуля селяни розстрілювались без толку і без розбору як заручники і як куркулі. Зокрема, у Вознесенському повіті трьома загонами під командою Лойтера, Урсулова і Горського було розстріляно 78 селян. У Миколаївській волості загін Степанова розстріляв як заручників 5 осіб, з яких

два виявились середняками. У двох інших, Буврі та Щербини, сини перебували у лавах Червоної армії, а Тринько хоч і належав до заможних селян, але тільки но прибув з полону. У Балтському повіті, у якому план розкладки було виконано лише на 9%, селян розстрілювали цілими десятками як прийшлі фронтові військові частини, так і тилові, зокрема 63-тя Московська бригада ВОХРу. Крім масових розстрілів гнітюче враження на селян справляло спалення господарських споруд, особливо хлівів. Відповідно Д. Приходько зробив висновок, що «саме ці спалення, брутальна поведінка «відповідальних працівників» та розстріли вибили ґрунт у радянської влади та призвели до ще більшого посилення «бандитизму».

Цікавим виглядає аналіз Д. Приходьком «куркульського господарства». Отже, інтерес заможного селянства полягав у тому щоб зберегти «зразкові хутори», які створювались ним протягом останніх десятиліть. За середньої врожайності у 40-50 пуд. збіжжя з десятини, ці господарства за доброго врожаю давали 200-250 пуд. збіжжя. Це досягалось високою культурою землеробства, яка включала в себе дотримання сівозміни, використання штучних добрив та нової техніки, що давало можливість отримувати не тільки високі врожаї, але й збіжжя високої якості. Причому високою культурою землеробства відрізнялися німці, українці й болгари. Відповідно селяни прагнули порядку та закріплення за ними землі й висловлювали здивування, чому досі земля не розподіляється, щоби кожен міг знати, де і скільки у нього землі. Ці селяни готові були здавати збіжжя аби тільки у них залишилась земля і залишилось цілим господарство. Їхня політична позиція полягала у тому, що радянська влада мала або змінити свою комуністичну програму, або піти [4, арк. 109].

Але ця влада нікуди йти не збиралася. Опинившись перед загрозою повноцінної селянської війни, ця влада лише змінила тактику у земельному питанні, не відмовившись від стратегічної мети. Свідченням цьому стала нова економічна політика, яка призвела до суперечливих процесів у сфері земельних та соціальних процесів на селі. З одного боку, селяни отримали можливість повернутися до звичних форм господарювання, за ними було закріплено право користування землею на наступні 9-ть років, було частково відновлено вільну торгівлю тощо, а з іншого, – вони продовжували знаходитися під тиском необхідності виконання плану продрозкладки за 1920 р. та сплати продподатку за 1921 р. Якщо мова про відбирання землі та реманенту вже не йшла, то голод у Поволжі та перманентна нестача продуктів у північних губерніях Росії вимагали продовження викачування збіжжя з України.

У цьому процесі Одеській губернії належала провідна роль, відповідно до закону «Про хлібну розкладку», який було прийнято у серпні 1920 р., тут мало бути «заготовлено понад 40 % збіжжя Республіки» до 15 лютого 1921 р. Але до цієї дати так і не вдалося зібрати запланованих 8 млн. пуд., тому було прийнято рішення хоча зібрати 3 млн. до 1 вересня 1921 р. Цей показник також не було виконано, було зібрано близько 827 тис. пуд. [5, с. 32]. Ця статистика ще раз вказує на той факт, що селяни добровільно не збиралися віддавати своє збіжжя чужій для них державі.

Така сама ситуація склалася щодо сплати продподатку, свідченням чому став один з пунктів резолюції пленуму Одеського губернського комітету КП(б)У.

У зв'язку з тим, що у деяких волостях селяни були згодні сплачувати продподаток лише частково, а у деяких зовсім відмовлялися його сплачувати, резолюція зобов'язувала губревтрибунал направляти туди виїзні сесії «для розправи на місцях з невиправними платниками, застосовуючи репресії включно з конфіскацією майна і відправкою винних на примусові роботи». Процес збирання продподатку та робота ревтрибуналів була неможливою без присутності військової сили, то резолюція зобов'язувала вже селян утримувати військові частини «по фронтовій нормі» до того часу допоки не буде повністю сплачено податок. Крім цього, у таких волостях закривалися ринки, діяла заборона на вивіз продовольства для продажу [6].

На пленумі губкому було прийнято рішення з 1 жовтня до 1 листопада оголосити податковий місяць, протягом якого мало бути виконане завдання центру на 100%. Той факт, що станом на 1 грудня це завдання було виконано на 60%, вказує на те, що селяни Одеської губернії, не дивлячись на каральні заходи влади, як і в попередні роки чинили спротив примусовому вилученню у них збіжжя. Більше того, вони «перейшли до системи терору, вбиваючи не тільки партійних, але і місцевих радянських працівників, не пов'язаних навіть з компартією» [6].

Таким чином, аграрна політика комуністичної партії протягом 1920-1921 рр. призвела до соціальної катастрофи в українському селі, коли було зруйновано не тільки систему землекористування, а й нівельовано статус хлібороба, який прагнув вільно працювати на власній землі та вільно розпоряджатися результатами своєї праці. Каральні заходи влади та голод довершували картину соціальної катастрофи.

Література:

1. Кульчицький Станіслав. Комунізм в Україні: перше десятиріччя (1919-1928) / С. Кульчицький. – К.: Основи, 1996. – 396 с.
2. Петровський Г. І. Вибрані статті і промови / Г. І. Петровський. – К.: Політвидав України, 1978. – 434 с.
3. Яновський Ю. І. Вершники: Романи, оповідання. - Харків: Фоліо, 2006. - 318с.
4. Центральний державний архів громадських об'єднань України, ф. 1, оп. 20, спр. 617, 133 арк.
5. Советское строительство. Орган Одесского Губернского Исполнительного Комитета. – 1921, декабрь. – № 11.
6. Вісти Одеського губернського виконавчого комітету і губернського комітету КП(б)У. – 1921. – 2 жовтня.

НОВА ГЕНЕРАЦІЯ УКРАЇНЦІВ ЯК «АГЕНТИ ЗМІН» СУЧАСНОЇ МОДЕРНОЇ ДЕРЖАВИ

Дмитрашко С. А., к.п.н., ст. викладач кафедри соціології, філософії і права
Одеська національна академія харчових технологій

На сьогоднішній день Україна відіграє вирішальну роль в Центрально-східній частині Європи. Для того, щоб молоде покоління українців стало «агентами перетворень», необхідно провести реформи, залучити нових лідерів і, головне, сформулювати ідею суспільства й стратегему політичного розвитку. Одним із найважливіших ресурсів політичних перетворень є ідеологічний, оскільки саме політична ідеологія містить в собі політичну ідею, визначає шляхи,

способи та засоби активної реалізації політичних ідей, світоглядних позицій, системи цінностей, окреслює актуальні питання в політичному житті [1, с. 153].

Використання ідеологічного ресурсу може бути різним. Групові інтереси, партійні програми, політичні доктрини мусять бути усвідомленими молоддю, адже ідеологія виправдовує конкретну модель як загальноприйняту. Реалізація обраної політичної ідеології в політичному житті створює конфліктну ситуацію. Одні політичні сили намагаються зберегти політичну владу, інші намагаються змінити політичну структуру з метою досягти політичного авторитету. Конфігурація політичних сил передбачає систему відносин «свій – чужий», тому у політичній боротьбі використовуються різні технології інформаційно-політичного впливу.

Посилення радикалізму і популізму в багатьох європейських країнах, зростаюча активність авторитарних режимів Китаю, Росії, несподівана слабкість демократії США розкривають таке політичне явище як «правий поворот» або «рецесію демократії». Україна знаходиться у так званій точці біфуркації, тому надзвичайно важливо, аби політична система розвивалася як модерна демократія, були проведені необхідні реформи. Не менш важливим є виховання молодих лідерів, що не толерують корупції, підтримують демократичну ціннісну орієнтацію, щиро працюють на модернізацію країни.

Поняття «маніпуляції» знаходиться в центрі досліджень роботи з суспільною думкою в умовах сучасного інформаційного суспільства. Нестабільність є умовою посилення популізму. Популісти маніпулюють саме на соціально-політичній, соціально-економічній нестабільності. До основних форм впливу на суспільну свідомість можна віднести: маніпуляції, психологічні, інформаційні війни, пропаганду, агітацію, дезінформацію. Маніпуляцію можна розглядати як систему психологічного впливу, орієнтованого на насадження ілюзорного світосприйняття [2, с. 141]. Маніпуляції необхідні, тому що лідери формують суспільну думку, програмують поведінку народних мас, відповідно відбувається структурування суспільного життя. З іншого боку, маніпуляції використовуються з метою отримання однобічного виграшу в умовах втрат іншої політичної сили. Для цього результату політичні сили використовують інформаційно-комунікаційні засоби. В інформаційному суспільстві інформація стає джерелом впливу, «цінним товаром», тому глибина, рівень, об’єктивність інформації, що транслюється, змінюється в залежності від аудиторії, від здатності критично сприймати інформацію. Для суспільного споживання передається те, що сприймається без зусиль, тобто чим нижче соціальний статус людини, тим менш якісну інформацію отримуватиме. Проте буде багато інформації щодо розваг, де між подією і мисленням людини з’являються технології. Подібні технології ведуть до того, що технології PR та рейтинги шоу стають важливішими, ніж змісти подій.

Інформаційні війни ведуться як всередині країни, так і ззовні. Головне в інформаційних війнах змінити свідомість супротивника, вплинути на процес прийняття рішень, викликати емоційні стани. Для цього новини, аналітичні програми обговорюють одну тему в однакових позначеннях. Політика-конкурента позначають якістю, яка повинна сприйматися суспільством як

сутність особи. Політичний психолог М.-Л. Рукетт характеризує таку діяльність: «Вигадка реалізується через позначення, потім – це вже очевидність. Безапеляційно наклеюваний ярлик – не довільне і зручне доповнення або просто засіб нагадування, а гарантія істини. Отже, зміните назву, і ви зміните світ» [3, с. 126]. Інформація завжди прив'язана до світосприйняття людини, тому інформування стає процесом відбору фактів з метою створення альтернативної реальності. Людину з усталеною системою цінностей важко переконати, тому інформація впроваджується в умовах емоційного збудження, нестабільності, розхитування позиції людини.

Одним із методів інформаційної війни є створення медіа-картинки іншої реальності, для чого відбувається робота з базовою інформацією будь-якої ідейної системи. Ядерна інформація задає структуру ідейної системи, якщо змінити її – змінюється структура. Сучасна російська влада намагається надати діяльності монаршої династії Романових виключно позитивний характер, що, наприклад, приводить до позначення руху декабристів як масонів, які виступали проти єдності держави. Так формується «цільова аудиторія», що виховується на безальтернативній інтерпретації історії, але екран впливає на свідомість людини, що відчуває себе учасником подій, тому сприймає «іншу реальність» як істинну.

Пропаганда ідей тісно пов'язана з соціальною технологією, з соціальним конструюванням, тому є частиною створення політичних міфів. Політичні лідери використовують пропаганду як метод посилення власного ресурсу, адже політичний ресурс – це використання чужих ресурсів, завдяки харизмі та ідеям, які оволодівають масовою свідомістю людей. Зазначимо, якщо раніше пропаганда була орієнтована на маніпуляцію всією свідомістю, то сьогодні впливи пропаганди цільові, орієнтовані або на людей, що приймають рішення, або на захоплення частини свідомості індивіда. Особистість може адекватно оцінювати реальність, але у неї зняті обмеження. У політико-ідеологічній боротьбі використовують маркетингові технології, театральні прийоми, коли міфи, історії стають інформаційним товаром високої якості, брендом. Пропаганда може створювати привабливий образ політичної ідеології або діяльності політика, сформувати стійки позитивні емоції, створити міф або історію, що розкажуть про деякі ідеальні якості, які перетворять на «справжню» сутність. Технології, які використовуються в політичній діяльності спрямовані на зміну ставлення людини до існуючої дійсності, трансляцію нових ціннісних орієнтацій та бажаних моделей майбутнього.

Отже, в умовах інформаційного суспільства особиста і масова свідомість знаходяться під впливом маніпуляцій. Треба навчити студентську молодь усвідомлювати джерела ірраціонального впливу навіювань популізму або радикалізму, критично ставитися до інформації, розвивати раціональні інститути громадянського суспільства, мати концепт суспільства та модель державного розвитку в умовах демократії як ціннісного вибору. Також можемо порекомендувати створення навчальних курсів, покликаних формувати у студентської молоді лідерські якості й готувати до нових якісних правил гри у сфері політиці та державного управління.

Література
1. Іщенко О. М. Політична ідеологія як основний ресурс політики. Actual questions and problems of development of social sciences. International Scientific-Practical Conference. Kielce: Holy Cross University. 2016. P.150 – 153.
2. Черникова В. Е. Манипуляция массовым сознанием как феномен информационного общества // Теория и практика общественного развития. 2015. № 3. С. 141 – 144.
3. Рукетт М.-Л. Познание масс. Очерки политической психологии / Пер. с франц. Н. В. Вышинского. М.: «Канон+» РООИ «Реабилитация», 2010. 272 с.

ДО ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ ФІЛОСОФІЇ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ

Пурцхванідзе О. В., к.ф.н, доцент, Паскаренко О., студентка ФЕБіК (Молдова)
Одеська національна академія харчових технологій

Сучасний світ являє собою доволі складне явище як за умов простого спостереження за ним, так і при намаганні його раціонального, теоретичного осмислення. Він постає як строкатий, різноплановий, несистемний, позбавлений цілісності і саморозірваний. Пояснень цьому в літературі можна знайти доволі багато. Всі вони так чи інакше зводяться до висновку, що такий його стан зумовлено кризою модерну, яка пов’язується з самодискредитацією розуму, кризою аутентичності людини, що загубилася в світі створеному нею самою. Ж. - Ф. Ліотар визначив цей стан як «ситуацію постмодерну».

Одним же з найбільш впливових факторів, який формує, змінює і загострює суперечності світу є інформаційно-комунікаційна революція. Саме потужний розвиток інформаційних технологій призвів на думку багатьох філософів, культурологів і дослідників до того, що сьогодні гостро постало питання насамперед збереження людини, її виживання як метафізичної, духовної істоти. Кризу суб’єктивності, проблему маніпулювання свідомістю і віртуалізацію людини в умовах динамічного поширення та вдосконалення високих технологій необхідно розглядати як негативні наслідки науково-технічного розвитку [1].

Звісно не слід відмовлятись від можливостей які надають новітні інформаційні технології, наприклад, в сфері пересування капіталу, товарів та послуг. Вони стали основою формування нового типу економіки – «економіки знань», «кіберекономіки». Крім того сьогодні інформація і знання стають одним із стратегічних ресурсів держави, фактором її соціального розвитку.

Проте проникаючи у всі сфери суспільства інформаційні технології, як зазначалося вище несуть в собі й немалі загрози. Насамперед, щодо людини, її їства і подальшої долі.

Ще в середині XX століття відомий культуролог М.Маклюен наголосив, що медіа поступово набувають тотального характеру. Він передбачав, що вони набудуть такого значення в бутті людини, в суспільстві, що без їх активності ми не будемо мати ані моделей орієнтації в нашій повсякденності, ані метафор для її опису. [2, с.29]. І дійсно згодом медіа перестали розглядати виключно як

посередників, в них визнали інструмент маніпулювання суспільною думкою. Вони не стільки транслюють інформацію, скільки зумовлюють форми її сприйняття [3]. На думку дослідників феномену медіа ситуація, яка склалася в сучасному світі демонструє, що форми мислення, мовні структури, засоби бачити речі лишаються неусвідомленими, якщо людина не взаємодіє з медіа, які відповідальні за їх виробництво. Саме тому медіа поступово набувають онтологічного статусу.

Сучасні електронні медіа мають більш потужні впливи, вони створюють світ дигітальних (цифрових) образів, що проникають всюди і набувають тотального характеру, нівелюють традиційні цінності, які власне і повинні зумовлювати поведінку людини. Такі інституції як сім'я, держава, церква перестають відігравати роль чинників формування і усвідомлення людиною свого місця в світі, своєї долі і мети. На їх місце прийшли медіа, без яких людина не може існувати. Отже не є великою таємницею, що сучасна людина не може себе навіть уявити без електронних медіа, без наявності в неї будь-якого гаджету, мобільного телефону, комп'ютеру. Гаджет, це не просто додаток, або невеликий пристрій, призначений для полегшення і вдосконалення життя людини, це провідник який в свою чергу виступає вікном у так звану «справжню» реальність, заручником якого стає людина, втрачає себе і розчиняється в ньому.

Завдяки новим медіа створюється середовище тотальної інформації і комунікації. Тому цілком можна погодитись з думкою, що нові медіа, як результат прогресу інформаційних технологій, не просто самі перетворюються, а перетворюють і саму людину - учасника комунікації і споживача інформації. Як зауважує В.Савчук, вони (медіа) не тільки задають нову форму колективного тіла, а й інкорпоруються в нього. Формується нова фігура – комунікант. Саме масмедіальне тіло складається з комунікантів, воно використовує комунікантів в той самий момент, коли останній вважає, що використовує засоби комунікації [6]. Він не має обличчя, він зрощується з засобами інформації стає анонімним, він страждає за відсутності інформації. Як наголошує В.Савчук комунікант є новою формою ідентефікації. Але ж не самоідентифікації! Нові засоби комунікації створюють нову якість повідомлення, нового суб'єкта і нову реальність [6].

В контексті означеної проблеми актуальним стає питання щодо викладання філософії у вищих навчальних закладах, коли людина, яка повторює собою розірваність, нецілісність, несистемність світу, перестає бути єдністю своїх сутнісних сил, втрачає себе, розчиняється в потоках інформації, плазмі електронного пристрою.

На наш погляд, саме викладання філософії може стати засобом, умовою повернення людини до себе самої.

По-перше, філософія при всій різноманітності концепцій, теорій і шкіл являє собою цілісне і системне утворення, що відображає світ і людину в ньому, за словами Гегеля, то є епоха схоплена в думці. І саме тому вона стає фактором розвитку мислення в його системності, формує культуру мислення. А тому навіть за умов строкатості і саморозірваності світу, колосального впливу на мислячу людину медіа у всіх своїх проявах, не може зруйнувати вміння мислити сформованого філософськими штудіями.

Така складова сутності людини як гносеологічна відтворюється кожного разу, коли людина торкається філософії. І не просто відтворюється гносеологічна сутність людини, а відбувається повернення її до себе в сенсі подолання анонімності і усереднення, які формуються інформаційними технологіями, перетворюючи людину на комуніканта.

Тому, по-друге, філософія, її вивчення дає можливість кожному розгорнути свою власну метафізичну сутність, яка полягає в умінні проникати в сутність речей, явищ і процесів, глибини буття, осмислювати те, що не може за визначенням бути предметом досвіду, прагнути до граничного знання. Саме метафізична складова людини, її сутнісна характеристика демонструє звернення до стихії творчого мислення, тому що граничне знання може бути лише самопізнанням і самовизначенням, за словами Гегеля, людського розуму.

Отже, по-третє, філософія формує не просто мислення, а мислення яке носить творчий характер, за умов чого стає можливим «скинути з себе» всі нашарування спричиненні тотальністю медіа, віднайти в собі своє метафізичне «Я», припинити існування себе як комуніканта.

Навіть в першому наближенні до означеної проблеми виникає питання, чому в останні роки відбувається неухильне скорочення часу, який відводиться в учбовому процесі на філософію. Чи можна вкласти у вісім лекцій курсу всю історію розгортання філософської думки людства? Звісно, що ні.

Власне тут цілком слушним може стати зауваження щодо необхідності використання інформаційних технологій при вивчені філософії, знайомстві з нею. Проте, викликає скепсис у викладачів філософії абсолютизація можливостей останніх. На наш погляд за таких умов втрачається одна з найголовніших особливостей філософії, а саме індивідуальність її сприйняття, яке можливе лише через індивідуальне її викладення. Так, мережа Інтернет кишить і сповнена рефератами з філософії, які являють собою у кращому випадку «шматки» текстів підручників, взагалі ж вони представляють собою суцільну компіляцію різноманітних текстів, тощо. Це навіть не «школярська» філософія (Кант) - певна сукупність найбільш загальних уявлень про філософію і філософські проблеми. До речі з ними має бути ознайомлена кожна людина, яка вважає себе культурною. Говорити ж про філософію, як особливу науку про останні цілі людського розуму (Кант), де вона саме і набуває характеру мудрості тут не виходить. А це, як зазначалось вище шлях до усереднення, нецілісності мислення, формування комуніканта.

Отже, на наш погляд сучасний стан суспільства, в якому медіа набувають тотального характеру, змінюють людину, її сутність потребує уважного і вдумливого підходу до реалій сьогодення, до наслідків спричинених інформаційною революцією. І саме викладання філософії, як епохи схопленою думкою, як науки про останні цілі людського розуму стане одним з факторів подолання негативних наслідків інформаційно-комунікаційної революції.

Література

1. Лугуценко Т.В. Антропологічна криза в умовах трансформації сучасного інформаційного простору. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/8_NMIV_2013/Philosophia/4_125538.doc.htm.

2. Киттлер Ф. Оптические медиа /Фридрих Киттлер. - М.: Логос, Гнозис - 2009. – 272 с.
3. Хоркхаймер М., Адорно Т. Диалектика Просвещения: Философские фрагменты. - СПб.; М.: Медиум: Ювента. - 1997. - С.149-209.
4. Савчук В.В. Медиафилософия. Приступ реальности / Валерий Савчук. - СПб.: Издательство РХГА. – 2013. – 534 с.
5. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, обществло и культура / Мануэль Кастельс. – М.: ГУ ВШЭ. – 2000. – 698 с.
6. Савчук В. Коммуникант – эпифеномен коммуникации. – Режим доступу:http://mediaphilosophy.ru/biblioteca/articles/savchuk_communicant/

МОРАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГА

Зухіна Є. М., викладач другої категорії
Механіко – технологічний коледж

Педагогічна діяльність — це постійне перебування в ситуаціях морального вибору, що зобов'язує застосовувати чіткі критерії в їх пізнанні, оцінюванні і використанні співмірних обставинам моделей поведінки. Посилання при цьому лише на функціональні обов'язки є спрощенням педагогічних реалій. Для переконливості педагогічних дій, усвідомлення педагогом їх правильності важливо враховувати моральні наслідки, які вони породжують, покладаючись на розуміння добра і зла, тлумачення яких у педагогічній справі має специфічні особливості. Цю проблематику досліджує педагогічна етика, яка на основі відповідальності за долю підростаючих поколінь обґрунтовує педагогічну мораль та її принципи, моральний обов'язок, моральну самосвідомість, моральну відповідальність, особливості моральних відносин педагога, моральні наслідки зайнятої ним позиції і його вчинків.

Моральна відповідальність характеризує особистість з погляду виконання нею моральних вимог.

Моральна відповідальність педагога - особистісна якість, яка полягає в усвідомленні моральної потреби виконання соціальних норм (зокрема, особистісних), а також здатність індивіда адекватно сприймати справедливу оцінку скоєних вчинків, самооцінювати власні дії з позицій гуманності та чистої совісті.

У перспективному аспекті моральна відповідальність - це усвідомлення особистістю сучасного і майбутнього розвитку нації і людства, а також цілеспрямованої, вільної діяльності людини. Педагог навчального закладу морально відповідає за творче оволодіння знаннями, самовдосконалення, самореалізацію своїх сил і здібностей.

У ретроспективному аспекті моральна відповідальність репрезентує відповідальність, що відображає, як правило, соціально-правові дії стосовно особистості за минулу поведінку, вчинки, порушення нею вимог соціально-етичних, правових і професійних норм. У цьому значенні відповідальність відіграє подвійну роль: є способом реагування суспільства, керівництва освіти на негативні дії конкретного педагога і засобом запобігання можливій негативній поведінці цієї або інших особистостей у майбутньому.

Вихідним положенням відповідальності у засновника емпірично-матеріалістичної теорії пізнання Нового часу британського філософа і педагога Джона Локка (1632-1704) є моральний закон природи. Він зумовлює повинність людини у моральному і правовому аспектах, формує її моральний обов'язок, яким керує розум і який узгоджує діяльність людей.

Сучасний український педагог Микола Сметанський з погляду комплексного підходу розглянув проблему соціальної відповідальності педагога, обґрунтував теоретичні основи її формування, висвітлив проблеми, які потребують розв'язання. Серед умов успішного формування соціальної відповідальності вчителя основними він уважає такі:

- створення ситуації зацікавленості особистості у праці та її результатах;
- формування суб'єкта відповідальних дій, пізнавальних, вольових і діяльнісних компонентів його відповідальності;
- наявність гуманно орієнтованого соціального контролю й об'єктивної оцінки дій кожного суб'єкта.

Моральне оцінювання діяльності та поведінки педагога не обмежується оцінкою з боку суспільства, педагогічного колективу, студентів і учнів. Педагог як суб'єкт здатний до самооцінки, завдяки чому стає складовою у системі моральних зв'язків. На цьому рівні моральна самооцінка виявляє моральну сутність людини. Чим краще в неї розвинуті вимогливість до себе і самоконтроль, тим більша і перспективніша відповідальність. Розвиток самооцінки як її елемента залежить від низки чинників (соціальна роль педагога, оцінювальний вплив колективу тощо). Самооцінка визначає стійкість моральної відповідальності та підвищує її міру. Мірою моральної відповідальності педагога є змінна величина, яка безпосередньо визначається здатністю і внутрішньою готовністю до здійснення відповідальних дій, а також обставинами, в яких перебуває педагог.

З огляду на сучасний стан науки психологи і педагоги виокремлюють рівень свідомості, внутрішній і зовнішній аспекти моральної відповідальності педагога. Деякі вчені (І. Іванов, А. Кисельов, В. Рудковський) визначають міру відповідальності лише як свободу або як обов'язок. Свобода і обов'язок у специфічних формах відображають певною мірою аспекти ступеня відповідальності. Вони лише взаємодоповнюють, а не виключають вияву такого феномену, оскільки педагогічне середовище, демократичні відносини загалом дають змогу педагогу добровільно і активно виконувати професійний обов'язок, а отже, добре усвідомлювати свою нову соціальну роль.

Говорячи про моральну відповідальність педагога варто звернути увагу і на таке поняття як моральна самосвідомість педагога. Коли педагог усвідомлює себе як особистість і власну роль й значення в освітній сфері, суспільній, духовно-моральній діяльності і відносинах людей.Показник самосвідомості - духовне, моральне зростання вчителя як особистості, яке характеризують структура, рівні та форми. До структурних елементів моральної самосвідомості педагога належать: усвідомлення морального Я, мислення і пам'ять (рухова, сенсорна, довготривала, короткочасна, словесно-логічна, емоційна, образна).

Усвідомлення вчителем власного морального Я характеризується подвійним зображенням зовнішнього об'єкта і самого себе. Отже, Я особистості педагога схильне до самороздвоєння (амбівалентності) на взаємозамінні Я-суб'єкт і Я-об'єкт. Тобто існує бідомінантність свідомості, за якої її зміст зіставляють із двома рівнозначними полюсами Я і Я (я морально оцінюю свої вчинки і мене оцінюють). Уявлення про власну моральність у вчителя часто основане на ідеальному Я, його потенційних можливостях, які не збігаються з реальним Я. Такі уявлення можуть бути як завищені, так і занижені.

Самовизначення Я та усвідомлення реального Я спрямовують активну діяльність особистості, її відповідальність перед світом, собою та іншими людьми. Процес самовизначення Я завжди передбачає внутрішню боротьбу.

Усвідомлення суб'єктом власної психічної і моральної діяльності може здійснюватись на різних рівнях: від глибокого та яскравого самоусвідомлення до невизначеного розуміння душевного стану. Моральна самосвідомість взаємопов'язана з рефлексією і сягає рівня мислення. На відміну від сприймання і відчуттів мислення продукує складне та опосередковане відображення дійсності і внутрішній моральний світ людини. Воно дає їй змогу отримувати знання про такі властивості, процеси, зв'язки та відношення дійсності, які не можна сприйняти органами чуття. Його діяльність полягає в активному зіставленні даних практичного досвіду І даних, які є продуктом мисленневої діяльності (знання і поняття, що існують).

Пам'ять відіграє важливу роль у моральній самосвідомості особистості вчителя, оскільки організовує і зберігає попередній моральний і професійний досвід педагога, уможливлює його повторення і використання в майбутній педагогічній діяльності або повернення у сферу свідомості. Для вихователя важливо володіти та розвивати всі форми пам'яті, які допомагають здійснювати моральну рефлексію.

Ще одними складниками моральної відповідальності є поняття "честь" і "гідність". Уперше про ці поняття згадували ще стародавні мислителі. Так дехто з них вважав, що поняття моральної гідної поведінки є тотожним з поведінкою розуму.

Сократ започаткував утилітарний напрям у розумінні честі і гідності. Його суть полягає в тому, що людина із розвиненим почуттям честі та гідності корисна передусім для полісу, держави, друзів і близьких. Водночас це позитивно впливає на саму особистість, оскільки честь виявляє моральну автономію людини, її культуру та переконання. Зовнішній аспект честі має ґрунтуватись на внутрішніх переконаннях. Для Сократа ціннісний смисл життя вищий за саме життя. Гідних і чесних людей він називав щасливими, а несправедливих і негідних - нещасними. Він надавав надзвичайно важливого значення тому, хто виховує в дітей ці якості. Він уважав, що вчитель повинен мати ґрунтовні знання і подавати вихованцям власний приклад гідного життя.

Честь і гідність є наслідком взаємодії розумної та нерозумної душі. Це залежить від того, які звички прищеплюють людям із дитинства, до чого привчають. Внутрішні чинники визначальні в розвитку особистості, натомість зовнішні можуть сприяти або гальмувати його. Кожного разу честь і гідність

виявляються різною мірою. Надмірність честі часом призводить до чванства, погорди та зарозумілості, недостатність - до приниження. Отже, найоптимальнішими якостями є поміркованість та виваженість.

Найкраще честь і гідність розкриваються в ставленні до батьків, друзів та інших людей. Неможливо віддати належну честь батькам, проте того, хто шанує їх, вважають добрим. Що б не зробив син, все одно не зробить того, що гідно отримано раніше (від батька), отже, він - вічний боржник. Ті, хто виявляють дружбу відповідно до гідності, є друзями постійними і справжніми. Людина честі захистить від небезпеки свого товариша, ризикуючи власним життям та вважаючи, що негідно за таких обставин залишитись живим. Хто найбільше цінує життєві блага, той найменше цінує душу.

Більшість сучасних вчених вважає ці поняття спорідненими, але водночас намагаються виявити відмінності. Наприклад, сучасні учені-етики Валентина Добриніна та Юрій Смолєнцев зазначають: " Честь і гідність... це близькі за своїм змістом поняття, які розкривають ставлення людини до самої себе і ставлення до неї суспільства, служать виявом моральної цінності людини. В той же час між ними є певна відмінність.

Моральна цінність особистості, що виражається у понятті "честь", пов'язана з конкретним суспільними станом людини, родом її діяльності і соціальними ролями, які вона виконує.

Поняття "гідність" також виражає моральну цінність особистості, але при цьому воно виходить із принципу рівності всіх людей. Це більш широке поняття, ніж поняття "честь", оскільки воно містить оцінку людини, не дивлячись на те, у якій соціальній ролі вона знаходиться, яку функцію виконує". Автори висловили думку, що в понятті "честь" людину оцінюють диференційовано, і це відображено в репутації особистості і колективу та їх соціальному престижі. Тому честь передбачає таку поведінку і вчинки педагога, які підтримують і виправдовують суспільний престиж, репутацію самої особистості або педагогічного колективу. Формою самосвідомості і самоконтролю людини є гідність, що передбачає здійснення відповідних вчинків і недопустимість ганебної поведінки педагога. Гідність особистості вчителя потребує поваги до неї і від інших людей, визнання певних прав і реальних можливостей. В індивідуальній моральній свідомості вона має форму почуття власної гідності, яке спрямовує людину до відповідних форм поведінки.

Література

1.Васянович Г. П. Морально-правова відповідальність педагога (теоретико-методологічний аспект) : Монографія. — Вид. 2. — Львів : Львів. держ.фінансово-економіч. ін-т, 2002. — 232 с.
2. Васянович Г. П. Педагогічна етика : навчально-методичний посібник. — Львів : Норма, 2005. — 344 с.
3. Костенко О. Р. Аналіз психологічних аспектів дослідження відповідальності в за-рубіжній і вітчизняній літературі // Психологічні науки : Зб. наук. пр. — Т. 2. —Вип. 7. — Миколаїв : МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2011. — С. 176—182.
4. Пономарьов О. С. Відповідальність в системі професійної компетентності фахівця : навч.-метод. посібн. / О. С. Пономарьов, М. К. Чеботарьов. — Харків : Підруч- ник НТУ “ХПІ”, 2012. — 220 с.

ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ ЗА ВЫСОКИЙ ТЕМП ИЗУЧЕНИЯ МАТЕРИАЛА

Лысяный А.А., преподаватель
Колледж нефтегазовых технологий, инженерии и инфраструктуры сервиса

Научно технический прогресс набирает такие темпы, накапливается столько информации, что автоматически встает вопрос о повышении интенсивности образовательного процесса.

Наше время, время глубокой трансформации общества, настоятельно требует людей активных, умеющих добросовестно и квалифицированно работать. Но при этом квалификация, профессионализм и знания должны сочетаться с таким важнейшим качеством человека, как ответственность за свое дело. Именно в формировании комплекса указанных качеств заключается главная задача высшего образования, успешное взаимодействие преподавателя и студентов.

Для эффективного изучения материала в колледжах, для реализации высокого темпа изучения материала, - необходима предварительная подготовка молодых людей в общеобразовательных школах. Вот здесь, для перехвата «эстафетной палочки» воспитания будущего взрослого человека и должен быть готов преподаватель ВУЗа. И если он хочет достичь высоких результатов в конструировании будущего специалиста, он должен взять на себя ответственность за высокий темп изучения материала. Почему именно «высокий»? Потому что количество информации до такой степени велико, что для ее усвоения может потребоваться очень большое количество времени. А продуцирование нового знания, новых технологий в современном обществе до того интенсивно, что при традиционном размеренном, «вдумчивом» способе образования, мы просто не будем успевать за научно-техническим прогрессом мирового сообщества.

Успешными, отношения преподавателя и студента можно считать при следующих условиях деятельности преподавателя:

1. Если преподаватель умеет заинтересовать студента своим предметом, обладая высокой эрудицией и владея методическими приемами.
2. Если преподаватель в процессе учебной деятельности сам проявляет дисциплину и обязательность.
3. Если преподаватель строго, но справедливо оценивает знания студентов.
4. Если преподаватель проявляет личные гуманные качества, выражая готовность помочь студентам в возможных затруднениях.

Можно выделить следующие модели взаимодействия студентов и преподавателей:

Модельориентированная на личность преподавателя, - она формируется у студента в момент перехода от пассивного взаимодействия к активному. Строя свои отношения с педагогом, студент в данном случае, прежде всего, наблюдает и анализирует его личностные особенности, проявления, оценивает знания, и профессиональные качества.

Модельориентированная на знания. В данном случае студента интересует профессиональный уровень преподавания, а уж потом личностные качества

преподавателя. Студент ждет четкого, понятного, профессионального предъявления учебного материала. Студенты, предпочитающие эту модель взаимодействия с преподавателем, довольно требовательно относятся и к себе - у них уже отчетливо проявляется чувство ответственности за получаемые знания, и эта позиция ответственности для них весьма значима.

Модельориентированная на взаимопонимание с преподавателем. Здесь одинаково важными оказываются и личность преподавателя, а именно: и его профессионализм, и его отношение к предмету. Ключ к взаимопониманию студенты видят в двух моментах: в умении педагога заинтересовать своим предметом и в его личных качествах. Данная модель предполагает активное желание обеих сторон (и студента, и преподавателя) к контактам, к выявлению и выяснению интересов, предпочтений, проблемных областей.

Модель наставничества. Часть студентов по тем или иным причинам ищут в преподавателях наставников, покровителей, ведущих. Такая модель строится на свободном нецеленаправленном взаимодействии. В этой модели к преподавателю предъявляются очень высокие требования. Но и отдача, от такой модели сотрудничества очень высока, если преподаватель оправдал ожидания. Студент дорожит мнением такого преподавателя и ответственно относится к своим обязанностям.

Учитывая реалии современного мира, преподавателю необходимо целенаправленно развивать интерес всех студентов к предмету, формируя при этом их ответственность. Это задача серьезная, требующая от преподавателя мастерства и постоянной работы над собой, волевых усилий, терпения.

Интересен метод развивающего обучения.Основой развивающего обучения является «зона ближайшего развития». Это понятие принадлежит еще советскому психологу Л.С. Выготскому. Главная идея заключается в том, что все знания, которым можно научить учащихся, делятся на три вида. Первый вид включает в себя то, что студент уже знает. Третий — это, наоборот, то, что студенту абсолютно неизвестно. Вторая же часть находится в промежуточном положении между первой и второй. Это и есть зона ближайшего развития. Другими словами, зона ближайшего развития — это расхождение между уровнем актуального развития (степень трудности самостоятельно решаемых задач) и уровнем потенциального развития (чего студент может достигнуть).

Пути решения этих задач заключаются в следующем:

1. Обучение на высоком уровне трудности. Студент стремится преодолеть трудности в «зоне ближайшего развития», которые выходят за рамки актуальных его возможностей. Это ведет к развитию способностей студента и его самостоятельности.

2. Ведущая роль теоретических знаний. Студент не просто изучает теорию, а раскрывает в материале существенные связи и открывает закономерности между явлениями и процессами.

3. Высокий темп изучения материала. Повторение не является главным образовательным компонентом. Только при изучении нового материала студент обращается к повторению старой информации, если это необходимо.

4.Осознание учащимися процесса учения. Студент осознает себя как субъект учебной деятельности. Он должен задумываться над тем, зачем ему нужны знания, как лучше запоминается материал, что нового он узнал, как изменились его представления о мире, как меняется он сам и т. д.

5. Целенаправленная работа над развитием всех учащихся. Нельзя разделять студентов по способностям и нельзя сравнивать студентов друг с другом. Каждый уникален и должен продвигаться в своем развитии в результате сотрудничества с разными по развитию людьми.

Работая в этом направлении, мы должны исходить из следующего:

1. В обучении главную роль играет система научных понятий, на основе которых студент овладевает универсальным принципом решения задач определенного типа.

2. Учебная деятельность направлена на абстрактно-теоретические формы мышления студента. Знания усваиваются посредством движения от общего к частному и выяснением условий происхождения содержания понятий.

3. Овладение теоретическими знаниями развивает у студентов теоретическое мышление, а также формирует творческий подход к осуществлению практической деятельности.

4. Усвоение знания происходит методом восхождения мысли от абстрактного к конкретному. Это происходит таким образом. Студент анализирует учебный материал с помощью преподавателя. Затем выделяет в нем общее и фиксирует общее в знаковой форме, т. е. строит его содержательную конструкцию. Продолжая анализ материала, он раскрывает закономерные связи между общим и его различными проявлениями, т. е. получает частное.

5. Студенты не создают образовательных продуктов, а присваивают их в процессе учебной деятельности. Таким образом, в развивающем обучении акцент переносится с изучения учебного материала на учебную деятельность студента по развитию теоретического мышления и на всестороннее развитие личности молодых людей. При этом знания все равно передаются студентам, но с применением дедуктивного подхода. Знания сообщаются не для их воспроизведения, а в процессе специально организованной разносторонней деятельности. В учебный процесс вносится личностный и деятельностный акценты, которые очень важны для работы со студентами.

Главными критериями высоких темпов изучения материала, является не скорость запоминания студентами материала, а способность мыслить аналитически, выявляя закономерности, мы не только ускорим процесс обучения, но и подготовим будущие научные кадры, что очень важно для развития научно-технической платформы экономического потенциала нашей страны. Ответственность преподавателя за высокий темп изучения материала здесь перерастает в ответственность за созидание нового поколения научных работников.

Развитие современной науки вызвал лавинообразное увеличение сложной для восприятия информации. А значительное сокращение количества аудиторных часов на преподавание базовых общественных дисциплин, что произошло в последнее время, требует совершенствования учебного процесса. Преподавание

этих знаний для современного технологизированного поколение студентов требует новых форм представления учебного материала. Для этого нужно значительно повышать информативность и наглядность лекций, практических занятий, а компенсировать уменьшение их количества возможно только с использованием новейших информационных технологий. Сейчас традиционным средством преподавания общественных дисциплин (истории, философии, правоведения и других дисциплин) является лекция с использованием доски и мела. Не является секретом тот факт, что такому методу присущи определенные недостатки, например, не всегда оправданные затраты времени на выполнение рисунков, схем их несовершенство, и тому подобное. Применение технических средств и интерактивных технологий обучения способствует развитию навыков критического мышления и познавательных интересов студентов. Они чувствуют себя уверенно, свободно выражают свои мысли и спокойно воспринимают замечания, ведь они являются активными участниками учебного процесса. Поэтому технические средства обучения являются обязательным атрибутом высоких темпов изучения материала студентами. И наиболее полное использование всех этих средств в учебном процессе является составной частью ответственности преподавателя за высокий темп изучения материала.

В ходе организации учебного процесса важно учитывать сочетание разных форм работы в студенческих группах – групповой, фронтальной и индивидуальной. Это приносит ожидаемые, положительные результаты в деле внедрения высоких темпов изучения материала.Это сочетание определяется преподавателем в зависимости от решаемых учебно-воспитательных задач на лекции, от учебного предмета, специфики содержания, его объема и т. п.

Очевидно, что назрела необходимость более серьезной психолого-педагогической подготовки и переподготовки самих преподавателей. Зачастую именно отсутствие психологической гибкости приводит преподавателей к этическим конфликтам со студентами. А такой конфликт в перспективе способен вызывать у студентов стойкую неприязнь и к изучаемым дисциплинам, если с преподавателем по данной дисциплине возникают постоянные конфликты. Можно утверждать о необходимости формирования ответственной личности преподавателя в учебном процессе и в процессе формирования ответственного студента.

Литература

1. Гапонова В. М., Ключові компетенції викладача вищого військового навчального закладу, Вісник Питання педагогоки Національного університету оборони України 1 (32) /2013 стор 42 - 46

2. Брюховецька О.В., Чаусова Т.В., Професійно значущі якості особистості викладача вищого навчального закладу Режим доступу: http:// lib.iitta.gov.ua/8370/.../Професійно%20значущі%20якості

3. Выготский Л.С. Педагогическая психология / Л.С.Выготский. – М.: Педагогика, 1991. – 360 с.

СТУДЕНТСЬКА СІМ'Я: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Мамроцька О.А. канд. істор. наук, асистент, Петрова К. студентка (Росія)
Одеська національна академія харчових технологій

Студентська сім'я – це мала соціальна група, членами якої є студенти денної форми навчання і їхні діти. Створивши сім'ю, студент змушений поєднувати навчальні обов'язки з виконанням сімейних функцій. Назріває рольовий конфлікт між обов'язками сім'янина, батька (матері) і студента. Нові труднощі та суперечності з'являються у зв'язку з народженням дитини, що потребує великих затрат часу і сил, додаткового матеріального і психічного навантаження, певних жертв, зміни стилю життя. Серйозною проблемою є матеріальні та житлові умови. Часто це позначається на навчанні, на становленні молодих людей як фахівців.

Молодій студентській сім'ї важко впоратися самій із розв'язанням усіх проблем, які виникають після шлюбу. Подолати морально-психологічні проблеми допоможуть лекції, бесіди, в т. ч. індивідуальні, консультування різних спеціалістів, проведення вечорів запитань і відповідей, конференції з обміну сімейним досвідом, диспути, ознайомлення молоді зі спеціальною літературою, перегляд кінофільмів, зустрічі з лікарями, психологами, юристами та ін. Розв'язання побутових проблем студентської сім'ї є одним з основних завдань керівництва вищих навчальних закладів.

Успішно готувати студентську молодь до сімейного життя можуть лише компетентні викладачі вищого навчального закладу, чиї життєві принципи не розходяться з декларованими, яким студенти довіряють і яких поважають. Окрім того, хоч би якими системними, цілеспрямованими й результативними щодо цього були виховні впливи, важливо пробудити у студента прагнення до самовдосконалення, опанування культурою шляхетної статевої поведінки у найрізноманітніших життєвих ситуаціях.

Гендерне (англ, gender – рід) виховання – цілеспрямований систематичний вплив на свідомість, почуття, поведінку вихованців з метою формування у них егалітарних (партнерських) цінностей, поваги до особистості незалежно від статі, розвитку індивідуальних якостей і здібностей задля їх самореалізації, оволодіння навичками статевотолерантної поведінки.

Реалізація гендерного підходу в усіх ланках навчально-виховного процесу передбачає усвідомлення проблем гендерного паритету, оволодіння певним обсягом знань про упередження щодо кожної статі; пом'якшення стереотипів щодо сімейних, професійних, суспільних ролей та корекцію уявлень про норми маскулінності (система властивостей особистості, які традиційно вважають чоловічими) та фемінності (сукупність фізичних, психічних і поведінкових властивостей, яких очікують від жінки в певному соціумі); збагачення емоційного світу, створення умов для розвитку індивідуальних здібностей з метою самореалізації особистості; накопичення та формування досвіду егалітарної (партнерської) поведінки. Цьому сприяє гендерна соціалізація – процес спрямованих і спонтанних впливів на особистість, що допомагає їй засвоїти норми, правила поведінки та установки відповідно до культурних уявлень про

роль, становище й призначення статей у суспільстві, робить повноцінним чоловіка чи жінку і прилучає їх до усталеної системи тендерних ролей (С. Вихор).

Тендерне виховання має ґрунтуватися на засадах гуманітарної педагогіки, яка акцентує на тому, що:

– немає статевовідповідних видів людської діяльності; освоєння будь-якого виду занять залежить від індивідуальних інтересів, здібностей, мотивації діяльності;

– чоловік і жінка відіграють однаково значущі ролі в сім'ї та вихованні дитини;

– хлопці та дівчата, чоловіки і жінки мають рівні можливості в оволодінні трудовими вміннями і навичками кар'єрного зростання;

– у вихованні дітей слід виходити з тези про рівні здібності, можливості статей та їхніх життєвих сценаріїв;

– недопустимо протиставляти дітей за статевою ознакою в різних сферах життєдіяльності, іграх, навчанні, планах на майбутнє;

– необхідно розвивати вміння дітей протистояти стереотипам і статевотипізованим очікуванням;

– важливо підтримувати дружнє співіснування статей у гендернонейтральному вихованні. Вони мають отримати рівнозначне виховання на базі однакових статевих ролей, включення в однакові види діяльності (В. Кравець).

Традиційна сім'я побудована на домінуванні однієї статі, як правило, чоловічої, на чіткому розподілі ролей і видів діяльності, згідно з яким чоловік матеріально забезпечує добробут сім'ї, утримує дружину і дітей, а дружина виховує дітей, веде домашнє господарство й у всьому підпорядковується чоловікові. Егалітарна сім'я вибудувана на протилежних нормативних засадах.

Студентська сім'я – певний соціальний феномен. Від звичайної молодої родини її відрізняє те, що обоє – студенти, і мають загальні інтереси ї звички. Усі студентські сімї - це сімї, які зустрічаються з труднощами психологічної та фізичної адаптації. Для студентської сім'ї проблема житла - це проблема номер один. Питання, де жити, в багатьох постає відразу по весіллі. Існують два варіанти рішення житлового питання для студентської сім'ї - гуртожиток (коли його надає адміністрація вузу) і прийняття рішення проживати разом з батьками.

За даними соціологічних опитувань, 82% сімейних студентських пар користуються саме цими варіантами (46,5% - проживають у гуртожитках, 35,5% - з батьками). Решта або мають окрему квартиру, або орендують її з допомогою батьків. Нині студентській сім'ї доводиться відчувати чималі складності, щоб вижити у сьогоднішніх соціальних умовах. Чоловікові, зазвичай, доводиться підробляти у вільний від навчання час. Одним з гострих питань сьогодні є питання житлових умов. Студенти з міст чи районів зазвичай знімають житло, якщо ВУЗ немає свого гуртожитки. Що ж до молодих сімей, то ця проблема також стоїть гостро, якщо вже є дитина.

Таким чином, характер взаємовідносин нашого суспільства та сім'ї визначається, передусім, змістом соціально-економічних відносин. Тому наша

держава має бути зацікавлена в моральному і фізичному розвитку наших громадян.

Література

1. Голод З. І. Стабільність сім'ї: соціологічний і демографічний аспекти. М.: Наука, 2000 р.
2. Говако Б. І. Студентська сім'я. М., - 2005 р.
3. Лисовский У. Т. Динаміка соціальних змін (досвід порівняльних соціологічних досліджень російської молоді)// Соціс. 2001. №5.
4. Молодь Республіки Марій Ел. – Йошкар-Ола, 2003.
5. Сім'я. Соціально-психологічні і етичні проблеми. – М., 2005.

СУЧАСНІ МОЛОДІЖНІ СУБКУЛЬТУРИ ЯК ОДИН З АСПЕКТІВ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

Мамроцька О.А., к.і.н., асистент, Аганіязова О., студентка (Туркменістан)
Одеська національна академія харчових технологій

Сучасна молодіжна субкультура – це соціальне угрупування, яке об'єднане тим, що кожен з його представників себе до нього зараховує (тобто ідентифікує). Члени такого угрупування можуть формувати групи безпосереднього спілкування (компанії, клуби, тусовки), але їхній зв'язок одне з одним може відбуватися і віртуально, завдяки захопленню одним героєм. Найчастіше субкультури виникають довкола певного центру чи ініціатора, який проповідує певні новації у сфері музичних стилів, способу життя, ставлення до якихось соціальних явищ. Ідейний центр формує цілісну картину світу, ставлення до нього, випрацьовує спеціальні тексти, які набувають статусу культових.

Молодіжні субкультури у теоретичній частині практично нічим не відрізняються від опису субкультури загалом. Єдине, що учасниками молодіжних субкультур є в основному молодь, а не хтось інший. Підлітків у субкультурах приваблює в основному можливість спілкуватися з собі подібними, а також зовнішня атрибутика, яка дає можливість демонструвати свою позицію у соціумі.

Загалом можна виділити 5 головних характеристик молодіжних субкультур:1) Специфічний стиль життя і поведінки; 2) Наявність власних норм, цінностей, картини світу, які відповідають вимогам певних соціальних категорій молоді; 3) Протиставлення себе решті суспільства; 4)Зовнішня атрибутика, яка має символічне значення; 5)Ініціативний центр, який генерує тексти. Таким чином можна вивести наступне означення, що молодіжна субкультура – будь-яке об'єднання молоді, що має власні елементи культури, а саме: мову (сленг), символіку (зовнішня атрибутика), традиції, тексти, норми і цінності.

Дуже часто термін молодіжна субкультура плутають з поняттям молодіжна контркультура. Для того, щоб уникнути цієї термінологічної незрозумілості, наведемо таке визначення. Молодіжна контркультура – об'єднання молоді, що має всі ті елементи культури, що й субкультура, але чиї норми та цінності

перебувають в активній чи пасивній опозиції до існуючих у суспільстві норм і цінностей.

Безперечно, що деякі субкультури є контркультурними, але зовсім не означає, що ці два терміни можна протиставляти. Ще одна поширена помилка, яка стосується нашої теми – це підміна поняття молодіжної субкультури поняттям "неформальний молодіжний рух". Річ у тому, що вони не цілком тотожні. Неформальним молодіжним рухом можна назвати систему молодіжних субкультур і широкої неорганізованої молодіжної діяльності у взаємозв'язку між собою і з суспільством загалом. У свою чергу, молодіжний неформальний рух є частиною ширшого середовища – "андеграунду".

Хіпі. Сьогодні чітко виділяються два прошарки цього руху: так звана "стара система" ("олдові хіпі" від англійського old, тобто старий, "справжні хіпі", "мамонти") та "нова система". "Стара система" складається з людей старшого віку (навіть до 50-ти років), для яких "хіпізм" - це все їхнє життя. Найчастіше ці люди не мають ані постійної роботи, ані постійної сім'ї. Більшість із них деградували і стали наркоманами, бомжами чи психічно хворими особами. "Нова система" об'єднує в собі молодь віком від 14-ти до 20-ти років, які примудряються поєднувати свій "хіпізм" із навчанням у престижних закладах і не завжди дотримуються найважливішої заповіді, яку визначили ідеологи руху - незалежність від соціуму. Натомість молодь робить основний акцент на атрибутиці, перебираючи на себе сленг, манеру одягатися, прикраси та ін.

Панки. Термін "панк" прийшов в українську мову з англійської. Оригінально він пишеться "punk" і має дуже багато значень. Найдавніша згадка про нього належить ще до часів Вільяма Шекспіра, коли воно означало найдешевшу категорію вуличних повій. В сучасній англійській "punk" означає "гниле дерево", "гниль", "непотріб", "неповнолітній сексуальний партнер" і все інше у цьому ж дусі. Наприкінці 60-х років, коли власне і зародився цей молодіжний рух, журналісти так назвали молодь, яка стояла біля його витоків. Вони вважали, що таким принизливим словом відіб'ють популярність цього руху. Але такий хід себе не виправдав і слово прижилося у тогочасному лексиконі.

Хіп-хоп. Останнім часом, зважаючи на навалу хіп-хопу в молодіжну культуру, доводиться чути підміну цього поняття словом “реп”. Отож “реп” – це виключно музичний стиль, в той час як “хіп-хоп” є тією субкультурою, якій присвячений цей розділ, і яка окрім репу вбирає в себе ще і ді-джеїнг, ґрафіті, специфічну форму одягу, деякі види спорту, брейк-денс та ін., а відповідно, є значно ширшим поняттям, аніж просто “реп”. Найважливіші елементи хіп-хопу є читка (читання репу), брейк (бі-боїнг) – танцювальний елемент даної субкультури, графіті – оригінальні малюнки на стінах та інших поверхнях міста, Ді-джеїнг – музичний супровід для репу і брейку.

Го́ти — представники готичної субкультури, натхненних естетикою готичного роману, естетикою смерті, готичної музики й відносять себе до готики-сцени. Представники руху з'явилися в 1979 році на хвилі пост-панка. Панківський епатаж готи направили в русло пристрасті до вампірскої естетики, до темного погляду на світ.

Субкультура фу́рі (англ. furry) поєднує людей, які захоплюються антропоморфними тваринами в образотворчому мистецтві, анімації, художній літературі та дизайні. Відмінною рисою субкультури є прагнення до втілення образу антропоморфної тварини у творчості, або у собі через ідентифікацію з нею.

Теріантропія.Теріантро́пія (англ. therianthropy) — це термін, що використовується для позначення трансформації людини у іншу тваринну форму в міфології.

На даний час утворилася субкультура, що прийняла термін "теріантропія" як опис відчуття інтенсивної духовної чи психологічної ідентифікації себе як тварини. Представники цієї субкультури звичайно називають себе теріантропами або теріанами. Більшість теріантропів відносять себе до вовчих або котячих, серед яких часто зустрічаються вовки, леви, тигри, але є також представники рептилій, птахів, інших ссавців і комах.

Геймери — це прихильники комп'ютерних ігор, які вбачають в іграх сенс свого життя. Найчастіше геймерами є підлітки. Фактично гра у підлітка займає увесь вільний від навчання час. Найбільш організованим різновидом геймерів є "квакери", прихильники комп'ютерної гри "Quake".

Металісти. Їх надихає та об'єднує музика у стилі метал. Представники даної субкультури зазвичай носять чорні джинси або кожані штани, кожана куртка "косуха", чорні футболки або балахони з логотипом улюбленої групи, напульсники — кожані браслети з заклепками або шипами, ланцюги на джинсах, звичайні чоботи, кросівки. В основному мають довге волосся. Однак одяг не є основним атрибутом субкультури.

Байкер — це водій мотоцикла. Хоча не все так просто. Байкери — це саме субкультура. Для них байк — стиль життя, а не просто швидкий та зручний спосіб пересування. Серед байкерів зустрічаються релігійні люди, чимало й атеїстів. Але всіх їх об'єднує віра в одного кумира — Швидкість. Байкер живе і помирає, прагнучи до позамежного. У цьому байкери схожі на спортсменів. У певній мірі байкінг є спорт, але спорт екстремальний. Закований у чорну шкіру бородач, з ніг до голови покритий татуюваннями, може виявитися майстром спорта міжнародного класа по мотокросу та чемпіоном країни у якомусь році, але він прийшов у субкультуруру байкерів, щоб насолоджуватися свободою та швидкістю.

Таким чином, субкультура – це система цінностей, установок, способів поведінки і життєвих стилів певної соціальної групи, яка відрізняється від пануючої в суспільстві культури, хоча й пов'язана з нею. Членство в таких субкультурах надає відчуття ідентичності і забезпечує певну компенсацію «невдач» в звичайному суспільстві. Одна з складностей, що пов'язана з використанням поняття субкультури, полягає в тому, що воно передбачає існування ідентифікованої пануючої культури, однак фрагментація сучасного суспільства робить ідентифікацію такої культури проблематичною.

Література:

1. Субкультура // Енциклопедія освіти / Академія пед. Наук України; головний редактор. В. Г. Кремінь. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С. 884. ISBN 978-966-667-281-3.

2. Аберкромби Н., Хилл С., Тернер Б.С. Социологический словарь / пер. с англ., под ред. С.А. Ерофеева. – М: Экономика, 2004. – С. 325.
3. Сорокопуд М.С. Субкультура пожилых людей: философско-методологический анализ : дис. … канд. Филос. Наук : 24.00.01 – Теория и история культуры / Сорокопуд Мария Сергеевна ; Белгородский государственный национальный исследовательский університет. – Белгород, 2016. – 130 с.
4. Анфиногенов В. А. Субкультура осужденных и ее влияние на их поведение в условиях изоляции.По специальности : дис. … канд. Юр. Наук : 12.00.08 – теория и история права и государства; история учений о праве и государстве ; Саратовская государственная юридическая академія. – Саратов, 2016. – 215 с.

ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ. ІСТОРИЧНЕ ПІДҐРУНТЯ РІВНОСТІ СТАТЕЙ

Орлова В. О., к.ю.н., ст.викладач, Зейналов М. студент (Азербайджан)
Одеська національна академія харчових технологій

Метою даного дослідження є висвітлення різних підходів до розв’язання проблем гендерного питання в суспільстві.Актуальність даної роботи полягає в тому, що побудова громадянського суспільства базується на основі гендерної рівності та сталого розвитку громади.

Скільки має заробляти жінка, а скільки – чоловік? Хто має няньчити дітей, а хто робити кар’єру? Як розподілити сімейні обов’язки? Хто має пріоритет в сім’ї? Ці питання, як і їх законодавча основа, хвилюють багатьох українців. Дане дослідження розкриває і пояснює історичне підґрунтя гендерної рівності в Україні на законодавчому і побутовому рівнях.В даному дослідженні застосовані методи аналізу й узагальнення.

Десятого грудня 1948 р. ООН прийняла «Загальну декларацію прав людини», яка стала основою для розробки відповідних законів, таких як: Конституція України [1], «Закон про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» [2] і Декларація про суверенітет України [3], прийнята Верховною Радою України 16 липня 1990 р. Всі перелічені документи є законодавчою основою, що гарантує рівність перед законом усіх громадян, незалежно від походження, соціального і майнового стану, расової та національної приналежності, статі, освіти, мови, політичних поглядів, релігійних переконань, роду і характеру занять, місця проживання та інших обставин. Принципи гендерної рівності закладено в Конституції України в статті 24 (частина 3), яка безпосередньо присвячена подоланню дискримінації щодо жінок.

Ще в 1789 р. Філософ-просвітитель Ж. А. Кондорсе надрукував статтю «Про допуск жінок до громадянських прав», в якій закликав до усунення будь-яких перешкод, що створювали нерівність чоловіків і жінок. Питання рівності статі фактично не вирішене, тому проблеми ліквідації гендерної нерівності знову опинилися в центрі суспільно-політичного життя України, тобто поновили свою актуальність.Рівноправну з чоловіком людину бачили в жінках французи-просвітники Жан Жак Руссо, Вольтер, Дені Дідро, а далі їх ідеї розвивали соціалісти-утопісти Жан Батист Жозеф Фур'є, Анрі Сент-Симон, Роберт Оуен. Соціально-економічному становищу жінки в суспільстві, а зокрема в родині,

присвячено чимало творів українських класиків: Тараса Шевченка, Марка Вовчка, Івана Нечуя-Левицького, Лесі Українки та інших.

Широкого розвитку ідея емансипації жінки набрала в 30-40-х роках XIX століття. Жіноча проблема як соціальна зокрема пролунала в творчості Тараса Григоровича Шевченка. Зображаючи тяжку долю жінки, він закликав до протесту проти соціальної несправедливості й протест цей був почутий демократично налаштованими жінками. Серед молодого покоління жінок Полтавщини й Чернігівщини ширився інтерес до творчості Шевченка, в рукописах ходили його вірші. Цікавий факт: коли 29 червня 1843 року Тарас Шевченко приїхав до палацу пані Тетяни Вільховської в село Місівці (тут зібралося близько 200 гостей), виявилося, що більшість жінок, українських аристократок, розмовляли українською мовою, знали вірші Шевченка, гаряче цікавились проблемами визволення жінки.

Романтизмом овіяні народні пісні й думи про кохання, вірність, дружбу та любовні страждання, в яких жінки на рівні з чоловіками мають сильні почуття, свою індивідуальність. І в соціальному плані в XVI-XVIII столітті України були часто-густо рівними в правах з чоловіками, зокрема в освіті. На відміну від сусідніх країн, де навіть аристократи й вищі сановники не завжди знали грамоту, Україна мала широку мережу початкових шкіл, в яких навчалися як хлопці, так і дівчата. І коли бували на Україні чужинці, їх дивувала наша освіта. Так, Павло Алепський (грек, що їхав у 1653 році з Москви через Україну в Константинополь) писав про нас, що ми «Люди вчені, кохаємось в науках та законах … дивний та гарний факт спостерігали: всі вони (українці – авт.), за малим винятком грамотні, навіть більшість їхніх жінок і дочок, уміють читати і знають порядок служб … А дітей у них більше ніж трави, і всі діти вміють читати, навіть сироти .»

Соціально економічне становище жінки, як й інші соціальні явища, знайшло своє відображення в мовних аспектах. Так, російському терміну «супруги» відповідає український «подружжя». «Супруг» – це елемент ярма волів, тобто сімейна пара разом тягне «сімейний віз», а «подружжя» – поєднання друзів, рівноправних між собою особистостей. Якщо жінка в російській парі несе дітородну функцію як основну, то в українській – функцію друга: «дружина». Українські народні традиції закріплювали сімейну рівність обох її членів і не створювали дискримінації жінки. М’яко, навіть романтично, звучить слово «одружитися»: знайти друга, зовсім по-іншому – «выйти замуж»: жінка не рівня чоловікові, вона за ним. На жаль, ця прадавня українська традиція сьогодні часто-густо порушується внаслідок впливу інших культур і сімейних устоїв країн-сусідів, тому дівчата тепер нерідко не одружуються, а саме вихолять заміж.

Однак, не всі, навіть висоосвічені люди, визнають рівність між чоловіком і жінкою. Так, англійський вчений, зоолог, психолог, соціолог і письменник Джон Грей у своїй широковідомій книжці «Чоловіки з Марса, жінки з Венери» [4], виданій загальним тиражем у два десятки мільйонів примірників різними мовами світу, хоч і не дискримінує жодну стать, та визнає їх несхожість. Ця книжка зачінає досить актуальні питання, що стосуються гендерної соціалізації. Річ у тому, що дані досліджені в різних галузях науки свідчать про неможливість існування суспільства без визнання стереотипів жіночності та мужності, які

зображають різницю в соціальному призначенні й поведінці між чоловіком і жінкою. Гендерний підхід в соціальній психології наголошує на вивченні саме соціальних (а не біологічних) аспектів розвитку статі.Саме для вирішення проблем жінок у травні 1997 року було створено в рамках проекту ООН «Гендер і розвиток» Гендерне бюро. Його діяльність сприяє інтеграції гендерних підходів в державні програми та в діяльності громадських структур, контролюючи участь жінок у громадсько-політичному житті, на ринку праці, освіти й здоров'я жінок, сімейних відносин, а також питань насильства над жінками, правового забезпечення життєдіяльності психологічного стану жінки в перехідних умовах, жінки й релігії тощо.

Отже, розглянувши різні підходи й оцінки гендерного питання можемо констатувати, що однією з проблем його є подолання заангажованості суспільства на звичні стереотипи мислення, які ігнорують особистість жінки, а соціальну роль її зводять до обслуговування чоловічої частини населення та родини, що створює фактичну гендерну нерівність та нерівноправність. Долаючи стереотипи, насамперед, у власній свідомості, суспільство зможе досягти набагато більше в самореалізації, хоча це й доволі тривалий шлях. Гендерна рівність – це основа побудови громадянського суспільства.

Література

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. //Відомості Верховної Ради України.-1996.-№30.-ст. 24.
2. Закон про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків від 07 г грудня 2017 р. // Відомості Верховної Ради України.-№52, ст. 561
3. О. Бойко. Декларація про державний суверенітет України // Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. — К.: Парламентське видавництво, 2011. — с.186 ISBN 978-966-611-818-2
4. Джон Грей. Чоловіки з Марса, жінки з Венери. — К. : КМ-Букс, 2015. — 312 с. — ISBN 978-617-538-403-9.

ВПЛИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО НАПРЯМУ УКРАЇНИ НА МОЛОДЬ

Орлова В. О., канд. юр. наук, ст. викладач
Одеська національна академія харчових технологій

Всім відомо, що активні молоді люди завжди були тією рушійною силою, яка спонукала до перетворень будь-яких соціальних напрямів. Потужний потенціал наразі складають школяри, студенти, випускники навчальних закладів. Цей потенціал буде дуже корисним і необхідним на сьогоднішній день аби мати змогу спільно розбудовувати нову, заможну, величну та демократичну Україну.

Євроінтеграційний напрям України відкриває перед молоддю величезні можливості. А почалось все з підписання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Політична частина угоди було підписано 21 березня 2014 року, економічну частину — 27 червня 2014 року. Для набрання чинності Угоди про Асоціацію, сторони повинні були її ратифікувати або затвердити відповідно до власних процедур. 16 вересня 2014 року Європейський парламент ратифікував Угоду синхронно з Верховною Радою України (у вигляді телемосту за допомогою технології Skype). За ратифікацію

проголосувало 355 депутатів Верховної Ради та 535 депутатів Європарламенту. З 1 вересня 2017 року Угода набула чинності. [1]

Такий розвиток подій почав стимулювати молодих людей до усвідомлення такої близької можливості як вільне подорожування європейськими країнами і пізнання тих високих стандартів життя, що мають місце за кордоном.

Згідно зі статистичними даними Державної міграційної служби

Упродовж 2017 року українцям було оформлено майже 4 мільйони біометричних паспортів і досить значна частина з них були молоді люди. [2] Зважаючи на те, що Державна служба статистики України надала на період 1 лютого 2018 року 42 195 296 чоловік як постійного населення, то можна дійти висновку, що майже 10% всього населення України вже користується можливостями євроінтеграційного процесу України. [3]

І однією з цих можливостей стало набуття чинності 11 червня 2017 року рішення Ради Європейського Союзу про запровадження безвізового режиму для громадян України. Ці обставини, значною мірою, полегшали процес перетину кордону декількох десятків європейських країн. Молодіж почала активно будувати плани стосовно своїх подорожей, а згодом, після повернення, намагатись відтворити деякі європейські аспекти на українські реалії.

Для того, щоб молоді люди залучили більше людських ресурсів для здійснення своїх ідей, потрібно було підвищувати рівень обізнаності громадян. Це, в свою чергу, включає освітлення можливостей, що існують в рамках співпраці з ЄС. Цьому також сприяє мережа центрів європейської інформації – інформаційно-просвітницькі ресурсні центри, які надають вільний доступ до інформації про Європейський Союз, аспекти співпраці України з ЄС з метою сприяння європейській інтеграції України. Крім того, для сприяння обізнаності громадян про європейські цінності, стандарти, досвід, проведення реформ та критерії членства ЄС розширюється мережа євроклубів. Ще один варіант це проведення Дня Європи.

День Європи проводиться в Україні щорічно з 2003 року, в третю суботу травня. У Києві на центральній вулиці Хрещатик традиційно відбувались всі урочисті і святкові заходи. Однак, протягом останніх 2-3 років запроваджуються широкомасштабні святкування Дня Європи у різних регіонах України за участю Представництв ЄС в Україні та посольств держав-членів ЄС. А головними діючими особами виступають молодіж, студенти, члени євроклубів, тому що відчувають безмежне бажання розповісти про Європу і залучити якомога більше людей.

За підтримки Представництва ЄС в Україні створюються Інформаційні центри Європейського Союзу, головною метою яких є поширення інформації про Євросоюз та його політику, надання допомоги університетам та дослідницьким центрам в навчанні студентів та проведені дослідницької роботи з питань європейської інтеграції, а також сприяння участі студентів в дебатах з європейських питань. [4]

Молоді люди і студенти розуміють, що Євросоюз створювався з метою вирішення трьох головних задач: вільний рух товарів, капіталів і людей. Останнє особливо важливе для їхнього усвідомлення. Асоціація з Євросоюзом означає, що

українські фахівці можуть працювати у європейських країнах, а європейські – в Україні. Більше того, навіть зараз, працевлаштування в Україні вимагає отримання певних знань і кваліфікацій за європейськими нормами.

Але для того, щоб українці були конкурентоздатними порівняно із європейськими колегами, потрібно отримувати нові спеціальності, або підвищувати кваліфікацію до європейського рівня. Цю можливість необхідно впроваджувати в українських ВНЗ аби українці не їздили за цими знаннями спеціально за кордон і згодом, виникала інша проблема еміграції молодих людей, а це ототожнюється до втрати країною своєї наукової еліти.

Кожен український навчальний заклад, який націлений на успіх у процесах євроінтеграції, повинен зробити велику роботу. Фінансові інструменти, що доступні сьогодні - лише початок. У майбутньому Україна, безперечно, отримає можливість залучати набагато більші ресурси. І в той момент буде важливо правильно ними скористатися аби швидко розвинути українські університети, але підготовка до цього повинна відбуватись вже зараз.

Підсумовуючи все вищезазначене, можна дійти висновку, що молоді люди, віком від 18-27 років дійсно готові створювати кращі умови життя в Україні і євроінтеграційний рух тільки підсилює це бажання, відкриваючі все більше можливостей.

Література:

1. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Угода_про_асоціацію_між_Україною_та_Європейським_Союзом.
2. Показники діяльності ДМС за 2017 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://dmsu.gov.ua/assets/files/statistic/year/dms_2017_pok.pdf.
3. Чисельність населення (за оцінкою) на 1 лютого 2018 року та середня чисельність у січні 2018 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua.
4. Європейська інтеграція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dli.donetsk.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=5048&Itemid=448.

ИЗУЧЕНИЕ УРОВНЯ АКАДЕМИЧЕСКОЙ ПОРЯДОЧНОСТИ СРЕДИ СТУДЕНТОВ КНТИИС ОНАПТ

Пеньковская Н.К., к.п.н, преподаватель
Колледж нефтегазовых технологий, инженерии и инфраструктуры сервиса

Актуальность исследования академической порядочности обусловлена сложной ситуацией, когда академическая культура превратилась в академическую антикультуру, что пагубно сказывается на всем украинском обществе. Безусловно, исследования академической порядочности предполагают два аспекта - академическая порядочность студентов и академическая порядочность преподавательского состава. Мне хотелось бы проанализируем лишь основные академические практики студенчества, поскольку в одной публикации невозможно охватить все аспекты изучаемого явления.

Проблема нарушений академической культуры студентами уже давно характеризуется как «эпидемия» во многих странах. Например, наиболее всеобъемлющее исследование около 50000 студентов из более, чем 60 университетов Соединенных Штатов, проведенное Мак-Кейб [1], обнаружили,

что 70% студентов участвовали в той или иной форме нарушений норм академической культуры.

Исследование с участием польских студентов [2], например, показали, что почти 84% студентов бакалаврата нарушали нормы академической культуры; 85% видели мошенничество других студентов. Еще одно исследование [3], показало, что более 64% российских студентов бакалаврата прибегали к мошенничеству; 72% видели мошенничество других студентов и почти 92% признались, что передали другим студентам информацию об экзамене.

Целью исследования является анализ проявлений порядочности / непорядочности в учебном процессе колледжа. Эмпирической основой анализа служат данные социологического опроса студентов колледжа нефтегазовых технологий, инженерии и инфраструктуры сервиса (массив данных составляет 107 студентов I - IV курсов, различных специальностей). Проведенное исследование направлено на определение академической мотивации, отношение студентов к нарушениям норм академической добродетели, определение уровня ответственности за нарушение норм академической культуры.

Для определения уровня академической порядочности среди молодежи и уровня ответственности за нарушение норм академической культуры, студентам была предложена анкета, которая содержала 28 вопросов, сгруппированных по темам: академическая мотивация, восприятие окружения, академическое поведение, убеждения относительно академической нечестности и моральные оправдания. На каждый вопрос были предложены возможные оценки по шкале Лайкерта из пяти пунктов.

В части исследования академической мотивации главный вопрос, который необходимо было выяснить, это убеждения студентов о посещённых занятиях с точки зрения интереса, важности, полезности и приятности. Подобные утверждения студентов, как правило, связаны с соблюдением норм академического поведения. Студентам был предложен вопрос: «Сколько из занятий, которые Вы посетили за прошлый год, были для Вас интересными, важными, полезными и приятными?» Каждый вопрос имел пять уровней ответов по шкале Лайкерта от 1 балл - «Ни одного занятия» до 5 баллов - «почти все». 47% опрошенных признали, что большинство занятий они считают интересными, полезными и приятными, 29% студентов отметили менее половины таких занятий и только 24% отметили небольшое количество таких занятий за прошлый год.

В анкете также были вопросы для определения двух форм целевой мотивации: познавательной и демонстративной. Познавательная мотивация заключается в желании поднять уровень собственной профессиональной подготовки и обычно способствует развитию навыков академической культуры. Демонстративная мотивация, состоит в желании продемонстрировать превосходство над другими и собственную значимость, например, за счет высших оценок, часто связана с нарушениями норм академической культуры. С целью проанализировать влияние на академическую честность студентов двух упомянутых форм целевой мотивации были предложены 6 вариантов вопроса «Насколько верны для Вас следующие утверждения?» По таким высказываниям: 1. Для меня важно быть лучше других студентов. 2. Я хочу на занятиях научиться

как можно больше. 3. Моя цель на занятиях - получить лучшие оценки, чем другие студенты. 4. Для меня важно понять всё на занятиях. 5. На занятиях для меня важно делать все лучше других. 6. Я хочу в полном объеме усвоить материал, представленный на занятиях. Три из них касаются демонстративной мотивацией (1,3,5), а 2, 4 и 6 познавательной мотивации. По результатам анкетирования 58,3% студентов предпочитают демонстрировать свои достижения, что часто сопровождается нарушением правил академической честности, и только 41,7% студентов стремятся к овладеть профессиональными навыками (познавательная мотивация). То есть студентам колледжа важно, как воспринимает их достижения студенческое окружение. Исследования также показали взаимосвязь между мотивацией студентов и случаями академического обмана. Те студенты, которые воспринимают занятия, как способ овладеть навыками, списывают реже тех, кто акцентирует внимание на успеваемости. Иными словами, студенты которые учатся ради учебы и демонстрируют ценность образования, с меньшей вероятностью будут списаны, чем те, кто заинтересован в первую очередь оценками и наградами.

В частях исследования восприятия окружения и академическое поведение выяснялись вопросы: а) неодобрение нарушений академической культуры другими студентами; б) оценка существующего уровня участия других студентов в таких нарушениях. Студенты оценивали собственные восприятия реагируя на такие вопросы, как «Мои товарищи НЕ считают списывание слишком большим делом» или «Если бы я списывал, мои товарищи были бы очень разочарованы во мне».

Для оценки студентами уровня участия своих одногруппников в нарушениях академической добропорядочности была использована 5-балльная шкала от 1 балла - «Никогда» до 5 баллов - «Почти каждый день», чтобы ответить на некоторые варианты одного вопроса «В ПРОШЛОМ ГОДУ как часто Вы слышали или видели, как другие студенты ... »: 1. Списывали домашние задания; 2. Прибегали к плагиату в письменных работах; 3. Жульничали на контрольных или экзаменах и прочее.. и т.п.

По результатам оценки своих одногруппников: высокий уровень академического поведения имеют только 3,1% студентов, средний уровень 72,9%, то есть иногда нарушают нормы, низкий уровень 20,9% и очень низкий 3,1%. То есть, студент колледжа считает, что его одногруппники равнодушны к такому поведению. С другой стороны, студент колледжа видит или слышит о мошенничестве других студентов каждую неделю. Примерно 70% студентов рассказали о списывании домашних заданий, а также в 82% случаев респонденты отметили, что имеет место непозволительное сотрудничество.

Среди оправданий подавляющее большинство студентов выразили согласие с гипотетическим предложением не осуждать студентов за списывание на занятиях, если преподаватель плохо преподает (81 респондент из 107), на втором месте среди оправданий отметили отсутствие преподавателя в аудитории (75 респондентов из 107), на третьем месте оказалась предложение о помощи товарищу (68 опрошенных) и только на четвертом месте оправдание о том, что академическая непорядочность это общепринятая норма в студенческой среде. Из

всего выше указанного можно сделать вывод, что большинство студентов имеют низкий уровень ответственности за свои действия и перекладывают значительную часть ответственности на преподавателей в форме оправданий.

Студенты утверждают, что нарушение учебной дисциплины является стратегией преодоления негативных последствий учебной волокиты, таких как низкая производительность. Одним очень важным фактором является умение управлять собственным временем. Многие исследователи отмечают, что существует сильная корреляция между внеурочной деятельностью и обманом, особенно среди спортсменов, даже тех, кто играет в спортивной команде. Кроме того, было обнаружено, что студенты обманывают тем больше, чем больше времени они проводят времени за компьютером или смотря телевизор, выпивая с друзьями и т.п. Стоит отметить, что наиболее важные контекстуальные причины академических нарушений часто находятся вне сферы влияния преподавателей.

Есть и еще один очень тонкий момент, который стоит отметить. Если преподаватель хочет услышать от студента именно то, что он ему когда-то прочитал на лекции или дал под запись, от студента требуется всего лишь механически воспроизвести записанное в тетради. И здесь проще прибегнуть к конспекту или шпаргалке с лекциями, чем забивать голову какими-то массивами информации. Между тем, творческий педагог, как правило, дает своим студентам такие задачи, на которые они должны найти ответ самостоятельно, и для этого им разрешается пользоваться любыми доступными источниками, включая Интернет и учебник. Ведь готового ответа там все равно нет, и ее надо сформулировать самостоятельно. Но такой подход очень трудоемкий, хотя и очень эффективен. К сожалению, по результатам опроса можно сделать вывод, что студенты не имеют стандарта академического поведения, у них нет также и границы неприемлемости академической поведения, они пытаются пройти курс обучения с минимальными усилиями.

Обман оказывает множество эффектов, как на студентов, так и преподавателем, учебные заведения и на образовательную систему в целом. На первый взгляд, относительно невинные шалости молодых сограждан с чужими текстами, не имеют отношения к действиям взрослых сограждан. Однако привычка брать чужое и выдавать за свое становится частью ментальной культуры уже в период активной социализации личности. Привычка к присвоению чужих слов, идей и мыслей закладывается, как следует из известных мне отзывов родителей, уже в школе, а в вузах, к сожалению, она трансформируется в неизбежную реальность. Получается, что школа и вуз хотя непосредственно и не учат воровать, но приучают молодежь к мысли о том, что присвоить чужое - это приемлемо. И в результате мы получаем общество, где любая собственность, не только интеллектуальная, теряет всякую ценность. Подросток, который списывал на протяжении обучения, с большей вероятностью совершит противоправных действие в дальнейшей жизни, наши молодые специалисты должны не только получать профессиональные знания и навыки, но соблюдать законы, общепринятых морально - этических правил и норм.

Література

1. McCabe, D. (2005). New CAI Research. http://www.academicintegrity.org/cai_research.asp (last accessed on 07/29/2005).

2. Lupton, R.A., Chapman, K.J., Weiss, J.E. (2000). A Cross-national exploration of business students' attitudes, perceptions, and tendencies toward academic dishonesty. Journal of Education for Business, vol. 75, no. 4, pp. 231-235.
3. Lupton, R.A. Chapman K.J. (2002) Russian and American college students' attitudes, perceptions and tendencies towards cheating. Education research, vol. 44, no. 1, pp. 17-27.
4. Шерстюк В. Г., Жарикова М. В. Система поддержки академической честности для украинских университетов// Наука та прогрес транспорту. Вісник [Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту] - 2017, № 2 (68) Режим доступа: http://oaji.net/articles/2017/1555-1496385276.pdf
5. Кислова О.Н., Кузина И.И. Академическая порядочность современных украинских студентов в контексте становления академической культуры // Научный результат.//Социология и управление. Режим доступа: http://research-result.ru/journal/article/881/.
6. Ромакін В. В. Мотивації, переконання та поведінка українських і американських студентів бакалаврату щодо норм академічної культури / В. В. Ромакін // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"]. Сер. : Педагогіка. - 2010. - Т. 136, Вип. 123. - С. 34-41. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchduped_2010_136_123_8
7. Ромакин В.В., Опыт университета США в исследовании академической порядочности, УДК 378.14 [Николаевский государственный гуманитарный университет имени Петра Могилы] Режим доступа: http http://myreferat.net/referats/27/183313.

ПІДГОТОВКА КАДРІВ ДЛЯ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН ЯК СПОСІБ ВИХОВАННЯ ДРУЗІВ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Тодорова С. М., канд. філос. наук, доцент, Гончаров М., студент (Білорусь).
Одеська національна академія харчових технологій

Поступове інтегрування України в глобальну світову співдружність робить її все більш відкритою для політичних, економічних, культурних відносин з різними країнами світу. На сьогодні наша країна не лише делегує своїх фахівців для обміну досвідом, проходження стажування і навчання в зарубіжних навчальних закладах і наукових центрах досліджень, щоб оволодіти технологіями адаптації вітчизняної науки та культури до глобальних економічних і соціальних моделей, але й приймає у себе іноземних громадян із цією ж метою.

Навчання іноземних студентів є пріоритетним напрямком діяльності будь-якого ВНЗ світу. Україна входить у число держав, що активно приймають на навчання молодих людей із різних країн Азії, Африки та Сходу. Приєднавшись до Болонської конвенції, Україна підтримала тезис про те, що основна задача освіти полягає у формуванні та розвиткові особистості, але не лише шляхом накопичення певних фактів, але й за допомогою засвоєння загальнолюдських цінностей, прийняття за основу культуротворчої функції навчання.

Для того, щоб іноземний студент став повноцінним фахівцем за роки навчання у ВНЗ, необхідно проводити всебічний аналіз навчання іноземних студентів у різних країнах світу за останні десятиліття, розробку концептуальних основ реформування системи підготовки іноземних спеціалістів для зарубіжних країн в Україні в нових політичних, економічних і соціальних умовах,

враховувати, що навчання майбутнього фахівця сьогодні необхідно ґрунтувати на основі процесу симбіозу навчальної діяльності та професійної, на об'єднанні загальної освіти та професійної підготовки, на використанні сучасних інформаційних технологій, а особливу увагу потрібно звертати на національно-культурні особливості контингенту студентів, адже даний підхід допоможе кращій адаптації іноземних громадян до нових соціально-культурних обставин.

Культурно-історичні традиції, носіями котрих є іноземці, обумовлюють їхній менталітет, котрий проявляється в поведінці як на заняттях, так і в побуті. Так, наприклад, уродженці арабських країн, де домінуючою релігією є іслам, помітно відрізняються поведінкою в суспільстві від індусів, більшість з яких вихована на традиціях індуїзму. Мешканці європеїзованого Тунісу (особливо дівчата) серед інших арабських студентів також виділяються достатньою відкритістю та комунікабельністю в порівнянні з вихідцями тих країн, де відношення до поведінки регламентується більш суворо [1].

Взагалі, виникнення та формування національних рис учені-етнографи, соціологи знаходять в історії народу, його способі та умовах життя. Великий вплив на формування культурного архетипу того чи іншого народу має і панівна релігія (наприклад, іслам у мусульманів) або домінантна духовна система (конфуціанство у китайців), а також інші фактори. Неспівпадіння культурних кодів найчастіше є причиною виникнення міжкультурного нерозуміння, яке здатне призвести не лише до порушення вербальної комунікації, але й до більш глибокого конфлікту культур.

Особливу роль в успішності навчання іноземних студентів відіграє врахування особливостей емоційно-психічного складу, обумовленого, в першу чергу, національними характеристиками. Особливо на підготовчих факультетах (відділеннях), де навчаються носії декількох культур, створюється особливе культурне середовище, в якому стикаються зразки етнічної поведінки, моральні цінності, що властиві різним народам, проявляються особливості національної ментальності та інші детермінанти соціальної взаємодії.

Найбільш складною та гострою є проблема психологічної адаптації студентів-іноземців до нових соціально-культурних умов існування. Створення належних психолого-педагогічних умов для адаптації іноземця до освітньої діяльності допомагає уникнути негативних психологічних явищ у студентів. Як правило, перехід до нових соціально-культурних умов супроводжується напругою механізмів адаптації, а в окремих випадках має місце їх перенавантаження та ламання. Несприятливі умови перебування іноземних студентів призводять до порушення у них психічної рівноваги, лабільності нервової системи, виникнення емоційної нестабільності та, як результат, часткової або повної втрати мотивації до подальшого навчання. Як свідчить вітчизняний досвід, період повної соціо-мовної культурної адаптації в Україні з моменту початку навчання на підготовчому відділенні триває 1.5-2 роки. Тому актуальною проблемою для всіх навчальних закладів України є скорочення терміну цієї адаптації задля вивільнення більшого часу на реалізацію всіх можливостей навчання та отримання вищої освіти.

Взагалі, методична концепція викладання української або російської мов, як іноземних, в корні відрізняється від концепцій викладання рідної мови українським студентам. Від самого початку різні не лише мета, але й умови організації навчального процесу. Адже іноземні студенти взагалі не володіють мовою і процес навчання проходить стадії від осмислення особливостей тих чи інших явищ мови до формування вмінь і навичок володіння новою мовою. Ще одним із важливих моментів є те, що іноземні студенти приступають до освітнього процесу в українських ВНЗ у статусі вже сформованої особистості.

Навчання нерідною мовою студентів, котрі паралельно лише оволодівають мову навчання та мають національно-специфічний досвід учбової діяльності, як відмічає О. І. Суригін, обумовлює додаткові принципи організації навчання, серед яких принцип комунікативності, принцип врахування національно-культурних особливостей і принцип міжкультурної взаємодії. Принцип комунікативності визнається провідним методичним принципом. Навчання організовується у звичних для спілкування умовах або наближених до них. Принцип комунікативності припускає «…використання ситуацій реального спілкування, організацію активної творчої діяльності, застосування колективних форм роботи, увага до проблемних ситуацій і творчим видам завдань, що передбачають залучення студентів у спільну діяльність…» [2.242]

Принцип врахування національно-культурних особливостей обумовлений, як ми вже відмічали, специфікою контингенту студентів. Він передбачає таку організацію навчального процесу, під час якої викладач в умовах міжкультурної взаємодії з носіями інших мов сприяє формуванню міжкультурної компетентності. Процес навчання в багатонаціональних групах полягає в тому, що він є процесом міжкультурної взаємодії, де студенти і викладач належать до різних лінгвокультур, а педагогічна взаємодія будується на принципі полілогу культур.

З метою подолання культурного бар’єру особливу увагу слід приділяти педагогічному спілкуванню, котрий виконує інформаційну, самопрезентативну та афективну функції. Емоція є однією з форм вияву культурного бар’єру. Недооцінка емоційної сторони навчального процесу може призвести до негативних наслідків, наприклад, зменшення інтересу до навчальної діяльності. Вона ж здібна виступати в якості його нейтралізації.

Взагалі, дуже важливу роль під час роботи в інтернаціональних групах відіграє соціокультурна компетенція викладача, котра полягає в знанні національно-культурних особливостей соціальної та мовленнєвої поведінки студентів-іноземців: звичаїв, етики, соціальних стереотипів, історії та культури країни, знання індивідуальних особливостей студентів, що приїхали на навчання, і це, в свою чергу, допоможе викладачу у вірному виборі правильних учбових стратегій навчання.

Ще потрібно підкреслити, що в різних культурних традиціях по-різному розуміється роль педагога в навчальному процесі. Так, в українській системі освіти, особливо під час викладання української або російської мов, як іноземних, вважається доцільним підхід до особистості студента як до центрального ланцюга учбового процесу. Студент виступає об’єктом навчання, тому його відношення з

викладачем на заняттях визнаються партнерськими. Це викликає деякі труднощі сприйняття у студентів з країн Дальнього Сходу, де традиційно виховується вкрай поважне відношення до вчителя, суворе дотримання дистанції між викладачем і студентом.

Взагалі, викладач, котрий працює з іноземними студентами, є одночасно і організатором, вихователем і помічником. Задача викладача – найбільш комфортно та оперативно включити студента до соціально-культурного континууму ВНЗ; допомогти йому подолати внутрішні бар'єри, залучити його до навчального та суспільного життя вишу.

Розуміння національних особливостей українського народу теж дає можливість ціленаправлено впливати на процес адаптації за рахунок сприйняття іноземцями історії та культури українського народу як шляхом навчання, так і під час безпосереднього знайомства з носіями цих традицій, мешканцями нашої країни, передусім з викладачами та студентами свого рідного ВНЗ. Дуже важливим є неформальне спілкування з людьми в неофіційних обставинах, з кураторами, викладачами, а також інформація, котра постійно надходить із засобів мас-медіа (телебачення, радіо, преса і т.п.)

Отже, врахування особливостей національних культур є важливою умовою в процесі підготовки іноземних студентів. Основою організації культурно-освітнього простору сучасних вищих навчальних закладів є реалізація принципів полікультурної освіти та використання міжнародного досвіду соціально-педагогічної підтримки іноземних студентів із врахуванням специфіки умов українських вишів. Особливість полікультурної освіти полягає в її спрямованості на збереження студентами-іноземцями власної культурної ідентичності разом з одночасним прийняттям нових соціокультурних, освітніх і виховних вимог.

Намагання підвищити ефективність навчального процесу, скоротити період адаптації у ВНЗ стимулює пошук нових шляхів і механізмів, котрі повинні сприяти якісному засвоєнню навчального матеріалу та формуванню у студентів умінь та навичок. Міжкультурна освіта повинна переслідувати наступні цілі:

- навчати іноземних студентів взаємодії з культурними відмінностями та диверсифікацією в суспільстві, надавати їм необхідні навички до набуття даних здібностей (навички міжкультурної комунікації та вирішення конфліктних ситуацій, інтуїтивне розуміння правильної поведінки в суспільстві з культурним розмаїттям, аналіз власних культурних цінностей);
- стимулювати терпимість, взаємоповагу та розуміння, відкритість до окремих осіб або груп осіб з різним культурним, етнічним, національним, релігійним минулим;
- боротись із расизмом, ксенофобією, дискримінацією, упередженнями та хибними стереотипами.

Як бачимо, на сучасному етапі вивчення особливостей процесу підготовки іноземних студентів набуває великого значення. Адже це буде позитивно сприяти укріпленню взаєморозуміння та довірчим відносинам між країнами та народами, цілеспрямованому обміну накопиченими знаннями, духовному збагаченню людей, активному входженню України у сферу освітньої співдружності та набуття признання на міжнародному рівні.

Таким чином, успішне вирішення відповідального завдання вищої школи при підготовці іноземних студентів вимагає розробки нових концептуальних підходів з урахуванням особливостей національних культур даного контингенту.

Література

1. Грищак В. З. Особливості періоду соціальної адаптації іноземних студентів протягом перших років навчання в українському ВНЗ / В. З. Грищак, І. Г. Молоткова // Фахова підготовка іноземних громадян в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (4-6 лют. 2002 р.) / Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – К., 2002. – С.3-7.
2. Азимов Э. Г., Щукин А. Н. Словарь методических терминов. – СПб : «Златоуст», 1999. – 472 с.
3. Поморцева Н. В. Педагогическая система лингвокультурной адапции иностранных учащихся в процессе обучения русскому языку: дис...д-ра педагог. наук: 13.00.02 / Н.В. Поморцева. – М., 2010. – 361с.
4. Гершунский Б. С. Философия образования для XXI века: в поисках практико-ориентированных образовательных концепций: учебное пособие, М. : Совершенство, 1998. – 608 с.

САМОРЕАЛИЗАЦИЯ ЛИЧНОСТИ И СОВРЕМЕННОЕ УПРАВЛЕНИЕ ТРУДОВЫМ КОЛЛЕКТИВОМ

Мельник Ю. Н. канд. філос. наук, доцент, Абдуллах А. Б. студент (Лівія)
Одесская национальная академия пищевых технологий

Анализ работы предприятий, особенно в пищевой промышленности, свидетельствует о том, что современные тенденции развития менеджмента как науки и практики управления целенаправленной человеческой деятельностью, призванной обеспечить оптимальное использование имеющихся материальных, финансовых и людских ресурсов для достижения поставленной цели или решения определенных задач, всё в большей и большей степени отражают необходимость максимально возможного учета влияния человеческого фактора на конечный результат.

Ещё в начале прошлого века, после первой мировой войны, когда восстановление и развитие производства стало главной задачей общества, материальные ресурсы которого были сосредоточены в наиболее экономически развитых странах, перед управляющими структурами встала задача резкого повышения производительности труда рабочих. Однако, интенсификация использования физических возможностей человека, особенно в крупном машинном производстве, была доведена до предела, и заметного успеха в этом направлении добиться уже было невозможно. Остро встал вопрос о повышении уровня использования ресурсов каждой личности и трудового коллектива в целом. Этого требовала и автоматизация производства, при которой физические затраты труда снижаются по сравнению с умственными и психологическими факторами. Однако все поняли, что умственной деятельностью, с учетом психологической особенности каждой личности, управлять гораздо сложнее, ибо многие методы стимулирования труда и повышения его производительности, связанные только с использованием материального интереса, утратили свое былое значение. Сама жизнь потребовала переориентации центра

управленческого влияния непосредственно на человека и формирования новой концепции менеджмента, включающей в себя социально-экономические аспекты трудовых отношений.

Ученые, посвятившие многие годы развитию научных положений теории управления, поняли, что последнее из перечисленных основных положений, а именно, заметное влияние на производительность труда психологического климата в коллективе, должно быть в центре внимания. По их мнению, низкий уровень мотивации труда, утрата превалирующей роли материальных (денежных) стимулов, а также конфликты, возникающие в коллективе, есть признак неэффективной деятельности организации и низкого уровня управления.

Эффективность, а, следовательно, и результат труда в любой сфере деятельности, определяется не только тем, насколько он организован и обеспечен необходимыми материальными и техническими средствами, но и тем, насколько он желателен для исполнителя в плане удовлетворения его материальных и духовных потребностей, а также насколько психологически исполнитель способен реализовать это желание в каждой конкретной социальной ситуации.

Благоприятное сочетание указанных факторов и есть условия, обеспечивающие высокую результативность деятельности не только каждого индивида как личности, но и, в конечном итоге, общества в целом.По мнению специалистов в области менеджмента, производительность и эффективность человеческой деятельности в современных социально-экономических условиях находятся не на должной высоте.Основной особенностью трудовой деятельности в современных условиях является низкий уровень профессионализма и слабая мотивационная основа в части необходимости удовлетворения духовных потребностей, относящихся к таким составляющим, как самореализация, причастность к общественным достижениям и приобретении социальной значимости личности.Именно в этом кроется причина проявления у многих исполнителей безынициативности, бездушного отношения к процессу и результату труда, явного желания получить лишь приемлемую в определенной мере величину заработной платы.Современная ситуация в реализации принципов менеджмента отличается тем, что мотивационная составляющая трудовой деятельности не затрагивает психологический настрой исполнителя, она затрагивает лишь его стремление индивидуализировать методы выживания.

К сказанному выше добавляется неспособность многих руководителей использовать по максимуму трудовой потенциал каждой личности в выполнении поставленных задач. Большая часть возникающих сложных вопросов организации трудовой деятельности коллектива, вызванных новыми и нестандартными ситуациями решаются старыми и уже неэффективными методами или вовсе остаются без ответа. Чувствуется слабая проработка теории и практики управления в плане всестороннего учета человеческого фактора.

В опубликованной литературе встречаются лишь отдельные результаты исследований, посвященных вопросам повышения эффективности труда на основе изучения поведения личности в трудовом коллективе. При этом, в выводах по результатам опубликованных исследований нет недостатка в констатации и призывах к необходимости учета индивидуально-психологических свойств

личности как объекта управления, в необходимости использования оптимальных методов и форм стимулирования труда. Отсутствуют лишь конкретные научно-обоснованные рекомендации по подобным методам и формам, выработанные на основе комплексного антропологического подхода к проблеме управления в виде определенных индивидуально направленных технологий воздействия на исполнителя со стороны руководителя в конкретных ситуациях.

Необходимость проработки возможных путей совершенствования организации труда, в плане поиска новых методов и форм воздействия на объект управления, обеспечивающих повышение эффективности индивидуальной и коллективной деятельности, особенно на пищевых предприятиях, где поведение коллектива и его отношение к труду играет решающую роль в выполнении поставленных задач, и определила актуальность данного исследования.Несмотря на достаточно солидные достижения в теоретическом осмыслении сущности и особенностей практики управления человеческой деятельностью, ее идеология и содержание, непрерывно претерпевает существенные корректировки в своём развитии. Первопричиной этому выступают исторические социальные преобразования в человеческом обществе.

В современном понимании сущность управления созидательной деятельностью людей все больше и больше проявляется не как прямое воздействие на исполнителей в форме команд, указаний или угроз, а как создание таких условий объективного и субъективного характера, которые бы обеспечивали успешное достижение коллективом поставленной цели, как и решение определенных производственных или творческих задач.

В этой обстановке решающая роль принадлежала и принадлежит различным управленческим структурам.Если исходить из того, что в любой структуре управляющая инициатива или принятие четко продуманного оптимального решения исходит от людей, то становится понятной необходимость проведения исследований именно в области поиска путей повышения эффективности управленческой деятельности на базе использования потенциала каждой личности как объекта и субъекта управления.

Это означает признание того факта, что основную роль в помощи практикам организации человеческой деятельности должны играть разработанные и предложенные им рекомендации по повышению эффективности работы предприятия на основе повышения качества индивидуальной работы с людьми. Причем, имеется в виду не только и не столько работа с теми, кто исполняет конечную или узловую производственную операцию и чья производительность труда, конечно, имеет огромное значение. Речь идет, главным образом, о тех кадровых составляющих, которые вырабатывают цели, планируют и создают условия для их реализации, стимулируют труд каждого конкретного члена коллектива в своей цепочке управления, от верхнего уровня до индивидуального исполнителя, решающего конкретную задачу.

В повышении качества и эффективности деятельности управленческих структур на основе стимулирования труда каждого исполнителя имеются существенные резервы, которые многими недооцениваются.В этой связи нельзя не отметить, что в последнее десятилетие утраченными оказались не только

экономические базовые ориентиры, но и социальные, в основе которых лежат потребности духовного плана. У многих собственников и предпринимателей в качестве основной потребности ставится задача получения экономического эффекта, причем не за счет повышения эффективности труда на основе морально-этического (социально-психологического) взаимодействия с исполнителем, а путем использования экономической выгоды на поле несовершенства законодательства и теневых злоупотреблений.

В научной литературе и учебниках мотивация сознательной деятельности человека представлялась как удовлетворение потребностей. При этом среди потребностей отмечались три основных составляющих: материальная, социальная и духовная.Естественно, что чисто материальная потребность (так называемая базовая потребность) представляется достаточно малой долей, поскольку, удовлетворить себя пищей и одеждой, чтобы обеспечить лишь свое физиологическое выживание, человеку, как правило, значительно легче по сравнению с потребностями иного плана.Социальную потребность, видимо, не стоит вообще отделять от духовной, поскольку духовная потребность является ее порождением. Таким образом, остается предположить, что в основе мотивации человеческой деятельности лежит необходимость удовлетворения материальной и духовной потребности, соотношение между которыми постоянно изменяется.

То есть, как бы мы ни стремились объяснить мотивы любой целенаправленной деятельности человека, потребность самореализоваться в общении, в труде, в профессии, в конкретном результате деятельности, наряду со стремлением стать более социально значимым, т.е. заметно необходимым и полезным для общества, являются главными стимулами, определяющими его высокую активность. Конечно, нельзя отрицать, что в определенные жизненные моменты стремление человека улучшить свои материальные условия, обеспечить получение высокого экономического результата (например, в предпринимательской деятельности) проявляется настолько зримо и ощутимо, что можно было бы приписывать личности прямое индивидуальное обогащение и ничего более. Однако, при глубоком рассмотрении целей, существа и содержания деятельности того же предпринимателя и полученного им результата, нельзя не прийти к выводу, что, в конечном счете, в основе его действий и мыслей личности лежит не что иное, как стремление к приобретению более высокой социальной значимости.

Таким образом, понимание человеком появившейся возможности приобрести в деятельности или поведении более высокую социальную значимость, неизбежно вызывает с его стороны повышение активности в любой сфере деятельности, включая обучение и воспитание, что расценивается нами как внутреннее побуждение в форме определенного мотива. Другое дело, в какой степени выражено в мыслях, действиях, поведении человека и как ощущается другими его стремление быть более значимым.

Поведение и действие одного человека нам порой кажутся подчиненными одной цели: улучшение своего благополучия. Человека, который так действует и живет своими интересами, а не интересами других мы называем эгоистом.Другой человек, на наш взгляд, не проявляет заметным образом подобных стремлений,

его поведение подчинено интересам других. Такого человека мы называем альтруистом.

Разумный человек-личность, рассматриваемый нами как субъект социальных отношений и целенаправленной сознательной деятельности, проявляющий в поведении и действиях присущие ему индивидуальные свойства, трудится, удовлетворяя материальные и духовные потребности, главной из которых является стремление быть социально значимым в обществе, нужным и востребованным в среде окружающих его людей.Это действительно так, ибо любому человеку страшно представить себя не нужным никому: ни близким, ни друзьям, ни обществу, ибо тогда утрачивается смысл жизни. Если это случается в силу каких-то обстоятельств, то конец оказывается трагичным, особенно для альтруиста. Именно в этом и заключается социальная сущность человека, объясняющая его целенаправленную потребность в деятельности.

Всё изложенное показывает насколько важно в процессе управления деятельностью людей знать их устремления, их особенности поведения и действий под влиянием рассмотренных выше внутренних побуждений как мотива к удовлетворению материальных и духовных потребностей.Весьма важным обстоятельством являются меры, предпринимаемые руководителем для создания необходимых условий, которые бы способствовали реализации трудового потенциала личности в созидательной деятельности, направленной на удовлетворение потребностей.

РОЛЬ САМОИДЕНТИФИКАЦИИ В ГУМАНИЗАЦИИ УЧЕБНО-ВОСПИТАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА

Стояно О. А., канд. филос. наук, доцент, Абу Х. К. студент (Ліван)
Одесская национальная академия пищевых технологий

В последнее время внимание большинства исследователей привлекают проблемы гуманизации общественных отношений и, в частности, гуманизации образования. Актуальность гуманистической проблематики обусловлена различными причинами, но, прежде всего, – вызвана нарастающей дегуманизацией общественных отношений. Трансформация общества предоставила индивиду свободу во всех сферах жизнедеятельности, что привело к разгулу индивидуализма и эгоизма, жестокости и бездушия в отношениях между людьми. Поэтому для приведения системы в равновесие необходимо предпринять все меры по устранению создавшейся дисгармонии. Одним из первых шагов гуманизации общества в целом должна стать гуманизация образования, направленная на формирование у молодого поколения в процессе воспитания и обучения отношения к человеку как высшей ценности и цели общественного развития.

Гуманизация означает ориентацию на человека как самоцель со всей гаммой его потребностей и интересов. Обращенность к человеку присуща всему процессу развития философской мысли. Но для каждого периода был характерен свой образ человека. Так, ведущее течение эпохи Возрождения своим исключительным

интересом к человеку, постижением его внутреннего мира, общественных отношений и связанными с этим нормами морали и воспитания получило название гуманизма. Предметом внимания и обсуждения гуманистов были все стороны человеческой жизни, вопросы воспитания и образования не являлись исключением. Ибо, как считали гуманисты, целенаправленное воспитание было главным путем внедрения в жизнь, в общественное сознание гуманистических идей.

Италия, представившая миру первых гуманистов, дала и первых теоретиков гуманистического воспитания, и первых всеевропейски известных гуманистически мыслящих педагогов. Гуманисты поставили в центр всей системы образования и культуры по-новому понятые и осмысленные гуманитарные знания, включающие согласно античной традиции, грамматику, риторику, филологию, поэтику, историю, педагогику и, в качестве общего стержня, – моральную философию. Такие гуманисты, как Петрарка, Боккаччо, Салютати особую роль отводили художественному слову, в котором видели ключ к постижению человека [2, 5]. Трактаты М. Верджо, Э. С. Пикколомини посвящены вопросам воспитания и педагогики. Ф. Петрарка, Боккаччо, Салютати особую роль отводили художественному слову, в котором видели ключ к постижению человека.

Процесс гуманизации современного образования призван решать те же задачи, которые ставили и гуманисты эпохи Возрождения. Однако гуманитаризация – насыщение вузовских программ гуманитарными курсами – является только первым шагом на пути осуществления гуманизации образования, и далеко не исчерпывающим для решения более сложной проблемы гуманизации. Гуманитарная подготовка предусматривает не только накопление знаний, но и формирование особого мировоззрения, в основе которого лежат высшие нравственные ценности, приобщение к которым возможно через дружественный дискурс между преподавателем и студентом. Решающая роль в этом процессе принадлежит личности преподавателя, способного стать не только хорошим лектором, но и неформальным наставником, способным увидеть в студенте не только объект воспитательного воздействия, но, прежде всего, личность. Высокие требования к учителю предъявляли и гуманисты эпохи Возрождения, понимая, что он должен быть не только прекрасно образованным, знающим свое дело, но и человеком высоконравственным, выдержанным и доброжелательным, проницательным и умеющим понимать воспитанника. «Чем лучше будут образованность и нравы учителя, тем более прочные ростки добродетели и учености они оставят своим преподаванием в детях, ростки, которые лишь выше поднимутся» [1, 211], – говорит о важности выбора хорошего преподавателя для учеников Маффео Веджо.

Студенческий возраст – время наиболее активного формирования личности. В этот период у юношей и девушек появляется уверенность в себе, чувство собственного достоинства, самоуважения, ответственности, укрепляется самостоятельность во мнениях. Поэтому уважительное отношение со стороны преподавателя способствует развитию перечисленных качеств, необходимых для гармоничного развития личности. Личный пример преподавателя как чуткого и

внимательного собеседника может способствовать развитию формирования у студентов, как будущих специалистов и руководителей, мировоззрения таким образом, чтобы они в своей дальнейшей профессиональной деятельности рассматривали работника не как средство производства, а видели в нем человека, со всем многообразием его материальных, духовных и социальных потребностей. Особенно актуально это в современных рыночных условиях, когда руководители в погоне за материальными ценностями, к сожалению, забывают о том, что работники – это, прежде всего, живые люди, жизнь которых наполнена своим чувствами и переживаниями, ожиданиями и надеждами, успехами и неудачами.

В учебном процессе возникают различные ситуации и поэтому требовательность и жесткость со стороны преподавателя по отношению к способным, но ленивым и неответственным студентам не должны рассматриваться как проявление антигуманистического отношения. Также как и проявление мягкости и всепрощения не всегда являются гуманными для нерадивых студентов. «Учитель не должен быть ни жестким в своей строгости, ни развязным в чрезмерной общительности, дабы не мог ты ни ненавидеть, ни презирать по праву» [1, 217], – отмечает гуманист Энео Сильвио Пикколомини. Поиск золотой середины между требовательностью и строгостью с одной стороны и лояльностью и пониманием с другой должен быть для преподавателя одной из важных составляющих учебного процесса.

Одним из важных подходов к решению проблемы гуманизации образования является понимание роли самоидентификации личности студента. Вуз наряду с такими социальными институтами, как семья, школа, осуществляя процессы воспитания и обучения, выполняет социализирующую функцию и обеспечивает интеграцию молодых людей в большой, сложный и противоречивый мир общественных отношений. Сознательное выстраивание своих отношений в социальном мире предполагает наличие представлений о самом себе. Ответ на вопрос: «Кто Я?» человек получает в процессе самоидентификации, который связан с отождествлением себя с другим человеком, группой, осознание себя частью определенного сообщества людей.

Процесс самоидентификации динамичен и может длиться в течение всей жизни человека. В вуз приходит уже частично социализированная молодежь. Некоторые из них уже находятся на стадии достижения идентичности (по терминологии Дж. Марсиа). Студенты на пороге самостоятельной жизни имеют, как правило, представление о своем будущем, о своей личности, о собственном «Я». Для юношей и девушек, находящихся на стадии поиска своего «Я» вуз в какой-то степени является отсрочкой от взрослой жизни и возможностью для того, чтобы еще раз пересмотреть свои планы на будущее, внести необходимые коррективы в их осуществление. Поэтому задачей вуза должно стать оказание помощи молодым людям в уточнении своего жизненного выбора, который по существу сводится к самоидентификации: определении актуального «Я» (что я собой представляю сейчас), потенциального «Я» (кем, каким человеком, специалистом я могу стать). Это процесс самопознания личности, самооценки своих качеств и возможностей их развития путем определения своего тождества с определенной социальной группой, своей реальной или возможной

принадлежности к ней. Поэтому так важно для субъекта учебно-воспитательного процесса иметь представление о характере и структуре самоидентификации студентов. Сущность воспитания, если к нему подходить не технократически, а учащегося рассматривать не как вещь, которой следует придать определенную форму или наполнить запрограммированным содержанием, заключается именно в содействии самоопределению личности в соответствии с ее природными задатками, собственными устремлениями и потребностями общества. Вдумчивый, творчески работающий педагог постоянно анализирует процессы самоидентификации студентов: кем себя считают, и какими хотят быть его воспитанники и разумно направляет их поиски самих себя и своего места в жизни.

Развитие высшего образования в этом направлении обусловлено дальнейшим совершенствованием учебно-воспитательного процесса на европейских традициях гуманизации отношений между воспитателями и учащимися, содействия самоутверждению личности, самоопределению ее места и роли в обществе в соответствии с ее индивидуальными способностями и требованиями социальной среды. Важнейшим направлением гуманизации является преодоление субъектно-объектных отношений сначала в сфере образования, а затем и в обществе в целом, внедрение дискурса в методику преподавания и воспитания, основанного на стремлении к истине и взаимопониманию исключительно средствами аргументации без насилия и принуждения.

Литература

1. Образ человека в зеркале гуманизма: мыслители и педагоги эпохи Возрождения о формировании личности (XIV-XVII вв.) [Текст] / Сост., вступ. статьи И.В. Ревякиной, О.Ф. Кудрявцева. – М.: Изд-во УРАО, 1999. – 400 с.
2. Сочинения итальянских гуманистов эпохи Возрождения (XV век). [Текст] / Под ред. Л.М. Брагиной. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1985. – 384 с.

ПОЛІТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Самокиш В. П. канд. юр. наук, ст. викладач, КумарСандіп студент (Індія)
Одеська національна академія харчових технологій

Аналізуючи стан політичного розвитку незалежної України, вітчизняні дослідники зазначають, що розходження між старою і новою державно-управлінською елітами якщо й існують, то не настільки суттєві, щоб можна було говорити про нову якість останньої. І та, й інша еліти складаються здебільшого з людей, вихованих в умовах десятиліть панування тоталітаризму, що породжувало певну ментальність, звички і стереотипи мислення та поведінки. Чимало науковців не без підстав вважають, що для виховання нової, справді демократичної еліти знадобляться роки і десятиліття [1, С. 2].

Потреби та інтереси людей агрегуються (узагальнюються) політичними партіями, громадськими організаціями, спілками і т. п. й трансформуються в колективні інтереси. Свої вимоги щодо цілей висувають як прибічники

патерналістської політики, так і прихильники реформ. Консенсус і компроміс між різними політичними силами з приводу базових суспільних цінностей досягаються застосуванням демократичних соціальних технологій (референдумів, виборів, переговорів, вивчення громадської думки та ін.), реалізацією принципів соціального партнерства. Ідеальна ситуація — коли індивідуальні й асоційовані суб'єкти усвідомлюють необхідність і корисність цілей державного регулювання економіки та добровільно беруть участь у реалізації таких [2].

На сьогодні в Україні простежуються негативні тенденції зростання розриву між продекларованими цільовими орієнтирами суспільного розвитку та реальними досягненнями щодо наближення до них.

Світова економічна система розвивається на базі політично незалежних держав. Інтеграція господарських систем таких країн у світову економічну систему не передбачає політичної інтеграції з позбавленням незалежності якоїсь із країн. Навпаки, політична самостійність країни є важливою умовою розвитку національної економіки та її адаптації до світогосподарських зв'язків. Тому для швидкої інтеграції України в систему світової економіки необхідне створення як низки політико-правових передумов усередині країни, так і відповідних підвалин до становлення світового господарства. До таких політико-правових передумов належать:

1) політичне визнання України. Проголошення незалежності України та визнання її самостійним суб'єктом міжнародних відносин дає можливість проводити їй свою зовнішню політику в інтересах взаємного розвитку на основі партнерства і співпраці з іншими країнами;

2) забезпечення територіальної цілісності;

3) створення адекватної системи національної безпеки:

4) побудова демократичної держави. Світові економічні зв'язки розвиваються, на демократичних засадах свободи підприємництва, переміщення капіталів і всіх видів ресурсів. Україна проголосила себе демократичного державою і поступово проводить політику демократизації в усіх сферах суспільного життя;

5) безумовне виконання міжнародних зобов'язань. Економічні інтеграційні процеси відбуваються па основі взаємовигідних інтересів у розвитку національних економік. Останні можуть розвиватися ефективно, якщо ґрунтуються на теорії економічно вільної людини, її прав і свобод, забезпеченні вільного підприємництва;

6) участь у глобальних і регіональних політичних процесах. Економічна інтеграція тісно пов'язана з політичними процесами глобального і регіонального характеру, в яких дотримано принципів підпорядкованості. Участь у таких процесах зближує політичні погляди учасників на вирішення економічних проблем, зокрема на інтеграцію;

7) формування відповідного законодавства і опрацювання ефективних механізмів його виконання. Особливу роль у посиленні інтеграційних процесів відіграє відповідне законодавство, що посилює чи послаблює як внутрішні, так і зовнішні зв'язки національної економіки.

Курс України на побудову соціально орієнтованої ринкової економіки визначено в Конституції України, а закріплено у всій законодавчій та нормативній базі. В Законі України «Про основи національної безпеки» серед пріоритетних національних інтересів визначено «створення конкурентоспроможної, соціально орієнтованої ринкової економіки та забезпечення постійного зростання рівня життя і добробуту населення», а Законом України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» до кола принципів внутрішньої політики включено «забезпечення сталого розвитку економіки на ринкових засадах та її соціальну спрямованість».Соціальна орієнтація економіки обумовлює формування й реалізацію соціальних інтересів держави, суспільства, людини з додержанням вимог безпеки, ефективного й збалансованого розвитку в економічні та соціальній сферах [3].

За стабільних умов соціальна політика визначається як перетворювальна діяльність, спрямована на мобілізацію, використання, перерозподіл та відтворення соціальних ресурсів. Соціальна політика є різновидом державної діяльності з регулювання соціальних відносин щодо формування збалансованої структури суспільства.

У практичній площині соціальна політика характеризується як сукупність напрямів та заходів з їх реалізації, орієнтованих на розв'язання соціальних проблем, визначення пріоритетів, пошук ресурсів.Соціальна політика має ґрунтуватися на таких загальнолюдських/філософських цінностях, як право на життя, свобода, рівність і недискримінація, справедливість, солідарність та соціальна відповідальність. Саме такі цінності лежать в основі різних моделей соціального забезпечення.Сучасна ситуація в Україні характеризується як відсутністю офіційно проголошеної державної ідеології, з притаманними їй цінностями, так і відсутністю чіткого уявлення про пріоритети тих чи інших цінностей у суспільній свідомості. Більшість соціологів погоджуються з думкою, що в Україні панує соціальна аномія, коли старі норми та цінності дискредитовані, а нові ще не сформувалися.

Відомо, що кожна країна, регіон мають специфічні культурні особливості: власну систему норм і традицій (наприклад, таких як високий рівень територіальної мобільності у циган, полігамний шлюб у деяких східних країнах, багатодітність у країнах Азії та Африки, безправність жінки в ісламських країнах), які враховуються при формуванні соціальної політики (так, у країнах Азії, Латинської Америки люди похилого віку традиційно доглядалися в родині і це спричинило нерозгалуженість системи соціального захисту осіб похилого віку порівняно з країнами Європи).

У сучасних умовах теорія рівня та якості життя має розвиватися на основі нової парадигми економічного розвитку, а саме концепції сталого розвитку. Як визначають фахівці зі сталого розвитку, наріжним каменем у визначенні сталого розвитку є забезпечення неубутного потенціалу задоволення потреб людини. При цьому маються на увазі не лише потреби нинішнього, але й усіх наступних поколінь, що повинно забезпечити необмеженість у часі існування людської цивілізації.Кожна країна, регіон перебувають на певному різні економічного розвитку, мають певний рівень добробуту. Це впливає на можливості

фінансування соціальних програм.Безумовно, суттєво на соціальну сферу в Україні вплинула економічна ситуація в країні. Негативні зміни почали спостерігатися ще 1990 року. Відсутність ефективної економічної політики спричинила:

– спад виробництва;
– зменшення продуктивності праці;
– зниження рівня зайнятості;
– зростання безробіття, зменшення попиту на робочу силу, збільшення прихованого безробіття, а також кількості працівників, які перебували в умовах вимушеної неповної зайнятості;
– знецінення заощаджень населення внаслідок гіперінфляції;
– зниження реальної заробітної плати і пенсій;
– заборгованість з виплати зарплати і пенсій.

Така ситуація в економічній сфері призвела до появи нових груп населення, яким потрібна соціальна допомога: безробітних та малозабезпечених. Бідними стали люди, котрі все життя працювали (заощадження втратили внаслідок інфляції, а пенсії мізерного розміру), навіть робота в більшості випадків не забезпечує належного доходу.

Системне узгодження економічної, соціальної та політичної складових є актуальним і складним завданням. Вони мають розвиватися на нових засадах інноваційності, модернізації інституційних та духовно-етичних принципів.

Література

1. Попадюк Н. І. Суспільно-політичні передумови трансформації державно-управлінської еліти України [Електронний ресурс] / Н. І. Попадюк // Державне управління: теорія та практика. – 2011. – No 2. – Режим доступу до журн. : http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/DUTP/2011-2/
2. Старостенко Г. Г. Національна економіка : [Навч. посіб.] / Г. Г. Старостенко, С. В. Онишко, Т. В. Поснова. – К. : Ліра – К, 2011. – 429 с.
3. Драган І. О. Наукові основи національної стратегії сталого розвитку України : [монографія] / І. О. Драган // [за наук. ред. акад. НААН України, д.е.н., проф. М.А. Хвесика]; ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України». – К.: ДУ ІЕПСР НАН України, 2013. – 40 с.

СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К УПРАВЛЕНИЮ ПЕРСОНАЛОМ В ПИЩЕВОЙ ОТРАСЛИ

Черкасский А.В. канд. истор. наук, доцент, Валі Ахмед студент (Єгипет)
Одесская национальная академия пищевых технологий

Ключевой составляющей любого предприятия является управление кадрами. Оно обеспечивает благоприятную среду, в которой реализуется трудовой потенциал, развиваются личные способности, люди получают удовольствие от выполнения работы и общественного признания своих достижений. От обеспечения предприятия квалифицированными кадрами, рационального их использования зависят организационно-технический уровень

производства, имидж предприятия, его финансовая стабильность, все показатели деятельности предприятия.

Сущностью психологического компонента профессионального отбора, равно как и его теоретической основой, есть диагностика и прогнозирование способностей. По этой причине, в частности, понятие "профессиональный отбор" и "психологический отбор" часто отождествляются. Психологический отбор целесообразно рассматривать как процесс и как систему.

Основными этапами процесса психологического отбора являются: исключение и первичная обработка необходимой исходной диагностической информации; формулировка прогнозов способности к данному виду профессиональной деятельности и оценка предсказуемого уровня пригодности обследуемых; верификация прогнозов на основе данных о фактической эффективности профессиональной деятельности отобранных лиц.

Подбор персонала - процесс изучения психологических и профессиональных качеств работника с целью установления его пригодности для выполнения обязанностей на конкретном рабочем месте или должности и выбора из совокупности претендентов тех, кто наиболее удовлетворяет организацию с учетом соответствия его квалификации, специальности, личных качеств и способности выполнять ту или другую работу, учитывая интересы организации и его самого.Подбор кадров на замещение должностей руководителей и специалистов обычно осуществляется или путем повышения в должности работников своего предприятия (иногда после соответствующей учебы) из числа работников, зачисленных в резерв на выдвигание, или путем приема кандидатов на эти должности извне, из других предприятий, организаций.

Наиболее приемлемым на практике есть путь замещения кадров руководителей и специалистов за счет выдвижения работников своего предприятия. Он дает возможность всесторонней проверки пригодности кандидата к новой должности, подготовки его к выполнению функциональных обязанностей в новой должности. В этом случае кандидату более легко войти в курс жизни коллектива и решаемых им задач. Известны и позитивные качества и определенные недостатки кандидата, что расширяет возможности их учета, особенно при подборе кандидатов на руководящую должность.

Те же качества, свойственные кандидатам извне, не всегда в полной мере известны руководителю и коллективу данного предприятия. Необходимо также иметь ввиду, что выдвижение своих работников на высшие должности способствует стабильности кадров, создает уверенность у членов коллектива в возможности роста по службе на своем предприятии. В то же время подбор кандидатов на замещение должностей извне, с другого предприятия или организации способствует приливу новых людей, и, если это передовые предприятия - передового опыта, свежих мыслей.

Практика хозяйственного управления в Украине предъявляет высокие требования к личности руководителя, к качествам его характера, его организаторским способностям. К основным интегральным чертам личности, позволяющим ему эффективно руководить производственным коллективом, относятся: умение влиять на подчинённых, уверенность в себе,

предусмотрительность, надёжность и ответственность при выполнении задания, независимось и др.[5, с.350]. Многие исследователи к таким интегральным характеристикам также относят: адаптационную мобильность, эмоциональное лидерство, деловое (инструментальное) лидерство, способность к интеграции социальных функций (ролей), контактность, стресоустойчивость.

Практика подбора и деловой оценки управленческих кадров на сегодня насчитывает более двух десятков методов, которые можно разделить на три группы: качественные, количественные и комбинированные. На наш взгляд, наиболее обоснованные пути подбора руководящих кадров состоят в использовании комплекса методов, среди которых следует выделить:

– наблюдение и анализ конкретной деятельности руководителя;
– опрос-анкетирование для выявления самооценки лидера и его оценки группой;
– естественный эксперимент – метод решения совместных задач (деловые игры);
– экспертные оценки специалистов по управлению;
– психологическое тестирование с использованием интеллектуальных, личностных и профессиональных тестов;
– социометрия с целью установления престижа в группе и психологической совместимости;
– биографический метод (изучение документации, анализ личности).[1, с.128]

Наиболее распространенным методом экспериментального исследования личности, ее качеств и способностей является метод тестовых испытаний[2].

При подборе управленческих кадров для пищевой отрасли необходимо учитывать такие качества руководителя как способность к изменениям, так как основной задачей системы управления персоналом на предприятиях пищевой промышленности является сохранение команды, которая должна быть адаптирована к разного рода изменениям (изменениям вида деятельности, продукта, услуги). Способность или неспособность производителей пищевой продукции эффективно работать зависит именно от желания и ориентированности команды на изменения [6].

Выводы. Сегодня квалифицированный специалист, занятый управленческой деятельностью, является огромной ценностью. От того, как он осуществляет организационную и технологическую подготовку производства, оперативное регулирование деятельности производственных подразделений и отдельных исполнителей, зависит производительность труда, эффективность использования производственных фондов, себестоимость продукции[3]. Следовательно, характер деятельности руководителя очень разнообразен. Он выступает в роли организатора, специалиста, администратора, общественного деятеля и воспитателя. Выполняя организационно-административные функции, управленцы занимаются поиском и подготовкой новых решений.

Литература

1. Ангелов Г.В., Черкасский А.В. Психологические методы исследования личности в системе управления// «Проблеми емпіричних досліджень у психології. Вип.11 – К.: Гнозис , 2014 – 436с.
2. Большая энциклопедия психологических тестов. - М.: Эксмо, 2009. – 416с.
3. Василенко Б.І. Організація праці апарату управління // Підвищення ефективності діяльності підприємств харчової та переробної галузей АПК:

Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції, Київ, 21-22 листопада 2013р.: Тези доповідей.- К.: НУХТ, 2013.
4. Виноградский Н. Управление персоналом : учебное пособие. / Н. Виноградский, С. Беляева, А.Виноградская, Е. Шканова. – К., 2013.
5. Гулавский В.Т., Козак Е.Б., Неустроев Ю.Г., Паламарчук В.В., Петракова Е.Р., Черкасский А.В., Ангелов Г.В. Этический фактор в сфере труда и социального управления / под общ.ред. проф. Г.В.Ангелова. – Одесса.:КП ОМД,2010. – 596с.
6. Москаленко В. О. Кадровий потенціал підприємств харчової промисловості України: формування, управління та розвиток : монография. / В. О. Москаленко. – К., 2010.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОГО ЛІДЕРСТВА У ВИРОБНИЧИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ

Черкаський А.В., канд. істор. наук, доцент, Мбемба Є., магістр (Ангола)
Одеська національна академія харчових технологій

Постійні зміни внутрішнього і зовнішнього середовища функціонування і розвитку сучасних організацій висувають нові вимоги до технологій організаційного управління. В умовах зниження ефективності традиційних адміністративних методів управлінського впливу різко зростає потреба в пошуку і знаходженні нових та у зміні старих управлінських ресурсів. Одним з таких ресурсів є командне лідерство, потенціал якого в сучасних умовах залишається недооціненим[1].

Проблема використання командного лідерства для досягнення організаційних цілей є однією з найбільш актуальних, враховуючи все зростаючу роль особи в системах управління, особливо - в малому і середньому бізнесі. У психології управління наявність лідерства, і тих, хто його використовує - лідерів, визнається умовою життєздатності ділових організацій. Без визнаних лідерів неможливе нормальне функціонування жодної організації[6].

Командне лідерство є однією з істотних проблем психології управління. Її вирішення дозволить вийти на новий рівень в розумінні не лише цього важливого феномену організаційного життя, але і інших, пов'язаних з ним, питань. Серед них - мотивація співробітників, яка часто буває неефективною при використанні тільки адміністративних методів впливу; проблема трансформації організацій, що знаходяться на стадії вмирання(поява нової команди на чолі з лідером здатна вдихнути в неї нове життя); питання формування управлінських команд, які неефективні без системотворчої компоненти – лідерства.

Умовою вирішення цих проблем являється чітке розуміння природи командного лідерства, і того, якими параметрами характеризується процес його формування і здійснення. Необхідність вивчення феномену лідерства диктується також потребами навчання майбутніх менеджерів, підготовки і розвитку діючих управлінців. В силу цих причин вивчення проблематики командного лідерства, аналіз основних його моделей, відповідає насущним потребам теорії і практики управління.

Виклад основних результатів дослідження. Керівництво і лідерство є видами ролей, яким приділяється пильна увага в сучасній науці. Існує широкий діапазон дослідження керівництва-підпорядкування і лідерства-ведіння. Розглядаються

такі питання, як: функції керівника і лідера, чинники і механізми висунення індивіда в позицію лідера, вплив керівництва і лідерства на різні групові процеси і феномени і так далі. На початок 1980-х рр. загальне число робіт з цієї тематики в зарубіжній науці перевищувало 7 000.[7, С.334]. Специфіка традиційного вітчизняного підходу до лідерства полягає в чіткому розділенні двох феноменів : керівництво і лідерство. Відповідно, і вивчалися ці феномени найчастіше нарізно. У зарубіжній літературі ці слова вживаються як синоніми. Однією з найбільш важливих і принципових відмінностей робіт вітчизняних авторів від зарубіжних колег є включення системи стосунків "лідер - послідовники" в ширший соціальний контекст. Наслідком такого підходу стала орієнтованість досліджень на реальні групи.

Проблемі організаційного лідерства присвятили дослідження представники багатьох наукових напрямів. Першими, хто на початку двадцятого століття приділили увагу цьому феномену, були представники персоналістського підходу (Ф. Гальтон, Н. К. Михайлівський, Г. Лебон, Г. Тард). Результатом роботи дослідників стали персоналістські теорії, або теорії рис.Причиною наукової неспроможності цього підходу стало те, що його послідовникам не вдалося чітко і однозначно визначити загальний перелік лідерських" рис; багато дослідників повністю спростовували один одного.

На зміну теорії рис прийшли ситуативні теорії лідерства. Представники цього підходу (Р. Стогдилл, Дж. Хэмблин, Т. Парсонс) доводили, що ситуація, що змінюється, формує лідера, а не якісь особливі, властиві йому, якості. Тобто, в різних конкретних ситуаціях групового життя виділяються окремі члени групи, які перевершують інших принаймні в якійсь одній якості, але оскільки саме ця якість виявляється необхідною в цій ситуації, людина, що володіє нею, стає лідером.

Третім напрямом на шляхи розвитку теорій лідерства стало злиття раніше протилежних підходів - персоналістського і ситуативного. В результаті виникли особово-ситуативні(системні, синтетичні) теорії. Зараз вони є найбільш поширеними. Практично усі автори погоджуються з тим, що будь-яка теорія повинна брати до уваги взаємодію між ситуацією і особою лідера, і що "управлінський стиль є частково функцією положення, частково - функцію особи"[2, С. 187].

Наступною групою теорій лідерства є мотиваційні. Представники мотиваційних теорій(Т. Митчелл, Р. Хауз, С. Эванс) доводять, що ефективність лідера залежить від його дії на мотивацію послідовників, на їх здатність до продуктивного виконання завдання, і на задоволення, що відчувається ними в процесі роботи. Помітне місце серед досліджень проблеми лідерства займають теорії обміну і трансактного аналізу. У рамках цього напряму працювали Дж. Хоманс, Дж. Марч, Г. Саймон, Г. Келлі, К. Джорджей, Э. Берн, Д. Грені. Вони розглядають лідера як людину, що відчуває потреби і бажання своїх послідовників і пропонує їм способи їх здійснення. Тут акцент робиться на емоційній стороні процесу. Окремо слід вказати дослідників, що займалися розробкою проблеми стилю лідерства. В першу чергу це К. Левін, якого по праву вважають першопроходцем у вивченні стилів лідерства.

Серед моделей лідерства, що представляють, на наш погляд, найбільший інтерес з точки зору командного управління, необхідно назвати функціональну і трансформаційну моделі лидерства. Зупинимося на них детальніше. Так, С. Заккаро, у рамках функціонального підходу відмічає, що в певних обставинах ефективність команди може бути визначена як функція специфічних дій керівника[11]. Саме обставини, в яких знаходиться команда, підказують керівникові доцільні дії, здатні привести до успіху, і утримують його від недоцільних рішень[5, С.494].

Трансформаційне лідерство посилює мотивацію, моральний дух і продуктивність послідовників за допомогою різних механізмів. У цій моделі лідер є зразком для наслідування для його послідовників. При цьому лідер повинен виявляти слабкі і сильні сторони у своїх послідовників і ставити їм завдання, які можуть оптимізувати їх роботу. Джеймс Бернс (1978) уперше ввів поняття трансформаційного керівництва в його дослідженні політичних лідерів, але цей термін нині використовується і в організаційній психології. За словами Бернса, трансформаційне керівництво є процесом, в якому "лідери і послідовники допомагають один одному, щоб перейти до більш високих рівнів морального духу і мотивації"[9].

Таким чином, більшість традиційних моделей лідерства, розглянутих вище, припускали, що влада знаходиться в руках вищого керівництва. Але сучасний акцент на командній роботі має під собою зовсім іншу концепцію, а саме наділ повноваженнями. Ефективна та команда, яка в змозі узяти на себе відповідальність за виконання завдання і може приймати власні рішення. Завдання керівника команди в даному випадку полягає в тому, щоб полегшити ці процеси у рамках усієї організації.Але саме команда сама організовує себе так, щоб завдання виконувалися найефективніше[8, С.102].

Один з найдоступніших описів сучасного підходу до командного лідерства запропонували Катценбах і Сміт (1993), які визначили шість принципів командного лідерства.

Хороші командні лідери:

1. Зберігають і підтримують значущість і сенс призначення, цілей і підходу команди.

2. Формують відданість членів команди і віру в себе.

3. Зміцнюють різноманітність і рівень навичок в команді.

4. Управляють стосунками з тими, хто не входить в команду. Усувають перешкоди на шляху команди.

5. Створюють можливості для інших членів команди.

6. Виконують реальну роботу[10].

Ці принципи дозволяють лідерові команди сформувати і зберегти сильне почуття соціальної ідентифікації у членів команди, підвищити самоповагу і згуртованість серед них.

Сьогодні темпи НТП обумовлюють високий динамізм в інноваційній сфері виробництва на промислових підприємствах. І цей процес торкається практично усіхрівнів як оперативного, так і перспективно-стратегічного управління в реально існуючій виробничій діяльності цих підприємств. Виробничий керівник

зобов'язаний бути лідером для своїх підлеглих не лише "за посадою", але і лідером в ширшому сенсі - повним лідером, що означає бути лідером "за посадою" бути лідером "по суті" стати лідером "по продуктивності управління".

Справжнє лідерство у виробничій організації - це не лише результат способів реалізації покладених на кожного виробничого керівника компетенцій, не лише результат стилю управління, який ним використовується. Не лише результат поважного ставлення до цінностей лідера його підлеглих і довіри йому, але і те, як лідер розуміє підлеглих, як піднімає їх цінність і чи прагне він насправді це робити. Це також означає, що кожен виробничий керівник вже повинен розглядатися як лідер - як конкретна складова ієрархічної моделі лідерства - керівник на основі процесного підходу, що має сучасний стиль управління, розуміє нову парадигму цього процесу і витікаючі з неї завдання, вміє декомпозитувати мету організації до свого рівня і що сповідує і впроваджує нову культуру управління.

Управлінська команда як суб'єкт управління забезпечує найкращу адаптацію організацій до соціальних умов, що міняються;

- Наявність командного лідера, сформовані стосунки довіри до нього з боку інших членів команди є необхідними соціальними ознаками ефективної управлінської команди;
- Командний лідер діє в команді, щоб забезпечити ясність і напрям її роботи. Керівник команди працює за її межами, забезпечуючи доступність ресурсів і встановлюючи цілі
- Наділ повноваженнями є важливим поняттям в командній роботі. Це філософія управління, яка припускає самостійне ухвалення рішень, що стосуються роботи, членами команди
- Принципи командного лідерства використовують основні психологічні механізми соціальної ідентифікації, заохочуючи згуртованість серед членів групи, формуючи почуття професіоналізму і колективної відповідальності.
- Керівництву сучасних організацій необхідно максимально усунути усі управлінські процеси, які викликають затримки в передачі інформації або впровадженні реформ. Командний підхід, отже, вимагає підходу делегування повноважень. Без радикальної переорієнтації традиційного стилю управління він приречений на невдачу[4, С.87].

-Ускладнення трудових функцій, необхідність швидкої адаптації в сучасних умовах вимагають формування у керівників креативного мислення і інноваційних підходів, поповнення своїх знань і умінь, в глибокому їх аналізі і творчому застосуванні в практичній діяльності[3].

Література

1. Агеева И.Н., Котлик С.В., Савенко И.И. и др. Искусство управления. Учебное пособие. Под общ.ред. проф. Егорова Б.В. и проф. Ангелова Г.В.: Одесса, КП ОГТ,2011. – 619с.
2. Вудкок М., Фрэнсис Д. Раскрепощённый менеджер : Пер. с англ. М.: Дело, 1991. – 320с.
3. Гриневецкий С.Р., Левчук В.В., Ангелов Г.В. и др. Развитие личности современного менеджера. Учебное пособие. Под общ.ред. проф. Ангелова Г.В. и Гриневецкого С.Р.: Одесса, КП ОГТ,2008. – 344с.

4. Карякин А.М. Командная работа: основы теории и практики / А.М. Карякин. — Иваново, ОМТ МИБИ, 2003. – 136 с.
5. Кричевский Р.Л. Психология лидерства: Учебное пособие / Р.Л. Кричевский. - М.: Статут, 2007.-542с.
6. Ладанов И. Д. Практический менеджмент (психотехники управления и сотрудничества) / И. Д. Ладанов. – М.: Элита, 1995. - 491 с.
7. Сидоренков А.В. Социальная психология малых групп / А.В. Сидоренков. – Ростов н/Д : Феникс, 2012. – 381с.
8. Хейз Ники Успех – один на всех:Основные аспекты эффективного руководства командой / Пер. с англ. – Днепр:Баланс Бизнес Букс, 2005 – 240с.
9. Burns, J.M. (1978) Leadership. New York. Harper & Row.
10. Katzenbach, J.R. and Smith, D.K. (1993) The Wisdom of Teams: Creating the High-performance Organization, Harvard Business School Press, Boston, Mass.
11. Zaccaro S., Rittman A. & Maks M. Team Leadership // TheLeadership Quarterly. 2001. Vol. 12.

НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ИНФОРМАТИЗАЦИИ УКРАИНСКОГО ОБЩЕСТВА, КАК СОСТАВЛЯЮЩЕЙ НАЦИОНАЛЬНЫЕ ИНТЕРЕСЫ СТРАНЫ

Черняк Г. А., к.и.н., доцент, Кириченко И.А., аспирант, Крылов Н. Г., студент
Одесская национальная академия пищевых технологий

Как известно, со второй половины XX века в цивилизованном мире происходит существенное увеличение значения и роли информации в решении практически всех задач мирового сообщества. Это является убедительным доказательством того, что научно-техническая революция постепенно превращается в интеллектуально-информационную. Современные достижения информатики, вычислительной техники, оперативной полиграфии и телекоммуникации породили новый вид высокой технологии, а именно информационную технологию[2]. Результаты научных и прикладных исследований в области информатики, вычислительной техники и связи создали прочную базу для возникновения новой отрасли знания – информационной индустрии. В мире успешно развивается индустрия информационных услуг, компьютерного производства и компьютеризация, как технология автоматизированной обработки информации. Небывалого размаха и качественного скачка достигла индустрия и технология в области телекоммуникации - от простейшей линии связи до космической, охватывающей миллионы потребителей и представляющей широкий спектр возможностей по транспортировке информации и взаимосвязи ее потребителей [3].

Весь этот комплекс составляет инфраструктуру и информационное пространство для осуществления информатизации общества. Информатизация, таким образом, есть комплексный процесс информационного обеспечения социально-экономического, политического и культурного развития общества на базе современных информационных технологий и соответствующих технических средств[1].

Однако, по уровню информатизации Украина катастрофически отстает от ведущих и даже некоторых развивающихся стран мира. На наш вигляд, для состояния информатизации украинского общества, как составляющей

национальный интерес Украины, характерны значительные проблемы, от своевременного решения которых зависит ход информатизации всей страны.

Материально-техническая проблема заключается в преодолении разрыва между существующим состоянием материально-технического обеспечения информационной сферы и уровнем этого обеспечения, необходимого для информационного общества.Технологическая проблема обусловлена отсталостью не только информационных технологий, но и технологий в тех областях экономики, которые должны обеспечивать процесс развития информационной сферы.Проблема связи порождается противоречием между необходимостью в информационном обществе связывать каждого с каждым, обеспечивая высококачественную передачу необходимой информации, и невозможностью выполнить это при современном состоянии сетей связи в Украине.

К психологическим проблемам относится, в первую очередь, не готовность населения к информатизации, к использованию получаемых в ходе информатизации результатов.Психофизическая проблема, т. е. психическая и физиологическая совместимость человека и новой информационной техники, проблема воздействия на человека новых информационных технологий.

Правовые проблемы возникают в связи с превращением информации в основной ресурс развития общества, необходимостью правовой регламентации производства, обработки и использования этого ресурса и отсутствием таковой в настоящее время.

Экономические проблемы возникают в связи с переходом к экономике иного вида, экономике “информационного” общества.Социальные проблемы обусловлены коренным изменением образа жизни членов общества под воздействием информатизации.

Кадровые проблемы связаны с необходимостью не только готовить кадры для развития информационной сферы и эффективного использования получаемых результатов, но и проводить профессиональную ориентацию работников тех профессий, которые окажутся излишними в процессе создания высокоразвитой информационной сферы.Финансовые проблемы возникают в связи с высокой стоимостью информатизации, отсутствием централизованных средств на ее проведение и необходимостью искать и создавать источники средств, способные поддерживать желаемые темпы создания высокоразвитой информационной сферы.

Организационные проблемы связаны с необходимостью создания таких структур и механизмов, которые на практике обеспечивали бы организацию и проведение развития информационной сферы.Научные проблемы обусловлены не разработанностью научного фундамента информатизации, и в первую очередь концептуальных основ, методов научного обоснования и экспертиз программ и проектов развития информационной сферы, научного сопровождения этого процесса в стране [4,5].

Таким образом, информатизация украинского общества и решение порождаемых этим процессом проблем, на наш взгляд, могут осуществляться по таким направлениям:

1.Стихийная самоорганизация процесса информатизации. Этот путь характерен для общественных процессов, связанных с изменением условий жизни и адаптацией общества к новым условиям. Такая адаптация требует организационных перестроек в обществе, затрагивающих его материальные и нравственные основы. Эти основы относятся к наиболее консервативным элементам общества, и их изменение воспринимается членами общества достаточно болезненно. Включение стихийных механизмов регуляции позволяет несколько сгладить остроту восприятия таких изменений, но делает сам процесс более длительным и, как правило, приводит к значительному перерасходу ресурсов.

2.Централизованное управление процессом информатизации. Этот путь не может быть реально осуществлен, так как рассматриваемый процесс является настолько сложным, что практически относится к неуправляемым объектам.

3.Направляемая информатизация. В этом случае саморазвитие процесса протекает в условиях действия системы ограничений и стимулов, определяющих границы существования процесса и желательные направления его развития. Это позволяет, сохраняя все преимущества самоорганизации и саморазвития процесса, сократить время его протекания и избежать излишних затрат.

Развитые страны, первыми начавшие переход к информационному обществу, могут позволить себе первый путь решения возникающих при этом проблем, так как для них фактор времени не столь существенен. Они и так являются первыми в этой сфере.Регионы, отставшие в развитии информационной сферы, в том числе Украина, должны выбирать третий путь, так как значительное отставание в создании высокоразвитой информационной сферы может привести к безнадежному отставанию.

В заключении отметим, что информатизация в Украине на современном этапе, к сожалению, порождает целый комплекс проблем, от решения которых зависит выбор и реализация пути развития всего украинского общества. При этом, если на начальном этапе информатизации основную роль играют научно-технические и технологические проблемы, то на последующих этапах главную роль будут играть социальные проблемы, решение которых и определит исход информатизации в Украине.

Литература

1. Соколова И.В. Социальная информатика и социология: проблемы и перспективы взаимосвязи. 1999 г.
2. Проблемы информатизации , № 3/4,1993, с.81-88.
3. Стоуньер Т. Информационное богатство: профиль постиндустриальной экономики // Новая технократическая волна на Западе. М., 1986.
4. Черняк Г.А. Деякі соціальні аспекти інформатизації українського суспільства /Україна в гуманітарних і соціально-економічних вимірах. Матеріали III Всеукраїнської наукової конференції. 30-31 березня 2018 р., м.Дніпро. Частина І. – Дніпро: СПД «Охотнік». – 2018. – С. 34-35.
5. Черняк Г.А., Крилов Н.Г. Вплив інформаційних технологій на процес інформатизації українського суспільства / Черняк Г.А., Крилов Н.Г.// Актуальні питання сьогодення: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 20 березня 2018 року у м. Вінниця: зб. наук. праць «Л'ОГОЕ». ГО «Європейська наукова платформа». - Обухів: Друкарня «Друкарик» (ФОП Гуляєва В.М.), 2018. - Т.8. – С.8 -11.

БОРЬБА С КОРРУПЦИЕЙ – НЕПРЕМЕННОЕ УСЛОВИЕ УКРЕПЛЕНИЯ СОВРЕМЕННОГО ГОСУДАРСТВА

Ангелов Г.В., к.с.н., профессор, Шевченко Г.А., к.ф.н., доцент
Хеллаф Нор, аспірантка (Алжир)
Одеська национальная академия пищевыхтехнологий

Коррупция в широком смысле слова – закономерный этап развития и деструкции государства; корупция в узком смысле слова – устойчивая, латентная, комплексная, динамичная антиправовая система.Первые упоминания о коррупции «лежат в глубинах веков». Так, в XXIV веке до н.э. шумерский царь города-государства Лагаша, правитель Урукагин ввёл жёсткие наказания за взятки и растраты. Упоминания о коррупции содержатся и в трактате «Артхашастра», опубликованом в Индии в IV веке до н.э.

В Европе ужесточается борьба с коррупцией в конце XVII века; в Конституции США, принятой в 1787 году, получение взятки считается преступлением, за которое Президенту США может быть объявлен импичмент.Именно в XVIII веке появляется новая форма коррупционных отношений – сговор политической элиты и крупного бизнеса. В связи со становлением капиталистических отношений этот сговор окончательно закрепляется в XIX веке. Вот почему во многих странах борьба с коррупцией приобрела черты политической кампании.

В конце XX – начале XXI веков коррупция приобретает международный характер. В своём выпуске от 31 декабря 1995 года газета «FinancialTimes» с прискорбием объявила 1995 год «годом коррупции». Коррупция как сложное социально-политическое явление, имеющее глубокие исторические корни, представляет значительную опасность для государства. В стране, пораженной коррупцией, снижается эффективность экономики, разлагаются нравственные устои общества, политика превращается в сферу дележа национального богатства, увеличивается дистанция между обществом и властью, усиливается социальное неравенство и нищета.

В связи с этим борьба с коррупцией как глобальной проблемой современности стала центральной темой внутренней политики государства XXI века.Бесспорно, коррупция порождается слиянием множества факторов, но, на наш взгляд, фундаментальным является синтез недостатков сложившейся экономической системы и человеческих пороков – жадности и подлости. Иными словами, коррупция является аккумуляцией тёмных сторон государственной экономики и человеческой нравственности.

На практике коррупция в XXI века является мощным тормозом прогрессивного развития общества.В глобальном плане коррупция как обессиливание государства в его социальных функциях является преступлением перед человечеством, а подрыв государственности организованными преступными сообществами посредством коррупции усугубляет нестабильность цивилизации наряду с другими глобальными проблемами современности.

Литература

1. Басс В.О.. Гвоздецький В.Д., Заросило В.О. Організаційно-правові засади запобігання і протидії корупції в Україні. –К.,2015. – 152с.
2. Нове антикорупційне законодавство України: збірник законів.-К.,2016.-156 с.

ДО ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ ОСВІТИ СТУДЕНТІВ

Осадча І. А. ст. викл., Варрар Хуссам студент (Сирія)
Одеська національна академія харчових технологій

Природа феномена права досить складна і багатошарова. Вона тісно пов’язана одночасно зі світовою історією і сучасним повсякденним життям. У чому ж проявляється цей зв'язок? Перш за все, треба звернути увагу на те, що людство домоглося за останні кілька століть небачених успіхів: переможені багато хвороб, побудовані гігантські хмарочоси, зроблені серйозні відкриття в багатьох природничих науках, в космос піднялися човни з людьми на борту. Багато в чому всі ці досягнення пояснюються умінням людини не просто будувати абстрактні плани, але і реалізовувати задумане, організовувати свою діяльність. В той же час нерідко від уваги дослідників вислизає важливість такого компоненту соціального і політичного життя як правові цінності. Вони уявляють собою з одного боку орієнтири, маяки яких прагнуть досягнути, з іншого - вони становлять собою правила поведінки, котрі у великій мірі детермінують політичні процеси. Напевно, кожен з нас замислювався, яка велика сила прихована в дисциплінованих діях армійських підрозділів, органах політичної влади, освітній системі, діяльності політичних партій та інших організацій. В той же час, всі вони побудовані на схожих принципах і з одного матеріалу, яким є людські індивіди. Але є і ще щось майже невловиме, недоступне - це принципи, на яких будується організаційний механізм, його діяльність, взаємодія між членами тієї чи іншої структури, організації в цілому, а також і суспільством.

Інтерес до вищевказаних явищ в наш час не випадковий. У більшості країн пострадянського простору, в тому числі і на Україні, триває розвиток нової соціально-економічної моделі, яка характеризується переходом від планової до ринкової системи. Економісти стверджують, що цей перехід ще далеко не завершений. ринкові принципи вільної конкуренції не запрацювали на повну силу, дуже яскраво проявляється бажання багатьох державних керівників управляти економікою вручну.

Аби не заглиблюватися в економічну теорію, можна констатувати, що в Україні у 90-ті роки XX ст. ставка при переході до ринкової економіки була зроблена на чисто економічні механізми, які повинні були автоматично принести народу благоденство, допомогти в формуванні демократичного ладу, захисті цивільних свобод і ідеалів. На жаль, даний підхід не передбачав, що в центрі будь-якої економічної системи знаходиться людина, а її ціннісні орієнтації, менталітет, традиції, трудова і політична культура мають величезний вплив на розвиток соціуму в цілому. Панування економічного детермінізму і просте ігнорування важливої ролі людського фактора привели нашу країну в те положення, в якому вона сьогодні перебуває, коли більшість населення практично не має реальних важелів впливу на владу, економічні і соціальні процеси. Становлення демократичної правової держави, безумовне дотримання та ефективне забезпечення визнаних міжнародною спільнотою стандартів прав людини, домінування права в усіх сферах суспільного життя потребує підвищення

правосвідомості та правової культури як суспільства в цілому, так й кожної посадової особи, кожного громадянина України.

На визначення основних завдань щодо набуття правових знань, навичок та вмінь громадянами та посадовими особами державних органів, установ та громадських об'єднань, шляхів їх вирішення, організаційне та методичне забезпечення спрямована "Програма правової освіти населення України" яка затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 29 травня 1995 р. №366.

Правова освіта - це структурний компонент освіти в Україні, процес набуття правових знань, навичок та вмінь, формування поваги до права, закону, прав та свобод людини, відповідних правових орієнтацій та оцінок, правових поведінкових установок та мотивів правомірної поведінки тощо. Розбудова України як правової держави, становлення громадського суспільства, формування зрілої, творчої особистості, з чіткою громадянською позицією, почуттям національної самосвідомості неможлива без високого рівня правової обізнаності та культури населення на місцях. В умовах кризової економічної ситуації, соціальної невлаштованості населення, зростання рівня злочинності, у тому числі серед молоді, єдиним дієвим засобом на шляху подолання правового нігілізму стає правове виховання. Людина проходить свою первинну соціалізацію в рамках соціокультурного середовища громади, яка є соціально-локальною ланкою держави, де й починається становлення її, як особи-правової, тому варто розглянути стан правової освіти на місцях.

Сучасна Україна являє собою молоду незалежну державу з великим потенціалом у науці, промисловості, культурі. Вона має все необхідне для того, щоб стати однією із найрозвиненіших держав світу. Розуміння цього має якнайшвидше дійти до кожного жителя України. Але, на жаль, сьогодні лише невелика частка жителів розуміє важливість розвитку всіх сфер діяльності та всебічного розвитку кожної людини, яка проживає на території України.

Правова освіта та культура українського суспільства, яка є частиною його загальної культури та одним з головних показників рівня розвитку суспільства, наразі перебуває лише на стадії формування й потребує цілеспрямованої діяльності з її становлення та активного розвитку.

Становлення в Україні демократичної правової держави потребує суттєвогопідвищення правосвідомості громадян, їх політичної культури, формуванняповаги до закону, створення ефективного механізму захисту прав і свободнаселення. Потребують вирішення на державному рівні питання подальшогорозвитку правосвідомості населення, подолання правового нігілізму, задоволенняпотреб громадян у одержанні знань про право. Це може бути забезпечено, насамперед, шляхом удосконалення правової освіти та культури населення.

При декількох підходах до розуміння права його широке функціонування в суспільстві включає правову освіту у вищому навчальному закладі, якп стає механізмом подолання зовнішніх і внутрішніх конфліктів, визначає формування правової свідомості у студентів ще в процесі навчання. Зазначимо, що для розвитку майбутнього спеціаліста необхідно створити у його свідомості понятійну визначеність, чіткість категоріального апарату: право,

правозастосування, правова культура суспільства, правова культура особистості. Вектор становлення правової держави в такому випадку буде спрямований вгору. Практичне здійснення правового навчання студентів в освітньому закладі відбувається через систематичний, планомірний вплив на особистість студента з метою доведення до його свідомості вимог права; забезпечення сприятливого впливу соціального середовища, створення належних умов для інтенсивного засвоєння особистістю студента правових норм і громадської правової свідомості; включення особистості в професійну і практичну діяльність. Все це сприяє формуванню у молоді потреби в правових знаннях і вироблення звички дотримуватися вимог правових документів. Змістовні можливості правової освіти, спрямованої на формування правової свідомості студента, реалізуються за допомогою основних функцій процесу навчання у вузі - освітньої, виховної, що компенсує, коректує, стимулює, спонукає до самовдосконалення. Функції правової освіти студентів пов'язані і проявляються у їх єдності.

Література

1. Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини: Указ Президента України від 25.08.2015 р. № 501/2015. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/501/2015 (дата звернення 17.10.2017).
2. Про Національну програму правової освіти населення: Указ Президента України від 18.10.2001 р. № 992/2001. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/992/2001 (дата звернення 17.10.2017).

ПАРТИЦИПАЦІЯ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА ПОВЕДІНКИ СТУДЕНТІВ

Мордовець М. В., канд. політ. наук, ст. викл., ЛюВей, студент (Китай)
Одеська національна академія харчових технологій

Термін «партиципация» (від англ. participation - причетність, співучасть) використовується в різних наукових областях, в тому числі в філософії, антропології, мистецтвознавстві, економіці, політиці, соціології, психології, теології та ін. І в кожному напрямку є своє розуміння партиципації в залежно від контекстів, в яких застосований цей термін та його похідні. Партиципація – ключове явище, що детермінує поведінку молоді.

Найбільш загальне визначення партиципації - це спільна дія, співучасть в будь-якому процесі, справі, заході. Співучасть означає «можливість бути частиною чого-небудь, бути залученим». Причетність, партиципація стають ключовими поняттями при розгляді соціальних відносин і колективних уявлень. В рамках соціологічних досліджень, як зазначає О. Яницький, «під партиципацією в строгому сенсі слова слід розуміти залучення людей у діяльність існуючих організацій, як формальних, так і неформальних». Сучасний економічний словник дає наступні визначення терміну: «1) залучення персоналу в управління фірмою; розвиток почуття причетності у співробітників з метою підвищення зацікавленості в результатах спільної роботи; 2) участь громадян, суспільства в державному управлінні економікою».

У західній політичній науці під партиципацією розуміються всі види участі громадян (добровільна і вимушена) в політичному житті з метою здійснення впливу на прийняття рішень різними рівнями та інститутами політичної системи.

У цьому сенсі партиципації розглядається як основна умова демократизації і усунення нерівності в суспільстві, як механізм трансформації соціополітичних структур і застарілих установок, за допомогою яких репродукується нерівність, несправедливість і соціальна ізоляцію. «Партіціпаторна парадигма» приходить на зміну політиці централізованого інституційного контролю громадського життя, лінійним методам циркуляції інформації, індустріальним способам виробництва, заснованим на владі транснаціональних корпорацій, груп експертів, владі грошей і домінуванні ідеології «однополярного світу». Прихильники партіціпаторних методів світобудови вважають, що громадянська партиципація може розширити права і можливості людей, зробити наш світ більш демократичним, справедливим і ефективним.

Залучення підходів, орієнтованих на потреби і інтереси людей, означає, що людина сама стає відповідальна за своє майбутнє, збільшується роль «соціального капіталу», стимулюються можливості і свободи, що дозволяють простим людям управляти розвитком суспільства. Удосконалення суспільства на основі вільної співучасті дозволяє всім верствам населення здійснювати і контролювати діяльність держави, має важливе значення для їх життя, за допомогою взаємодії з установами, посадовими особами та технічними консультантами тощо.

Розмірковуючи про виникнення в наш час особливого роду «партиципаторної культури», американський культуролог Г. Дженкінс стверджує, що в сучасних медіапрактиках «не всі учасники повинні вносити свій внесок, але все повинні бути впевнені в тому, що вони можуть зробити його і що цей внесок буде відповідним чином оцінений».

Соціально-економічні трансформації, що відбуваються в Україні, висунули на перший план проблеми соціалізації молоді. На формування ціннісних орієнтацій молоді в сучасних умовах здійснює вплив інтегральний результат взаємодії двох цілісних систем. З одного боку, суспільство в усій сукупності проявів суспільного життя впливає на особистість молодої людини, з іншого – особистості активно засвоюють попередній актуальний досвід соціуму, знання, норми, цінності, традиції, що накопичуються і передаються від покоління до покоління. Ціннісні орієнтації молоді як найбільш “динамічної” групи суспільства більше за інших схильні до змін. Саме в молодіжному середовищі формується новий тип особистості, який буде домінувати і розвиватись у майбутньому. Ціннісні орієнтації є основними векторами соціальних орієнтацій, вони визначають спрямованість особистості і ступінь її соціальності, що змінюються залежно від рівня відповідності індивідуальних потреб і інтересів потребам та інтересам соціуму. Це зумовлює проблему формування ціннісних орієнтацій молоді як для сьогоднішньої соціальної політики, так і для майбутніх перспектив суспільного розвитку.

Український учений О. П. Шаповал, наголошуючи на зв’язку економічних проблем і нової форми соціальності, описує кризу постіндустріального суспільства наступним чином: «Вартісні відносини розглядаються постіндустріалістами та постмодерністами як, з однієї сторони, внутрішньо персональні, а з іншої, соціальні, як певний індикатор співвідношення між витратами виробництва та корисністю виробленого продукту. Що стосується

корисності, то це не універсальна споживна вартість товару, яка характеризує його як певну якість, що може споживатися всіма, хто в цьому товарі відчуває потребу. Це якась індивідуальна цінність, яка має значення тільки для одного окремо взятого суб'єкта, який побачив або відчув в ній цінність для себе. Це унікальна в своєму роді, специфічна цінність як елемент ціннісного підходу взагалі. Але якось же ці цінності повинні функціонувати – споживатись, обмінюватись (по теорії – максимально інтенсивно навіть)? Оскільки, розподіл праці ще ніхто не відміняв, товарне виробництво залишається, ринкові відносини вітаються. І тут на допомогу приходить друга сторона відносин вартості – соціальна, живемо все ж таки в суспільстві, навіть якщо розділені та атомізовані до крайності».

В дещо особливій ситуації за часів Незалежності опинився такий важливий важіль соціального управління як освіта. Президент Академії наук вищої школи України М. І. Дробноход так характеризує стан сучасної української освіти: «Профільні школи – це форма насильного, переважно батьківського, визначення майбутньої професії дитини, яка може абсолютно не збігатись з природним покликанням і можливостями самої дитини. Це певною мірою є порушенням прав дитини. Певний негативний вплив на якість середньої освіти справляють і недоліки діючого Державного стандарту, який відрізняється перенавантаженістю, словоблудством стосовно мети, завдань та критеріїв оцінювання результатів. Стандарт зорієнтований не на розвиток особистості дитини, а на механічне засвоєння (запам'ятовування) численної інформації. Таке враження, що цей стандарт готувався педагогами-вченими, які реально не знають сутності і особливостей навчання і виховання учнів, не провели жодного уроку в школі.

Вже згаданий нами М. І. Дробноход визначив і причини, і наслідки катастрафічного стану сучасної освіти в Україні. Єдина раніше система освіти розмонтовується на дві частини: платоспроможна еліта суспільства отримує більш повну і класичну модерністську освіту, що відкриває їй двері на вищі щаблі управлінської підсистеми. Інша частина суспільства, що відноситься до неплатоспроможної більшості, примушена задовольнятися постмодерністичною освітою, зосередженою на вбиванні в голови людей великої кількості малокорисної інформації. Людина, що не отримує навичок роботі зі справжніми знаннями, перетворюється на слухняного суб'єкта, яким можна легко маніпулювати. Саме за допомогою цієї технології соціального управління здійснюється зниження пасіонарної активності цілих етносів. Дана соціальна конструкція може в майбутньому все більше нагадувати жорстку кастову систему Індії, привілеї будуть передаватися у спадок. Дані зміни більшості освітніх стандартів сучасних держав цілком укладаються в постмодерністську концепцію «кінця історії». Постмодерністські реформатори освіти відмовляються від пошуку істини і відмовляють в цьому більшості населення. Заповнення свідомості людей, вживлення у свідомість думки про те, що в суспільстві більше немає спасіння, призводить до того, що колективні, спільні зусилля відкидаються, а людина залишається наодинці із завданням, яке індивідуально неможливо вирішити. В наш час, на думку З. Баумана, влада не бажає вплутуватись у проблеми і

неприємності управління і контролю, ще більше вона не хоче брати на себе зобов'язання, що витікають із довгострокових установок і угод.

Література

1. Richardson A. Participation. London: Routledge & Kegan Paul, 1983. 160 p.
2. Яницкий О.Н. Развитие экологических движений на западе и востоке Европы // Социологические исследования. 1992. № 1. С. 32–39.
3. Ковалев В.В. Экономический словарь: экономические термины и экономический сленг: 3000 слов. Ростов-на-Дону: Феникс, 2009. 283 с.

МОЛОДЬ У ФОКУСІ СОЦІАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ

Іванов Є. В. канд. істор. наук, доцент, Сьонмез Кьокхан студент (Туреччина)
Одеська національна академія харчових технологій

Характерною ознакою процесу українського державотворення за часів незалежності стало те, що воно відбувалося в умовах світу, що мав еволюційний характер і розпочався в кінці XX ст. в період загальної кризи світової комуністичної системи. Система, збудована більшовиками, вичерпала свій ресурс. В XX ст. декілька моделей соціального управління послідовно змінили одна одну, при чому на ранньому етапі розвитку радянського суспільства утвердились жорстко-детерміністські механізми соціального управління. Основною тенденцією управлінської соціодинаміки було поступове ослаблення елементів жорсткого управління і посилення вірогіднісно-детерміністської моделі. Будь-які трансформації соціальних інститутів в суспільстві несли для молоді певні ризики, що трансформувались в небезпечні прояви некерованості: злочинність, падіння життєвого рівня населення і т. д.

Досвід XX – початку XXI ст. довів, що керівники держави за допомогою відповідних фукцій соціального управління могли стимулювати молодь, що мало здатність до самопідтримання, культивувати позитивні і послаблювати негативні процеси. Таке керівництво ближче до садівництва і виховання, ніж до інженерної практики. Однак потрясіння в суспільному бутті та суспільній свідомості на рубежі двох тисячоліть набрали іншого характеру, вони стали швидкими, малопередбачуваними, глобальними.

5 грудня 1991 р. на засідання Верховної Ради України Л. М. Кравчук прийняв присягу Президента України. За роки його правління економіка була відкинута на багато років назад, більшість економічних показників зменшились, впало виробництво товарів народного вжитку. Шокові реформи не призвели до швидкого оздоровлення економічного організму. Філософія соціального управління і теорія дисфункції системи соціального управління може дати відповідь на питання, чому так сталося.

В Україні швидко вибудовувалась нова модель соціальності і відповідної системи управління молоддю. Її атрактори отримали нові якості. Діяльнісний можна охарактеризувати як нічим не обмежене прагнення до матеріального добробуту, благополуччя і багатства, яке демонстрували не тільки «владу імущі», а й пересічні громадяни. Справа в тому, що новий політичний дискурс, що склався в Україні після 1991 р. не передбачав пошуку вирішення гайдеггеріанської проблеми онтологічного розрізнення сущого і буття. В марксистсько-ленінській

парадигмі це питання було вирішено шляхом ототожнення буття з матерією. На цьому положенні і базувалась вся практика державного будівництва в СРСР. Логічно було б припустити, що в нових умовах буде зроблено ревізію філософського спадку комуністичної доби, в тому числі і філософії соціального управління, однак, замість цього влада взялася до швидкої розбудови своїх органів, змагань за визнання на дипломатичній арені і економічних експериментів. Лише згодом виявилось, що без філософського підґрунтя нормальний розвиток країни неможливий, а логіку подій в державі та за її межами осягнути неймовірно важко. Масами і елітою були практично втрачені інструменти аналізу причинно-наслідкових зв'язків, в політиці і державотворенні почалося еклектичне нагромадження різноманітних концепцій, теорій, які в основному були механічно перенесені на український ґрунт з західної філософії і політології.

Функція осягання в Україні часів Незалежності була реалізована досить суперечливо. З одного боку, розвивались могутні наукові інституції та чимало вчених і експертів, які адекватно оцінюють реалії країни. З іншого – політикум практично не використовував наявний науково-експертний потенціал у практиці соціального управління. Оригінальні ідеї, концепції, теорії залишаються не затребувані адміністративними органами, політичними силами країни.

Проблему «належного» для молоді було обіграно за допомогою ідеологічних інструментів, які залишились від комуністичної епохи. В Конституції України і в інших документах просто було записано, що наша країна є демократичною, правовою, соціальної і т. д. Зовсім не бралося до уваги те, що для побудови справді демократичного ладу необхідні серйозні зусилля і не один десяток років. Чиновницька піраміда почала роботу щодо переконання суспільства в тому, що «в нас уже існує демократія». Ідеологічна машина запустила свій маховик, державні посадовці усюди почали підкреслювати свою прихильність до демократичних цінностей, хоча, майже всі демократичні процедури дуже скоро стали формальними. В такий спосіб поняття «демократія» було спотворене, а у суспільства зникло бачення перспективи. Зовсім незрозуміло стало, куди треба рухатись, чого прагнути, якщо ми вже живемо в «демократичній» державі. Отже, проблема належного була знята з порядку денного в масштабі великого українського суспільства.

Однак, вона «вистрілила» в масштабі мікросоціуму. Тут якраз все виявилось напрочуд просто і логічно, коли головним імперативом багатьох молодих людей стало збагачення. Якщо ми врахуємо, що державні структури складались з людей, що на початку 90-х рр. активно почали рухатись в напрямку досягнення добробуту за рахунок нехтування інтересами цілого суспільства, то все стає на свої місця. Державно-політична еліта вибудовувала лад, в якому всіма перевагами капіталізму можна було користуватись лише їй, а іншим громадянам рекомендували «затягнути паски». На нашу думку, в якості системного концепту управління в українському суспільстві 1991-2017 рр. було обрано розгортання потенціалу олігархічної економіки на основі «економіки бідності» та бюрократичного корпоративізму. Стратегічне планування як функція системи соціального управління в Україні, на жаль, фактично відсутня і до сьогодення.

Керівники країни не спромоглися за майже четверть століття створити гідний образ майбутнього країни, запропонувати громадянам гідну стратегію розвитку держави. Очевидно, що коріння проблеми полягає в неефективній політичній системі та серйозному збої процесу інтенсивного відтворення культурного та інтелектуального потенціалу нації і, в особливості, працездатної політичної еліти. Зрозуміло, що ідею просування в ЄС не можна вважати такою стратегією, так як у даному державному утворенні вигода від членства у союзі отримують саме ті країни, які мають стратегічне бачення майбутнього. Існує низка країн, що перебуваючи в ЄС вже декілька років або й десятиліть, не зуміли зайняти гідне місце у економічний системі світу, забезпечити належний рівень добробуту власним громадянам.

Для продовження аналізу еволюції соціального управління в Україні необхідно розв'язати теоретичну проблему: що відбувається з суспільством, коли система соціального управління деградує, а її функції деформуються? На нашу думку, ця система не зникає повністю, продовжуючи функціонувати в інерційному режимі, однак, без свідомого керівництва на неї все більше починають впливати зовнішні та внутрішні тенденції, що не елімінуються кваліфікованим втручанням суб'єктів соціального управління. В результаті в суспільстві підсвідомо або в тій чи іншій мірі осмислено формується певний консенсус навколо нових ідей і тенденцій, що надходять до системи соціального управління ззовні і зсередини, соціум поступово організовується навколо них. Отже, еволюцію соціального управління в такому випадку можна звести до аналізу таких основних тенденцій, так як вони формують нові атрактори ССУ.

Функція осягання в Україні на протязі останніх двох десятиліть була реалізована досить суперечливо. Ми можемо назвати декілька основних причин її викривлення: 1) крах радянської ССУ і непродуктивне засвоєння напрацювань провідних країн у відповідній сфері; 2) перехід світового наукового співтовариства до постмодерністичного сприйняття теорії та практики соціального управління, в якому не існує істини в останній інстанції, лише набір інструментів, що може бути застосований успішно або, навпаки, невдало; 3) низький рівень теорії соціальних перетворень та СУ.

В той же час ми повинні зауважити, що руйнування ідеологічного диктату і демократизація наукової сфери України відкрили дорогу для широких можливостей вітчизняних вчених та управлінців-практиків до ознайомлення з досягненнями Заходу, появі яскравих та перспективних наукових теорій, концепцій. В рамках управлінської підсистеми, на жаль, не було створено гідної стратегії розвитку країни, хоча після досить тривалих коливань та драматичної політичної боротьби керівники держави зуміли взяти курс на зближення ЄС. Слабкість цілепокладання детермінувала серйозну атрофію функції моделювання, доказом чого виступає масштабна еміграція українців у розвинуті країни світу і навіть в Російську Федерацію. В даній ситуації можна констатувати, що прогнозування та соціальна інженерія знаходяться в глибокому занепаді. Система управління України являє собою яскравий приклад відсутності гідної стратегії розвитку країни, пригнічення функції стратегічного планування, що не

дозволило створити досяжний образ майбутнього, котрий став би притягальним орієнтиром для мільйонів українських громадян.

Баланс між управлінням соціальними процесами згори і процесами самоорганізації було порушено, що швидко принесло плоди в сфері соціальної практики. В загальноприйнятому розуміння термін «практика» означає цілеспрямовану діяльність суб'єкта суспільних відносин, яку він здійснює для досягнення певної мети, тобто можна ототожнити практику і діяльність. Практика в українському соціумі часів Незалежності, включала в себе складну системну організацію: реальне перетворення дійсності, спілкування людей в процесі і з приводу цього перетворення, сукупність норм і цінностей, які існують у вигляді образів свідомості і забезпечують цілеспрямований характер практичної діяльності. Фактично поведінковий акт кожного українця був реалізацією певного варіанту поведінки з числа можливостей, що існували в оточуючому його соціальному середовищі [180,с.97-100]. Законні засоби досягнення добробуту в умовах аномії українського соціуму для більшості громадян були відсутні.

Література

1. Смирнов Е А. Социальное управление в условиях глобализации российской действительности: автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. пед. наук : спец. 09.00.11 «Социальная философия» [Электронный ресурс]. – Режим доступа к журн.: http://www.dissercat.com/content/sotsialnoe-upravlenie-v-usloviyakhglobalizatsiirossiiskoi-deistvitelnosti.
2. Дремин В. Н. Преступность как социальная практика: институциональная теория криминализации общества / В. Н. Дремин. – Одеса: Юридична література, 2009. – 612 с.

СОЦИАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ ЮЖНОГО РЕГИОНА ОДЕССКОЙ ОБЛАСТИ

Гайдаржи-Ковтун Т.Г.
Директор кооператива «РЕСУРСКОМПАНИ КУБЕЙ»
координатор Международного форума «Болгарское наследство»
Болгария

Одесская область имеет мощнейший потенциал и перспективы для развития всех видов туризма. В целях развития туристической отрасли в Одесской области была принята «Программа развития туристическо-рекреационной курортной отрасли в Одесской области.» Эта программа дала возможность развить широко медицинский туризм, так как область богата прекрасными местами для укрепления здоровья. Уникальными объектами для экологического и этнографического туризма, интересными для туристов в Одесской области и вне её, являются Дунайский биосферный заповедник и Вилково, наша «украинская Венеция», экологический парк в с. Орловка «Картал» в Ренийском районе. Район Шабо - место с огромным потенциалом для развития винного туризма. Таковым объектом уже стала винодельня «Колонист» в с. Криничное Болградского района. В этом же районе традиционными становятся фестивали молодого вина, которые привлекают внимание не только местных жителей и жителей близлежащих районов, но и туристов соседних областей нашего государства и соседних стран:

Молдовы, Румынии, Болгарии. Уже есть заявки и на участие, и на туристическое посещение из Испании и Венгрии. Уже очевидно, что эта туристическая ветвь будет расти и расширять свои границы. Болградский район—это один из самых южных регионов Украины, где проживают в мире и согласии множество национальностей: украинцы, болгары, гагаузы, албанцы, белорусы, русские, молдаване, татары, армяне, ромы… Такое национальное многоцветье располагает к развитию и этнографического туризма. Богатые и своеобразные национальные кухни уже прекрасный повод для организации гастрономических туров в сочетании с народными традициями и обычаями. Уже есть полюбившееся всем заведение в Болграде «Балкански ястия», основывающееся на изготовлении различных мясных изделий по рецептам народов, населяющих Балканский полуостров: болгар, македонцев, сербов, др. Это отрадно. Но на фоне своих имеющихся возможностей этого очень мало. Поэтому помимо всех хороших дел, возникают и проблемы: законодательная база отстаёт от т темпов и тенденций развития туризма. Оно, законодательство, должно соответствовать европейскому: туризм не имеет границ и национальностей.

Нет пока что сбалансированной работы между бизнесом, властью, учебными заведениями и общественными организациями для разработок общего продукта и развития туристического потенциала. Не так давно была выработана и презентована новая концепция развития туристической отрасли в одесском регионе. Одними из основных аспектов развития туристической отрасли, кроме поддержки регионального производителя и защиты интеллектуальной собственности, являются и привлечение инвестиций в область, и развитие туристической структуры. Структура туристического развития в нашем регионе может быть представлена в таких направлениях: гастрономическое, экологическое, этнографическое, народно-праздничная обрядность, фольклорные фестивали, праздники молодого вина, и др. Многоязычие, языковые диалекты, звучащие ещё полномерно в Болградском, Измаильском, Килийском районах—явления, представляющие огромный интерес для туристов и для учёных-диалектологов. Они дают уникальную возможность для развития и образовательного туризма в регионе на базе придунайских городов Измаил, Вилково, Килия и Болградского района. Такой туризм должен развиваться с ориентировкой на новую систему образования, которая будет способствовать вхождению в мировое образовательное пространство. Для успешного развития этих программ необходима четкая взаимосвязанная работа между властями и структурами, развивающими туризм. Для того, чтобы превратить туризм в конкурентоспособную и высокорентабельную отрасль, существенно влияющую на социально-экономическое развитие региона, нужна государственная поддержка в создании условий для её полноценного развития. Это инвестиции частного и государственного характера, чёткая законодательная база, защищающая и регулирующая развитие туристического бизнеса.

ЗМІСТ

1. ТЕНДЕНЦИИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЛОГИСТИКИ ПРЕДПРИЯТИЯМИ АПК ГОМЕЛЬЩИНЫ 3
Исайчикова Н. И., к.э.н., доцент
Гомельский государственный технический университет им. П.О. Сухого
2. ОРГАНИЧЕСКОЕ ПРОИЗВОДСТВО КАК ОДНО ИЗ НАПРАВЛЕНИЙ РАСШИРЕНИЯ ЭКСПОРТА СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ПРОДУКЦИИ 5
Винник О. Г. ст. преподаватель, Шваякова О. В., ст. преподаватель
Гомельский государственный технический университет им. П.О. Сухого
3. МАТЕМАТИЧНИЙ МЕТОД АНАЛІЗУ ІЄРАРХІЇ: МОДЕЛЬ ІЄРАРХІЇ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ 9
Шекера С. С., ст. викладач, ОНАХТ, м. Одеса
4. УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЯМИ В ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ 11
Асауленко Н. В., ст. викладач, ОНАХТ, м. Одеса
5. ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ 13
Брюшкова Н. О., к.е.н., доцент, ОНАХТ, м. Одеса
6. ІНСТИТУТИ СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ В ІНТЕГРОВАНИХ СТРУКТУРАХ У ВИНОРОБСТВІ 15
Бондаренко С.А., к.е.н., доцент, ОНАХТ, м. Одеса
7. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ 19
Седіков Д. В., аспірант, ОНАХТ, м. Одеса
8. БЮДЖЕТНІ МЕХАНІЗМИ ІНВЕСТИЦІЙНИХ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ 21
Добрянська Н.А., д.е.н., професор, ОНПУ, м. Одеса
Шевченко А.А., к.е.н., доцент, ОДАУ, м. Одеса
Карастаматі Т.О., магістрант, ОНПУ, м. Одеса
9. ПЕРЕШКОДИ НА ШЛЯХУ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ В УКРАЇНІ 23
Коліщук О. В., аспірант, Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, м. Черкаси
10. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ В УКРАЇНІ 27
Константинова Т.В., аспірант, ОНАХТ, м. Одеса
11. ФОРМУВАННЯ ІНТЕГРОВАНОГО ПІДХОДУ ДО АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ СУБ´ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ 30
Корсікова Н.М., к.е.н., доцент, ОНАХТ, м. Одеса
12. ТЕНДЕНЦІЇ СТАНОВЛЕННЯ РИНКУ ЗЕМЛІ В УКРАЇНІ ЯК ОСНОВИ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ 32
Криницька О. О., к.е.н., доцент, ОНАХТ, м. Одеса
13. ДЕРЖАВНІ РЕГУЛЯТОРНІ ЗАХОДИ В АГРОПРОДОВОЛЬЧІЙ СФЕРІ ЯК КОНКУРЕНТНА СКЛАДОВА КРАЇНИ 35
Кулаковська Т.А., к.е.н., доцент, ОНАХТ, м. Одеса
14. ПРОВІДНА РОЛЬ ДЕРЖАВИ В ПІДВИЩЕННІ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ 38
Мужайло В.Д., к.е.н., доцент, Кривоногова І.Г., к.е.н., ст. викл., Чабаров В.О., к.т.н., доцент, ОНАХТ, м. Одеса
15. ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ РИНКУ ЗЕМЛІ В УКРАЇНІ 40
Немченко В. В., д.е.н., професор, зав. кафедри, ОНАХТ, м. Одеса
16. ОГЛЯД МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ОЦІНКИ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ 43
Самофатова В.А., к.е.н., доц., Богослов В.І., магістрант, ОНАХТ, м. Одеса

17. ПРОБЛЕМИ КОНТРОЛЮ ЯКІСТІ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ 45
Немченко Г. В., аспірант, ОНАХТ, м. Одеса
18. РЕГУЛЯТИВНИЙ КОМПОНЕНТ ЛОГІСТИКИ ДЕРЖАВНОГО ГОСПОДАРЮВАННЯ ЯК ОСНОВА РИНКОВОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ЗЕРНОВОГО РИНКУ 48
Седікова І. О., д.е.н., доцент, ОНАХТ, м. Одеса
19. ОКРЕМІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА 50
Ступницька Т.М., к.е.н., доцент, Васильєва Ю.В., магістрант, ОНАХТ
20. СУЧАСНА СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА 53
Каламан О.Б., к.е.н., доцент, Мандрикін Д.В., магістрант, ОНАХТ
21. ДИФУЗІЯ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ: ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНИ 57
Стадницький Ю.І., д.е.н., професор, Політехніка Свєнтокшиська, Польша
22. ВИЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СЛУЖБИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ 58
Удовиця О.Ф., к.пед.н., доцент, ОНАХТ, м. Одеса
23. СУЧАСНІ НАПРЯМКИ РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА НА ПРИКЛАДІ ПАТ «КАРЛСБЕРГ УКРАЇНА» 61
Коренман Є.М., ст. викладач, ОНАХТ, м. Одеса
24. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ КЕРІВНИКІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА 63
Савенко І. І. , д.е.н., професор, завідувач кафедри, ОНАХТ, м. Одеса
25. ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДХОДІВ ДО ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНИХ НАПРЯМІВ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ПІВДЕННОГО РЕГІОНУ 64
Агеєва І. М., к.е.н., доцент, Агаркова О. В., асистент, ОНАХТ, м. Одеса
26. ДЕРЖАВА ЯК СУБ'ЄКТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ 67
Ткачук Т.І., к.е.н., доцент, Заболотна О.С., асистент, ОНАХТ, м. Одеса
27. ЕКОНОМІКА Й ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ АПК УКРАЇНИ В СЕГМЕНТІ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР 71
Татарик Е.П., асистент, ОНАХТ, м. Одеса
28. ОЦІНКА СТРУКТУРНИХ ЗРУШЕНЬ В ІНВЕСТИЦІЙНОМУ АНАЛІЗІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ 74
Фрум О.Л., к.е.н., старший викладач, ОНАХТ, м. Одеса
29. РЕФОРМИ Л. КУЧМИ ДЛЯ ПОДОЛАННЯ ТІНЬОВОГО СЕКТОРУ ТА ПОБУДОВИ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ 76
Неклюдов Є. С., аспірант кафедри новітньої історії України
Запорізький національний університет
30. ВИЗНАЧЕННЯ ИМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ЯК ПРЕВЕНТИВНИЙ ЗАХІД ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ М'ЯСОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ 80
Магденко С.О., ст. викладач, Хмелевський Б.В., магістрант, ОНАХТ
31. ПИЩЕВАЯ ПРОМЫШЛЕННОСТЬ БЕЛАРУСИ В КОНТЕКСТЕ МИРОВЫХ ТЕНДЕНЦИЙ 82
Пилипук А.В., к.е.н., доцент, зав. сектором экономики перерабатывающей промышленности Республиканского научного унитарного предприятия «Институт системных исследований в АПК Национальной академии наук Беларуси»
32. ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ АПК ЗА СЧЕТ СОЗДАНИЯ МАРКЕТ-ПЛЕЙС 85
Куклинова Т. В., к.э.н., доцент, Дроздов А. Ю., магистрант, ОНЭУ
33. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ ПІДВАЛИНИ БРЕНДИНГУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ПІВДНЯ УКРАЇНИ 87
Павлова І. О., асистент, ОНАХТ, м. Одеса

34. УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТНИМИ ПЕРЕВАГАМИ ПІДПРИЄМСТВ ХЛІБОПЕКАРСЬКОЇ ГАЛУЗІ 90
Дурбалова Н. І., аспірант, ОНАХТ, м. Одеса
35. СУТНІСТЬ РУРАЛІЗМУ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ УКРАІНИ 91
Павлов О. І., д.е.н., професор, завідувач кафедри, ОНАХТ, м. Одеса
36. ОСНОВНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ВЫЯВЛЕНИЯ И УПРАВЛЕНИЯ РИСКАМИ ПРЕДПРИЯТИЙ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ 96
О.Г. Винник, старший преподаватель, Н.В. Кирьянчикова, студент
Гомельский государственный технический университет им. П.О. Сухого
37. ПОРТФЕЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВИБОРУ СТРАТЕГІЇ М'ЯСОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ 99
Дьяченко Ю.В., старший викладач, ОНАХТ, м. Одеса
38. АНАЛІЗ СПОЖИВЧИХ ПЕРЕВАГ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АСОРТИМЕНТУ НАБОРУ СУХИХ ПРОДУКТІВ ДЛЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ 102
Мардар М.Р., д.т.н, професор, Статєва М.С., аспірант, ОНАХТ, м. Одеса
39. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ 104
Крупіна С.В., к.е.н., доцент, Яблонська Н.В., к.е.н., доцент, ОНАХТ
40. СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕФЕКТИВНІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ 107
Васьковська К.О., к.е.н., ст. викладач, Стецюк В.М., магістрант, ОНАХТ,
41. РОЗВИТОК АГРОХОЛДИНГІВ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ: ЗДОБУТКИ І ВИКЛИКИ 109
Дідух С.М., к.е.н., доцент, ОНАХТ, м. Одеса
42. ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЛОГІСТИКИ В УКРАЇНІ 111
Відоменко І.О. к.е.н., доцент, Кондратюк Н.С., магістрант, ОНАХТ
43. БРЕНДИНГ БЕЛОРУССКИХ ПРОИЗВОДИТЕЛЕЙ МОЛОЧНОЙ ПРОДУКЦИИ НА ВНУТРЕННЕМ И ВНЕШНИХ РЫНКАХ 113
Соловьева Л.Л., к.э.н., доцент, Домород А.В. старший преподаватель
Гомельский государственный технический университет им. П.О.Сухого
44. ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОЦЕДУР ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ 116
Кухарук А.А., викладач екон. дисциплін першої категорії,
Коробкіна О.В., викладач-методист економічних дисциплін
Одеський технічний коледж
45. ПОЗИТИВНІ ТЕНДЕНЦІЇ У ВИРОБНИЦТВІ І ВИКОРИСТАННІ БІОГАЗУ У ПЕРЕРОБНІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ 118
Коробкіна О.В., викладач-методист екон. дисциплін вищої категорії,
Копайгородська Т.Г., викладач-методист екон. дисциплін вищої категорії,
Одеський технічний коледж
46. РОЗВИТОК ФУНКЦІЙ МАРКЕТИНГУ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ 122
Проскурніна Н.В., к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки та менеджменту ЗЕД
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця
47. АКТУАЛЬНІ МЕТОДИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 124
Голубьонкова О.О., к.е.н., доцент, Чирка В.В., аспірант, ОНАХТ
48. МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ АСОРТИМЕНТНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВ ХЛІБОПЕКАРСЬКОЇ ГАЛУЗІ 126
Лобоцька Л.Л., к.т.н., доцент, Орлова О.В., магістрант, ОНАХТ, м. Одеса
49. ПРОБЛЕМИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ М`ЯСОПЕРЕНОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В УКРАЇНІ 128
Свістун Т.В., к.е.н., доцент, Мороз Д.О., магістрант, ОНАХТ, м. Одеса

50. ФАКТОРИ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ІНВЕСТИЦІЙНУ АКТИВНІСТЬ ХАРЧОВИХ ПІДПРИЄМСТВ 130
Відоменко І.О., к.е.н., доцент, Гордієнко Л.Л., к.т.н., доцент, ОНАХТ
51. ЗНАЧЕНИЕ ДОЛИ ГОСУДАРСТВЕННОГО СЕКТОРА ДЛЯ РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ 133
Егорова-Гудкова Т.И., к.э.н., доцент кафедры маркетинга и бизнес-администрирования, Юдина Е.В., магістрант, ОНУ им. И.И. Мечникова
52. ОСОБЛИВОСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ ПРИЧОРНОМОРСЬКОГО РЕГІОНУ 135
Лагодієнко В. В., д.е.н., професор, завідувач кафедри, ОНАХТ, м. Одеса
53. МОНІТОРИНГ КРАІН СВІТУ ЗА РІВНЯМИ ІННОВАЦІИНОГО РОЗВИТКУ 137
Агеєва І. М., к.е.н., доцент кафедри, Тимчук Ю. М., магістрант, ОНАХТ
54. РОЗВИТОК ПЕРСОНАЛУ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ, ЯК ПЕРЕДУМОВА ЕФЕКТИВНОСТІ ЇХ ДІЯЛЬНОСТІ 140
Козак К. Б., к.е.н., доцент кафедри, ОНАХТ, м. Одеса
55. PROMOTING ODESSA AS A TOURISTIC DESTINATION 141
Chmura Oleksandra, Human Resources Assistant Mittendrin Boutique Hotel Berlin, Berlin, Germany
Sorokina Anastasia, Receptionist Cliff House Maine, Maine, The USA
56. ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ГРАФІЧНИХ МЕТОДІВ ПРИ РОЗРОБЦІ СТРАТЕГІЇ 143
Відоменко І.О., к.е.н., доцент, Остроконь С.М., магістрант, ОНАХТ
57. ОСОБЛИВІСТЬ ОРГАНІЗАЦІЇ І МЕТОДИКИ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЕЛЕВАТОРНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ 146
Ощепков О. П., к.е.н, доцент, Лакєєва С.О., магістрант, ОНАХТ
58. МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОГО ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ ПДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ 148
Тарасова О.В., к.е.н, доцент, ОНАХТ, м. Одеса
59. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ НА М'ЯСОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ 151
Ощепков О. П., к.е.н, доцент, Забравська К.О., магістрант, ОНАХТ
60. ВНУТРІШНІЙ АУДИТ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ УКРАЇНИ 153
Стасюкова К.В., старший викладач, Головаченко Л.М., викладач, ОНАХТ
61. СУЧАСНИЙ СТАН ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ ТОВАРНИХ ОПЕРАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВАХ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ 155
Євтушевська О.О., к.е.н., доцент, Фомічьова В.І., магістрант, ОНАХТ
62. ПОДАТКОВЕ ЗАКОНОДАВСТВО ТА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ 157
Скляр Л.Б., к.е.н., доцент, Скляр В.Ю., аспірант, ОНАХТ, м. Одеса
63. ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АУДИТОРСЬКОГО ПРОЦЕСУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ 160
Євтушевська О.О., к.е.н., доцент, Богослова В.І., магістрант, ОНАХТ
64. ЕКСПОРТНІ ПОТОКИ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ ПРОДУКЦІЇ З УКРАЇНИ – ГЕОГРАФІЧНИЙ ТА ТОВАРНИЙ АСПЕКТИ 162
Антонюк П.О., к.е.н., ст. наук. співробітник відділу ринкових механізмів і структур, Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України,
Антонюк О.П., к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту, ОНАХТ, м. Одеса
65. ПЕРСПЕКТИВИ ПОЛІПШЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ 164
Ніколюк О.В., к.е.н., доцент, Левчук Ю.С., ст. викладач, Долинська О.О., завідувач лабораторії, ОНАХТ, м. Одеса

66. ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ СТАНДАРТІВ ДЕРЖАВИ 167
Копайгородська Т.Г., викладач-методист економічних дисциплін,
КухарукА.А., викладач економічних дисциплін першої категорії
Одеський технічний коледж
67. ОБГРУНТУВАННЯ БІЗНЕС-ІДЕЇ СТВОРЕННЯ ВЛАСНОЇ СПРАВИ З ПОСЛУГ ГОСТИННОСТІ 170
Мардар М.Р., д.т.н., професор кафедри, Устенко А.Є., студент, ОНАХТ
68. КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ НА РИНКУ РІДКІСНИХ ГАЗІВ 173
Вігуржиська С.Ю., к.е.н., доцент, Колесник В.І. к.е.н., доцент, ОНАХТ
69. СУЧАСНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТОРГОВЕЛЬНИХ МЕРЕЖ 175
Бровкіна Ю.О., к.е.н., доцент, Козопас Є.С., магістрант, ОНАХТ, м. Одеса
70. ОСОБЛИВОСТІ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ БІЗНЕС-СТРУКТУР В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ 176
Лайко О.І., д.е.н., старший науковий співробітник, заступник директора з наукової роботи Інституту проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України
71. МАРКЕТИНГОВЕ ОБГРУНТУВАННЯ МАЛОГО ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ ТА ОЦІНКА ЙОГО РИЗИКІВ 179
Устенко І.А., к.т.н., доцент, Черевата Т.М., к.с/г.н., доцент, Рунтова Т.П., магістрант, ОНАХТ, м. Одеса
72. ЕКОНОМІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ 183
Васильєва О.О., кандидат фізико-математичних наук, доцент
Запорізький національний технічний університет
73. ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ХЛІБОПЕКАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ 186
Басюркіна Н.Й., д.е.н., доцент, завідуюча кафедри, ОНАХТ, м. Одеса
74. ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ВИНОРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ 189
Лаголіенко В.В., д.е.н., професор, завідувач кафедри, Голодонюк О.М., ст. викладач, Мільчева В.В., аспірант, ОНАХТ, м. Одеса
75. ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ ОПТИМИЗАЦИИ ЛОГИСТИЧЕСКИХ ЗАТРАТ НА ЭТАПАХ ХРАНЕНИЯ И ТРАНСПОРТИРОВКЕ ЗЕРНОВЫХ ГРУЗОВ В УКРАИНЕ 192
Ткачев В.А., заместитель директора ООО ТД Дельта Вилмар по логистике
76. СИСТЕМА ПРОДОВОЛЬСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ГОСУДАРСТВА: ОПЕРАЦИОНАЛЬНАЯ ЗАМКНУТОСТЬ И ВОЗМОЖНОСТИ ПРОЕКТИРОВАНИЯ ЦЕПОЧЕК ДОБАВЛЕННОЙ СТОИМОСТИ 194
Звирков О.Е., аспирант, ОНУ им. И.И. Мечникова
77. НЕКОТОРЫЕ МИРОВОЗЗРЕНЧЕСКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ИННОВАЦИОННОГО ПОДХОДА В УПРАВЛЕНИИ: МЕРА И МАТЕМАТИЧЕСКИЕ КОНСТАНТЫ 196
Егорова-Гудкова Т.И., к.э.н., доцент,
Одесский национальный университет им. И.И. Мечникова
78. ДЕЯКІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ХЛІБОПЕКАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА 199
Бровкіна Ю.О., к.е.н., доцент, Крупська К.О., Король В.О., магістранти ОНАХТ, м. Одеса
79. МЕТОДИЧНІ ПРИЙОМИ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ 201
Іванченкова Л.В., к.е.н., доцент ОНАХТ, м. Одеса
80. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ 204
Бровкіна Ю.О., к.е.н., доцент, Каргіна К.Д., Карпов П.М., магістранти ОНАХТ, м. Одеса

81. КУЛЬТУРНА СХОЖІСТЬ МІЖ ПОЛЬЩЕЮ ТА УКРАЇНОЮ ЯК ПЕРСПЕКТИВА РОЗВИТКУ СПІВРОБІТНИЦТВА 206
Прокопенко О.В., д.е.н., професор, Академія техніко-гуманітарна, м. Бєльсько-Бялей, Польша, Криворучко Л.Б., к.е.н., ТОВ «Центр технологічних ініціатив», м. Суми, Україна
82. ОПЫТ ОЦЕНКИ ПРИОРИТЕТОВ ПОТРЕБИТЕЛЕЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УСЛУГ В ВУЗАХ СЕРБИИ И УКРАИНЫ 207
Dubravka Škunca, "Union - Nikola Tesla" Университет, г. Белград, Сербия
Zoran Čekerevac, "Union - Nikola Tesla" Университет,г. Белград, Сербия
Olena Golubyonkova, ОНАХТ, г. Одесса, Украина
Walery Okulicz-Kozaryn, Педагогический университет, г. Краков, Польша
83. ОЦІНКА ВПЛИВУ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ 210
Маркова Т.Д., к.е.н., доцент, Пчелянська Г.Б., ст.викладач ОНАХТ
84. ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ ТАНЦЮВАЛЬНИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ 213
Басюркіна Н.Й., д.е.н., доцент, завідуюча кафедри,
Салькова І. Ю., магістрант,ОНАХТ, м. Одеса
85. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТИ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ 215
Ступницька Т.М., к.е.н., доцент, Приймак В.О., магістрант ОНАХТ
86. ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ 217
Свістун Т.В., к.е.н., доцент, Євтюхова І.В., магістрант ОНАХТ, м. Одеса
87. ЕКОНОМІЧНА ОСНОВА ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ ІНТЕГРОВАНИХ ТРАНСПОРТНИХ ПІДСИСТЕМ ВАНТАЖНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ 220
Шевченко І. В., старший викладач ОНАХТ, м. Одеса
88. СУЧАСНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ 223
Купріна Н.М., к.е.н., доцент, Баранюк Х.О., аспірант ОНАХТ, м. Одеса
89. ОСОБЛИВОСТІ ОРЕНДИ ДЕРЖАВНИХ ЦІЛІСНИХ МАЙНОВИХ КОМПЛЕКСІВ ВИНОРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ 227
Ткачук Г.О., к.е.н., доцент ОНАХТ, м. Одеса
90. ПРОБЛЕМИ ПРИДБАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ 229
Ткачук Г.О., к.е.н., доцент, Євдосюк С.С., магістрант ОНАХТ, м. Одеса
91. МАРКЕТИНГОВЫЕ АСПЕКТЫ ПРОДВИЖЕНИЯ ТУРИСТСКИХ УСЛУГ ЧЕРЕЗ СОЦИАЛЬНЫЕ СЕТИ 231
Карчевская Е.Н., к.г.н., доцент, Лапицкая О.В., к.э.н., доцент
Гомельский государственный технический университет им. П. О. Сухого
92. ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА УКРАЇНИ 233
Агеєва І. М., к.е.н., доцент, Ринкова А.А., магістрант, ОНАХТ, м. Одеса
93. НАЦІОНАЛЬНА КУЛЬТУРА ТА ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ 235
Ангелов Г. В., к.і.н., проф., Соловей А. О., к.і.н., доц., Кананихіна О. М., к.т.н., доцент, Ботіка Т. С., к.і.н., старший викладач, ОНАХТ, м. Одеса
94. ВОЗРАСТАНИЕ РОЛИ ДУХОВНОЙ КУЛЬТУРЫ В СОВЕРШЕНСТВОВАНИИ ЧЕЛОВЕКА И ОБЩЕСТВА 238
Ангелов Г. В.,к.і.н., проф., ОНАХТ, Ханц Куртакад, Люббершетдт, Швейцария
95. СОЦІОГУМАНІТАРНА СТРАТЕГІЯ УПРАВЛІННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ 243
Ангелов Г.В., к.і.н., професор, Лар'яновський І.С., к.ф.н., ст. викладач, Алдабаєва Ю.С., ОНАХТ, м. Одеса
96. ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНО-ГУМАНІСТИЧНОГО ВЕКТОРА В СУЧАСНОМУ ІНЖИНІРИНГУ 247

Ангелов Г. В., к.і.н., професор, Лар'яновський І. С., к.ф.н., ст. викладач, Шевченко Г.А., к.ф.н., доцент, ОНАХТ, м. Одеса
97. СОЦІАЛЬНА КАТАСТРОФА В УКРАЇНСЬКОМУ СЕЛІ У 1920-1921 РР. (НА ПРИКЛАДІ ОДЕСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ) 250
Шишко О. Г., к.і.н., доцент, ОНАХТ, м. Одеса
98. НОВА ГЕНЕРАЦІЯ УКРАЇНЦІВ ЯК «АГЕНТИ ЗМІН» СУЧАСНОЇ МОДЕРНОЇ ДЕРЖАВИ 253
Дмитрашко С. А., к.п.н., ст. викладач, ОНАХТ, м. Одеса
99. ДО ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ ФІЛОСОФІЇ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ 256
Пурцхванідзе О. В., к.ф.н, доцент, Паскаренко О., студентка (Молдова)
100. МОРАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГА 259
Зухіна Євгенія Миколаївна, викладач ІІ категорії,
Механіко – технологічний коледж
101. ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ ЗА ВЫСОКИИ ТЕМП ИЗУЧЕНИЯ МАТЕРИАЛА 263
Лысяный А.А., преподаватель
Колледж нефтегазовых технологий, инженерии и инфраструктуры сервиса
102. СТУДЕНТСЬКА СІМ'Я: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ 267
Мамроцька О.А. канд. істор. наук, асистент, Петрова К. студентка (Росія)
103. СУЧАСНІ МОЛОДІЖНІ СУБКУЛЬТУРИ ЯК ОДИН З АСПЕКТІВ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ 269
Мамроцька О.А., к.і.н., асистент, Аганіязова О., студентка (Туркменістан)
104. ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ. ІСТОРИЧНЕ ПІДҐРУНТЯ РІВНОСТІ СТАТЕЙ 272
Орлова В. О., к.ю.н., ст.викладач, Зейналов М. студент (Азербайджан)
105. ВПЛИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО НАПРЯМУ УКРАЇНИ НА МОЛОДЬ 274
Орлова В. О., канд. юр. наук, ст. викладач, ОНАХТ, м. Одеса
106. ИЗУЧЕНИЕ УРОВНЯ АКАДЕМИЧЕСКОЙ ПОРЯДОЧНОСТИ СРЕДИ СТУДЕНТОВ КНТИИС ОНАПТ 276
Пеньковская Н.К., к.п.н, преподаватель
Колледж нефтегазовых технологий, инженерии и инфраструктуры сервиса
107. ПІДГОТОВКА КАДРІВ ДЛЯ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН ЯК СПОСІБ ВИХОВАННЯ ДРУЗІВ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ 280
Тодорова С. М., канд. філос. наук, доцент, Гончаров М., студент (Білорусь)
108. САМОРЕАЛИЗАЦИЯ ЛИЧНОСТИ И СОВРЕМЕННОЕ УПРАВЛЕНИЕ ТРУДОВЫМ КОЛЛЕКТИВОМ 284
Мельник Ю. Н. канд. філос. наук, доцент, Абдуллах А. Б. студент (Лівія)
109. РОЛЬ САМОИДЕНТИФИКАЦИИ В ГУМАНИЗАЦИИ УЧЕБНО-ВОСПИТАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА 288
Стояно О. А., канд. филос. наук, доцент, Абу Х. К. студент (Ліван)
Одесская национальная академия пищевых технологий
110. ПОЛІТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ 291
Самокиш В. П. канд. юр. наук, ст. викладач, КумарСандіп студент (Індія)
111. СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К УПРАВЛЕНИЮ ПЕРСОНАЛОМ В ПИЩЕВОЙ ОТРАСЛИ 294
Черкасский А.В. канд. истор. наук, доцент, Валі Ахмед студент (Єгипет)
112. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОГО ЛІДЕРСТВА У ВИРОБНИЧИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ 297
Черкаський А.В., канд. істор. наук, доцент, Мбемба Є., магістр (Ангола)
113. НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ИНФОРМАТИЗАЦИИ УКРАИНСКОГО ОБЩЕСТВА, КАК СОСТАВЛЯЮЩЕЙ НАЦИОНАЛЬНЫЕ ИНТЕРЕСЫ СТРАНЫ 301
Черняк Г. А., к.и.н., доц., Кириченко И.А., аспирант, Крылов Н. Г., студент

114. БОРЬБА С КОРРУПЦИЕЙ – НЕПРЕМЕННОЕ УСЛОВИЕ УКРЕПЛЕНИЯ СОВРЕМЕННОГО ГОСУДАРСТВА 304
Ангелов Г.В., к.с.н., профессор, Шевченко Г.А., к.ф.н., доцент
Хеллаф Нор, аспірантка (Алжир)
115. ДО ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ ОСВІТИ СТУДЕНТІВ 305
Осадча І. А. ст. викл., Варрар Хуссам студент (Сирія)
116. ПАРТИЦИПАЦІЯ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА ПОВЕДІНКИ СТУДЕНТІВ 307
Мордовець М. В., канд. політ. наук, ст. викл., ЛюВей, студент (Китай)
117. МОЛОДЬ У ФОКУСІ СОЦІАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ 310
Іванов Є. В. канд. істор. наук, доц., Сьонмез Кьокхан студент (Туреччина)
118. СОЦИАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ ЮЖНОГО РЕГИОНА ОДЕССКОЙ ОБЛАСТИ 313
Гайдаржи-Ковтун Т.Г., директор кооператива «РЕСУРСКОМПАНИ КУБЕЙ», координатор Международного форума «Болгарское наследство» Болгария

Рекомендовано до видання Вченою Радою Одеської національної академії харчових технологій протоколом № 2 від 02.10.2018 р.

Підписано до друку 02.10.2018. Формат 60х84/16.
Папір офсетний.
Ум.друк.арк. 18,25.
Тираж 1000 екземплярів.

Видавництво «Студія «Печать»
м.Одеса, п-т Адміральський, 38, офіс № 8
www.pechat.od.ua